This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

SEARCH LIBRARIES
07578070 4

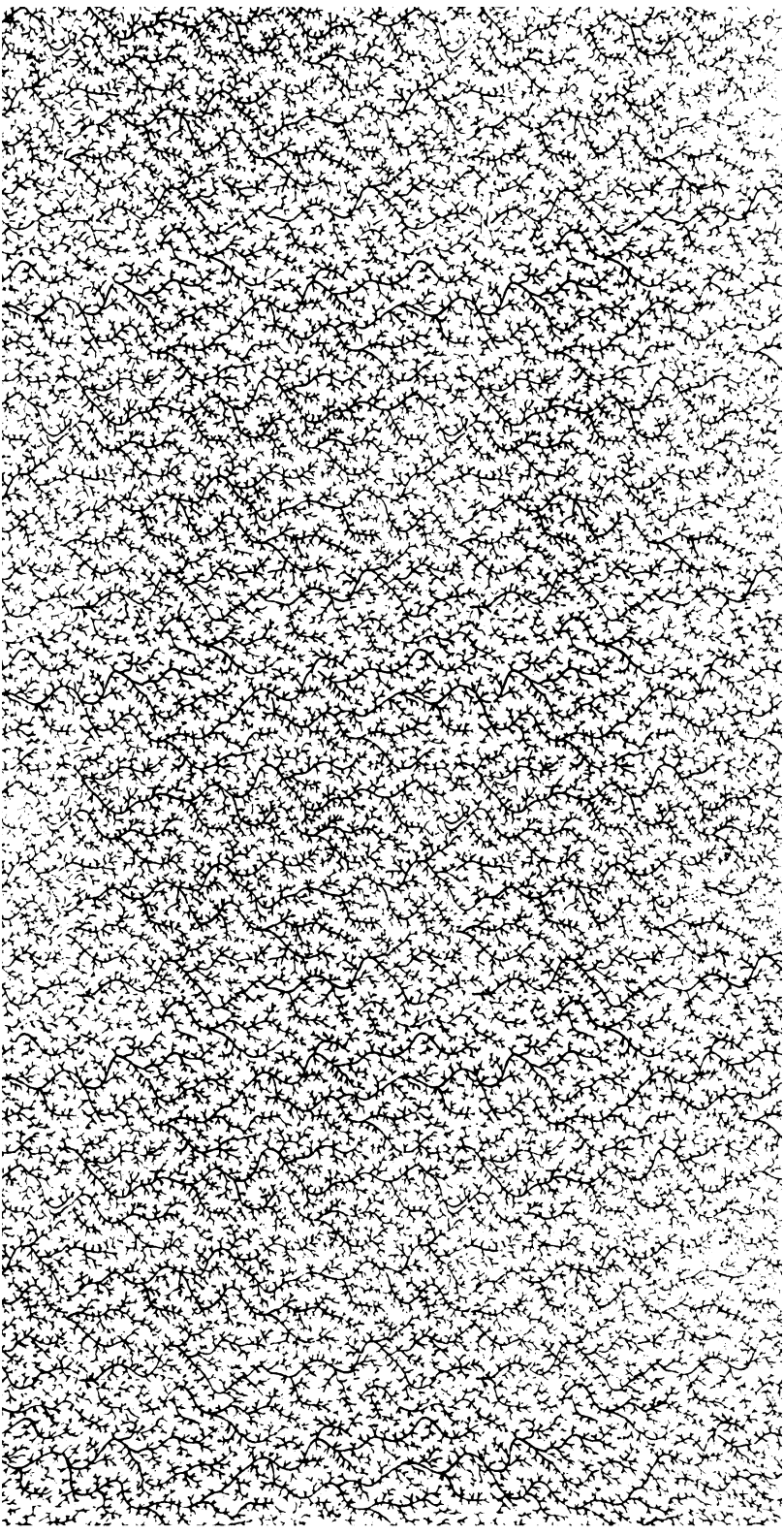

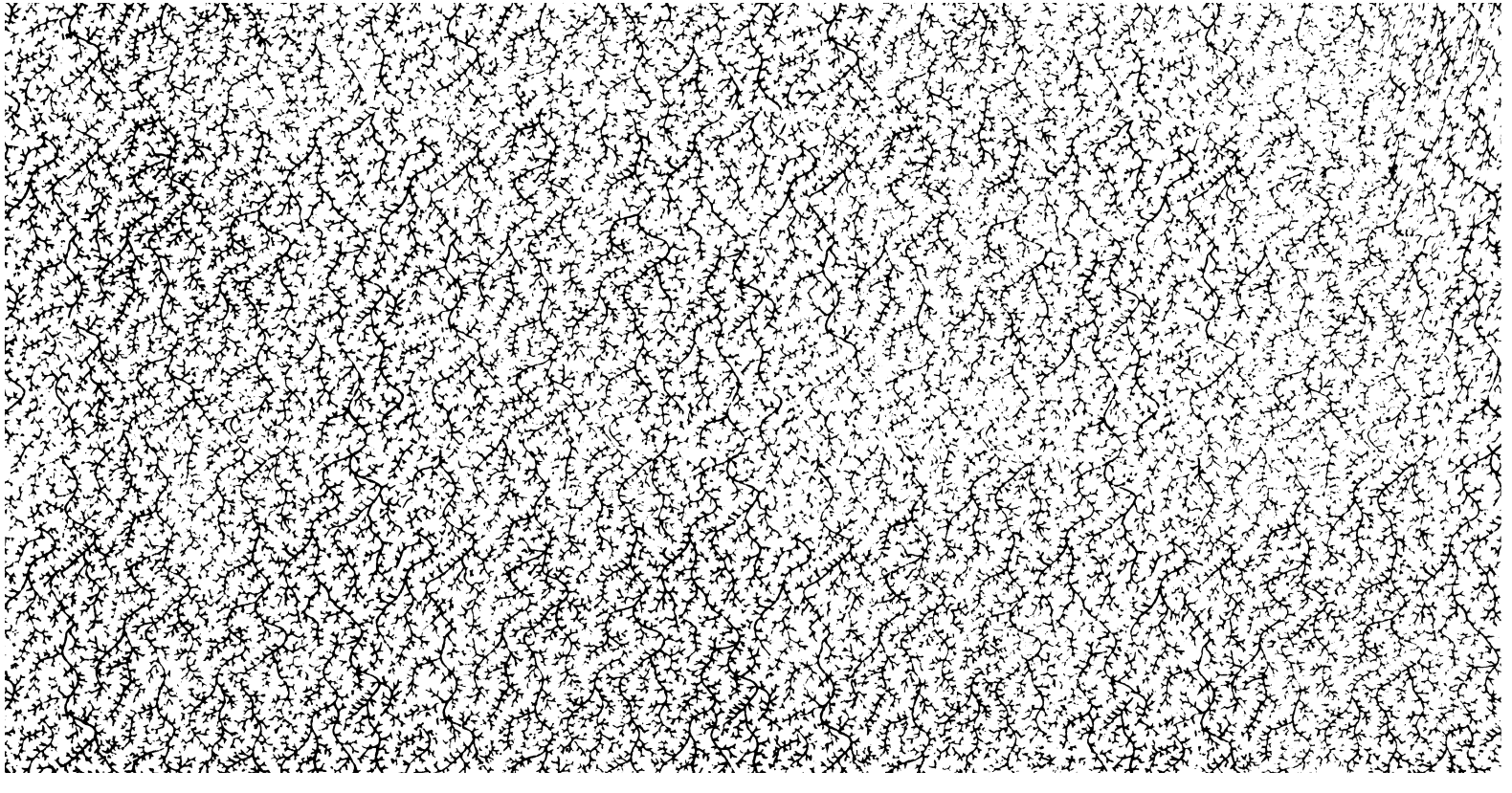

3-22-1910

REINHART,

OF

NATUUR EN GODSDIENST.

DERDE DEEL, TWEEDE DRUK.

3 VV. Sec. Ed

MET PLAATEN.

TE AMSTERDAM, BIJ
JOHANNES ALLART,
MDCCCII.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY

ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS.
R 1911 L

J. ALLART, excud.

VIJFDE BOEK.

HET HUISLIJK GELUK.

I.

Nu, mijn vriend! nu is mijn lieve NANNIE geheel, voor eeuwig de mijne; ik heb haar plegtig aan het altaar der liefde, voor het oog des Hemels, eene onveranderlijke trouw gezworen, en God weet dat ik dien eed zal bevestigen; eene der edelste vrouwen, met welke zijne goedheid ooit eenen jongeling beschonk viel mij ten deel; ik kan het schoon verschiet van mijn geluk niet geheel overzien; ik durf het naauwlijks gelooven dat dit het mijne is — NANNIE, de lotgenoote van mijn eenzaam le-

ven ! welk een denkbeeld! voor geen Vorſten glorie , voor geen Keizers kroon , zoude ik dien ſchat ruilen willen! — o! hoe dood arm , hoe zielloos , hoe ſlaafsch is het geluk der paleizen , bij de ſtille zaligheid , welke mijne nederige wooning verbergt ! bij alle zijne ſchitterende grootheid, bij al zijnen weelderigen overvloed , kan de beheerſcher der volken zeer zelden eene lotgenoote naar zijn hart kiezen : het ſtaatsbelang moet zijne neiging meestal beſtuuren; en het waare zoet der liefde , de ziel van het leven , blijft hem , bij alle zijne andere voordeelen , vreemd ; maar ik , bezit die vrouw , welke ik uit alle vrouwen zoude gekozen hebben ; die alle de wenſchen mijner ziele vervullen , en mijne zinnen op den duur bekooren kan ! en aan uwe vriendſchap , beste Karel ! heb ik het te danken , dat ik mij , rein en onſchuldig , zonder eenig zelfverwijt , in haare kuiſche armen , het gelukkigſte wezen vond.

Had ik zoo veel genoegen op deeze wereld verwacht? had ik het kunnen verwachten , toen ik , als een balling der fortuin , mijn vaderland verliet , om , op eenen vreemden bodem , het brood der traanen te gaan zoeken ? o ! welk eene edele belooning voor alles wat ik leed ! wat ik miste , vinde ik in haare bezitting ; alles is reeds meer dan dubbel vergoed , en ik ſtap met nieuwen moed mijn toekomſtig lot tegen ; laat

laat de ongeſtadige fortuin, door nieuwe rampen, mijnen opkiemenden voorſpoed vernietigen; laat andere onheilen mijnen moed beproeven, en mij traanen kosten; zoo ik NANNIE ſlechts behouden, en in haare oogen voldaanheid leezen mag, dan vrees ik niets, en ik zal met haar gelukkig zijn.

Maar laat mij het lot niet uitdaagen om mijne liefde te beproeven; want al wat mij verdriet veroorzaakt, zal ook mijne wederhelfte doen lijden; en ach! hoe gaarne zoude ik bange zorgen verwijderen van haare bevallige jeugd! o neen, om haaren wil, bid ik onzen Godlijken Beſchermer, dat geen onheil onze tent moge naderen, dat onze huwelijksliefde, onder de ſchaduw van zijne Vaderlijke goedheid, moge groejen en bloejen; en dit weet ik, dat mijn Karel, dat vooral mijne lieve moeder, als zij mijn geluk weet, met mij bidden zal: o dat God ons hoore! gij weet, Karel! dat mijn hart geſchapen is om, door de zaligſte verbintenis, geluk te genieten, en gelukkig te maaken; hoe zal dan uw goed hart zig verheugen in de aangenaame lotverwisſeling uws vriends, als gij den eenzaamen, den kwijnenden jongeling, in den echtgenoot van eene bevallige, deugdzaame lotgenoote herſchapen ziet!

Van onze eerſte wederontmoeting in mijne

lange afwezigheid; van de kleine omſtandigheden, die onze echtverbintenis verzelden, meld ik u niets; daar gij reeds genoeg weet dat wij geheel gelukkig zijn; alleen zeg ik maar, dat ons huwelijksfeest, door deszelfs eenvoudige, kostlooze, en ongekunſtelde vrolijkheid, een proef opleverde, hoe wij de ſtille tevredenheid ver boven 't geruisch der brommende vreugde verkiezen, en waarlijk door geene uiterlijke toevoegſelen, zoo armhartig bij ons levendig gevoel, onze voldaanheid behoefden te vergrooten: de Negers hadden eenen vrijen dag, dien zij al drinkende en danſende doorbragten; voor 't overige was ons genoegen enkel huislijk, vol onſchuld, en waar; ik geloof zeker, dat Engelen zulke menſchlijke vreugde met vermaak deelen; NANNIE's goede vader, even als of hij vergate ik hem zijn liefſten ſchat kwam ontrooven, was gelukkig met zijne kinderen; hoe aandoenlijk was zijne taal, toen hij zijne dochter tot mij bragt, toen hij haare hand in de mijne lag: „ Zie daar, " zeide hij, „ het „ dierbaarſte dat ik op de wereld bezit; haar „ geluk is de vreugd mijns ouderdoms, en „ haare ſmarte mijn dood; aan uwe braaf„ heid vertrouw ik haar lot; gij verdient „ elkander: mijn zoon! hier is uwe echtge„ noote — God's zegen bevestige uwe liefde! „ Hij... " meer kon de goede man niet zeggen; hij ſchreide, en deeze edele traanen, die den man

man niet verlaagen, en den grijsaart eere aandoen, rolden op mijne borst, toen hij ons beiden met zijne armen omfloot, en een zoo gelukkig vader fcheen, als wij kinderen waren.

O! hoe hard viel het mijne NANNIE om deezen goeden vader te verlaaten! haar zachte ziel was enkel medelijden en gevoel; toen zij deezen trouwen befchermer van haare jongheid, deezen eerwaardigen vriend van haar onfchuldig hart, aan zijn eigen lot moest overgeeven; toen zij de wooning van haar ftil geluk, van haare kindfche vreugde en eenzaam genoegen uittrad, om 'er, in dezelfde betrekking, niet weder intetreeden, en mij volgde; en wat de brave DUBLNGTHON zelf gevoelde, toen hij zijnen eenigen troost; al wat hem in dit leven nog lief was, in zijne NANNIE van hem zag weggaan, dit zeide hij niet dan door een weemoedig oog, en een gelaatstrek, die mij, hoe gelukkig ik mij gevoelde, door de ziel ging, en mijne aandoeningen gemengd maakte: zijne woorden bij het afcheid, zijne laatfte omhelzing, zijn lang naoogen van zijne zig verwijderende fchat, alles deed mij zijnen toeftand gevoelen; ik wil 'er u liever niets meer van verhaalen; waartoe zal ik, door een voor haar nutloos medelijden, mijn eigen geluk bedwelmen, en mij buiten ftaat ftellen, om mijne lieve, nadenkende NANNIE, dien troost te

verſchaffen, dien zij tot eene volmaakte te vredenheid behoeft? dit zeg ik alleen: hoe meer ik al het genoegen ervaar, dat haare tegenwoordigheid verſchaft, des te meer beklaag ik den vader dien zij eens alles was wat hij van eene dochter hoopen kon.

Sedert vier dagen ben'ik wedergekeerd op mijn *Heureuſe Solitude*, dat nooit dien naam zoo geheel verdiende dan thans, nu mijne lieve gezellin het al te doodſche van mijne eenzaamheid wegnam, en hier volmaakte vrolijkheid en geluk rondsom mij ſchiep; zij zelve vind hier meer genoegen, meer ſchoonheid, dan zij zig had voorgeſteld: de aanleg van alles ſtreelt haaren ſmaak; haar welgevallen ſchittert in haare oogen, en ſpreekt in elke gelaatstrek: hoe vleiend was het mij, dit, van het eerſte oogenblik dat zij haaren voet op mijnen grond zettede, te beſpeuren! o Karel! had gij de gemengde aandoeningen gezien die haar gelaat tekende, toen wij het hek van *Solitude* binnenreeden; toen zij de wooning, die zoo lang de ſchuilplaats van een eenzaam jongeling geweest was, als de haare intrad, en toen ik, haar met een kusch verwelkomende, tot haar zeide: „ Zie hier uw eigendom, mijn beste: wees hier „ de gelukkigſte der vrouwen! " Ongekunſtelde vreugde, bedremmelde dankbaarheid en ſtille hoop waren in haar lieve blik, en ſpraken meer be-

te-

toverend door eenen gevoeligen traan die in haar bruine oogen trilde, terwijl haar mond niets zeide dan: „ Mijn REINHART! gij zijt mij meer „ dan dit alles." Toen ik daarna alles bedaarder met haar rondwandelde, haar bij mijn bad, bloemtuin en eilandjen rondleidde, en eindelijk bij de *Retraite* bragt, rees haare verwondering met haar genoegen bij oogenblikken, en haar gelaat, zoo wel als haare woorden, zeide: „ Hoe gelukkig maakt gij uwe NANNIE! " o dat zij altijd dit gevoel ademe! en ik zal voldaan zijn.

Waarlijk, ik kon nooit eene wederhelft gevonden hebben, die zoo voor mij berekend is, als deeze: het is een lieve vrouw! onder alle haare ſchoone deugden, is volmaakte oprechtheid de heerſchende; het veinzen, met gelaat of woorden, is eene kunst, welke de etiquette het natuurlijk meisjen op *Recompenſe* nog niet kon inboezemen, en die zij zekerlijk als vrouw op *Solitude* ook niet leeren zal — een zekere moed, welke ook in eene vrouwe bevallig is, bewaart haar voor kleingeestige beſchroomdheid; en die bekoorende zachtheid, die weerelooze, die liefdewekkende afhangelijkheid, die zoo betoverend op een edelmoedig manlijk hart werkt, onderſcheidt haar geheel van de haatelijke amazone, die haare ſexe ontſiert: haar ſtem is niet zwak, maar zacht en lieflijk, voor mij een

harpklank; doch laat mij ophouden in zulk een verliefden toon te ſpreeken, offchoon zij die der waarheid is: gij kent nu mijne NANNIE! voordaan wil ik u door eenvoudige verhaalen, bij fragmenten, de toneelen van ons gelukkig huwlijksleven flechts affchetzen, en meer ſpaarzaam zijn in u mijne gevoelens, omtrent de beste vrouw, medetedeelen, die zoo onveranderlijk blijven zullen als de vriendſchap is van Karel en Reinhart.

Hoe hartlijk deelt de goede Violet in het geluk van zijnen meester! met welke blikken vol eerbiedige hoogachting, past hij op de gedachten van zijne nieuwe meesteresſe, en voorkomt hij haare bevelen; men ziet hem aan, dat hij den besten zegen en het grootst geluk over ons huwelijk wenscht, en de ſlavernij bij zulke meesters voor vrijheid rekent: de goede jonge! God beloone zijne deugd en edelaartig karakter! hij leeft thans ook zeer gelukkig met eene andere wederhelft, eene jonge bevallige negerin, die ik onlangs aankocht; zij heet Amarante; ik heb beter voor hem gekozen dan hij voorheen voor zig zelven deed; want zijne voorige vrouw was hem niet waardig, en zijne nieuw verkreegene godsdienſtige denkbeelden, verhinderden hem te doen, 't geen anderen van zijne makkers, bij zulke gelegenheden doen, een echtſcheiding begeeren; hij behield haar tot haa-

haaren dood, beklaagde haar niet meer dan zijn hart hem leerde, en nu is hij zoo wèl te vreden, dat hij mij, bij elke gelegenheid, hartlijk dankt voor zijne Amarante, daar hij nu op zijne wijs best gevoelen kan, hoe eene vrouw, als mijne NANNIE, het geluk van zijnen meester voltoojen moet.

II.

Hoe zalig is het toch wanneer de liefde, door den godsdienst haar voornaamste voedzel ontvangt! dit ondervond ik deezen morgen. Vol gevoel van de weldaadigheden met welke God mijn pad bestrooit, verliet ik NANNIE, en ging eenzaam naar de *Retraite* wandelen, om hem daar het morgenoffer van een dankbaar hart te brengen; doch, zonder dat ik dit bemerkte, volgde NANNIE mij na, en toen ik de deur van mijne hut opendeed, zag ik haar op het kronkelpad, dat daarheen leidt, ook aankomen; ik wachte haar in. „ Laat," zeide zij, „ laat de lotgenoot van uw geluk en van „ uw leven, ook hier somwijl onzer beider „ God met u aanbidden en danken; laat „ ons in deezen, aan godsdienst gewijden oord, „ thans knielen voor hem die ons tot elkan-

„ der voerde, wiens zegen alleen duurzaam ge-
„ luk en vreugde der onſterflijkheid op ons
„ levenspad zaajen kan." — O Karel! hoe troffen mij deeze woorden! de eenſtemmigheid van onze wenſchen was verkwikking en nieuwe dankſtof voor mijn hart; plechtig knielden wij voor den God dien wij vreezen, dien onze wederzijdſche ouders vereerden, neder; verbonden ons zamen aan zijnen dienst, dankten Hem voor al het goede dat Hij ons deed toeſtroomen, en ſmeekten van Hem ootmoedig licht en vreugde af, op den weg dien wij zamen bewandelen: wie weet of niet de zalige geesten van onze geſtorvene ouders dit toneel met welgevallen aanzagen, en ook om het geluk hunner kinderen voor deeze en ook voor die wereld, in welke zij thans de vergankelijkheid der aardſche huwlijksliefde niet meer betreuren, met ons baden! wij dachten hier ten minſten aan; en vol verruimend gevoel, hoe de godsdienst de liefde verëdelt, en hoe de waare liefde den godsdienst onderling aanvuurt, verlieten wij den anderen, keerden wij elk tot onze dagelijkſche bedrijven weder; en hoe blijde ben ik dat deeze ons telkens van den anderen verwijderen! hoe nieuw, hoe aangenaam maakt dit onze wederontmoeting, hoe levendig onzen omgang; elk verhaalt zijne kleine ontmoetingen, bezigheden, voor- en tegen-ſpoeden, gedachten en overleggingen; zonder in het laffe,

ver-

verveelende te komen, deelen wij allernaauwkeurigst onze genoegens en zorgen; en leeren uit de kleine omſtandigheden van ons leven, elkanders hart telkens nader kennen en beminnen.

De tegenwoordigheid van mijne NANNIE, heeft mijn geheele *Solitude* van gedaante voor mij veranderd; ſchoon zij alle haare bedrijven met eene geruchtlooze vaardigheid verrichte, bezielt zij alles met eene wonderlijke levendige vrolijkheid, welke zij zelfs nog agterlaat op de plaatſen waar zij niet meer is: wat is het vermogen van een lieve vrouw tog onberekenbaar groot! — neen, de mensch, en wel allerminst de man, is niet geſchapen voor de eenzaamheid.

III.

Ik heb u in eenigen tijd weinig geſchreven, Karel! maar het was niet om dat de liefde de vriendſchap bij mij verflauwen deed; ware dit mogelijk, dan kon mijne liefde ook niet duurzaam zijn; en ik ware dan eene echtgenoote, zoo als de mijne is, zoo wel als een vriend, zoo als gij zijt, beiden onwaardig; neen,

neen, mijn beste! ſchoon thans uwe tegenwoordigheid voor mij minder eene behoefte zij, blijft evenwel mijn hart voor uwe vriendſchap gevoelig: in uwen deelneemenden boezem mijne gewaarwordingen uitteſtorten, dit is eene verademing welke ik zoo noodig heb als te vooren voor mijne klagten; maar mijn tijd welke mij voorheen reeds door veele bezigheden ontnomen werd, is mij nu nog korter: wanneer ik des avonds van mijne akkers wederkeer, kan ik immers nu niet meer zoo aan het ſchrijven vallen, en daarin uitrusting zoeken? mijne eenzaame NANNIE, die den geheelen dag mij maar kort, en ter loops, ſpreken kon, verlangt dan eene aanſpraak, en ik zelfs, Karel! ik zal het u maar gul zeggen, ik ſmacht dan om in haar gezelſchap uitterusten, en de eenige verademing te vinden voor welke mijne ziel geſtemd is; een uur dat zoo al keuvelend geſleten wordt, is als een oogenblik, en de gantſche avond is weg als een gedachten: dan is de brief aan Karel dus nog niet meer dan een harſenſchim, welke voor eene menigte liefdegenoegens verdweenen is: zoo gaat het den eenen dag na den anderen, ik moet de oogenblikken die ik u ſchrijf, aan mijnen nodigen arbeid, of allerliefſte uitſpanning ontſteelen, en daarom zijn ze weinig, en tog weet ik dat gij het liever zoo hebt dan anders, om dat het geluk van uwen vriend u zoo na aan het hart ligt als uw eigen.

Ik

Ik heb mij nu geheel gezet om met u te keuvelen — waarover? dit kunt gij vooruit wel gissen; over het geluk onzer liefde, en ons eenvoudig leven. Ik heb u zoo dikwijls de doodsche tafreelen van mijn eenzaam hermieteleven geschetst, laat mij u nu ten minsten eenmaal eens het eenvoudig tafreel van mijn gezellig, meer bezield, en gelukkiger leven afmaalen; hoe veel lagchender beelden zult gij dan voor u zien!

Mijne NANNIE verslijt niet, zoo als een menigte Europische vrouwen, vooral die de steden bewoonen, den schoonsten tijd van den dag in eenen achteloozen onbezorgden slaap, die de orde der huisgezinnen zoo wel als het edelste genoegen vermoordt; maar beiden staan wij met de schemerende dageraad op, om de eerste morgenschoonheid in een rustig vermaak te genieten: dan doen wij een wandeling langs de Catoen-, Coffij-, Mais- of Rijstvelden, door een Cacaoboschjen, in den bloemtuin, of op het eilandjen der vogelen. De schoonheid en de koelte van den morgen, de adem der bedaauwde kruiden en boomen, 't gezang der vogelen, werken dan met eene wonderlijke kracht op ons hart, en storten ons eene verkwikking, eene vrolijkheid in, die ons de moejelijker bezigheden van den dag ligter en zoeter maaken; somwijl speel ik, naast mijne lieve NANNIE, op een der veld-

veldcanapés, onder eenen geurigen boom nedergezeten, een morgenlied op mijne dwarsfluit; zij accompagneert mijn geluid met de lieve orgeltoonen van haare eigene ſtem, of de guithar, of wij zingen ook wel met elkander, en, 't zij wij zingen, ſpeelen, of met elkander ſpreeken, ons hart dankt den liefdevollen God met eene rustige vreugde; en een gemeenſchaplijk gebed, om zijn geleide en beſcherming, zweeft op onze lippen, of rijst in ons hart, voor het oog van den Alweetenden, op.

Na het eindigen van deeze wandeling, neemen wij ons morgenöntbijt onder een' der Oranje- of Tamarinde-boomen van ons voorplein: de bloemenruiker, die NANNIE versch uit haar bloemtuin afplukte, ſtaat voor ons in het water; de ſchoonheid van haaren gloed, de windjens die daarover zweeven, de inſecten die 'er rondsom ſnorren, en de geuren die uit dezelven vloeijen, vermeerderen ons zinlijk genoegen, dat door eenen geheel tederen en openhartigen omgang volmaakt wordt; doch zeer dikwijls vergeet ik de ſchoone bloemen, en blijf met een zachte verrukking op het gelaat van mijne NANNIE, dat door de rust des nachts, en de verkwikking van den morgen nog levendiger geworden is, ſtaaren; in haar zie ik de bevallige bloem haarer ſexe, die voor mij alleen bloeit, die mij lieflijk tegengeurt,

geurt, en mijn hart den reinſten wellust doet genieten. Is het ontbijt genomen, dan ſcheiden wij, en keeren met een hartlijken kusch, dit ſpreekt wel van zelf, elk tot zijne roeping; ik ga na mijne tuinen, NANNIE aan haare huislijke bezigheden, die zij met een toeziend oog en een medehelpende hand verricht; zij leert haare huis-negerinnen elk haar eigen werk; zij beveelt met vriendlijkheid, onderwijst met zachtheid, beſtraft met majeſteit, en beloont met goedheid, terwijl zij zig tot de meestmogelijke gelijkheid nederlaat, doet zij haar alle haare waarde gevoelen met een eerbied, die liefde zonder angſtige vrees verwekt; zij is bemind onder haare vrouwen, ook is zij ervaaren in alle vrouwlijke kundigheden, die het huislijk genoegen en de orde nuttig zijn, terwijl haar nadenkende ziel, onder alle die ligchaamlijke bezigheden, veel verder denkt dan veele andere vrouwen in haare ledige dagen; zij verdeelt haaren tijd wijs, en heeft, bij de ſtiptſte waarneeming van alle haare huiszorgen, veele uuren voor haar vermaak over; zij is op haar' tijd in de kamer en de combuis, in de bloemtuin of de *Retraite*, heeft beurtlings het ſpinnewiel of de naald, de pen of een boek, de hark of een korf in haare hand; zij is nooit ledig; is zuinig op oogenblikken; zij ſlijt haar leven genoegelijk, terwijl zij niets verzuimt

zuimt dat haar pligt van haar vordert: dikwijls ontmoet ik haar onverwacht in een van deeze bedrijven; mijne verrasſende verſchijning jaagt haar een klein blosjen van genoegen op de wangen; altoos ben ik haar welkom; dikwijls ſtaakt zij haare bezigheid om na mij toe te ijlen, en na zulk een aanblik ga ik met nieuwen moed aan mijn werk: ſomwijl komt zij mij zelfs op den akker opzoeken, door een ruime parraplui voor de heete lucht gedekt, en brengt mij den eenen of anderen verſterkenden of koelenden morgendrank, die zij zelf bereid heeft; dan verkwikt mij haare zorg en tederheid meer, dan immer de keurigſte nectar zou kunnen doen: de hitte drijft haar wel rasch weder uit het open veld, en ik, door een haarer lieve blikken, door eene vriendlijke aanſpraak verkwikt, ga, zingende van vreugd, aan mijne bezigheden voord, tot het bengelend klokjen mij toeroept, dat de maaltijd gereed is, en NANNIE mij wacht — door vleugelen der liefde gevoerd, ſnel ik naar haar toe, om door het middagmaal, onder haar opzicht toebereid, mijne uitgeputte krachten te herſtellen: de arbeid, en de honger, maakten mij voorheen de ſpijs, in eenzaamheid genoten, en door eene oude zwartin toebereid, meesttijds ſmaaklijk en goed; denk hoe zij mij nu, aan de zijde van mijne NANNIE, en door haar toebereid, gevallen moet! welk eene be-

val-

vallige orde, en kunstlooze netheid geeft haare hand aan mijnen disch, en vruchtkorfjens! hoe fierelijk weet zij die zoo te fchikken, dat de kleuren, en de gloed der onderfcheidene vruchten, en der bladen welke zij daar tusfchen voegde, meer in het oog vallen! welk eene bevalligheid, zonder valfchen zwier, geeft de hand eener vrouw, geeft bijna haare gedachte, aan al wat onder haar bereik valt, dat wij haar onmogelijk kunnen nadoen.

Voorheen was het gezelfchap van mijne huisdieren, mijn Aapjen, Lorre, en vooral van Cheri, mij lief, om dat zij mij beminden, en hun geluk van mij afhangelijk was; maar welk een onberekenbaar verfchil! nu vind ik naast mij een lief, betoverend wezen, eene vrouw, die mij bemint, bemint als haar eigen leven, en haar eenigst geluk vindt in mijne liefde; die, uit den blik mijner oogen, vreugde, en, uit elke tedere zorg voor haar geluk, zaligheid indrinkt; denk, Karel! hoe veel invloed zulk eene gezellin op mijn genoegen heeft; ik vergeet fomtijds te eeten, en zit, met de vork in de hand, haar aanteftaaren; terwijl mijn vochtig oog een rustig hart vertoont, dat onder zijn geluk dankbaar wegfmelt, voor God, en ook voor NANNIE.

Wanneer het middagmaal is afgelopen, dan

gaan wij in eenen digtbelommerden hoek, bij de menagerie, of bij den waterval van het bad, op eene bemoste bank, zitten; wij keuvelen zamen, of neemen een boek, naar onzen smaak, met ons, en vallen somwijl, al leezende, in eene korte middagsluimmering, die ons verkwikt, en krachten geeft tegen de hitte van het overige van den dag; een frisſche kop thee bevordert die verkwikking verder, en wij hervatten elk onze bezigheid; tegen den avond gaat NANNIE meestal haar bloemtuin bewerken; zij poot, zaait, scheurt de planten, bindt anderen aan, roeit het onkruid uit, bevochtigt de dorſtige planten uit de beek, die 'er tusſchen kronkelt; zij maakt hier en ginds, van de takken der boomen, eene kleine loofhut, en rust 'er onder; ziet de vruchtboomen na, en plukt de rijpen in een korfjen, dat zij meestal bij zig heeft, af, of legt dikke bladeren, onder de zwaar neêrhangende granaatappelen, op dat de uitwaasſeming van den grond, of de knaagende inſecten deeze schoone vrucht niet bederven; haar zorg breidt zig hier, en elders, zoo vèr als haar werkkring uit; dikwijls, wanneer ik des avonds wat vroeg, van mijn catoen- of coffij-velden wederkeer, vind ik haar met een van deeze dingen bezig, en help haar daarin voord; op andere tijden werpt zij gaffel en korf, hark en gieter, neder, en wil, naast mij, op een bank uitrusten, terwijl de avondkoeke en de bewie-

rook-

rookte dampkring ons verkwikt, en de zangen der vogelen rondsom ons zig verliezen in aangenaame ſtilte; o Karel! zulk een avondſtond gaf ons, reeds meer dan éénmaal, een hemelsch genoegen aan elkanders zijde.

Op deeze wijs loopt de eene dag na den anderen, doorgaands af, en ons leven glijdt, als een effen beek die over gladde keitjens rolt, in aangenaame kalmte heenen; geen pijnlijke begeerte kwelt ons, daar zij alle, of door de hoop bevredigd of door het genot vervuld zijn — allen? neen, dit is te veel gezegt: NANNIE heeft eenen grijzen vader, die eenzaam, en van haar afwezend is; ik heb eene moeder, en eenen vriend, naar wien mijn hart ſmacht; evenwel wij genieten te veel, om niet wèl te vreden in ons lot te zijn: het geheel volmaakte is tog wel nergens op de wereld; en kon ik mijn tegenwoordig geluk onder het moederlijk oog, in de ſchaduw der vriendſchap genieten, dan was het te groot voor dit leven.

IV.

Ik heb u nog nooit eene aftekening gemaakt van den bloemhof of Engelſchen tuin, die geheel

heel het grondgebied van mijne NANNIE is; welken zij, naar haaren ſmaak, kan aankweeken en omverwerpen, zaajen en plukken; daar zij, naar welgevallen, bezigheid en rust, beiden genieten kan: al meer dan éénmaal heb ik u de bevallige actrice op dit bekoorelijk toneel vertoond; maar het toneel zelf nog niet duidelijk aan uw verſtand gebragt: dit wil ik nu doen.

Het is een ruim terrein, met veelſoortige, meestal geurige boomen, ſtruiken, en kruiden begroeid; door kleine, opgeworpene heuvelen, en ondiepe valeiën, van zijne eenzelvige vlakte beroofd, met laage berceaus, digte kronkelpaadjens, en donkere boschjens, bij vakken bezet, en door ſmalle kronkelende beekjens doorſneeden; elke heuvel is met geurige kruiden, met ſchoone bloemen, of groene ſtruiken bezet; de bevallige dalen kronkelen, onder den lommer van mildbladige boomen, vrolijk door: bloemen en vruchten, granaaten en roozen, aananasſen; en aloës, wijnſtokken en balſemſtruiken ſtaan hier door elkanderen, en ſlingeren zig om de boomen die hen omringen, of pronken, in hunne eigene majeſteit, elk op zig zelve; hier en daar ſtaat een rustbank van zoden, als een ſofa gevormd, en wordt door een' Kaneel- Oranje- of Tamarinde-boom, welke met zijne laag neêrhangende takken, boven dezelve

eene

eene ſoort van prieel formeert, beſchaduwd; bij eene deezer ruſtplaatſen valt het beekjen, dat overal heenſlingert, langs eenige boomwortels, in eene groote kom neder, en maakt hier een betoverend gekletter; in het midden van deeze groote wijde kom is een boschachtig eilandjen, dat uit dezelve als uit een meir oprijst; door deszelfs vrolijke gedaante, van verre reeds toelacht, en den wensch doet ontſtaan om hetzelve te bereiken: eene kleine Cano ligt hiertoe aan den oever, en voert ons ſomwijl tot het eilandje over, of wij dobberen met dezelve op de ruime kom; een zeer ſmalle brug leidt ons aan de andere zijde daar na toe: zij is met eene kunſtlooze leuning, uit dikke kabels van mahot-bast gevlochten, toegericht, en zoo eenvouwig als het eilandjen, waar zij heenvoert; dit is bewoond door allerlei pluimgedierte, hoenders, faiſanten, kalkoenen, paauwen, enz.; elk heeft hier zijne eigene wooning, waar zij hunne jongen opkweeken, en zig des nachts verſchuilen, terwijl zij des daags door elkander op het eiland rondzwerven, pikken, graven, en zig bakeren in de zon, of onder de ſtruiken, die hier in menigte groejen, zig verſchuilen; hier en daar zijn kleine opgeworpene heuveltjens, om het genoegen en de ſchuilplaatſen deezer gevleugelde bewooners uittebreiden; een zeer ſmal beekjen, dat uit den grooten vijver voordſpruit

en eerst tusschen groene oevers, over witte keitjens heenlispelt, brengt het water in eene kleine kom, uit welke deeze eilanders hunnen dorst lesschen; aan de eene zijde van dit stukjen land, waar men het gelispel van het beekjen nog even hooren kan, ligt een, niet uitgestrekt, maar welig mirthe-boschjen; de grond daaronder is met geurige kruiden bezaaid, en met kleine hoogten, tot rustplaatsen opgeworpen; een breede, hooge Tamarinde spreidt hier, over het laage hout, eene bevallige schaduw, en maakt dit, voor eene aangename rust gevormd, plekjen, ook op den vollen middag, verkwikkelijk — hoe veele vergenoegde middaguuren sleet NANNIE reeds op dit hoekjen gronds! hier verzorgt zij de op haar wachtende dieren van voedzel, voorziet hunne huishoudingen, luistert dikwijls naar het gezang der vogelen, welken zig hier in de struiken verzamelen, en mede van den afval van de andere dieren, of van de zaaden der struiken en boomen welke daar groejen, leeven; de zorg voor zoo veele schepselen, en de bewustheid dat die allen van haare weldaadigheid afhangen; dat zij die gelukkig maakt, streelt haar liefderijk hart; zoo dikwijls ik haar hier vind zegt zij met elken blik, hoe dit hart mij dankt, mij die haar deeze bron van genoegen opende.

V.

Een kwijnende ongeſteldheid heeft mijn' vriend Edelhart belet, vroeger hier te komen, om mijne weerhelft te begroeten: nu heeft hij haar gezien, en was zoo getroffen door haare kunstlooze bevalligheid, haare levendige vaardigheid, haaren kiesschen en natuurlijken ſmaak, die, zoo als hij zeide, zig in haare kleeding, in haare huislijke orde, in haar handwerk zelfs vertoonde, dat hij, met traanen in zijne oogen, tot mij zeide: „Reinhart! gij zijt ge„lukkig, dat gij mijn' raad niet volgdet; gij „deed wijzer keuze dan ik!" o Karel! hoe ſtreelt mij deeze vrijwillige lofſpraak! welk een gunſtig denkbeeld geeft zij mij op nieuws van 't karakter mijns vriends! maar hoe ſpijt het mij, dat hij eerlang de reis naar 't vaderland aanneemen, en niet langer getuige van ons geluk weezen zal; om daar uit volkomene overtuiging te kunnen ontvangen, dat geen ſchatten, maar, waare, edele, deugzaame liefde, het zoet des huwelijks uitmaakt.

Al wat mijn Weldoener van NANNIE zeide, is waar; haar geheele voorkomen ſchoont

haar karakter; ook haare kleeding; deeze moge onderſcheiden zijn na haare verſchillende bedrijven; zij is altijd zoo eenvoudig, en altijd zoo zuiver als haare ziel; zonder eenige weidſche pracht, of ſchitterende ſieraaden, is zij altijd rein en natuurlijk bevallig; een bloembouquetjen, of een enkel welgeplaatst lint, is haar eenig opſierſel; haar glanzend, bruin hair, hangt altijd natuurlijk in milde krullende lokken over haare ſchouders; een zwarte pluim, of bloemguirlande ſiert haaren ronden hoed; haar morgen- en haar dag-gewaad draagt altijd het ſtempel van die eenvoudige, onöverlegde kieschheid, die werkt zonder nadenken of doel; zij denkt niet om voor iemand bevallig te zijn, dan voor haar eenigen vriend, die ook geheel voor haar is, en die zijn grootſte genoegen ſtelt, in uit haar vriendlijk gelaat, tevredenheid in haar lot te leezen.

O! hoe genoeglijk is mij nu al mijn plantagewerk! 't zij ik plant of oogst, NANNIE maakt mij 't zweet mijner vermoeidheid ligt, en mijn verblijf tot een paradijs: met deezen besten zegen, ſchonk de goede Voorzienigheid mij ook nog dit jaar eenen voorſpoedigen oogst van meest alle mijne veldgewasſen; de rijstvelden belooven die over weinig tijds; welke verſchillende tooneelen leverden mij deezen al op! voor eenigen weeken was dit gantſche veld een wa-

waterpoel of moeras, vol kleine waterdieren, welke daar in leefden en zweefden, en op deszelfs bodem vertoonde zig het uitſpruitende rijstkiemtjen in een beloovend verſchiet; nu zijn het drooge velden met zwaargeladene halmen, even als een vaderlandſche koorn-akker; deezen morgen ſtond ik daar bij; de, bij ſtraalen nedervallende regen, ruiſchte zeer aangenaam op deeze halmen, en op al het groen dat mij omringde; een kleine, hier bij opgeſlagene tent, was mijn ſchuilplaats; het gekletter dat de vallende droppelen op dezelve maakte, ſtreelde mij; en daar zij op de rietachtige bladeren der rijst nedervielen, deeden zij de halmen ſchudden, maar dropten wel rasch van de neêrgebogene airen, waar zij de bijna rijpe kornels zouden benadeeld hebben, af, en vielen neder op den grond, om derzelver wortelen te verkwikken: op dit rijstveld zag ik, even als voorheen op de Europeeſche koorn-akkers, de zorg eener wijze Voorzienigheid, in het onontbeerelijkst gewas, daar Hij die zoo vormde, dat zij van het wisſelend weder alleen de voordeelen trekken, en de nadeelen trotſeeren kunnen; de woeste ſtorm, die zwaargewortelde Eiken uit den grond omrukt, kan het ſpichtige koornhalmtjen alleen doen wijken, terwijl hij over deszelfs gebogene airen ſlechts heenzweeft, die zachtjens doet golven, en de kracht niet ontneemt om daarna weder op terijzen, en zig in hare

voorige ſchoonheid te vertoonen; de ſtortende regen kan het groejend korentjen wel doen zwellen, maar het gapend zaadbuisjen buigt zig nederwaards, en het kan niet rotten; dit denkbeeld was mij hier, zoo als dikwijls te vooren in het vaderland, aangenaam.

En, dacht ik verder, waar zijn nu alle die verſchillende waterdiertjens, padden, kikkers en andere inſecten, welken hier, voor weinige weeken, hun element vonden; die zig hier uitbreidden, en alle de genoegens van hun leven, in den kleinen cirkel, welke de Natuur voor hen getrokken had, genoten? waar bleven zij toen het moeras uitdroogde? zijn zij geſtorven, en door de heete lucht mede verdroogd? waarſchijnelijk werden zij een prooi der vogelen, en zij moesten, naar eenigen tijd het genoegen der aanweezigheid genoten te hebben, aan hunne laatſte beſtemming beantwoorden; ten minſten zij waren weg; zij hebben hunne, voor ons onaanmerkelijke, doch voor hun belangrijke, rol al rasch volſpeeld, en worden vergeeten: ik zag in deeze verdwijning een beeld van grootere gebeurtenisſen op het tooneel der wereld: menſchen, van verſchillende geaartheden, eigenſchappen, werkdriften en krachten voorzien, woelen, ſlooven, wemelen en zwerven op hetzelve, door en tegen elkander, en gaan met elkanden, als waare of valſche

ſche vrienden, als openbaare of verborgene vijanden, om, werken en leeven zamen; doch de verwisſelende tijd maakt hier gedurige veranderingen; hier breidt hij uit, daar verwoest hij; hier ſchept hij leven, daar dood; het eene geſlacht gaat, het andere komt, tot eindelijk het geheele tooneel verdwijnt, en dat voorbij is vergeeten wordt.

Gij ziet, Karel! dat ik midden in het genot van mijn geluk den ſmaak voor ernſtige, naar 't ſombere hellende beſpiegelingen nog niet verlies, en onder 't oog houde dat de wereld voorbij gaat met alle haare begeerlijkheden.

VI.

De regen, welke onlangs begon te vallen, heeft zig, tot mijne blijdſchap, nog eenige dagen opgehouden, en liet de rijst den genoegzaamen tijd om haare volle rijpheid te verkrijgen over: nu is zij gemaaid, binnen een paar dagen is alles binnen, en dan mag, wat mij betreft, de regen zwaarder vallen wanneer hij wil.

De rijstooghst gaf mij een lief tooneel, het was zoo vaderlandsch, ſchoon de landlieden wel-

welke hier maaiden, aan bosſen bonden, en op hoopen zetteden, door hunne zwart gebrande aangezichten mij aanſtonds herinnerden dat het zig in America vertoonde: de zeldzaamheid van het gewas in deeze ſtreeken, de mildheid en volheid der airen, onder wier zwaarte de halm zig boog, vermeerderde mijn genoegen in hetzelve: de voorige veel ſoberder oogst van dit gewas was mij aanmoedigend genoeg om het zaajen te hervatten, nu ben ik bij zijne overvloedige inzameling dubbel in mijn ſchik: hoe verlang ik alweder om het ſlaan der dorschvlegels en het gebrom der wanmolen te hooren: wanneer ik die op *Kommer-rust* bij de omliggende boeren hoorde klotſen, was dat geluid altijd muzijk voor mij; denk dan hoe het mij nu gevallen moet, nu het mijn eigen oogst, de vrucht van eenen akker is, die ik zelf mede met mijn zweet bedaauwde, en wiens vruchtbaarheid ik van den Hemel afbad.

Waarlijk, lieve Karel! de bronnen van mijne vergenoeging ſchijnen zig daglijks te vermenigvuldigen: één derzelve (misſchien mag ik het u niet zeggen) is een vrolijk uitzicht op een' huwelijkszegen — ja, mijn vriend! ook deeze lacht mij aan, maar nog gantsch in de verte; en nog achter een ſchemerachtigen voorhang der wisſelvalligheid verborgen: welk eene lieve hoop evenwel! God bevestige die! gij, die vader zijt van twee lieve kinderen, gij kunt u mijne ge-

gewaarwording voorſtellen en, met mij hoopen; maar, ja Karel! ook deeze hoop is eene roos omringd van doornen; hoe verdubbelen zig mijne zorgen voor mijne tedere lotvriendin! hoe angſtig klopt mijn hart, wanneer ik maar vrees dat zij lijdt, of zig te veel afmat: evenwel, met al den angst, met al de zorgen aan deezen toeſtand verbonden, is zij tog eene blijde dankſtof in welke mijne liefde juicht: bij zoo veel huwelijkszoet ook dien dierbaaren zegen te ontvangen, dit is levensvreugde! dit is aardſche zaligheid!

Binnen weinige dagen, veel ſpoediger dan wij dachten, zal de goede Edelhart ons denkelijk verlaaten; ik moet, hieraan nog in 't geheel niet denken, of 'er verſpreidt zig een ſombere nevel over alle mijne verrichtingen; doch, aan de andere zijde, is mij het denkbeeld ook lief, dat hij u mondlijk van mijne omſtandigheden berichten, en u eene volkomene onpartijdige beſchrijving van mijne NANNIE doen zal: en, mijne lieve moeder! o hoe welkom zal haar de vriend, de weldoener van haaren zoon, de oorzaak van al zijn geluk zijn! hoe zal zij hem met duizend vraagen overvallen! hem.... maar hier wil ik liefst niet langer over nadenken, of ik zou te veel wenſchen om de plaats van Edelhart te vervangen, en alle die moederlijke vraagen zelf te hooren; dee-

deeze wensch zou mijne tevredenheid ſtooren, en zou ik dan mijn lot niet onwaardig zijn? neen, dat Edelhart dan reize, dat hij u, dat hij mijne lieve dierbaare moeder verblijde, door het getuigenis, dat de liefde van Reinhart voor haar, en alle zijne vaderlandſche vrienden, onveranderlijk blijft, en nog grooter is dan zijn geluk.

VII.

Nu is hij weg! die goedhartige vriend, mijn edelmoedigſte weldoener: ik heb hem zelf aan boord gebragt en hem weenend vaarwel gezegd; welligt voor altijd.... die ſtond was mij zeer plechtig, en zeer treurig; dankbaarheid en vriendſchap werkten beiden zamen om mij alle zijne waarde te doen genieten, en mijn hart te pijnigen door zijn verlies: ik mis nu eenen wijzen raadgeever, eenen getrouwen beſchermer, en al het genoegen, dat zijn omgang; zijne zorg mij gaf, is nu voorbij; maar de vrucht van zijne liefde tot mij blijft, en zal mij hem, zo lang ik gevoelig ben voor al mijn geluk, (dat ik naast God alleen aan hem te danken heb,) onvergeetelijk maaken, ook dan als ik hem nimmer weêr zage.

Welk eene recht treurige gedachte! als ik hem

hem nimmer weêr zage! en evenwel hoe mogelijk, ja misschien hoe waarschijnlijk is dit! misschien hoor ik eens van hem: Hij is verongelukt op de reize, of gestorven in zijn vaderland! hoe donker en onzeker is tog de toekomst! o dat hij gelukkig reize! dat God hem behoede! dat de goede, aan de regeering der Voorzienigheid twijfelende man, op den oceaan Haar gelooven mogt, en al den troost van dit zalig geloof genieten in zijn gantsche leven! dit wil ik dagelijks van den langmoedigen Weldoener der menschen voor hem bidden, en mijn zegen zal hem verzellen: zoo dikwijls als ik aan hem denk, (en wanneer zal ik dit niet doen?!) zal 'er een traan in mijn oog drijven, ten teken dat ik hem lief had. Hoe verandert alles! wat zijn alle onze genoegens niet als voorbijgaande schaduwen! zij vlugten en keeren niet weder; het allergrootste genoegen zal eens even zoo verdwijnen, en dan.... maar ik houde in; mijn ziel is te veel gestemd tot treurigheid om dit verder te ontwikkelen, en misschien is het al goed, dat zulk een gevoel dat van volmaakte tevredenheid, eens tusschen beiden afwisselt; ik zou anders vergeeten dat ik nog op deeze wereld, die ik wel eens een dal der traanen noemde, vertoef: ach! dat het mijslechts leeren mogt, al wat ik bezit dagelijks als eene nieuwe gift der Algoedheid te genieten, het te bezitten als niet bezittende, om dat alles onbestendig is!

VIII.

VIII.

Hoe vervrolijkend is tog het gezelſchap van eene lieve vrouw! hoe wonderlijk weet zij met een enkelden blik, met één woord, met de toon haarer ſtem, de nevels uit de ziel te verjaagen, en de vrolijkheid te herſcheppen: dit ten minſten kan mijne NANNIE; zonder haar zou ik moedloos om mijnen verreisden vriend zuchten, maar door haare wijze redeneeringen, of afleidende geſprekken, ben ik reeds veel bedaarder; ik zie dit geval aan zijne beste zijde; terwijl mijne biddende ziel den braaven Edelhart peinzend en dankbaar nazweeft zorgt zij intuſſchen dat hij mijne rust en mijne vreugde niet met zig neeme; haare liefde vervult mij alles, en haare waarde is onberekenbaar.

Toen ik u voorheen de Aartsvaderlijke eenvoudigheid van mijn landleven, als zoo genoegelijk beſchreef, was dit genoegen altijd door een pijnlijk gevoel van gemis doormengd, en ik wenschte om eene Rachel; nu heb ik haar in mijne NANNIE, en alle mijne wenſchen zijn voldaan.

Maar

Maar hoe misvalt mij, als ik de historie der aartsvaderen lees, die Oosterſche ſtatigheid, waarbij de mannen hunne meerderheid zoo merkbaar doen gelden! Sara noemde Abraham haar Heer! hoe koel, hoe onvertrouwelijk luidt deeze tijtel! hoe onvoldoende zou het voor mijn hart zijn, wanneer NANNIE mij daarmede vereerde! De Oosterlingen moeten anders bemind hebben dan wij Europeërs: hoe gaarne wil ik den eerbied en de vreeze van eenen Heer, voor het openhartig gul vertrouwen van den geliefden, van den lotgenoot haarer zorgen verruilen! o, hoe zoet is die wederzijdſche hoogachting, door de edelſte liefde geboren, die den gelijkſtemmigen toon van volkomen vertrouwen baart! hoe gelukkig gevoel ik mij, als NANNIE mij haaren eenigſten vriend noemt! wanneer zij, niet met eene ſlaafſche onderwerping mijnen wil volgt, maar ſomwijl met alle haare lieve, onſchuldige vleierij, en tooverachtige bekoorelijkheden, mij tot den haaren overhaalt; of als zij dien met eene zachte gelatenheid aan mij opoffert; dan gevoel ik haar onbepaald vermogen op mijn hart, en de naam van haaren heer zou mij wanklank weezen: neen, de liefde maakt ons beiden dienstvaardig voor elkander; wij verſtaan elkanders wenſchen, en vervullen die zoo veel wij kunnen: onze zamenleving is een volmaakt toneel van huiſlijk geluk; zij deelt in alle de belangens van mijn hart. Onlangs

kreeg ik uwen brief, en dien van mijne lieve moeder; zij was bijna zoo vrolijk bij deszelfs komst als ik zelf; geen tedere uitdrukking was voor mij daar in, of zij blies NANNIE's liefde aan; alle mijne vrienden zijn de haare, en zij ſchijnt een kind van mijne moeder; hoe dikwijls ſpreekt zij van die edele vrouw! welken hartlijken brief zond zij onlangs aan haar toe! hoe veele vraagen deed zij wel over u, en Charlotte; over onze jeugdige vriendſchap en derzelver genoegens! hoe vruchtbaar is mijn mond in 't verhaalen van dezelven, en hoe genoeglijk is het mij, dat eene zoo gevoelige ziel daar in deelt! ik vernieuw door die zoete herinnering de voorbijgevlogene vreugden der vriendſchap nog eenmaal; en geniet dezelve nu zoo volmaakt, als zij op de aarde kan plaats hebben; al de vriendſchaps gevoelens, die in het tedere hart van mijne lieve NANNIE ſchuilen, werken alleen op mij; buiten haaren vader heeft zij geene vrienden, verliet reeds in haar eerſte jeugd haar vaderland, en vond hier, zoo min als ik, een hart dat ſloeg als haar hart; en evenwel voor vriendſchap, voor tedere vriendſchap is dit hart geheel gevormd; het gemis van dezelve liet er eene ledigheid in welke nu vervuld is; 't is deeze vriendſchap, die onze liefde veradelt, en die haar dagelijks ſterker en onſtervelijk maakt.

IX.

IX.

Met hoe veel ſtil vermaak zag ik altijd op het erf van den rijken Jacob, die een uwer landhoeven bewoonde, dat vaerdige Elsje in haar land- of huis-werk! het zij zij boter kernde of de koejen melkte, of het koorn hielp aflaaden, de vaten reinigde of de kalven drenkte, of wat zij ook doen mogte, die vrouwlijke iever en handigheid bekoorde mij altijd; maar denk dan eens, hoe het mij nu ſtreelen moet, wanneer ik ſommige deezer, of ſoortgelijke bezigheden van mijne lieve, vaardige, altijd werkzaame NANNIE, met eene, haar alleen eigene, bevalligheid, verrichten zie, zonder dat een verkeerde hoogmoed haar doet vreezen dat deeze arbeid haar in de oogen van haare Negerinnen vernederen zal: terwijl haar helder oordeel de wáára van de ſchijn-laagheid, en den hoogmoed van grootheid onderſcheidt, voert zij de nederigſte bedrijven uit met eene eerwaardige deftigheid, die gehoorzaamheid inboezemt terwijl zij dient: ſomtijds, als het haar luſt, melkt zij haare koejen of geitjes met eigene handen, en de Negerin draagt de melk naar huis, of zij ſchept de boter van de zuivel die Mibi gekernd heeft, en haar blij opgeruimd gelaat onder alle die verrich-

tingen, zegt haar, dat zij die met welgevallen uitvoert.

Zoo even zag ik haar onder een der Tamarindeboomen, met eene lange gaffel, om de trosſen, welke aan de wijduitgeſtrekte takken hongen, voorzichtig afteſtooten, zoo dat zij de half rijpe tedere bloeſemknopjens niet beſchadigde; een groot kleed lag onder den boom geſpreid; de trosſen vielen daar op; Mibi droeg dezelve in een korf weg; en nu leert zij haar die toebereiden tot haar oogmerk; zij houdt zig nu met eene zorgvuldige vaardigheid in de combuis op; ik heb haar hooren zeggen, dat zij ook voor u en onze beste moeder van deeze ingelegde vruchten overzenden zal; o! hoe zullen zij die dierbaare vrouw bevallen, daar zij bereid werden door een dochter, die 't geluk van haaren Reinhart uitmaakt! en welligt zal deeze friſſche vrucht, tot een' drank gemaakt, haar, of u, wel laafnis in eene dorſtige koorts toebrengen.

Al mijne huisdieren zijn met hunne nieuwe meesteres wèl voorzien; al het melkvee kent haar, wanneer zij des avonds, als de gloejende hitte van 't veld vlugt, ſomtijds naar het hek der weide treedt, komen zij allen, met een loggen en dreunenden tred, naar haar toe; de tamme zwijntjes lekken haar de handen; en haare ſchoone

ſneeuw-

ſneeuwwitte moedergeit is nergens rustiger dan aan haare zijde; zij dartelt nu op het voorplein met haar teder blaatend jong, en verlangt om haare lieve herderin op eene wandeling te vergezellen; en Diaan, deeze is haar, wat mijn goede Cheri, die wel dood, doch nog niet van zijnen meester vergeeten is, mij eens was — een trouwe hond.

En wie zou mijne NANNIE kennen, en haar niet beminnen! zulk een verſtandige goedhartige gezellin op den weg des levens te bezitten, dit is een onvergelijkelijk geluk! een haarer blikken, waarin reine eigenliefde flonkert, zou mij de deugd doen beminnen, al achte ik die niet om haar zelve; en dit eene denkbeeld: „ mijne liefde maakt haar zoo gelukkig als zij „ wenscht," dit ſtrooit niet dan roozen voor mijne voeten.

Wat moet het een woest, een nors ſchepſel zijn, dat voor de zachtaartige bekooring van eene bevallige vrouw ongevoelig is, en liever in eene onbandige vrijheid buiten de aangenaamſte verbintenis, tot welke de Natuur ons beſtemde, de verzadiging van zijne woeste driften zoekt! hoe veele bloemen van menschlijke zaligheid laat zulk een wezen in zijnen vrolijken tuin verbloejen, terwijl hij zig met ruwe diſtelſtruiken eener wildernisſe vermaakt! ik kan mij geen denk-

beeld van het hart van zulk een mensch vormen; en hoe dank ik God, dat ik dit zeggen kan!

Maar nog erger moet het monſter zijn, dat de goedhartige onſchuld, de bevalligſte genegenheid, de ligtvertrouwende werkeloosheid, van eene weekhartige vrouw kan misbruiken tot haar ongeluk, en haar dan, wanneer zij grond had om zijne beſcherming te hoopen, wanneer zij gelukkig in zijne liefde is, haar dan te leur ſtelt, en haar laag vernedert in haare eigene oogen.

En wat moet die echtgenoot, die eene zachte vrouw norsch bejegenen, die haare tederheid met koelzinnigheid, haare bevalligheid met onverſchilligheid beantwoorden kan, en die grooter genoegen kent, dan zijne lotvriendin door bezorgde oplettendheid, en edele liefde, eenige ſchaêvergoeding te bezorgen voor alle de moejelijkheid, aan welke zij zig om zijnen wil blootſtelde; wat moet dit een onnatuurlijk wezen zijn een weinig meer nadenken en wáár gevoel zou meer gelukkige echtverbintenisſen doen worden, en de wereld vrolijker maaken.

Terwijl ik u hier over NANNIE onderhoude, zie ik haar ginds de allée opwandelen, of zweêven, hoe zal ik haaren gang noemen? Djaan

Diaan dribbelt recht vrolijk aan haare zijde; men ziet het hem aan, dat hij nergens liever is dan bij zijne goede meesteres; zij heeft een korfjen in haare hand, 't welk zij met gekookte patatten en casſavebrood gevuld heeft, om het neêrteſtrooijen voor de verſchillende ſoorten van pluimgedierte, die het eilandjen bewoonen; nog naauwlijks zien haar deezen aan het hek van het ſmalle brugjen verſchijnen, of zij ſnellen, met halfontplooide wieken, haar al kakelende, koerende en piepende tegen; verwelkomen hunne verzorgende weldoenſter, op hun vrolijk gebied; zij zien op haar korfjen, op de beweeging van haare hand, en wanneer zij die mildlijk ledig ſtrooit, zijn alle nebben in beweeging, en kiezen uit de heele en halve maiskorrels het hunne; voor de kleine kiekentjens, die al piepend rondom hun loopen, ſtrooit zij de kruimels van de patatten en het brood neder; met heldere oogjens, in welken het verlangen glanst, zweeven deeze kleine ſchepſeltjens, met fladderende wiekjens, naar haar toe, en loonen haar door hun vergenoegd gepiep.

Van hier gaat zij naar de broeihokken; neemt de onbebroeide eieren der hoenderen weg; laat een klokhen op de haaren zitten, terwijl zij deeze trouwe moeders, die, uit liefde voor haar wordend kroost, alle genoegens overgeeven, het voedſel toebrengt, en haare moederliefde be-

loont; hier en daar ſtrooit zij eenige kruimels onder de ſtruiken of boomen, om de vogels, die op derzelver takken huppelen, aan dit verblijf te verbinden, en 'er nog meer anderen te lokken, die haar door hunne zangen verkwikken; en om dus, terwijl zij het genoegen haarer medeſchepſeltjens bevordert, zelf gelukkiger te worden.

Dag aan dag is dit haare bezigheid; ik was 'er meer dan ééns getuigen van, daarom kan ik u dezelve zoo nauwkeurig omſchrijven; en wanneer zij nu hier haare zorg genoegzaam heeft laaten werken, en de verzadigde dieren nu vreedzaam gaan ſpelemeiën, of zig een kuil graaven om in te rusten, dan gaat zij ſomwijl naar het Mirthe-boschjen, en zet zig in de ſchaduw der breede Tamarinde op de ſofa neder; neemt een boek in de hand, en laat op een plek, waar zoo veele zintuigen zig aangenaam vergasten, ook haare ziel een ſtil vermaak door het leezen genieten, en valt ook, al leezende, wel eens in ſlaap.

Alle deeze ſtreelende, onſchuldige bedrijven, van, voor de Natuur gevoelige, landbewooners, zag ik altijd zoo gaarne op het blad des Dichters afgemaald; denk dan hoe de wezenlijke vertooning mij bevallen moet, vooral daar de bedrijfſter NANNIE is, die haar ſchoone rol zoo zacht,

zacht, zoo betoverend ſpeelt, dat zij mijn genoegen tot eene hoogte opwindt, die ik nooit kende.

Altijd vond ik den zang van dien Duitſchen Dichter ſchoon; maar nu zing ik die mede door ervaring:

Arm en nedrig is mijn hutjen,
Maar de rust en eenigheid
Woont 'er in; bij ieder voetſtap
Teken zig te vredenheid.
Laat de liefde bij ons woonen,
Die ons niet dan bloemen biedt;
Noodlot! ik benij zelfs vorsten
Dan hun kroon en glorie niet.

Als mijn meisjen mij aan 't harte
Vrolijk als een engel rust,
En, zig wiegend in mijne armen,
Nu eens ſcherst, dan zingt, dan kuscht.
Als, ter zijde van mijn hutjen,
't Zilvre beekjen, ruiſchend, vliet;
Als de maan ons dan beluistert,
God! hoe dankt u dan mijn lied!

Met een kusch doet zij me ontwaken,
Reeds bij de eerste morgenstraal;
Juicht het blijde zonlicht tegen;
Zit met mij aan 't ochtendmaal;
Spoedt zig dan van dartle kinders
Naar den arbeid, blij van ziel;
Spint het vlas, dat ik haar bouwde,
Op haar vaardig snorrend wiel.

Altijd is zij blij en lustig,
Als ze let teders mij vertelt;
O! wat is de man gelukkig,
Die zig nooit om rijkdom kwelt!
Arm en nedrig is mijn hutjen,
Maar de vrede woont 'er in;
God! ach geef me altijd die bede,
Dat ik vergenoegdheid min!

Dikwils zing ik dit liedjen met NANNIE, schoon 'er in deeze tekening iet zeer interessants zij, dat bij ons nog mist; doch wij genieten het reeds in de hoop; en, zoo de goede Hemel ons aardsch geluk bevestigt, zingen wij ook die regels hier na — Nu leg ik de pen neêr, volg NANNIE naar het vogel-eilandjen, en ga bij haar zitten.

X.

Het zou dwaasheid zijn voor u, die zelf het zoet van een gelukkig huwelijk kent, alle de tafreelen van ons huislijk geluk afteſchetſen; gaarne evenwel zult gij 'er eenige, als proeven van mijne volmaakte tevredenheid, willen weeten; te meer, daar ſommigen u nader de denkwijs en het charakter van mijne vriendin zullen doen kennen; o! hoe zoet is het voor mij het blij gevoel dat mijn hart doet zwellen, mededeelen aan eenen vriend, die mij verſtaat!

Ik ging gisteren, zoo als ik u zeide, naar de menagerie om NANNIE optezoeken; zoo dra ik daar kwam, vond ik de ſpooren van haare gangen, in de kruimels en korreltjens, welken hier en daar nog op den grond lagen; onder verſcheidene ſtruiken zat eene menigte vogeltjens dezelve optepikken; ſchuw voor mijne verſchijning, vlogen zij al ſnorrende weg, en verborgen zig zoo lang in het loof, tot ik voorbij was; ik trad ondertusſchen naar het Mirtheboschjen, en vond NANNIE, half zittende, half liggende, met een boekjen in haare hand, in een gerusten ſlaap; Diaan lag naast haar, ſtond, zoo dra hij mij zag, op, doch maakte, als of hij

hij bekommerd ware dat zijne meesteresse zou ontwaaken, geen gewag, en kwam stil, met een vriendlijk gedraai, naar mij toe, en NANNIE ontwaakte van zijne zachte beweging niet: zachtjes ging ik naast haar zitten; ik zag haar boek, het was GESNER, *de dood van Abel*, en; opengeslagen, bij den eersten zang, Abels liefdebetuiging aan zijne Thirza; spraakloos en zonder mij te roeren, zat ik naast haar, hoorde haar het geruis van haaren gerusten adem, dat mij liever was dan het zachte windjen dat in de boomen zuchtte; kommerlooze tevredenheid zweefde over haar zachtblozend gelaat; elke adem deed haaren boezem beven; de Natuur rondom mij was allerverrukkendst; haare gedaante was door de nu opgehoudene regens geheel vernieuwd; de bladeren waren frisch groen; de reuk van boomen en bloemen versterkend, de Tamarinde bloesem, de Mirthebladen, kon ik onderscheiden in dademen; de vogelen juichten met vernieuwde vrolijkheid en leven; de wilde Kanaries zongen hun vrolijk lied, en de Tortelduiven kirden vertederend rondom mij; ik gevoelde hun vermogen op mijn hart, en wilde zoo gaarne mijne sluimerende NANNIE doen deelen in mijn gevoel; ik nam haar eindelijk in mijne armen, ik kuschte haare blozende wangen, en zij ontwaakte, sloeg haare zielvolle oogen, waarin reine liefde en edele wellust zoo betoverend flonkerden, open, en deed alle mijne gewaarwordin-

ik zag haar boek, het was GESSNER, *de dood van Abel*,
III. D. Bladz. 44.

dingen verſmelten in de verukkendſte vreugde, dat ik de eenige geliefde van zulk eene vrouw was: haar eerſte woord was:

„ Gij hier, mijn vriend! en van die lieve „ oogenblikken verſliep ik 'er eenigen! — dit „ ſpijt mij!"

IK. Ook die waren niet verlooren voor mij! een geruste adem deed mij rusten; de vrede van uw gelaat ging in mijne ziel over; ook ſlaapende waren uwe zachte trekken mij bekoorelijk, en daar op te ſtaaren was mij genot: lang deed ik dit, en gevoelde, met een edelen hoogmoed, dat gij mijn geliefde zijt! hoe gaarne had ik u al eerder mijn gevoel medegedeeld! doch ik wilde u in uwen gerusten ſlaap niet ſtooren; ik was blijde bij elk zacht windjen dat u met koelte omwaaide; en de vogels, die u in ſlaap hadden gezongen, bedankte ik; de inſecten, die rondom u ſnorden, weerde ik van u af; naauwlijks durfde ik mij verroeren om u niet te ſtooren; doch eindelijk moest ik u in mijne armen neemen; gij ontwaaktet, en loont mijne tederheid met eenen hartlijken kusch.

NANNIE. Geheel gevoel van de waardij van uw hart, beste vriend! las ik op dit plekjen, in mijn beminden GESNER, de woorden van *Thirza* tegen haaren *Abel:* „ Ach hoe dikwijls „ dank

„ dank ik, in elk eenzaam hoekjen dank ik, de „ eeuwige Goedheid met blijde traanen, dat zij „ u voor mij, en mij voor u, in alles een„ ſtemmig geſchapen heeft!" Hoe juist paſſen die woorden in mijnen mond! ik dacht ze na; ik wenschte u bij mij, om tegen u te kunnen zeggen wat *Thirza* tegen haaren *Abel* zeide, en, al wenſchende, viel ik, door 't gezang der vogelen, en den lieven adem der Mirthe aangenaam bedwelmd, in deeze zachte ſluimering, en nu ontwaak ik in uwe armen.

IK. En ontwaakende klopt mijn eens gevoelend hart op uw hart... NANNIE! wie had zig kunnen voorſtellen, dat 'er, na dat het Paradijs verdween, en het lot van deszelfs bewooners zoo treurig verwisſelde, zoo als dezelfde Dichter zoo roerend afmaalt, nog zoo veele oogenblikken van onvermengd geluk voor hun nageſlacht op deeze wereld bloejen zouden, als wij thans genieten.

NANNIE. Onvermengd geluk! ja, dit genoten wij tot heden toe; de droefheid deed nog geen enkelen traan langs mijne wangen rollen, maar tederheid en dankbaarheid deed 'er veele vloejen, en aangenaam verligten zij mijn volgeſtroomd hart: maar het zou niet voorzichtig zijn, wanneer wij ons deezen geheel kommerloozen ſtaat als duurzaam wilden voorſtellen; het Paradijs

dijs is tog op aarde niet meer, en hierin zouden wij dan tog verplaatst ſchijnen, niet waar, mijn beste?

IK. Waar ik ben, en wat mij ontmoet, bij u vind ik altijd mijn Paradijs; ik ſchrik voor geene verwisſeling van ons lot, in eenigen voorſpoed, als ik u maar behouden mag; zoo het lot eenige alſemdruppels in den beker onzer zaligheid laat invloejen, dan zult gij die immers met mij drinken?

NANNIE. O! kon ik dan al het bittere voor u wegdrinken! ik zou het niet proeven, om uwen wil.

IK. Wanneer een onvoorzienbaar ongeluk ons eens van alles beroofde, wat nu ons leven veraangenaamt, dan immers zou uw beroofde vriend niets van zijne waarde voor u verliezen?

NANNIE. Ook dan zal hij mij even dierbaar zijn, als of hij mij een kroon konde aanbieden. Reinhart, in het ſtof der armoede, zou mij oneindig waardiger zijn dan een vorst, al wilde hij mij een kroon ſchenken; van eenen troon, zoo 't lot mij daar op geplaatst had, zou ik willen aftreeden om met u in eene hut te leeven; een paradijs zou ik verlaaten, om met u door een woeſtijn te doolen; een...

IK.

IK. Houd in, edelmoedige vrouw! ik ken de tederheid uwer liefde; zij zou mij een wildernis, waar geen vogel zweeft, waar geen beekjen vloeit, tot een bloemhof maaken.

NANNIE. Zoo dikwijls als ik zoo geheel in 't gevoel van mijn geluk verzonken ben, zoo menigmaal denk ik aan de Elegie van KLOPSTOK, die gij mij eens vertaaldet:

„ Ach! of ik eene taal hadde, die u alles zei-
„ de, wat mijn zoo lievend hart, voor u mij-
„ ne Selma! gevoelt! kon ik dit in zijnen blik,
en zijne traanen vol liefde, en dit ach des
„ gevoels, dat mij al ſtamelende, of gebroken
„ ontvlugt, tot een taal der goden maaken,
„ om u alles te zeggen, wat mijn beevend
„ hart voor u, mijne Selma! gevoelt! ach! dat
„ 'er toch geen graven waren die geliefden be-
„ dekten welken voor elkander trouw, en zoo
„ teder zijn! — — — — Doch terwijl gij
„ dan zijt, opene graven! neem dan ten min-
„ ſten, neem ons dan zamen in."

Welk eene roerende tekening! o! hoe akelig is mij het denkbeeld dat één onzer, al ware het eerst na veele jaaren van liefde, dat één onzer eenzaam en treurig zal overblijven, om den anderen te beweenen.

IK.

IK. Waarom, al te tedere vrouw! waarom ons tegenwoordig geluk door de onzekere toekomst verpest? het vooruitdenken is goed; en, bij het beste geluk, het gevoel van deszelfs onbeſtendigheid levendig te houden, is zeer wijs; maar door die treurige denkbeelden onze tegenwoordige vreugde te bedwelmen, dit is dwaasheid. De zon, lieve NANNIE! is niet meer weldaadig, als zij de bloemtjes, welke de regen voor ons deed uitſpruiten, doet verdorren; maar zeker mag het denkbeeld van de wisſelbaarheid van ons aardsch genoegen ons bewaaren van 'er geheel in te verzinken, en onze hooge beſtemming te vergeeten; dat wij 't dan levendig houden! maar laat het ons geene ſmerten doen lijden, die eene weldaadige Voorzienigheid welligt zal afwenden, of verkleinen.

NANNIE. Gij hebt gelijk: bidden wij dan liever met den zelfden liefdevollen Dichter: „Hoor „ Gij, die tot liefde mij ſchiept! ach! of Gij mij „ hoordet! laat dan met den zelfden adem Sel„ ma en mij ſterven! Selma ik ſterve met u."

Zulk een tedet geſprek roerde mij meer dan ik merken liet; als eenige oogenblikken vloogen mij in dit Mirtheboschjen omtrent twee uuren om; en na dit geſprek zal het iets heiligs voor mij inhouden; ik zal 'er niet komen, of een ſomber genoegen zal mijn' boezem bezielen.

XI.

O! wat is zulk een ſtil, afgezonderd leven, vrij van alle de zwaare ketens der laſtige etiquette; vrij van allen ſlaaffchen dwang tot bezoeken en tegenbezoeken, daar het hart niet in deelt, tog gelukkig! zoo leef ik met mijne lotgenoote: zoo weinig als mogelijk is, gaan wij met nabuurige planters om; niet om dat wij menſchenhaaters zijn, maar om dat zij ons niet gevallen; om dat noch ons hart, noch ons verſtand aanwint in hun gezelſchap; wij zijn tog daarom geene norſche nabuuren; onze ſchaarſche ontmoetingen zijn altoos vriendlijk; daar zij hulp behoeven, of in lijden zijn, onttrekken wij ons nooit: wij haaten niemand, maar zijn gelukkiger in onze eenzaamheid: wij zijn eene wereld voor elkander, en niets ontbreekt ons: als eenvoudige kinderen der goede Natuur, genieten wij alle haare gaven, volgen haare leſſen, en zijn te vrede aan haaren vollen boezem; en al ons genot wordt veredeld en verdubbeld door den godsdienſt; onze dagen rollen in eene geregelde afwisſeling van werkzaamheid, en herſchepping voorbij: zonder geduurige bezigheid, zonder oefening van onzen geest in wigtige onderwerpen, zouden zeker onze gewaarwordingen te

een-

eenzelvig zijn om ons op den duur gelukkig te maaken, om wèl te genieten moet men somwijlderven: dit is eene bekende waarheid: zoo geene verschillende bedrijven ons dagelijks van elkander verwijderden, zou onze omgang dat levendige, dat interessante, dat zij nu heeft, missen; met de hartlijkste liefde voor elkander zouden wij kwijnen; maar kleine verstroojingen, het nadenken, vooruitzien en onderlinge medeeling van dezelve, geeft nu telkens een genoegzaam voedzel aan de vlam onzer liefde, en zij gloeit altijd even helder.

Hoe veel hebben wij somtijds aan elkander te zeggen, in de weinige uuren van onzen vertrouwelijken omgang; offchoon NANNIE mij nooit met een laf verhaal van haare huishoudelijke bezigheden, noch met klagten over afmatting, of kleine ongemakken ophoudt, maar in eene geruchtlooze vaardigheid, en naauwkeurige bedaardheid altijd haare vrouwlijke pligten beoefent; doch heeft zij iets gedacht, iets gelezen, iets op haar hart, is haar iets ontmoet dat zij mijnen aandacht waardig keurt, dan deelt zij mij alles, met de openhartigste vertrouwelijkheid, en eene belangrijke levendigheid, mede: hetzelfde doe ik omtrent haar, en wij zijn dan geheel oor, geheel hart voor elkander; de liefde geeft aan alles eene dubbelde waarde; de liefde bezielt ons als wij afwezend en als

wij bijeen zijn, in onze bezigheden als in de ſtilte; zij beſtuurt alle onze daaden, en het denkbeeld van wederzijdſche goedkeuring geeft ons verdubbelden lust en moed tot alles; ſomtijds helpen wij elkander: NANNIE heeft wel eens haar toezicht op de catoenmaalende Negers, of bezorgt en helpt eene kranke Negerin; ik help haar ſomwijl in haar bloemtuin ſnoeijen en de takken tot priëelen vlechten, daar zij dit gaarne heeft; ſchep/ het water om de bloemen te gieten, en pluk haar een kleine ruiker, die haaren ſchoonen boezem moet ſieren, en die ik zelf daarop plaatſen moet: hoe veel onſchuldigs en eenvoudigs heeft onze levenswijs! hoe gelijkt zij, in dit opzicht, naar die van ons eerſte ouderpaar! ſchoon de volmaakte rust, en de reine onſchuld die hen verzelden, voor altijd van deeze aarde, en dus ook uit ons verblijf en ons hart, gevlugt zij; doch zoo ver wij kunnen, vertoonen wij zulks.

Toen ik gisteren, vroeger dan naar gewoonte, van mijne velden wederkeerde, zocht ik NANNIE in haar bloemtuin, om den ſchoonen avond met haar te genieten: zij had een kleinen heuvel, geheel met penſétjes, een zoo ſchoon als eenvouwig bloemtjen, beplant, en droeg nu het water uit de beek om die te begieten; ik nam haar dit, in haare omſtandigheden zoo laſtig werk, uit de hand; en haar vriendlijke blik be-

beloonde mij duizendmaal meer dan ik verdiende: ik bewandelde daarna met haar al de ſmalle paadjens, daar balſem, roozen en mirtheſtruiken, met andere bloemen, eenen welriekenden dampkring voor ons vormden; zij vertelde mij haar werk en plan; en overal, waar ik mijn voet zettede, vond ik de ſpooren van arbeidzaam geduld, fijnen ſmaak, en juiste orde. Wij, mannen, mogen onze beste poogingen aanleggen, maar die bevalligheid, die ſmaak, dat betoverend, ik weet niet wat, dat het bedrijf van eene vrouw kenmerkt, heeft de Natuur ons onthouden; uwe zaadbloemen ſchijnen, onder haar opzicht, weliger te bloejen dan te vooren; zou dit dan het gevoelen wettigen, dat de bloemen eigenlijk voor de bevallige ſexe geſchapen zijn? Charlotte zal hier niets tegen hebben: toen wij, al wandelende, bij het roozemboomtjen kwamen dat gij mij overzondt, en dat aan de ſtam van een jongen citroenboom, welke eene beſchutende ſchaduw over hetzelve verſpreidde, geleund ſtond, vertelde ik haar van de geboorteplaats van dit boomtjen, ſprak haar van mijn vaderland, en van *Kommerrust*, in welks tuin dit eens bloeide; ik herinnerde mij veel, zeer veel, dat voorbij is; ik zag aan haar gelaat, dat mijn verhaal haar geviel, en dat haar hart zusterlijk klopte voor dat van Charlotte: Natuur ſchiep deeze twee vrouwen zekerlijk tot vriendinne, maar het lot plaatſte hen wijd van

elkander; welligt om in die afweezenheid rijper te worden voor eene veel verhevener vriendſchap dan deeze aarde oplevert.

De warmte, waarmede ik van u beiden ſprak; mijne diepe peinsachtigheid daarna, en misſchien ook wel eene zucht, die mij onwillig ontſnapte, deed haar vreezen of ik wel gelukkig ware; zij beproefde dit, en zeide, met eene betoverende tederheid in haare ſtem: „ Vriendſchap is de troost van het leven; mijne „ jongheid miſte dien troost, maar ik vond u, „ en bezat dien volkomen; was Reinhart minder mijn vriend 'er zou eene ledigheid in „ mijn hart overblijven, doch nu heb ik aan „ hem genoeg." „ En ik, (hervattede ik,) aan „ mijne NANNIE! eenzaam en zuchtend dwaalde ik op de liefſte paadjens van *Solitude*; „ dikwijls gevoelde ik mij diep ongelukkig; doch ik vond een hart dat voor mij „ in vriendſchap en liefde gloeide, en alle mijne wenſchen zijn bevredigd; zoo 'er een traan „ van mijne kaaken rolt, 't is de vrolijke „ dankbaarheid, of het gevoelig nadenken die „ haar baarde; in het nadenken van het voorledene is heel veel zoets, al is het iets „ droevigs; de zachte melancholie, die dit op „ het gelaat achterlaat, is geen blijk van gemis, „ maar van ſtil genot: " op dit zeggen ſcheen NANNIE voldaan.

On-

Onder eene der hooge ſtruiken wees zij mij een vogelnestjen, dat zeer kunſtig uit het toegerold blad van een' boom gevormd, en met catoenspluisjens, die de kleine moeder ſteeksgewijs, bij zeer geringe vlokjens, met haar teder nebjen, uit de zig openende doppen, zal geplozen hebben, bekleed was; zij had 'er, voor eenigen tijd, licht roode eitjens in gevonden, uit welken nu de vederlooze kiekentjens verſchenen waren, die op deezen ſtond, met een aangenaam gepiep, hunne aanwezigheid en hunne behoeften te kennen gaven, tot dat de zorgvuldige moeder, met een vol kropjen, tot haar nestjens wederkeerde, om dit leêgteſchudden in hunne gabende nebjens; rondom hetzelve ſtrooide de goedhartige NANNIE eenige kruimels van brood, dat zij doorgaands in deeze ſtreek met zig neemt; wij verwijderden ons toen van de ſchuwe moeder, en verkoozen eene gemaklijke bank onder een' citroenboom: NANNIE ging nog voord, met het warmſte gevoel, over de moederlijke vreugde van deezen vogel, die alle zijne moeite en zorg dubbeld vergoed vindt, te ſpreeken; met hoe veel vreugde hoorde ik dit! „ Och! mijne beste! " zeide ik, „ hoe veel moederlijke trouw belooft „ mij dit gevoel voor het vruchtjen dat in „ uwen ſchoot rijpt; hoe veel moeite zult ge „ u wel getroosten om dit optekweeken, te „ koesteren, en te doen worden wat het „ kan worden, en wat gij zijt! " — „ dat zal

„ ik, met den ſtreelendſten wellust," antwoordde zij, „ al ware deszelfs vader mij niet zoo „ lief als hij is, (haar hand drukte hier mijne „ hand, en eene heldere traan dreef in haare „ oogen:) o! hoe verlang ik reeds om het „ wichtjen aan mijn moederlijk hart te drukken! een voorgevoel van onbekende vreugde doet het thans heviger kloppen; en ik „ wensch de dagen, die deeze vreugde nog „ verwijderen, ſnelle vleugelen."

Zie, Karel! hoe veel de toekomst mij belooft; op welk een vrolijk veld mijne verbeelding reeds weiden kan: o! dat de Algoedheid onze hoop vervulle! Tot lang in de ſchemering bleeven wij hier zitten; de vaale ſluier des nachts, die zig over bloemen en boomen ontrolde, kon geene ſombere gedachten in onze ziel opwekken; want deeze was omgeven met aangenaame beelden, en gevoelde het geluk van haar aanwezen: deeze avond was een der liefſte avonden van ons leven.

XII.

In de zekere bewustheid dat ik uw genoegen vergroot, ga ik gerust voord met u eenige, voor de vriendſchap nog al belangrijke anecdotes van ons, voor de wereld verborgen, huwelijksleven, mededeelen: het is geen aaneengeſchakeld verhaal dat ik u leveren wil; dit zou ligt eenzelvig worden, en mij, zoo wel als u, verveelen; het zijn ſlechts enkelde ſtukken van een bevallig geheel, welks tuſſchenruimten gij met voorſtellingen van geluk, zoo volmaakt als ooit menſchen op deeze wereld genieten, moet aanvullen: op deeze wijze zal ik dan maar voordgaan.

Het was gisteren een zeer heete dag: NANNIE, buitengewoon moede, volgde de gewoonte der vrouwen hier te lande, en nam een middagſlaapjen in haar ſchommelend leger; ik ging intuſſchen naar het koelſte hoekjen van mijnen geheelen grond bij den badvijver; en zocht daar verademing: door den digten lommer, die hem bedekte kon geen zon branden; ſlechts enkelde ſtraalen konden hier en daar, door de overhangende takken heen booren, om het water, wanneer men zig baaden wil, zijne te groote

koude te ontneemen; maar in de groen verwelfde nisſen, waar ik nu ſlechts rust en koelte zocht, kwamen zij niet: in één derzelve, digt bij den zachtruiſchenden waterval, ging ik zitten, leunende tegen den groenen en lieflijk geurenden muur; het boek van uwen, en mijnen, geliefden dichter GÖCKING was in mijne hand: ik las daar een zijner ſchoone brieven aan zijne vrienden, waarin zoo veel waare grootheid, en gelukkige vergenoegdheid in 't kleine, doorſtraalt, dat ik, hem lezende, gelukkig zijn zou al konde mijn eigen lot mij dit niet maaken: die lieve dichter is hier, even als in mijn vaderland, mijn leerzaame vriend; mijn meester in de groote en zoo weinig geoefende kunst van edele te vredenheid: in de wisſelende omſtandigheden van zijn leven blijft hij zig zelven altijd gelijk; hij is in behoeften rijk, groot in vernedering, in zijne denk- en handel-wijs altijd edel, warm in de vriendſchap, en teder in de liefde; hij is een zoo goed man, als hij vader is; en zijn gevoel voor de ſchoonheid der eenvoudige Natuur is zoo vervoerend als fijn; met één woord, GÖCKING is mijn zakboek als ik, in een uur van uitſpanning, waare grootheid leeren wil: terwijl ik met eene aangenaame inſtemming zijne ſchoone gedachten nalas, deed het ééntoonig gemurmel van den waterval, door den kwijnenden wildzang der matte takbewoonertjens, die in de koelte van mijn grot ook verkwikking

en

en koelte zochten, vergezeld, mij zoo ingespannen luisteren naar hun harmoniesch geluid, dat ik even insluimerde, doch maar een oogenblik, om met nieuwe vrolijkheid het geluk te genieten dat zig hier aan mij aanbood: ontwaakende, nam ik mijn dwarsfluit, en speelde de teder vrolijke melodij op het lieve zangstukjen van FLORIAN, in zijne *Estelle*; hij laat den ouden herder *Remistan* daar zingen:

In 't ruischend lommer dezer Olmen
Waar stille rust het harte vleit,
Verdwijnen, vrij van angst en zorgen,
Mijne dagen in te vredenheid;
Hier leef ik eindlijk voor mij zelven;
Hier vormt mijn hart geen ijdlen wensch,
'k Genier den ware zielevrede,
Den hoogsten heilstaat voor den mensch.

Niets, niets ontbreekt mij hier aan 't leven,
Mijn melk is frisch, mijn vruchten zoet,
De luchtjens zuiver, die me omwaajen,
De bloemen groejen bij mijn voet;
Zoo soms een aakrig dreigend onweêr
Een oogenblik mijn hart verschrikt,
Weldra verdwijnen all' die wolken,
Terwijl de regenboog 't verkwikt.

In

In 't aardsch gewoel, waar zorg beangstigt,
Is ieder mensch ten prooi der smart,
Maar naauwlijks vindt zijn hart een schuilplaats,
Of rust herleeft weêr in dat hart.
Zoo schuimt en kookt het woedend water,
Als 't, klaatrend, op de rotsen stort,
Terwijl het in mijn stille velden,
Een zacht en kronklend beekjen wordt.

De roerende toon, de lieve woorden en de weêrklank van 't water, bij 't gemor van den kleinen val, maakte mijn geluid voor mij zelven bevallig; het streelde mij in deeze grot; en ik werd, bij hetzelve, geheel in de wereld der herderen verplaatst; de jaaren, zoo wel als de eenzaamheid van den ouden *Remistan* vergeetende, nam ik alleen zijne woorden, die nog veel beter op mijnen toestand pasten, over; en geene mijner toonen waren zoo roerend, als die bij welken ik deeze woorden dacht: „Niets, „niets ontbreekt mij hier aan 't leven:" ik herhaalde die ten tweedenmaale, en dacht: ware nu mijne slapende NANNIE bij mij, hoe gaarne zou zij met mij die woorden aan mijne zijde zingen.

Naauwlijks dacht ik dit, of ik hoor een geritsel in den lommer; en NANNIE, even of zij mijnen wensch gehoord hadde, verscheen; zij drong

drong den digtbegroeiden ingang der grot binnen; haar geitjen met zijn lam volgde haar, zoo als meermaals, na, en haar eerſte woord was:

„ Om het herderlijk tooneeltjen, dat gij ver-
„ toont, te volmaaken, breng ik mijne blan-
„ ke lievelingen mede: het zal *Remiſtan*, (maar
„ neen dit was een oude eenzaame herder,)
„ beter zeg ik, het zal mijnen lieven *Thirſis* im-
„ mers welgevallen, dat zijne *Dafné* de grot in-
„ treedt, waar zijne betoverende fluit haar heen
„ lokte?"

IK. Nooit, mijn beste! kwaamt gij beter te pas; ik zond juist een hartlijken wensch naar u toe, en dacht dat gij sliept.

NANNIE. Kon ik slaapende blijven, daar uwe tedere toonen in mijne ooren klonken als het lied van eenen Seraf? daar ik hoorde wat gij speeldet, en daarin de voldaanheid van uw vrolijk hart bemerkte? ontwaaken, en naar u toe haasten, was éene daad; en nu wil ik met u zingen.

IK. Ik dank de trouwe Sephir, die u mijne schuilplaats aanwees, en de toonen van mijne fluit tot u bragt; zij zullen nu, door uw bezield gelaat, door uw helder oog aangevuurd, nog tederer wor-

worden dan te vooren. Weldaadige ſlaap, die mijne Dafné zoo verkwikte dat nu de roozen op haare wangen levendiger bloejen! — gij merkt, lieve NANNIE! nu gij mij in eenen *Thirſis* omſchept, ſpreek ik met u in den toon eens verliefden herders, wiens hart door de blijdſchap vervoerd wordt, daar hij zijn meisjen voor zig ziet in de grot, waar hij om haar zuchtte.

NANNIE. Herderlijke tooneelen hebben toch iets zeer betoverends; zij gevielen mij reeds toen ik nog een zeer klein meisjen was: GESSNER en FLORIAN kweekten dat gevoel allengs meer aan, en hunne bevallige tekeningen namen mijn geheele ziel in: die ligtvoldaane, eenvoudige behoeften, die ongekunſtelde Natuur, die kuiſche deugd, die betoverende edelmoedigheid, en het vreedzaam geluk dat ons altijd in de herder-wereld geſchilderd ſtaat, maakten 't mij zoo dikwijls lastig in de onze; en ik wenschte mij eene bewooneresſe van dezelve; doch de onderrichtingen van mijnen vader, en de ondervindingen van mijn volgend leven, al ben ik nog jong, leerden mij, helaas! dat de geheele herder-wereld nergens onder verdorvene menſchen te vinden is, en dat zij niet beſtaat dan in de vruchtbaare herſens van naar geluk zoekende menſchen: evenwel dit is ook waar, ons geluk grenst al zeer na aan dat, hetwelk ik altijd wenschte; al is het weiden van eene blaſende kudde, langs digte bos-

bosschen en rijzende heuvels, door vruchtbaare dalen, bij heldere beeken, onze taak niet; al is onze wooning geen herdershut, onze eenvoudige naar de Natuur gevormde levenswijs, onze tedere liefde en voldaanheid met elkander, en de Natuur, die ons omringt, hebben zoo veel van het benijd herdergeluk, dat mij bijna geen wenschen overig blijven, en dat ik zeer gaarne geheel Arcadiën, met alle de bevallige Damons en Thirsisen wil daar laaten, om op *L'agreable Solitude* de lotgenoote van den werkzaamen planter Reinhart te weezen, en hem gelukkig te maaken.

IK. Mij gelukkig maaken, dit doet gij in volle kracht, beste NANNIE! en uwe te vredenheid maakt het mij nog tienmaal meerder; vol gevoel van dit geluk, willen wij nog eens dat liedjen aan de Natuur herhaalen, dat wij eens, geheel gevoel voor haare schoonheid, en vrolijkheid over de stemming van ons hart, op haaren toon, op den heuvel van *Recompense*, op eenen zeer schoonen avond zamen zongen, terwijl wij ons in sierlijke rood- goud- en purper-verwige wolkjens, die den horison, na dat de zon was ondergegaan, versierden, als verlooren; ik zal op mijn fluit speelen, zing gij, en laat al het gevoel van uwe ziel trillen in uwe lieve stem, dit zal de mijne verheffen:

O Natuur! hoe groót, hoe heerlijk,
Praalt gij in uw ſchoone jeugd!
De oogenlust uws grooten Scheppers,
Eedler zielen reinſte vreugd;
Zielen die uw wenk bevatten,
Die niet wijken van uw pad,
Die zig zusterlijk omarmen,
Zien in u hun rijkſten ſchat.

Hoe gelukkig maakt ge ons beiden!
Hoe verrukkend lacht ge ons aan!
Daar we op bergen, en in dalen,
Uwen grooten wenk verſtaan;
't Kleinſte deel van dit genoegen,
Ruilden wij voor ſcepter, kroon,
Noch voor Creſus rijke ſchatten,
Noch voor Ceſars lauwerkroon.

't Zij ons dwalend oog moog' rusten,
Op het blaauwend trotsch gebergt,
Dat aan lange, grooſsche reien,
Storm en onweêrswoede tergt:
't Zij wij hier met open zinnen,
Hier, waar 't ruiſchend beekjen vloeit,
Zien hoe loof en gebloemte,
Aan zijn kronklende oever groeit.

Of

Of als 't geurig middagkoeltjen,
Dat den ſtreedling nimmer ſtreelt,
Rondom ons in 't ſchomlend lommer,
Met de zachtſte toonen ſpeelt:
Welk een wellust! die toch niemand
Dan het vrije hart hier vindt,
Dat zig aan geen modenketens,
Noch aan dweaze grillen bindt.

Welk een eedle, hooge zindrift
Groeit dan in ons zwoegend hart,
Al de nevels vluchten heenen
Die nog hingen om dit hart!
Liefde, zuivre liefde heerscht hier,
Zij is 't die in 't koeltjen ruischt;
Die in 't geurig bloemtjen ademt,
En in 't golvend beekjen ſuist.

O! Natuur, hoe groot en heerlijk.
Praalt gij in uw ſchoone jeugd!
De oogenlust uws grooten Scheppers,
Eedler zielen reinſte vreugd!
Zalig is 't dat we u gevoelen:
Die gedachte zet ons aan;
Om altijd op rots, en doornen,
Moedig in uw ſpoor te gaan.

NANNIE zong dit, ik ſpeelde het haar na, en ons genoegen over elkander was wederkeerig.

„ O! hoe gaarne, " zeide ik, „ ſta ik u den „ roem der toonkunst af; uwe geroerde ſtem, „ tedere buigingen, het rijzen en daalen, het „ wegſterven van uwe toonen, heeft het vermogen „ van mijne fluit ver overtroffen: de zangprijs, „ NANNIE! komt u toe: wat begeert gij? "

NANNIE. Niets dan.....

IK. Een' kusch, hoop ik? en met denzelven het zegel mijner onveranderlijke liefde — wat wilt gij meer?

NANNIE. Niets, dan dat gij deeze grot nog wat anders laat opſieren.

IK. Opſieren? moet het dan de grot van GESNERS MÉLIDA worden, die haar op haar eiland vermaakte? jammer dat het geen rots is, en dat enkel groene bladen haar verwelven! nu goed, verander alles naar uw welgevallen; het zeeſtrand zal u genoeg ſchelpen opleveren; wij willen die zelven met de boot gaan haalen.

NANNIE. Dit neem ik aan, wij kunnen die naar onze keus opzamelen; evenwel, om 'er den grot van MÉLIDA van te maaken, dat zal niet gaan, ſchoon zij

zij mij altijd wel geviel; het helder water dat in die groote paarlemoeren ſchelp kletterde, maakte altijd zulk eene bevallige vertooning, en zijn geruis was zoo ſtreelend voor mijne verbeelding, dat ik die wel gaarne eens wezenlijk zien wilde.

IK. En als gij die dan wezenlijk zaagt, zou hij u welligt op lange na zoo niet gevallen, als hij nu uwe verbeelding doet; de begocheling der verbeelding heeft meesttijds iet, dat bij 't genot verdwijnt.

NANNIE. Van veele dingen is dit waar, maar in dit geval ſchijnt het mij anders: de dikbemoste keiën, die nu ter zijde van den waterval liggen, gevallen mij op zig zelven en door hunne eenvoudigheid zeer wèl; maar als dit zelfde water door den glans der ſchelpen verfraaid wierd, en daardoor onder het trillend nedergleiën langs dezelven meer met de kleuren van den regenboog pronkte, zou dit dan nog niet ſchooner zijn?

IK. En als dit dan ſchooner is, dan zal alles volmaakt zijn, niet waar?

NANNIE. Volmaakt! dit zegt wat veel; maar het zal beter, en die begeerte zal voldaan zijn.

IK. En eene andere begeerte zal deeze dan ook waarschijnelijk vervangen; want voldaane begeerten wekken doorgaands nieuwe behoeften; wanneer wij ooit onvoorzichtig genoeg zijn om onze te vredenheid van vervulde wenschen te doen afhangen, dan is het uit met onze rust, en wij kunnen nooit wezenlijk genieten: uw plan tekent zeker eenen zeer goeden smaak; gij wildet het schoone der Natuur door eene verfijning der kunst meer doen werken; uw blinkende muur van glanzende schelpen zal veel prachtiger zijn, dan die groene bemoste keiën, waar langs het water nu aftuimelt; maar dat het in grootsheid winnen zal, zal het in eenvoudigheid verliezen; en hoe eenvoudiger, zo veel nader aan de Natuur; hoe minder omslagtig en ligter bereikbaar onze genoegens zijn, zo veel zuiverder en wezentlijker zijn zij — doch dit weet NANNIE zoo goed als ik, en toont dit doorgaands in haare bedrijven.

NANNIE. En nu was zij die nuttige waarheid vergeeten, en bloost.

IK. Bloost? bloos dan ook over alle uwe medemenschen, en bloos over mij, die u lesschen gaf; want weet; lieve NANNIE! dat ik mij zelven geduurig moet voorhouden, 't geen ik tegen u zeide, dat ik toch door geene ontijdige plannen minder voordeel met mijn' tijd en werk zal doen: het

het begeeren naar iets, nog volmaakter dan 't geen wij bezitten, is in de natuur van den mensch gegrond, en is het kenmerk zijner eindigheid en onſtervelijkheid tevens; dit is ook hem nog eigen, die al veel meer heeft, dan hij zig eens als de grenspaal van zijne begeerten voorſtelde; en zelfs den allergelukkigſten nog: kalm genot en volmaakte bevrediging is een verſchijnſel, dat de beste mensch, de meest ervarene wijze maar kort geniet; is dit niet een proef dat wij voor de eeuwigheid geſchapen, en voor een genot vatbaar zijn, 't welk wij vruchtloos op deeze wereld zoeken; zij geeft niets meer dan onvolmaakte, en kortduurende genoegens; doch wij genieten gaarne altijd; wij moeten dus telkens iet nieuws zoeken, zoo lang tot dat de kracht van den godsdienst die neiging eene verhevener richting geeft, die ons van alle ledige bronnen te rug drijft naar die fontein welke altijd ſpringt, en zaligheid ſtroomen doet; daar alleen vinden wij rust voor onze begeerten, en troost voor ons hart; en met zulk een hart is het ledigſt hoekjen der ſchepping vol vreugde, en op het dorſte veld vinden wij overvloed.

NANNIE. Gij hebt gelijk, beste vriend! licht mij altijd door uwe ervaring voor; van niemand leer ik liever, en ligter, dan van u; gij ſpreekt waarheid, dit zegt mijn hart; met zulk een

welbeſtuurde begeerte, zal ook deeze grot, al ware zij veel minder bevallig, mij Edens vreugde doen kennen — ik zal niet weêr....

IK. Denk niet, lieve NANNIE! dat ik uwe onſchuldige genoegens, die vrouwlijke kiesheid, en fijner ſmaak u doen zoeken, wil tegengaan; dat ik zoek te vernietigen, daar gij ſcheppen wildet; hoe weinig zoudt gij dan uwen besten vriend kennen? och neen, doe overal, en altijd, wat gij liefst wilt; leer door uwe eigene ervaring, dan zult gij duidelijk bemerken, dat de meest opleidende genoegens, zonder een welbeſtuurd gevoel, dood en onvoldoende zijn; en dat een godsdienſtig gevoel alle bezigheden en alle genietingen veradelt; uw grot op zig zelve, hoe gij ze ook maakt, zal u niet van uw waar geluk verwijderen.

NANNIE. Dit zal zij zeker niet; zoo lang ik den wenk der Natuur hier ook blijf verſtaan, zoo lang zal zij mij hier de goedheid haars Scheppers, die de beeken uitzendt door de dalen, en tusſchen 't gebergte heen doet wandelen, voor mijne ooren murmelen; dit doet zij ook nu: in 't gekletter van dien kleinen val hoor ik ſtreelender lied voor God, dan ik Hem zingen kan; dit mag ik in deeze koele ſchaduw hooren, en hier rust genieten; en ik kon dit ge-

genot, door onrustige plannen en onvruchtbaare wenſchen ſtooren! wat is de mensch toch een dwaas wezen!

Op deeze wijze keuvelden wij zamen, toen de woelzieke geit, die eerst welverzadigd met zijn' kop op de knieën van zijne meesteres gelegen had, de rust moede werd, en het dikke gras, dat hier den koelen vochtigen oever begroeide, begon afteſcheeren, terwijl het onnozel lam, al blatend, naar de uiër van zijne moeder trippelde, en deed, wat Natuur hem leerde; en dus werd het tijd dat wij opſtonden, en deeze plaats verlieten.

Welk een lange brief! ik heb hem in de ſnipper-uuren van verſcheidene dagen zamengeſteld; gij ziet 'er in, dat uw vriend nog is 't geen hij altijd was, en zijn geluk niet wel alleen genieten kan.

XIII.

Nog naauwlijks van de ontroering herſteld, vat ik de pen op, om u te doen deelen in mijne dankbaarheid over Gods bewaarende goedheid: mijne geheele ziel is doordrongen van een

verheven gevoel van de grootheid des Almagtigen, die, terwijl Hij de aarde doet ſchudden op haare grondvesten, haare inwooners toeroept: „ Zult gij mij niet vreezen? " en hen verſchrikt: zulk een geducht verſchijnſel heb ik in al den tijd van mijn verblijf aan deeze kust nog niet gezien: eene aardbeeving! altijd ſiddérde ik op dit woord, maar nocit kon ik 'er mij de ontzachlijkheid recht van voorſtellen, die de ondervinding mij deed kennen; ſchoon Gods goedheid 'er al de akelige gevolgen van heeft afgewend, en ſlechts heel van verre aan de bewooners van dit land getoond heeft, wat Hij kon doen, zoo Hij lust hadde hen ijlings te verdelgen.

Het was nacht; donkerheid bedekte de aarde, een diepen ſlaap was op al de afgewerkte ligchaamen, van ſlaaven en meesters gezonken; alle zinnen waren werkeloos en onaandoenlijk voor de gewoone geruchten des nachts; geen loeiend gedierte, geen geruis der nachtvogelen, geen geritſel der nachtwinden troffen mijne ooren; geheel rustig lag ik ingeſluimerd aan de zijde van mijne NANNIE; mijne verbeelding zworf in het ijdel rijk der droomen, en ik vergat de wereld waarin ik zoo wezendlijk gelukkig was: op ééns word ik wakker, en hoor een akelig gerommel, dat mij, in de halve bedwelming des ſlaaps, het grommen van eenen zwaaren donder geleek;

leek: ik ontzet, ik luister, en merk duidelijk dat het geluid niet in den dampkring, maar onder de aarde dreunde, en voorbode eener aardbeeving was, tegen wier verſchijning ik huiverde: geheel onbewust van het nakend onheil, ſliep mijne lieve Echtgenoote kommerloos voord — ik vreesde haar te verſchrikken, en de oogenblikkelijke nood vorderde een ſpoedige ontwaking: zoo voorzichtig als ik konde, riep ik haar ſpoedig op; zij opent ſtraks haare vriendlijke oogen, hoort ook het gedruis, vliegt angſtig op, en, half gekleed, vlugten wij, aan elkanders arm, uit het ſlaapvertrek naar beneden: de aardſchudding was intusſchen tot ons genaderd; de trappen waggelden onder onze voeten; de muuren klapperden als ongevulde zeilen van een ſchip; de ſteenen kraakten, en ſcheenen te ſcheuren; de pannen van het dak ſchooven op elkander, en het ſcheen als of onze trillende woning boven ons hoofd inſtorten, en ons verpletteren zou: wij ſtrengelden ons vaster aan elkander: ik gevoelde in mijne Gade, en zij in mij, den eenigſten ſchat welken wij met drift uit het gevaar bergen, en met welken wij leven of vergaan wilden: onder dit angſtig gezucht, mengde zig het geroep der Negers, het gekerm der vrouwen, het gehuil der kinderen, en vermeerderde de akeligheid van dit dreigend oogenblik: wij

kwamen veilig onze woning uit, en vonden ons onder den open hemel zonder gevaar: bewust evenwel van het vermogen eener aardbeving, was onze vreeze nog niet geſtild; te meer daar eene geheel doodſche ſtilte, welke aan deeze kust zeer raar is, nog grooter onheil ſcheen te voorſpellen: een enkel blaazend windjen deed den dampkring trillen; de lucht was hier en daar met akelige wolken bedekt, en ſlechts een enkele ſtar glinſterde door dezelve heen; eene beweegelooze ſtilte; eene logge rust drukte al wat zichtbaar was, neder; alleen onder de aarde was beroering, en zij trilde: de grootheid van den God der Natuur trof mij dikwijls in het huilen van eenen woesten orkaan, en in het brullen van een onzachlijk onweder; maar zoo geducht als in de diepe ſtilte van eene aardbeving trof zij mij nooit: eerbiedig gevoelde ik zijne almagt, en vreesde; echter, ik geloofde ook zijne goedheid, en hoopte: duizend gedachten vloogen door mijne ziel, en onder die allen was ook deeze: Hoe veelen van de bewooners van dit gewest, die anders om God niet denken, zullen Hem nu gelooven, en zijne almagt vreezen; zullen nu misſchien tot die onbekende Almagt een angſtige zucht, in den algemeenen nood, opzenden; en hoe akelig moeten zij hunne vervreemdheid van dit ontzachlijk Wezen op deezen ſtond gevoelen! maar wij mogen het met de lief-

liefde en het vertrouwen, dat een kind omtrent zijnen vader heeft, naderen, en het beſcherming afvraagen — en wij deeden dit.

Maar welke eene ſtille blijdſchap doorſtreefde onze ziel, toen die doodlijke oogenblikken ſchadeloos voorbij liepen; toen de aarde ſtil hield, toen alle de wolken verdweenen, en de geheele lucht vrolijk werd; toen ik eindelijk bij het aanbreeken der eerſte morgenſchemering, met mijne ontroerde NANNIE aan mijnen arm, ging wandelen; toen wij nergens eenig voetſpoor van het ongeluk, dat de zwarte nacht gedreigd had, geen enkeld boomtjen ontworteld, geen ſtruikjen vernield vonden; en toen wij de geheel ſchoone, bewaarde, en op nieuw vervrolijkte Natuur, als hoorden juichen: „God is de goedheid." Hoe vrolijk omhelsden wij elkander, en dankten, in elkanders armen, den God der liefde, die onze liefde beveiligd, en ons aan elkander had wedergeſchonken, om, op dit hoekjen zijner vruchtbaare aarde, ons te verblijden in zijnen zegen.

XIV.

De eenige zorg die ſomwijl de gelukkige dagen van mijne NANNIE benevelt, is de toeſtand

ſtand van haaren eenzaamen vader; hoe recht kinderlijk gevoelt zij die, en hoe rijst haare waarde in mijne oogen, bij elk zuchtjen dat den braaven man is toegewijd: evenwel, ik ben vrolijker wanneer eene goede tijding van zijnen wege haar hart opruimt: de brief, dien zij deezen morgen van hem ontving, ademt niet dan te vredenheid; het geluk zijner dochter is het zijne, en maakt zijne eenzaamheid vrolijk: en ook de aardbeving heeft bij hem geene ſchade veroorzaakt.

Zoo even zat zij hier bij mij, in mijne ſchrijfcel, om den brief van haaren vader te beantwoorden; terwijl ik bezig was om met mijne lieve moeder op het papier te praaten, haar al het genoegelijke van mijn lot mededeelen, en haar als de eerſte oorzaak van het zelve, in de vorming van mijn hart, te danken: eene paſſage van mijnen brief wekte een denkbeeld in mij op, dat mij van zelf eenen weemoedigen blik op het beſloersd portrait van mijnen vader deed werpen; ik bleef daar eenigen tijd op ſtaaren, even of ik door het floers heen wilde zien; terwijl ik, verzonken in mijne gevoelige nagedachten, mijn pen ſtil hield, en mijne oogen vochtig waren: mijne tederhartige gade, bij de minſte ernſtige trek van mijn gelaat bekommerd voor mijne rust, zag dit, en het volgend geſprek viel bij deeze gelegenheid tuſſchen ons voor.

NAN-

NANNIE. Gij weent mijn beste! zijt gij droevig? wat kwelt u?

IK. 't Is niet de droefheid die mij weenen doet, lieve NANNIE! 't is nadenken, 't is wèl te vredenheid in mijn lot.

NANNIE. 't Is deeze die u doet staaren op het portrait van uwen vader?

IK. Ja deeze, ach! dacht ik, had die goede vader kunnen voorzien dat het zijnen zoon, na zijn verscheiden, zoo wèl zou gaan! hoe vrolijk zou hij dan de aarde verlaaten hebben!

NANNIE. Wel ligt weet hij dit nu: wie zal ons zeggen hoe ver de kundigheid der gezaligden, omtrent het lot van hunne achtergebleevene vrienden gaat? wie weet hoe vuurig hij nu zijnen Verlosser dankt, dat zijn zoon, der deugd getrouw, door God gezegend, en de troost zijner moeder is; en al wiste hij daar ook niets van, toch zal 'er aan zijn geluk niets ontbreeken: wie weet ook hoe hoopend, hoe vertrouwend op de zorg van zijnen God, hij uw lot bij zijn sterven beschouwde, toen hem alle de zorgen van dit leven, bij het gezicht van zijne zaligheid, zeer kort, zeer nietig, en de moeite van angstige kwelling niet waardig voorkwam.

IK.

IK. Gij hebt gelijk NANNIE! de ſtervenden, die gereed ſtaan om van het toneel deezes levens af te treeden, zien alle deszelfs bedrijven, ook die welken zij zelven uitvoerden, geheel anders aan, dan toen zij nog acteurs daar op waren: dat, wat hun te vooren in de oogen ſchitterde, heeft nu zijnen glans verlooren; dat toen belangrijk, en de moeite der driftigſte bejaging waardig ſcheen, wordt dan eene ijdele beuzeling, eene enkele ſchaduw, die geenen wensch verdient.

NANNIE. De verdrietige omſtandigheden, in welken gij, en uwe moeder, achterbleven, zullen dus uwen ſtervenden vader ook geene kwelling gebaard hebben, daar hij wist dat gij door dezelve rijp worden moest voor het heil dat hij tegen ijlde.

IK. Heb dank voor deezen troost, mijn engel! gij beurt mij op uit het ſtof, en geeft mij alle mijne vrolijkheid weder; bij het aanſtaaren van dit portrait, kan ik mij tot de blijdſchap der zalig ſtervenden verheffen.

NANNIE. Hoe veel zou mij zulk een afbeeldſel van mijne lieve moeder waardig zijn! doch ik heb niets van haar, dan het denkbeeld van haare gedaante; en dit denkbeeld zelfs, hoe onuitwischbaar in mijne ziel ingedrukt, is echter door den tijd zoo ver verflaauwd, dat ik

mij

mij alle de fijne trekken niet zoo kan voorſtellen, als ik in een gevoelig oogenblik wel wenſchen zou; dit ſpijt mij; ik was nog zeer jong, toen ik die lieve vrouw verloor; en met hoe kinderlijke traanen ik haar ook beweende, eerst lang daar na gevoelde ik recht ontwikkeld hoe veel ik verlooren had; en de trekken van haar charakter heb ik onvergeetelijk bewaard.

IK. In het uwe overgedrukt, meent gij; is dit niet veel meer dan een portrait?

RAFAEL. Gij kendet haar zelve niet, mijn vriend! nimmer kan ik worden dat zij was; doch mij dunkt, een levenloos afbeeldſel zou mij in de poging daar naar behulpzaam zijn; dit zou geduurig ſpreeken tot mijn hart; met hoe veele kinderlijke teêrheid zou ik daarop ſtaaren; in haare oogen zou ik goedheid, op haare lippen wijsheid zien zweven; maar, ach! deeze wensch is onvervulbaar; ik wil ze zoeken te overwinnen; ook dit bedroefd portrait is mij dierbaar; het is uw vader, de oorzaak van al mijn tegenwoordig geluk; wanneer ik het floers opligt, zijne manlijke grootſche gelaatstrekken, en, door lijden gevormde deugd, daarop zie ſpreeken, hoe klopt mij dan het hart van eerbied en kinderliefde! geen kunſtſtuk van RAFAEL kan mij meer genoegen geeven, dan dit.

IK. 'Er is evenwel nog iet dat mij nog dierbaarer is, en dat gij zoo wel bezit als ik: het is de hoop op *wederzien*; zonder deeze zou mij dit portrait geheel geen troost geeven; en met dezelve kunt gij dat van uwe moeder missen; dit denkbeeld is meer troostend, meer aanmoedigend dan ik zelf weet; mogen wij hunner waardig blijven, en hunne voetstappen op het pad der deugd nawandelen! dan zal het ons brengen waar die dierbaare zaligen ons voorgingen, en ons wachten; wij zullen dan onze wederzijdsche ouders weder omhelzen; niet meer als ongelukkige, met hun lijdende, van hunne hulp afhangelijke ellendelingen; maar als zalige kinderen, die met hun in de volmaakte wereld één geluk deelen, en tranen, noch nacht meer, kennen zullen, om dat hun Verlosser ook de onze was.

HANNAH. Hun Verlosser ook de onze! welk een verbindend en troostend denkbeeld! hoe levendig gevoel ik de waarde van die verlossing, en de grootheid der genade, die ellendige menschen tot onstervelijke hemellingen maaken wilde! welk een sterk spoor tot godsdienst wordt dan de zaligheid van geliefde ouders! o! hoe zullen de onze eens juichen, wanneer zij hunne kinderen met hun zalig zien! hoe zal mijne moeder dien man zegenen, die in dit leven mijne rijpheid voor dat geluk bevorderde!

IK.

IK. En hoe zal mijn vader, hoe zal mijne moeder, zoo gij haar in dit leven eens niet zien mogt, de vrouw beminnen, die mij in dit tranendal eene wijze gezellin, eene lieve lotgenoote was; die de deugd voor mij ligter maakte, en, door ruwe en effene wegen, mij trouw bleef! dan, lieve NANNIE! dan zal het ons om 't even zijn, welke ontmoetingen wij op onze levensreis hadden, zoo zij flechts onze aankomst in de wereld, daar eeuwige blijdfchap woont, bevorderden.

NANNIE. Dat zal het: o! mogten dan onze kinderen, zoo de Hemel die hoop geheel vervult, eens zoo voor onze beeltenis ftaan, eens zoo onze nagedachtenis vieren, als wij thans die van onze ouderen doen!

IK. Een hemelsch tafereel vertoont zig voor ons in 't verfchiet! voorzeker waare liefde, door den Godsdienst beftuurd, is de grootfte zaligheid op aarde.

NANNIE. Hier, mijn beste vriend! laat ons hier bij het beeld van uwen verheerelijkten vader plechtig zweeren, onze kindertjens aan God en de Deugd te wijden; mogelijk zweeft zijn geest bij ons, en hoort dien eed!

KAREL! Kon de Voorzienigheid betere Echt-

genoote voor uwen vriend bewaard hebben, dan deeze?

XV.

Mijn ziel is zoo vervuld met mijn huislijk geluk, dat mijne brieven bijna van niets anders ſpreeken; gij weet naauwlijks, of ik op mijne velden zaai, dan of ik oogst; maar dit ziet gij dat mijn geheel leven voor mijne NANNIE vreugde zaait, en dat ik niet dan vergenoegdheid inöogst; dit ziet gij dat en mijn arbeid, en mijne rustuuren veel rijker in een vreedzaam genot zijn, dan toen ik eenzaam was; en dit is u genoeg; maanden vlogen weg als gedachten, en ik moet vraagen: „waar zijn zij?" het charakter van mijne Gade ontwikkelt zig dagelijks tot haar voordeel; telkens leer ik het van eene andere zijde, ook als waarlijk deugdzaam, kennen; haare bezitting bevordert dus niet alleen mijn aardsch geluk, maar het heeft verbazend veel invloed op mijne waare verbetering; en haar geest is mij bevorderlijk in de ontwikkeling mijner beste gedachten; geen voorwerp, dat mij belangrijk is, is haar ooit onverſchillig; geene gedachte, die in mijn hoofd rond-

rondzweeft, is haar onbevattelijk; geen gevoel dat mijn hart doet zwellen, of het haare deelt 'er in; dezelfde genoegens, die ik te vooren alleen genoot, zijn mij nu dubbeld lief aan haare zijde; menigmaal zat ik onder de boomen, buiten mijne wooning, bij het zachte maanlicht, een ſtil avonduur weg te peinzen, en verloor mij zelven in het ſchoon tooneel dat de ſchepping in zulk eenen nacht aanbiedt; nu zit ik 'er dikwijls met mijne Gade; het ſtil gepeins wordt nu eene onderlinge mededeeling van gedachten, en het zijn hemelſche avonden.

Die van gisteren is mij nog bij de herdenking zoet; de zwaare hitte, die den geheelen dag den dampkring gedrukt had, maakte de koelte van den avond meer verkwikkelijk; de ſchoone maan blonk in haare volle majeſteit, ſtil en ſtatig, aan den beſternden hemel, en haar zacht licht leende eenen lieven kwijnenden glans aan de geheele Natuur welke zij beſcheen; een koele daauw verkwikte het ſlaphangend loof, de maan glinſterde in dien daauw, en elk dropjen werd een ſpiegel, elke boom, elk bloeſemknopjen ademde zijnen lieflijken geur uit, en de, door koelte verdikte, dampkring hield dien in zig verzameld; de Tamarinde, de Balſem-, de Curacao- en Citroen-, de Orange- en Indiſche boom vermengde den verſchillenden reuk van hunne bloemen allerverkwikkendst door

elkander, en bewierookte de geheele lucht waarin wij ademden; ik verpestte die thans door mijne anders zoo geliefde pijpdamp niet, maar, hand aan hand, op de zode bank, naast mijne lieve NANNIE gezeten, verlustigden wij ons in de ſchoonheid van den nacht, en luiſterden naar de onderſcheidene geluiden, die de ſtilte verſtoorden; het bezig plantagie-gewoel hield op, en de Negers ſliepen in hunne wooningen; het vee lag gerust in zijne weiden; verkwikt door de nachtkoelte, liet de vergenoegde koe nu en dan een weltevreden geloei over het veld rollen; een bij dag verſchoolen echo vong zijnen toon, en baauwde dien bevallig na: in 't verder verwijderd geboomte zaten twee uilen, die in hunne ſombere taal elkander een lied der liefde ſcheenen toetegillen, en dit denkbeeld nam voor ons de treurigheid uit hunne toonen weg: een koel windjen ruischte door 't loof der boomen, deed de takken buigen, de bladeren ritſelen, de luchtſtroom golven, en bootſte, vooral in de Palmboomen, die aan 't einde van de allée ſtaan, het geruisch van een effenbaar rollenden waterval na; terwijl de, langs de verre ſtranden golvende, zee haar eenpaarig geruisch vol plegtige majeſteit hier onder mengde, en de ſtatigheid en ſchoonheid van den nacht voltooide: lang luiſterden wij zwijgend toe; eindelijk ſpraken wij; en op dat gij 't gevoel van mijne NANNIE voor het verhevene ook eenigzins kennen zoudt, zal ik

ik u eenige ſtukken van ons nachtgeſprek mededeelen.

NANNIE. O! welk een lievé avond! hoor het zacht geruisch deezer boomen; 't is of ons dit de tegenwoordigheid van God aankondigt, zoo als eens het geſuis eener zachte ſtilte aan Elia deed, toen hij, in een berggrot verſcholen, de geduchte verſchijnſelen der Natuur ontvlood.

IK. Gij uit juist mijne eigene gedachten! zeker is God rondom ons; de ſtraalen van zijne liefde en goedheid ſchitteren helder op al wat ons omringt; en waarlijk, vreedzaamer en veiliger dan Elia in zijn berggrot, zitten wij onder onze Tamarinde en Orangeboomen die te bewonderen, en ons hart verheugt zig in zijnen weldoener.

NANNIE. Ja als weldoener roemt hem thans de ganſche Natuur; weldaadig was zelfs de zon die den geheelen dag brandde, en onze vruchten rijpte; en meer weldaadig voor ons is deeze koelte, deeze ſtilte, deeze ſchemerglans des nachts: o! hoe ſtatig wandelt de maan daar in het blauwe azuur! zie hoe haar glans, die half achter 't boomloof verborgen is, een ſchemerachtig licht op gindſche ſtruiken laat vallen! zie hoe de gantſche hemel bezaaid is met helderſtonkerende ſterren; zie hoe het zevengeſtern-

te ſchittert; hoe de melkweg als eene bleeke lichtſtroom daar heen vloeit, en, bij het helder maanlicht, nog minder dan anders, eene menigte van ver, oneindig ver van ons verwijderde zonnen, gelijkt: o! welk een onbegrijpelijke afſtand is 'er tusſchen deeze en ons! hoe oneindig is haar getal! bij deezen hemel, bij deeze oneindigheid, moeten wij immers verdwijnen in ons *niet*!

IK. En tot die oneindigheid behooren wij evenwel ook; misſchien is ons geluk, door een eindeloozen keten van oorzaaken en gevolgen, die het ſchranderſte menſchenhoofd evenwel niet kan navorſchen, met het beſtaan van die menigte klooten, die in eenen onberekenbaaren afſtand boven ons in die oneindigheid heen rollen, verbonden.

NANNIE. Onbegrijpelijke gedachten! welk een bedwelmend misſchien!

IK. En welk eene nog meer bedwelmende waarſchijnelijkheid is deeze, dat veele deezer klooten welligt eeuwen lang aanwezig waren, toen onze aarde nog in den donkeren ſchoot van het ledig *niet* ſluimerde! hoe grootsch is dit denkbeeld, dat welligt de wording van het een of ander zonneſtelſel voorige werelden weder deed verdwijnen of veranderen; ten minſten

de

de onzichtbaarheid van ſommige ſterren, die 't gewapend oog der ſterrekundigen in de voorige eeuwen ontdekte, doet dit denkbeeld ontſtaan; wie weet of ook onze aarde, ons geheel zonneſtelſel, niet, na nog eenige eeuwen voortduuring, eene verandering ondergaan zal, die het ook onzichtbaar maaken zal voor 't oog van andere ſterbewooners; en wie zal ons den aart van deeze bevolkers doen kennen? misſchien zijn zij duizende graaden boven ons menſchen verheven! misſchien is de ſchranderſte wijsgeer, de ervarenſte ſterrekundige van onzen kloot bij ſommige ſoorten deezer ſterbewooneren een ſtamelend kind.

NANNIE. Neen, lieve Reinhart! niet zoo veel *misſchiens* en *welligts:* bij alle die gisſingen is zulk eene onaangenaame onzekerheid; bij alle die mogelijkheid word mijn ziel zoo angſtig, mijn voet treedt zoo wankelend op dat moerasſige pad, even of de grond onder mijne voeten wegzinkt, en voor mijne oogen hangt ſchemerende nacht; het rijk der mogelijkheid ligt, dunkt mij, zoo ver buiten den horizon der ſtervelingen; zou het niet beter zijn, daar niet naar te zoeken, dan zig er blind op te ſtaaren, en het ſchoone dat zeker rondom ons ligt, minder optemerken?

IK. Hoe bevallig ſpreekt hier de zachte,

ſchroomachtige vrouw! hoe gaarne verlaat ik om haaren wil het gebied der mogelijkheid, en gevoel, met aangenaame zekerheid, dat zij mijne verſtandige leidsvrouw is: gij hebt gelijk, mijn beste! de vermetele waanwijze, die in een angſtig onderzoek omtrent dingen welken hem te hoog zijn, zijn tijd verbeuzelt, die zaaken welke hij nog naauwlijks gisſen kan, al wil vastſtellen, en de wereld op geleerde fabelen onthaalt, die is meer beſpottelijk in het oog van hooger geesten, dan een kind dat, met de houding van eenen meetkundigen, met zijn gebroken ſtokjen ſpeelende, in den waan was dat hij nuttige proeven deed; maar zo nu en dan, zonder eenig ander plan, dan van eene kleine uitſpanning, eens eene wandeling op de grenzen der mogelijkheid te doen, om nieuwe beelden van vermaak voor zig te zoeken, zonder zig eenigzings aftematten, dit ſchaadt immers niet, lieve NANNIE! bij zoo veel onzekerheid, bij zoo veel mogelijks, gevoelen wij immers allerduidelijkst onze eigene kleinweetenheid; en bij dien ondoorzienlijken ſluier, dien wij, met geheimvolle majeſteit, over de werken van den alleen wijzen God zien uitgeſpreid, worden wij allermeest gewaar dat wij ſtof zijn.

NANNIE. Maar ook dit gevoelen wij, bij 't aanzien van dien hemel vol ſterren, in de enkele gedachte: dit zijn zoo veele zonnen, die door

door de eeuwig vloeiende ſtraalen der eindelooze lichtbron alle de eeuwen huns aanzijns onverminderd gloeiden, en al den tijd hunner beſtemming zoo zullen blijven voordduuren.....

IK. En van welke ſommigen, met al dien gloed, al dat licht dat in hun flonkert, toch bijna zestig eeuwen beſtonden, eer eene ſtraal van dat licht de eindelooze ruimte, die onze aarde van hunne ſtandplaats ſcheidt, doorloopen kon, en zichtbaar werd voor den navorſcher der ſterren.

NANNIE. Bij deeze gedachte verſtom ik! zoo dikwijls als ik die ergens las, deed ik, om dat mijne oogen ſchemerden, het boek toe.

IK. En de geregelde orde van dat verbazend aantal hemelvuuren is eene andere reden tot verbazing; elke ſter, elk zonneſtelſel houdt zijnen juisten ſtand, en draait gezet om zijnen as, of wandelt geregeld in zijnen beſtemden kring; onze aarde nadert in haaren bepaalden jaarkring deeze, en ontwijkt geene geſternten, en vindt op gezette tijden die welke zij verliet, weder; geene deezer werelden, geene deezer zonnen, wierd zonder een oogmerk, haaren grooten Maaker waardig, in het aanzijn geroepen, noch ook blijft zij voordduuren; en welke wezens dezelve ook mogen bevolken, hoe on-

merkbaar klein deeze mogen zijn, geen een derzelven beſtaat, leeft, geniet, lijdt, noch ſterft, zonder weetenſchap, zonder wil, zonder oogmerk van Hem die in de eeuwigheid woont.

NANNIE. Welk eene eindelooze weetenſchap, welk eene uitgebreide goedheid moet dat Wezen hebben, dat zoo onbepaald wèl doet, zoo almagtig heerscht: en dat, terwijl het daar boven ons die duizend duizenden van werelden verzorgt, toch de behoefte van onze aarde niet vergeet, maar door licht en donkerheid, door gloed en koelte haare nooden vervult.

IK. En zelfs het wormtjen verzadigt, dat op zijne ſtruik ronddwaalt, en de vogelen hunne eieren leert uitbroeden.

NANNIE. Bij alle deeze grootſche gedachten heb ik geene woorden voor mijn gevoel, dan deeze: „ *'er is geen doorgronding aan zijn verſtand*; mijn ziel verliest zig in het denkbeeld van Gods oneindigheid, en in het zalig gevoel dat die God de toevlugt, de redder, de vriend van zondaaren zijn wil.

IK. En dat Hij, die, ligter dan wij het zwakke wormtjen verbrijzelen, een wereld vergruizen, en zijnen vijand met éénen blik zijner almagt dooden kan; dat Hij de verachting van

van ondankbaare menſchen lankmoedig verdraagt, en hen bidt om zijne gunst aanteneemen; ja, dat meer is, dat Hij zijnen Zoon voor hen ſterven deed, op dat zij leeven zouden door Hem.

NANNIE. Maar hoe veel mogen wij van zulken God om den wil van dien Verlosſer dan verwachten? zou Hij ons wel iet, dat wij tot bevordering van ons waar geluk, ook in dit aardſche leven noodig hebben, laaten ontbreeken?

IK. Neen zeker, dat zal Hij niet; hier op gerust, kunnen wij ons pad kommerloos bewandelen: tot welke gelukkige menſchen maakt ons niet de Godsdienst van 't Euangelie! meenig grootsch en verbaazend tooneel van de Natuur, zou ons, bij de bewustheid van onze misdragingen verſchrikken, en beevend doen vlugten voor de hand die ons zegent; maar het Euangelie verzacht deeze gewaarwording, tot eene mengeling van eerbied en dankbaar vertrouwen voor eenen God die de liefde zelf is.

NANNIE. Zoo zie ik Hem thans in deezen ſchoonen nacht; zoo zie ik Hem telkens in ons zalig lot; traanen van kinderlijken dank vloejen dik-

dikwijls van mijne wangen, en mijne ziel is zoo vreedzaam als de maan die ons ginds vrolijk toeſtraalt.

En, KAREL! zij ſprak waarheid; elke trek van haar zacht gelaat drukte zielsrust en vergenoegen uit; o! hoe zoet is het, aan eene zoo vatbaare, zoo medegevoelende ziel mijne eenzaame gedachten te kunnen uitſtorten! o! wat ben ik onuitſpreekelijk gelukkig!

De maan hadt al een groot eind wegs haaren hemelloop vervolgd, toen wij nog op onze bank zaten; eindelijk riep de tijd en de matheid ons ter ruste, en wij droomden zoo genoeglijk als wij geſproken hadden.

XVI.

Daar heb ik het liefſte vogeltjen, naar welks gezicht ik zoo lang verlangd heb, de kleine Colibriet, gevangen: nog onlangs ſprak ik over dit diertjen met NANNIE; ook zij had hetzelve ſlechts eenmaal, en dit nog in zijn ſnelle vlugt, gezien, dewijl het ſchaars op deeze kust verſchijnt.

Gis-

Gisteren morgen eenzaam naar mijn *Retraite* wandelende, en verkwikt door de vrolijke gedaante der geheele Natuur, ruste mijn dwaalend oog met een ſtil vermaak op elk voorwerp dat mij ontmoette; in de verborge diepte van eene eenzaame ſtruik zag ik een ongemeen klein vogelnestjen, niet grooter dan de halve dop van een hoender-ei, aan een dun takjen hangen; ik bezag het nader, en vond het netjes zamen gevlochten, en met zacht catoen rondom bekleed; ik reikte naar het lieve nette vogelhutjen; de kleine ſchuwe moeder vloog 'er af, en ik zag twee jonge vederlooze vogeltjens, niet grooter dan een Europiſche vlieg; ik nam het nestjen met de kleine jongen weg, hong het in een geopend kooitjen, bragt het, in de vaste meening dat ik haar zeer aangenaam verraſſen zou, naar mijne vrouw; doch hoe geheel anders viel dit uit! toen zij mijn geroofd geſchenk zag, was haar eerſte woord, met een zeer medelijdenden toon, en een paar zachte vochtige oogen, die mijne geheele ziel troffen, uitgeſproken: „ Ach, mijn lieve! „ waarom hebt gij 't geluk van deeze arme vo„ geltjens geſtoord, en het geheele huisgezin „ verwoest? wat zal ik met die onnozele jon„ gen doen? zij zullen van honger vergaan! „ en hoe zal de beroofde moeder zwerven! dit „ had ik van u niet verwacht; " en geen wonder, zij kende de trouw van dit vogeltjen niet,

die

die ik uit de berichten geloofde; zij wist niet dat de kleine moederlijke Colibriet het verplaatfte nestjen altijd opzoekt, en haare geroofde jongen koeftert en verzorgt, als zij kan; ook zou, zonder dit, zeker mijne wreedheid onverfchoonelijk geweest zijn; nu zeide ik niets, als: „ laat mij begaan, lieve NANNIE! veroordeel „ mij niet, ik ben tog niet wreed; " en ik hong het kooitjen aan de ftruik waar ik het vond; wel rasch kwam de lieve fchoone moeder haar nestjen wedervinden, en vlood niet weêr weg toen ik haar naar mijne wooning droeg, en in het venfter van de kamer, waar mijn NANNIE haar meesten tijd doorbrengt, ophong; nu heeft zij het vermaak, dat zij de tederhartige ouders telkens om dit hulploos kroost ziet zwerven, en met ouderlijke trouw in hunne behoeften ziet voorzien; telkens dragen zij fpijs voor de zachtpiepende jongen aan; des nachts flaapen zij bij dezelven op het nestjen; en wij kunnen, zonder overhaasting, de bevallige fchoonheid, de zeldzaame kleinheid en netheid van dit wonderlijk vogeltjen met vermaak befchouwen; mijne lieve, eerst onvergenoegde, gade heeft nu een fchat van genoegen in dit gevleugeld huisgezin gekregen, en doet niets dan mijne zorg voor haare kleine vreugde danken.

Hoe ver overtreft de fchoonheid van dit vogeltjen

gelijen het denkbeeld dat ik voorheen daarvan had! deszelfs grootte is omtrent als die van een Europiſchen hommel, voor welken CHARLOTTE zoo dikwijls angſtig vlugtte, als hij in het open venſter haar tegen ſnorde; de vederen van dit kleine ligchaamtjen pronken met alle de kleuren van den regenboog, die in zachte nuances wegſmelten, en zig nu violet, dan groen, dan met een weêrglans van ſchitterend goud overdekt vertoonen, en, door de ſtraalen der zon beſcheenen, als diamanten flonkeren; een kroontjen van gelijke ſchoonheid ſiert het kruintjen van den kleinen man; in beider kopjens ſtaan een paar git zwarte oogjens, die vogel-ſchranderheid belooven, te glanzen; hun nebjen ſchijnt een naald, 't verſtrekt hun ten angel om de honig uit de bloemen, die hun meeste voedſel is, te zuigen; hun gezang is zeer zacht, en bevallig als het ſchepſeltjen dat het voordbrengt; de werktuigen, waarmede het die toonen vormt, moeten zeer teder en fijn zijn; dit vogeltjen is een wonder der Natuur; ik beloof mij een aangroejend genoegen, vooral voor mijne zachtaartige NANNIE uit dit nestjen.

Het ligchaamtjen der jonge vogeltjens is reeds met een dun gaas overdekt, dat dezelfde ſchoonne pluimen belooft die hunne ouders verſieren; en hun geluid is bijna als dat van een gevangen vlieg; de ouden zijn dus in allen opzichte ver-

verkieslijker; en evenwel, zonder deeze jongen te zien, zouden wij al het genoegen moeten miſſen dat ons nu de beſchouwing geeft van de tedere zorg der ouden, en van de wijs waarop de Natuur dit diertjen ontwikkelt.

Gij ziet wel, Karel! mijn geheele ziel is Colibriet; en op dit oogenblik kan ik u over niets anders ſchrijven.

XVII.

Ik dacht het wel, beste vriend! dat gij geheel vreugde over mijn gelukkig lot weezen zoudt; ik heb mij niet te veel van uwe warme vriendſchap, noch van de tedere liefde mijner goede moeder voorgeſteld, toen ik giste hoe zeer gij in mijn lot deelen zoudt, en hoe de rimpels der zorgen zig bij haar, voor eenigen tijd ten minſten, van beter gelaat zouden laaten wegſtrijken: och, hoe lief heb ik die edele vrouw! en hoe dank ik u, en uwe Echtvriendin voor uwe broeder- en zusterlijke deelneming in mijn zalig lot! hoe verlang ik, dat de behouden aankomst van mijnen vriend EDELHART u meer van mij zal doen hooren! hoe dikwijls denk ik aan den goeden man! verzel hem met mijne ver-

verbeelding, op het dobberend ſchip; ik land met hem in 't vaderland, dat hij in zoo veele jaaren niet gezien had, daar hij alles veranderd, en welligt de vrienden, die te vooren een deel van zijn geluk uitmaakten, dood vindt; ik ſtel mij de werking, die dit alles op hem doen moet, voor; en ik gevoel dat het, alles zamen genomen, tog zoet moet zijn zijnen vaderlijken grond weder optеſtappen: hoe hartlijk verlang ik dat een ſpoedig aanſnellende brief mij bericht van zijn lot geeven zal; en NANNIE, die alle mijne vreezen en verlangens deelt, wenſcht dit met mij: van NANNIE, ja daar moet ik u nog weder iet van zeggen: KAREL! wat zal zij eene trouwe, tedere moeder zijn! de liefde waarmede zij een ziek Negerkindjen, agt dagen lang, ook des nachts, naast haar bed heeft opgepast, en de aandoening waarmede zij het ſtervende wichtjen nazag, heeft mij hier in allerſterkst bevestigd: wat zal zij doen als zij zelve eens moeder is! die tijd nadert nu met ſnelle ſchreeden; hoe angſtig beef ik denzelven tegen, en echter hoe ſnakkend verlang ik naar dat oogenblik dat mij vader zal doen worden!

Ook onder de Negerinnen is meer moederlijk gevoel, dan men uit de veranderlijkheid haarer echtlijke liefde wachten zoude; met diep medelijden zag ik de tedere ſmart, op het ſtomp gelaat der moeder van dit kindjen ſpreekende: zij

nam het doode wichtjen nog in haare armen, kuschte het vuurig, en lag het met een treurige gil, die mij door 't harte drong, weêr neder: nog veele dagen hierna was zij onverschillig voor alles; at bijna niets, arbeidde nog minder, beantwoordde alle opwekkingen met mildrollende traanen, en wenschte haar kindjen maar terug.

De Natuur heeft, zoo 't schijnt, tot geluk van alle wordende geslachten, deeze neiging het diepst in elk mensch, en ook in elk dier, ingeprent: de zwarte Negerin gevoelt haar even zeer als de Europasche moeder; en de woeste meêdogenlooze leeuwin in Africa's wouden, is voor haare jongen zoo teder, als het zachte schaap onzer weiden voor zijn lam; ook haar gebrul is moederlijk: de roofzieke arend, die met vermaak alle levens welke in zijne magt zijn, vernietigt, heeft dezelfde moeder-liefde voor zijn wordend kroost, als het zachte colibrietjen, dat van de honig der bloemen leeft.

Apropos, nog iet van 't colibrietjen; de oude vogeltjens hebben alle schuwheid voor ons afgelegd; zij komen, op NANNIE's geroep, dagelijks op haaren vinger, en haaren schouder zitten; ook genieten zij het sopjen van brood en spaanschen wijn, dat zij bereid heeft, op haaren schoot; hunne zwarte, schrandere oogjens zien ons dan zoo spreekend aan, als of zij ons zeggen wilden: „Het is ons

hier

hier goeds!" zij vliegen veel rondom het glas met bloemen, dat voor ons op de tafel ſtaat; rusten dikwerf op de ſtevigſten derzelven, en doen, wat zij anders in de bloemtuinen verrichten, de honig zuigen; ik vlei mij dat deeze lieve diertjens, zoo voldaan met hun verblijf als wij met onze gasten, geen trek zullen hebben na een ander verblijf, daar zij hunne vrijheid en onbezorgde ſpijs volkomen genieten; de vedertjens der jongen ontwikkelen zig dagelijks verder, en 'er zweeft reeds een ſchaduw van de ſchoonheid, die op de pluimen hunner ouders rust, over dezelven.

Zoo dikwijls ik de vorming, en den arbeid van het net gebouwde wiegjen, waarin zij woonen, beſchouw, moet ik mij verwonderen over de verſcheidenheid der Natuur, alleen zelfs maar in 't rijk der vogelen: welk een onbegrijpelijk verſchil tuſſchen den grooten arend, die met elken ſlag zijner wieken de lucht doet ruiſchen, en het zwevend colibrietjen, dat met kleine goudkleurige wiekjens, als een ſnorrend beitjen, ongemerkt daar heen zweeft! welk een verſchil tuſſchen beider bedrijven! de een bouwt zijn ruw nest welligt uit dorre ſtruiken, op ontoegangelijke rotſen; de andere hangt zijn kunſtig geweeven hutjen aan de dunne takjens van een laage ſtruik op; en ſchudt, met elk wiegend windjen, op het zachte kleed waarmede het bedekt is:

het zelfde gevoelig dieren-leven, dezelfde wijsheid, dezelfde vinding, dezelfde zucht tot vermeerdering van hun geslacht, dezelfde zorg voor hunne jongen, bezielt hen beiden, elk naar dien staat, naar die huishouding, waartoe de Natuur hem bestemde: dezelfde moederdrift die de klokhen zoo trouw doet waaken voor haare jongen, woelt in de schoone borst der kleine colibriet, doet haar niet alleen broeden, spijs zoeken, waaken voor de behoeftige jongen, maar hen zelfs onverschrokken navolgen in dat oord, waar de menschlijke rooflust ze verborgen had: dit doet hen, met reuzenmoed, den grooten schreeuwenden dikbek, die somwijl op de onbeschermde jongen komt loeren, en rondom hen zweeft, vervolgen; en met hun fijn bekjen, het eenigste wapen, dat de goede Natuur dit kleine diertjen gaf, hem wegpikken: het is eene zeer grappige vertooning, wanneer die groote vogel, die met een geheel ander oogmerk rondom dit nestjen kwam zweeven, bevreesd voor de steeken van dit fijne nebjen, zijnen kleinen vijand, al schreeuwende, in allerijl ontvlugt; en kenden wij de huishouding van alle gevleugelde diertjens, voor welke de colibriet een struisvogel is, hoe veel zorgen der Natuur voor de gevaaren en behoeften, voor voordplanting en geluk, zouden wij bij die allen vinden, en eerbiedig bewonderen!

XVIII.

XVIII.

Ons leven gaat op den duur effenbaar en rustig, zonder ruiſchende vreugde, en zonder kwellend verdriet, meestal in de ſtilte der afzondering, voord: NANNIE's keus is in de meeste dingen met de mijne overeenkomſtig; en daar zij onderſcheiden is, maakt dit verſchil geen disharmonie in de toonen van ons leven; zij, bij voorbeeld, verkiest, even als ik, den dag van vermaak of bezoeken, in deeze colonie den Zondag, doortebrengen in eenen vrolijken godsdienst, of in ſtille geestverkwikkende uitſpanningen; en zij vindt die ook juist waar ik die altijd vind, in nadenken, in de ſchoone Natuur, of in een boek: wij oefenen die, in veréeniging met elkander, of elk in onze eenzaamheid, naar ons hart dit opgeeft: wij ſpreeken, wij zingen zamen; wij zoeken elk onze eigene, en elkanders waare rust en vreugde, op de beste wijze, te bevorderen; en ik denk wel eens, zouden 'er nu geene Engelen weezen, die onze godsdienst deelen, en met ons vrolijk zijn? in één ding verſchillen wij evenwel nu en dan; en dit verſchil is in de natuur van ons geſtel, en levensomſtandigheden gegrond: NANNIE, bij voorbeeld, verkiest ſom-

wijl, ook op zulken dag, haarer edeler bedrijven door eenen ligten hand- of tuin-arbeid, die den geest niet verſtrooit, terwijl hij dien eenige uitrusting verſchaft, aftewisſelen: dan eens verplant zij eene bloem in haar tuin, of tekent 'er een op 't papier; terwijl ik in dien tijd liever eene eenzaame, nadenkende wandeling verkies, en, na dezelve, tot haar wederkeer, om met haar, al leezende of wandelende, den dag vrolijk en nuttig, zo als redelijke, en voor de eeuwigheid geſchapene wezens voegt, te eindigen.

De dag van gisteren, onder anderen, verliep ons op zulk eene wijze; een gedeelte derzelve waren wij in de *Retraite*; ik las voor NANNIE eenen zang uit de Messiade van KLOPSTOK, die haar geheele ziel trof, en haar met eerbied en liefde voor het verheven voorwerp, dat die ſchoone dichter bezingt, vervulde; toen mijn zang geëindigd was, tekende zij het genoegelijk nadenken nog op haar gelaat, en haar oog ſtaarde op een der tafereelen die den muur van deeze hut bekleeden, dat van Lazarus verrijzing: het gelaat van den Zaligmaaker, zoo als hij daar bij het graf van zijnen geſtorvenen vriend ſtaat, en deszelfs verrijzenis beveelt, is vol waare grootheid, vol godlijke goedheid; dit geviel haar, en met eene getroffene ziel, zeide zij:

„ Welk een godlijk gelaat! hoe zeer lokt
„ dit

„ dit het geheel vertrouwen van ongelukkige
„ menſchen uit! en dit oog weent! "

IK. Ja, dat weent, en wij eerbiedigen die traanen als grootmoedig en edel: welk een hart vertoonen zij! dat van een waar belangloos menſchenvriend, 't welk bewoogen wordt door de rampen van zijne broederen; en deeze menſchenvriend is God; in den morgenſtond des tijds was Hij de blijdſchap, de aanbidding der Engelen; Hij is de eenige oorzaak van alle de vreugde die de zondaar ooit genieten kan; op zijnen vinger draait de wereld; het heelal beweegt zig op zijne wenken; zijn weenen dus is geene zwakheid, maar verhevene menschheid, ja godlijk mededoogen.

NANNIE. Het voorbeeld van Jeſus wettigt onze traanen bij het lijk van geliefde vrienden.

IK. Zonder twijfel, want nooit heeft Jeſus leer de Natuur verkracht; haare aandoeningen verzachten, en die wèl regelen, dit is al wat zij kan, en wat zij ook beoogt; en die zoo weent, als Jeſus weende, zal God niet ontëeren of zijn hart verwoesten; zijne traanen zijn dan het teken zijner menschheid, en de Engelen verëeren die.

NANNIE. Hoe eenvoudig ſchoon is dit geheele geval verhaald! hoe veel gevoel ik bij die enkele woorden: *Jeſus weende*: meer dan éénmaal deeden zij traanen van waare liefde, hoogachting, en geheiligd gevoel uit mijne oogen vloejen; het denkbeeld van eenen Verloſſer, die medelijden heeft met de ellenden der menſchen, die als een magtloos mensch weent, terwijl Hij als een alvermogend God redden kan, dit is bedwelmend, dit is zalig; en geeft ons een hartbevredigend vertrouwen, dat geluk in het leven, en vrolijkheid in den dood verſpreidt.

IK. Ook vrolijkheid in den dood, dit is zoo; want hij is de overwinnaar des doods; dit zien wij bevestigd bij het graf van Lazarus; hij is de opſtanding en het leven, en die in hem gelooft zal leven al is hij geſtorven; wat zou, zonder deeze hoop, het ſterven akelig en vernederend zijn! maar hoe vrolijk wordt het treurig doodsdal door het zaligend geloof! Jeſus is mijn Verloſſer! hoe vergenoegd doet het ons ſcheiden van het ſtof, dat onze reisgenoot in dit leven was, daar wij een beter ligchaam uit het zelve hoopen! en hoe zal dat geloof ons eens doen juichen, wanneer wij in den hemel aanlanden; wanneer wij, geheel dankbaarheid, geheel aanbidding, voor dien Verloſſer knielen, en de kroon die zijne genade op ons hoofd drukte, zullen nederwerpen voor zijne voeten!

NAN-

NANNIE. Hoe onberekenbaar is tog de verwachting van eenen christen! in den naarſten nacht is zij voor hem licht! en in de ontzettendſte gebeurtenisſen kan hij rustig en vrolijk zijn.

IK. Een uitmuntend bewijs waarlijk voor de voortreffelijkheid van den godsdienst van het Evangelium: deze leert ons zekere donkere, en voor ons onbegrijpelijke waarheden; maar bij de beſchouwing van Jeſus godlijk alvermogen wordt het geloof aan dezelve ligt. De algemeene verrijzing van alle die ligchaamen, welke van 't begin der wereld af, in alle haare oorden beſtonden, van welke reeds millioenen wederkeerden tot de elementen, en zig onder andere ligchaamen vermengden, is eene onbevattelijke zaak; de reden beſtrijdt haar met eene menigte zwaarigheden; maar het geloof overwint ze allen; dat ſtelt zig zoo gerust op het woord van den Almagtigen, die eene wereld uit het *niet* voordbragt, als of zij het alles reeds zag gebeuren.

NANNIE. Ontzachlijk zal tog die gebeurtenis zijn; als mijne verbeelding zich deeze met zwakke trekken voorſtelt verſtom ik reeds, wat zal dan de zaak zelve weezen! in alle oorden deezer aarde, in haare diepſt verſcholene hoeken, zal die ſtem: „Komt uit," door de almagt geſproken, met ontzetting gehoord, en op 't oogenblik gehoor-

hoorzaamd worden; de graven van Jeſus vrienden, ook die welke de afgelegenſte, en allerminst aan menſchen bekend, maar door Jeſus oog bewaakt waren, zullen dan ledig liggen, en hun geestlijk ligchaam zal voor dien Verlosſer knielen.

IK. En niet alleen zijne vrienden, maar al wat eens als mensch leefde, wat in de afgronden der bergen verſmoorde, wat in de diepte der zee verging, wat in den ſchoot der aarde ſluimerde, en tot andere ligchaamen overging, dat alles zal herleeven; en elk verrezen ligchaam zal het getuigenis van Jeſus godlijk alvermogen verzegelen moeten, ook dat van hun die deeze waarheid op aarde niet wilden gelooven.

NANNIE. Hoe gerust kunnen dan Jeſus vrienden de zorg over hun ſtof aan zijne almagt toebetrouwen! ook ons ſtof, mijne gade! zal hij beſchermen, als wij in het graf, dat eens onze liefde bedekken zal, den langen nacht des doods naast elkander uitſlaapen.

IK. Welligt ſluimeren wij dan wel in het ſlaapvertrek dat gindsch bereid is; dikwijls zag ik dit aan als de lieve avondrustplaats, na eenen moejelijken levensdag, en ik verlangde daarna; maar alles is met u veranderd, NANNIE! de dag des levens ſchijnt mij met u zoo rijk in vreugde en

en genoegens, dat ik denzelven eerst nog wat genieten wilde eer de nacht des doods die verdrijft.

NANNIE. En ik met u; het denkbeeld van vroegtijdig ſterven valt hard voor tedere gelieven, die met elkander een' hemel op deeze aarde, en geen' wensch meer ledig hebben.

IK. Te vooren dacht ik dikwijls met 'mijn geliefden dichter:

Ach! wat is de wereld ledig
Voor een diep gewonde ziel!
Die, bij 't eenzaam ommedoolen,
Nooit een' wensch te beurte viel.

doch zedert gij den tederſten wensch van mijn hart voldeedt, en de ledigheid, die voor mij in de wereld was, vervuldet, zedert is mijne liefde tot het leven in volle werking.

NANNIE. Gij wilt dan nu liever op eenen verderen omweg naar de beter wereld wandelen, niet waar?

IK. O Ja, met eene reisgenoote zoo als de gunſtige Voorzienigheid mij in u gaf, zal de weg

weg mij nimmer te lang, of te moejelijk vallen.

NANNIE. Ook mij niet! en hoe veel aangenaamer en gezelliger zal hij ons nog worden, wanneer onze kindertjens, aan onze hand, dien met ons bewandelen; als wij hen geleiden, en zij onze vreugde en geluk vermeerderen.

IK. Ik kan u niet aanzien, dierbaare gade! of de vrolijkſte hoop, het zoetſte voorgevoel ſtroomt door mijne aderen.

NANNIE. En doet mij 't hart kloppen; moederlijk voorgevoel plaatst het wichtjen, 't welk hier onder rust, in mijne armen, en. . . . . Maar ach! hoe onzeker is alles! ook dat genoegen zal misſchien zijn verdriet hebben; het ſchoonſte roosjen heeft zijne ſcherpe doorens. . .

Hier zuchtte zij, en ik wendde het geſprek op iet anders, op dat geen ſomber denkbeeld haar beſchadigen zoude, doch in ſtilte zuchtte ik haar dikwijls na: o KAREL! hoe wisſelvallig is dit vooruitgezien, dit tegenverlangd geluk! wie weet welk onheil de toekomende dagen verborgen houden! als eens, KAREL! welk een denkbeeld! als eens het leven van het kindjen de dood der moeder ware! wat wierd 'er dan van uwen vriend?

XIX.

Met eene zachte blijdſchap op haar gelaat, kwam mijne lieve NANNIE mij deezen morgen uit haar tuin tegen; zij had eene bloem, welke uit uw laatst gezonden zaaden ontſproten is, in haare hand; met eene lieve blik, en deeze woorden: „ zij is van uwe vriendin CHARLOTTE!" reikte zij mij die bloem toe, liet mij dezelve rieken, en ſtak haar toen op mijn' hoed, waar de heete zon haar wel raſch deed verwelken: toen ik des middags op de belommerde zoden-canapé, bij het ruiſchende watervalletjen, naast NANNIE nederzat, viel haar oog op mijne bloem, en met een treurigen toon zeide zij: „ Ach! wat is van uwe bloem geworden! „ hoe geurig rook zij deezen morgen, hoe gloe„ jend was haare kleur, en nu is zij eene dorre „ ſtroohalm gelijk; deeze is de heerlijkheid van „ eene bloem:" zij ſcheen dit haar eigen woord een oogenblik natedenken, en voegde 'er toen nog bij, „ en even als zulk eene bloem is het „ leven der menſchen! hoe ſchoon heb ik altijd „ de tekening des bijbeldichters gevonden:

„ Ge-

„ Gelijk het gras is ons kortſtondig leven,
„ Gelijk een' bloem, die op het veld verheven;
„ Wel ſierlijk pronkt, maar kragtloos is, en teêr;
„ Wanneer de wind zig over 't veld laat hooren,
„ Dan knakt haar ſteel; haar ſchoonheid gaat verlooren;
„ Men kent en vindt haar ſtandplaats zelfs niet meer."

IK. Elken dag, ieder oogenblik, elk verſchijnſel in 't rijk der Natuur herinnert ons de vergankelijkheid van ons leven; welk een voorrecht is het daarom in zulke omſtandigheden geplaatst te zijn, dat wij, vrij van pijnlijken kommer en behoeftig lijden, dit korte leven recht kunnen genieten, en onder dit genot ons kunnen toebereiden voor een onvergankelijk leven: en, NANNIE! dit korte leven gelukkig door te leeven met de vrouw die men lief heeft, o hoe veel zegt dit voor hem die onſtervelijkheid gevoelt!

NANNIE. Ook met den man dien men lief heeft, REINHART! dit gevoel ik ook wel; maar met dat al is 'er tog ſomwijl zoo iet ſombers voor mij in dat denkbeeld van dagelijks ſterven, van oogenbliklijke vermindering onzer jeugd en krachten; en denk eens, mijn vriend! de jeugdige vrouw, die gij als een bloejend meisjen, met de bevalligheid der jeugd voorzien, lief kreegt, die zal eens, worden anders onze dagen zoo lang gerekt, als eene bejaarde,

van

van het vuur, van den moed, van de bevalligheid der jeugd beroofde, door de lastigheden, en ongemakken der jaaren ontſierde, vrouw, naast u zitten; kunt gij dit denkbeeld verdragen, en mij dan even zeer beminnen?

IK. Welk een vraag, lieve beste NANNIE! ik moet lagchen dat gij mij die kunt voorſtellen, na dat gij den aart mijner liefde kent; was het dan uwe ſchoonheid, uwe jongheid, die mijne liefde wekte? neen, waarlijk, in mijne driftigſte jeugd konden deeze mij nimmer alleen bevallen; en zal ik niet, als ik met u verouderen zal, die nog minder tot mijn geluk behoeven? uw hart maakte u eigenlijk zoo beminnelijk voor mij; en dat zal dan, na dat ik het zoo veel meer in alle zijne fijne trekken ken, na dat het zoo veele jaaren met mij de verdrieten van het leven droeg, en zijne vreugde genoot, zoo veel te dierbaarder zijn: o hoe gaarne geef ik alle uwe uiterlijke bekoorelijkheid, van nu af, aan het lot ten besten, als ik dan zeker zijn mag, dat uw hart zoo veel te langer op mijn hart kloppen zal: uw vraag zou, als ik die meer indenk, mij treurig maaken; zeg, lieve NANNIE! zult gij in mij minder den grijsaart beminnen dan gij eens den jongeling deed?

NANNIE. Neen waarlijk niet, dit is onmoge-

gelijk; hoe groot mijne liefde nu zij, tog ben ik zeker dat zij met de jaaren haarer duurzaamheid nog groejen zal: hoe meer wij elkanders deugden zullen leeren kennen, en elkanders gebreken verdraagen, hoe meer hulp, troost en vrolijkheid wij elkander op de levensreis zullen geeven, des te onontbeerelijker zullen wij elkander worden! o mogt onze hemelsche Vader ons tot in den grijzen ouderdom bij elkander laaten! dan, mijn vriend! zal de ervaring u leeren, dat de grijze, afgesloofde, welligt kranke REINHART, zijne NANNIE dierbaarder is dan haar immer de fleurige jongeling kon weezen.

IK. Hemelsche vrouw! welk een verrukkend perspectief! wanneer ik, na eene gelukkige zamenleving van veele jaaren, na dat wij het zoet en het leed des huwelijks, en de tederste ouderzorgen voor het wichtjen, dat onder uw hart slaapt, en welligt voor meer vruchten onzer liefde, zullen gedeeld hebben; wanneer ik u dan als een eerwaardige vrouw, als een geëerbiedigde moeder, onder uw dankbaar kroost zal zien nederzitten, terwijl een bevallige dochter dan nog vertoont wat de moeder eens was, o NANNIE! dit denkbeeld zelfs doet nu, zoo 't mogelijk is, mijne liefde sterker gloejen.

NANNIE. Wij gevoelen eenstemmig; de verwoesting des tijds heeft geen' invloed op waare lief-

liefde, die is ſterker dan het graf, zij is in onze ziel ingeweeven, en kan niet dan met haar vergaan.

IK. Daarom zal zij blijven als ons alles ontzinkt; zij zal voortduuren als alle zinlijke genietingen ophouden; zij zal dan zoo fijn, zoo geestlijk, zoo hemelsch worden, als onze geheel gezuiverde ziel van zelve zal medebrengen: dan zal ik de taal van EDUARD aan zijne FANNI tot u ſpreeken kunnen; kom laat ons dit nu zamen zingen:

'k Heb nooit in u dat ſchoon geliefd,
Dat eens 't gewormt verteert;
Geen wufte trek, die vleiend grieft,
Heeft me ooit voor u beheerd.
Uwe onſchuld was uw eenigst ſchoon,
En heilig in mijn oog;
Uw zaligheid het hoogſte loon,
Daar ik ten ſtrijde om toog.
'k Had altijd aan uw zij genoeg,
Uw ſmart was ſlechts mijn ſmart,
En zoo mijn hart ooit zuiver floeg,
't Was, eenigſte! op uw hart.
Wij minden met het teêrst gevoel
Voor 't oog dat alles ziet;
Volmaaking was ons eenig doel,
De hemel ons verſchiet.

Wij zagen vroeg hoe bange drukk,
Op aard' zijn zetel heeft;
En dat in hooger kreits 't geluk
Op englen wieken zweeft;
Dit spoorde ons aan tot reine deugd
In 's werelds rampwoestijn,
Gij aasde op onvergangbre vreugd,
'k Wilde eeuwig de uwe zijn.

Dit zongen wij, KAREL! en gij zult wel gissen kunnen dat het in éénsmeltend gevoel onzer ziel ook harmonie in onze toonen gaf.

Ach! kon mijne lieve moeder eens getuigen zijn van ons geluk, en wierd dit geluk eens nog volmaakter, door de spoedige verschijning van het wordend kindjen! ach zag ik dit reeds op den schoot zijner moeder! deeze twee wenschen doen mij nog gevoelen dat mijn hemel slechts op de onvolmaakte aarde bestaat.

X X.

Deel, mijn lieve KAREL! deel, beste vriend! in mijn onuitsprekelijk genoegen: ik ben vader! vader van een frischen jongen, in gezondheid en

en bevalligheid gelijk aan zijne lieve, meer dan immer lieve moeder: zoo even heb ik hem in mijne armen, en aan mijn hart gedrukt; maar wat dit hart gewaar werd, dit heeft geen woorden: zeker de hoogste wellust voor welke ik als mensch vatbaar ben; traanen van edel gevoel, en van vreugde tevens, rolden op het handjen van mijn kind, en zij waren het leevendigst danköffer aan den God die mij met zulk eene weldaad beschonken, die mijne tedere echtgenoote uit de benaauwdheid gered, en haar eene blijde moeder gemaakt heeft.

Zij zelve is geheel dankbaarheid, geheel moeder, en ook geheel echtgenoote; zij gevoelt, even als ik, den band onzer tedere liefde naauwer toegehaald door dit dierbaar kind: zij verheugt zig in haare nieuwe aangenaame, schoon zorgvolle, betrekking; en dat zij daardoor mijn geluk zoo zeer bevordert, verdubbelt haare genieting.

NANNIE's vader is hier; zijne vreugde was onbepaald, toen hij in zijne dochter eene welvarende, vrolijke moeder vond; toen hij haar kind op zijne armen had, en, door blijdschap vervoerd, de trekken van zijne MELIDE in zijn gelaat meende te herkennen; hij kuschte het hartlijk, en milde traanen rolden langs zijne wangen, terwijl hij het mij met een blik van va-

derlijk welgevallen overgaf, en zeide: „Gelukki-
„ge zoon! beleef aan dit knaapjen zoo veel vreug-
„de, als zijne moeder mij gaf: " dit was mij een zeer aandoenlijk tooneel; een bejaard man van blijdschap te zien schreiën, en den avond van zijn leven nog door de laatste zonnestraalen der vreugde te zien glanzen; terwijl zijn gefronst gelaat, met den lach der vergenoegdheid beschheenen, schijnt te zeggen: nu laat ik u, wel te vreden, de blijdschap van het leven over, waarvan ik verzadigd ben.

De goede man zal eenige dagen bij ons toeven; onderwijl zal ik, zoo veel mijne andere betrekkingen dit toelaaten, geheel voor hem zijn, en intusschen zal mijne pen voor u rusten.

'Er gaat thans een schip naar 't vaderland; met hetzelve zend ik u dit paquet, en deeze blijde tijding voor mijne lieve moeder: och, goede KAREL! beschrijf mij toch de vreugde van die liever moeder eens, toen zij wist dat haar REINHART zijns vaders naam in zijn jongskens herleven deed: zult gij?

XXI.

XXI.

O KAREL! wat is het een vertederend tooneel, wanneer een klein mensch, een deel van ons zelven, in al de ſchoonheid der onſchuld, met een gelaat, noch door pijnen, noch door driften misvormd, daar zoo in eene kalme rust voor ons ligt; dan te denken: ik gaf dit lieve wicht het leven; zijne beſcherming, de zorg voor zijn geluk, komt geheel voor mijne rekening; ik moet het opkweeken, zijne krachten ontwikkelen, het zoo veel heils zoeken toetebrengen, dat het eens, en in dit, en in het andere leven, zijn aanwezen voor een waar geluk zal beſchouwen: welke gedachten vol genoegen! maar ook vol gewigt! en zoo, mijn vriend! zit ik bij het hangend legertjen van mijn kleinen WILLEM, waarin hij, met de onſchuld van eenen engel, en met bloozende koontjens ligt te ſlaapen, terwijl zijn geruste adem de kommerloosheid van zijn hartjen tekent.

Och! hoe gaarne zou ik het lieve wicht eens opneemen, en aan mijn vaderlijk hart drukken dat zoo teder voor hem klopt! maar neen: dat hij ſlaape, en den bedwelmenden leeftijd in ſmertloo-

ze rust doorbrenge, die zijne gezondheid en weltevredenheid tevens doet groejen.

Hoe bevallig ligt hij hier! niet in een hobbelende wieg, die, hoe fraai beſpreid en overkleed, toch een ſomber eng verblijf is; ook niet, zoo als de vaderlandſche kinderen, in ſtijve luuren ingeſpeld, met breede zwachtels omſlingerd, die het ſchoon leevendig ſchepſeltjen in een blok herſcheppen: neen, een catoenen hangmat is zijn ruim en open leger, ſlechts enkele luuren en een fijn hembdjen, door een blaauw lint op zijn midden vastgebonden, is zijn eenig bekleedſel; gij ziet het lieve wicht in al de bevalligheid van zijne vorming en beweegingen; het kan zijne leedjens vrij en ongedwongen roeren, en behoeft geen oogenblik onder zijne overtolligheden te zuchten; hij grijpt met zijne handjens, beweegt zijne voetjens, en gevoelt, met een bedwelmend vermaak, dat vrijheid tot zijne beſtemming behoort; en als hij moede gearbeid is gaat hij ſlaapen, terwijl de gezonde melk zijner moeder hem doet groejen als een Banaanvrucht: hoe menig kinderlooze rijkaart zou zijnen halven ſchat voor zulken veelbeloovenden erfgenaam veil hebben! en hoe veele ouders wenſchen vruchtloos om zulk een groejend kind! terwijl hunne levenswijs, of de opvoeding hunner kinderen, oorzaak is van eene menigte ellenden, die onno-

ze-

zele wichtjens lijden moeten: en ach! hoe grievend moet het zijn als een vader, als een moeder bij 't wiegjen van een lijdend kindjen zig iet te verwijten heeft! en hoe zalig daartegen dan te kunnen hoopen: dit edel, dit gelukkig ſchepſeltjen zal mij eens voor zijn aanzijn danken; en dit hoop ik van deezen kleinen WILLEM. . . . .

* * * *

Had gij wel gedacht, KAREL! dat ik de rol van baker zou kunnen ſpeelen? ook gelukt mij dit vrij wel; en zij heeft, in de tegenwoordige omſtandigheden, veel aangenaams voor mij: WILLLEM liet daar zoo even, terwijl ik u, tusſchen zijn legertjen en het ledikant van zijne moeder zat te ſchrijven, zijn teder ſtemmetjen hooren; bevreesd dat NANNIE zou ontwaaken, ſchudde ik zijn hangend wiegjen heen en weder, en het is mij gelukt hem te doen inſlaapen; daar ligt hij nu weêr als 't beeld der zorgelooze onſchuld naast mij; geen enkel onvergenoegd trekjen ſtoort den glans van zijn bevallig gelaat: o mogt hij altijd zoo gerust ſlaapen, zoo zorgeloos, zoo wèl te vreden! als nu! mogten nooit heete traanen zijn aangezicht droevig maaken! maar hoe veel wensch ik daar, dat in zijnen

verderen leeftijd tot iedelheid worden zal! hoe kort duuren de jaaren der kommerlooze kindervreugde! het zig ontwikkelend roozenknopjen wordt van wormen, en guure winden beſchadigd; kwellingen en zorgen zijn aan het leven der menſchen onaffcheidelijk verbonden: hoe menig mensch wenscht de ſmertlooze dagen zijner onbezorgde jeugd te rug! en dit zal deeze kleine WILLEM ook eens doen, wanneer hij een man wordt: maar ach! wat zeg ik? wanneer hij een man wordt! wie weet of hij ooit een ſpeelend knaapjen, veel minder een jongeling wordt? wie weet of hij niet in zijn eerſte, in zijne bevalligſte kindschheid, uit onze liefdearmen weggerukt, een prooi des grafs worden moet: o KAREL! dit denkbeeld ſtort mij op ééns uit alle mijne zaligheid in eene ſombere diepte, en ik gevoel het onzekere, het onvolmaakte van mijn geluk; ik gevoel dat in mijnen zoo aangenaamen ſtand, duizend geheime kwellingen met duizend vreugden verbonden zijn, en de onzekerheid van het lot van dit lieve wicht doet vaderlijke traanen in mijne oogen beeven; wie weet hoe veel lijden op dit kindjen wacht, welligt zelfs eer hij den leeftijd bereikt, in welken hij 't geluk der kindscheid met haare onnozelheid verlaat; misſchien zal hij reeds de bloemtjens van zijn kindergeluk met heete traanen beſproejen; of mogelijk, zoo God zijn leven zoo lang bewaart, zal hij als een jonge-

geling in den doolhof der driften verwarren, en zig zelven duizende rampen berokkenen! misschien.... maar ach! wat ben ik dwaas met alle mijn misschiens! waarom laat ik al het onzekere niet daar, en geniet het tegenwoordige? waarom wil ik het gordijn der toekomst wegschuiven? en de geheime gebeurtenissen, welke een wijze Voorzienigheid achter hetzelve voor ons verbergt, vooraf weeten? daar ik het tog zeker weet dat zij, met de hoogste goedheid, en de diepste wijsheid, haaren raad zal uitvoeren, en mij die zal ontdekken op haaren tijd: o hoe veel reden heb ik, om van Gods vaderlijke handelwijs met mij veel goeds te hoopen in 't vervolg? niet gaarne zou ik deeze treurige voorbaarige gedachten, aan de zachtaartige NANNIE inboezemen; o dat zij zoo lang mogelijk haare moedervreugde zuiver, zonder vooruitloopenden kommer, haare sexe genoeg eigen, geniete! ach! dat zij, terwijl mijn onvoorzichtige voet op kwetsende distels treedt, niet dan enkel bloemen vinde! dat zij niet dan een vrolijken hemel rondom haar zie; ik zelf zie niets anders, als ik bij haar ben, dan haare vrolijke oogen. . . . . .

* * * *

Zoo ver ſchreef ik, toen NANNIE uit een rustigen middagſlaap ontwaakte, haare vriendlijke oogen ontſloot, en mij de hand toereikte; welrasch wierp ik mijn pen neêr om mij met haar te onderhouden; doch niets van het treurige vooruitzorgende kwam bij ons geſprek in; haare geruste ziel was geheel tot dankbaarheid aan God haaren weldoener, en zacht gevoel van haar voorrecht, geſtemd: niet lang zat ik bij haar, toen de kleine jongen op nieuw tekens van behoefte gaf; en daar ik hem niet ſpoedig genoeg naar zijnen zin hielp, begon hij te weenen: ach dit onnozel wichtjen! niet anders dan al ſchreiënd, kan het zijne behoefte vraagen; maar waarlijk die droevige toontjens grieven mij door 't hart; rasch vloog ik op, en gaf hem op den ſchoot zijner moeder; nu laaft hij zig aan de eenige bron zijner vreugde; ik geef nog eenen kusch aan moeder en kind, en laat dan de oude zorgvuldige MIBI voor beiden zorgen, en ga aan mijn werk.

XXII.

Nu is de jonge moeder geheel herſteld, en gevoelt, met vernieuwde krachten, de aangenaame verwisſeling van haaren ſtand, en eene nieuwe vreugde bij haar voorig geluk toegevoegd; met hoe veel levendige dankbaarheid gingen wij zamen na onze godsdienſtige *Retraite*, om daar het volgeſtroomd hart voor den God onzer weldaadigheid te doen vloejen, om het kindjen onzer liefde, dat Hij ons gegeven had, aan hem toe te wijden, en de beloften, dat wij vroeg de zaaden van godsdienst in zijn hart zaajen zouden, die wij bij zijnen doop gedaan hadden, hier plechtig te vernieuwen: o KAREL! hoe hartlijk deeden wij dit! hoe vuurig droegen wij het behoeftig, zwak wicht, aan de alvermogende beſcherming van het weldaadigst Wezen, en aan de tedere liefde van den kinderbeminnenden Jeſus, op! niet ſlechts de behouding van zijn teder leventjen, bevrijding van ellenden, die het kindergeluk verwoesten; maar, ook die zaligheid, die verlosſing welke door 's Heilands dood ook voor kinderen verworven is; die liefde die Hij op aarde voor kinderen toond, ſmeekten wij beiden voor onzen WILLEM af: o KAREL! had gij het

oog

oog gezien dat mijne lieve NANNIE, met haar kind in haare armen, ten hemel floeg, gij zoudt. ... maar welligt zagen het hooger geesten, die tot getuigen van de bedrijven der ſtervelingen op aarde omwandelen; welligt juichten zij in hunne wereld over de goedheid van den Vader der menſchen, die op aarde zulke gelukkige wezens woonen doet.

Wat zou mijne vroome moeder bij zulk een tooneel gevoelen! wat zou haar teder hart gevoelen, wanneer zij de echtgenoote van haaren REINHART zoo geheel vrouw, geheel moeder zag; wanneer zij het kindjen, dat deeze hem gaf, in haare armen hield, en in hem het beeld van haaren echtgenoot ook ſpeelen zag; hoe zou..... doch welk eene aandoenlijke ſchilderij, zij kan niet dan mijn geluk verſtooren; hoe ver is het ſtrand waar deeze dierbaare moeder om mij wenscht, van dat verwijderd, waar ik, bij al mijn geluk, telkens tog de treurigheid des afzijns gevoel, al is NANNIE mij een engel.

XXIII.

Zoo groote vreugde als ik thans geniet, had mijne vuurigſte verbeelding nimmer aan den naam van

va-

die liefde die Hij op aarde voor kinderen toonde, ſmeekten wij beiden voor onzen WILLEM af: III. D. Bladz. 123.

vader kunnen verbinden: mijn kleine WILLEM is een betoverende jongen; hij wordt dagelijks bevalliger; doch misschien zal elk vader, in de vervoering zijner vreugde, hetzelfde van zijn kind zeggen: nu, dit zij zoo, laat de vaderliefde dan bevalligheden aan het jongsken leenen dat mij NANNIE gaf, het schaadt niemand, en mij is het zoet.

En zij, de jonge moeder zelve, o KAREL! nooit was zij bevalliger dan nu! Natuur heeft haar bestemd om moeder te zijn; zij zelve gevoelt dit, en meer dan immer ligt 'er een glans van te vredenheid op haar zacht gelaat.

Toen zij als een edel meisjen, met de zachte blos der onschuld op haare kaaken, met het reine vuur der smachtende liefde in haar schrander oog, en de fiere bevalligheid der jeugd, daar voor mij zweefde, toen was haare bekoorelijkheid onwederstaanlijk voor mij, en ik beminde haar vuurig: toen zij, als eene gelukkige vrouw, alle haare huislijke pligten met minzaame deftigheid, en zachte goedheid, volbragt, gevoelde ik dikwijls met eene wegsmeltende dankbaarheid, welken dierbaaren schat de Hemel mij in haar geschonken had; als eene schoone, geurige roos, zag ik alle haare vrouwlijke bevalligheid voor mij bloejen; en, als bedwelmd door haaren geur, en verrukt door haaren luister,

ter, voelde ik geen doorn ſteeken; en was de gelukkigſte man; maar nu die zelfde bevallige vrouw moeder is, nu zij een mollig kindjen aan haar vollen verzadigden boezem laaft, nu is zij een engel in mijne oogen: haar moederlijke wellust, haare tedere zorg voor deezen eerſteling onzer liefde, haare vreugd als hij vergenoegd is, haar kommer als een pijnlijk trekjen zijn gul gezichtjen ontſiert, ſpreekt betoverend in elke trek van haar gelaat; alles is daar harmonie; alles is 'er rust en genot, even als in haar hart; alles toont daar dat zij nu is, wat zij worden moest, om aan de verhevene beſtemming der Natuur te beantwoorden; waar, denk ik dikwijls, waar is ſchooner groep voor eenen ſchilder, dan eene jonge, gezonde, tedere vrouw, die geheel gevoelt dat zij moeder is, met een vrolijk kindjen, dat zorgloos op haare beſcherming vertrouwt, en, al zuigende, de milde bron van zijne kinderzaligheid ſtreelt, aan haaren vollen boezem, terwijl rust en genoegen op 't gelaat van moeder en kind beiden getekend zijn? dit betoverend tooneel heb ik geduurig voor mij; als ik wat meer tijds heb, KAREL! zal ik 'er u een zeer gebrekkige copie met de tekenpen van maaken; dan zal ik..... Maar waarlijk 't is of mij de vreugde bedwelmt; een tooneel dat uwe CHARLOTTE u reeds zoo veel jaaren even bevallig opleverde, van welk gij reeds verzadigd zijt, zoo men anders kan verzadigd

digd worden van het belangrijkst gezicht, dat de Natuur opleverde; dit wil ik u afmaalen even of het u nieuw ware! gij intusſchen kent het zoo wel, dat gij duidelijk bemerken zult hoe alle mijne woorden ſlechts losſe letters van eene gewaarwording zijn die geene woorden heeft: en deeze gewaarwording kendet gij, mijn KAREL! toen ik met u omging, maar omzichtig verborgt gij die voor uwen vriend, om den gevoelvollen jongeling niet te doen ſmachten naar een geluk dat het lot hem ontzeide; ik dank u, lieve KAREL! voor die proef van vriendſchap! nu gevoel ik 'er al het edele van; en tot loon voor dezelve, zult gij al het vertrouwen van mijn hart bezitten; laat mij dan toe, nu en dan eenen druppel van de volheid der vreugde, die mijn hart doorſtroomt, voor u te doen vloejen; o dit volle harte moet zig ſomwijl in eenen vriendſchaplijken boezem ontlasten, of het zou bezwijken onder zijn genot.

XXIV.

Wanneer mijn huislijk geluk mij niet ſchadeloos ſtelde voor uiterlijke rampen, dan zou ik nu met eene diepe treurigheid mijne Catoenvelden langs wandelen; het is 'er akelig geſteld;

ſteld; boomen, die zoo welig groeiden, wier milde bloeſem zoo veel beloofde, wier zig ontwikkelende vruchten zulken milden oogst hoopen deeden, brengen niet dan ledige doppen voord, in welke de vrucht door een ſchadelijken worm vernield, en opgegeten is; dit is eene recht treurige vertooning; al mijn woelen en wurmen is dan, ten opzichte van dit mijn voornaamst gewasch, vruchtloos; en alle de plans, die ik op de vooruitrekening van den overwinst, waarop ik hoopte, gebouwd heb, liggen nu ook in het zand; de aankoop van Negers, die ik zeer nodig heb, was één derzelven: dit ſpijt mij gevoelig: ſchoon eene enkele tegengevallen pluk niet in ſtaat is om ons fortuin te vernielen, bezwaart het nogthans merkelijk, en doet in eene zwaarmoedige luim de kommerlijkſte vooruitzichten oprijzen; want de eene tegenſpoed wordt dikwijls het beginſel van eene geheele volgende rij van onheilen; doch al ſchuif ik deeze zwaarigheid al eens aan een zijde, het blijft tog magtig gevoelig: geheele akkers, die men met arbeidzaam zweet beſproeide, onvruchtbaar te zien liggen; niet dan doodſche ledigheid te beſpeuren daar waar men volheid hoopte; verwoesting daar men bouwde, en ſchoon de heimelijke hoop op een beter napluk mijnen moed nog wat doet opleeven, gevoel ik evenwel eene ſoort van mismoedige te leurſtelling in mijne ziel, die in de trekken van mijn gelaat is uitgedrukt, terwijl ik

van

van boom tot boom wandel, en elk takjen met een vorſchend oog nazoek, of het ook hier en daar een ongeſchonden vruchtjen oplevert, en als ik niets vind, peinzende ſtil ſta, en....

Maar wanneer ik van mijne akkers wederkeer, en mijne lieve Gade hier of daar met den kleinen jongen aan haare borst vind, of met hem dartelende op haare knieën, of haar op eene belommerde tuinbank zie zitten, met een boek in haare hand, terwijl de lieve knaap op haaren ſchoot ſlaapt als eene kleine landman; wanneer zij mij dan bij haar roept, en mij wil doen deelen in haar genoegen; wanneer zij met een betoverende zachte blik mij dan verzekert dat zij gelukkig is, en niet rust voor zij mij ook zoo ziet, dan, aqh! Karel! dan vergeet ik alle mijne ſombre akker-denkbeelden, en ik gevoel niets dan vreugde; mijne lieve NANNIE word mij dan alles, en in haar bezit ben ik kommerloos voor rampen; verſtaat gij mij nu ook, Karel? doch neen! geheel kunt gij mij niet verſtaan, of gij moest een planter zijn, wiens beſtaan met herhaalden voor- of tegen-ſpoed zijner gewasſen ſtaat of valt, en dit is uw geval op *Kommerrust* nooit.

Mijne weinige coffijakkers droegen dit jaar mild; de rijst belooft goede airen; de proviſievelden, Cacaoboomen, en andere ooft, leverden

goede inkomſten, des ben ik niet geheel tegenſpoedig.

XXV.

Karel! hoe veel invloeds heeft een zachte vrouw op het manlijk hart! met een vriendlijk lachjen kan zij het ſmelten als wasch, en zijnen hevigſten toorn temt zij door éénen blik! de aangenaame ervaaring heeft mij daar zoo even eene verſche proef van gegeven: waarlijk, zulk eene vrouw is het weldaadigſt geſchenk dat de Hemel aan een' jongeling geeven kan; hoe zeer verzacht haare minzaamheid de natuurlijke ſtrengheid des mans! hoe beſchaaft haare tederheid zijne ruwe norſheid! hoe aangenaam kan haare zielvolle vrolijkheid den ſomberen ernſt van zijn gelaat wegneemen! de waarheid van dit alles zal het volgend verhaal u leeren.

Een nog onlangs gekochte ſlaaf had mij het van veel aanbelang ontſtolen; zijne misdaad vorderde ſtraf; ook bereidde mijn opvliegende toorn hem dezelve zeer ſpoedig, en zij zou, hoe zeer ik hen anders op de zachtaardigſte wijs behandel, en dikwijls het voorbij zie dat honderden andere meesters ſtraffen, nu niet ligt ge-

geweest zijn! nog naauwlijks kwam dit ter oore van mijne vrouw, of zij snelt naar mij toe, vliegt mij in de armen, en vraagt, met een gelaat vol menschenliefde en zachtheid, vol vriendlijkheid en ernst, om verschooning voor den schuldigen! haar gelaat, haar verzoek, de wijs van haar voorstel trof mij aanstonds; doch ik was toornig op den slaaf, wilde niet gaarne getroffen zijn, en zweeg: zij herhaalt haar verzoek, zij dringt 'er vriendlijk en redelijk op, met de welsprekendheid van eenen engel, terwijl haare oogen, vochtig van de traanen des medelijdens, nog sterker smeekten dan haare woorden; haar blik sneed mij door de ziel, en ik was ontwapend; mijn toorn werd liefde voor den engel die mij terug hield: van eene gewaande rechtvaardigheid welke mij zelven niet dan naberouw zou verwekt hebben: edele ongekunstelde vrouwentraanen! hoe onwederstaanelijk is uw vermogen op het gevoelig hart! hoe zeer bewerkt gij 't genoegen van hem die, vertederd door uwen invloed, zig door u laat leiden! dit deed ik thans; de Neger kwam met eene zwaare bedreiging vrij; ik deed hem zijne meesteres, als zijne voorspraak, kennen; hij knielde voor haar, en beloofde in 't vervolg getrouwheid: hoe veel genoegen gaf ik mij zelven, door twee menschen te verblijden! en een van deeze was mijne tedere vriendin, die mij dierbaarer is dan mijn leven:

hoe veel overtreft de zachte wellust, dien ik hier bij gevoelde, die voldaanheid, welke bevredigde wraakzucht en iedele heerschzucht ooit ten gevolge kunnen hebben! hoe dankte ik mijne lieve NANNIE voor haar goedhartig verzoek, en zij mij voor mijne gereede inwilliging! terwijl zij met een zachte ſtem 'er bijvoegde: „ O mijn vriend! hoe zoet is het te „ vergeeven! hoe veel vergeeving voor veel „ grootere beledigingen aan het oneindig wel„ daadig Wezen, aan eene vaderlijke goedheid, „ hebben wij dagelijks noodig! " — Gij beſchaamt mij, hervattede ik; op dit oogenblik heb ik die voor een driftigen toorn, dien ik met het masker van rechtvaardigheid bedekte: noodig: houd, houd mij altijd van involging van ſchadelijke driften af, en ik zal uwe liefde zegenen: en, voegde ik hier bij, welk eene zaligheid moet de hoogſte Goedheid, die nooit uit drift toornt, die enkel liefde is, dagelijks genieten, wanneer zij millioenen ſtervelingen hunne beledigingen telkens vergeeft, en hun, die haare ſtraf hadden verdiend, met een blik van genade, vrede toeroept! o mijn vriend! als wij dit altijd recht inzagen, hoe ootmoedig, maar vrolijk, zou ons dit voor God maaken! het gezicht van onze zonden zou ons niet moedloos doen zijn, maar in het vertrouwen des geloofs tot Hem doen vlugten, die gaarne vergeeft.

XXVI.

XXVI.

'Er is eene droevige wolk aan mijnen horizont opgerezen, Karel! zij dreigt, zij grimt mij aan, en doet mij een akelig onweêr vreezen: onze lieve WILLEM is ſedert een paar dagen zeer ziek, en wie zegt ons wat de uitloop weezen zal? o mijn vriend! hoe veel ſcherpe doorns heeft dit roozenſtruikjen van oudergeluk! en ach! als eens die guure wind het tedere knopjen knakte, eer het nog ontloken is! die ſchaê ware onherſtelbaar: hoe onbegrijpelijk lijdt mijn hart, en dat van zijne moeder bij het lijdend kindjen! elke jammerkreet die hij zoo pijnlijk klaagt, is een pijl welken onzen boezem doorgrieft; elk traantjen dat langs zijne ronde koontjens biggelt, wordt een teug van ſmarten voor zijne ouders.

Deeze zorglooze, onſchuldige leeftijd is dan niet eens tot ſmertloos geluk beſtemd! het bedwelmd, en maar half genoten, vermaak deezer lieve wichtjens, wordt door gevoelig lijden afgewisſeld; en de bittere traantjens, die langs hunne onſchuldvolle wangjens afrollen, wisſchen de vrolijke trekken uit, welke zorgloos genot daar op getekend hdd.

De eenige bron van zijnen troost, de moederlijke borst, is hem tusschen beiden onverschillig; zij kan zijn snikkend schreiën niet bedwingen; somwijl beproeft hij het, maar laat die weder los, als of hij zeggen wilde: „ Ik lijde te veel „ om te genieten," en vangt op nieuw het weenen weder aan.

Ach! waarom moeten deeze schuldelooze wichtjens zoo vroeg ondervinden dat zij verscheenen in een traanendal? waarom moeten zij, nog achter de schermen van het toneel der ellende, waarop de geboorte hen plaatste, reeds de droevige rol beginnen, die zij in een verderen leeftijd volspeelen zullen? naare wereld! daar de onnozelheid zoo veel lijden moet! daar het flikkerend levenslampjen reeds door guure winden geslingerd, en helaas! te dikwijls uitgedoofd wordt in zwarte duisternisse; wat heeft de rijper leeftijd dan wel te wachten? donker vooruitzicht! spaar dan, lieve WILLEM! spaar uwe traantjens tot uwe ziel die weenen moet, en geniet nu de rust op den moederlijken schoot: maar neen! die tedere, die rustige schoot, is niet vrij voor alle de onheilen van uwen leeftijd; ellende werd het erfdeel van Adams kroost, en leert reeds aan kleine kinderen waartoe zij geboren werden.

Maar ach! waarheen vervoert mij het vaderlijk

lijk medelijden! haast maakte 't mij tot een berisper van Gods beſtuuring, die tog voor opmerkzaamen vol orde en wijsheid is; mijn eigen, lieve, nu lijdende WILLEM zegt mij zelf, wanneer zijn gulle lachjens de oogenblikken van ſmert weder afwisſelen, dat hij tog meer geluk dan ellenden in zijn aanzijn gevoelt, en wat klaagt men dan? in de beste wereld moesten ook onnozele kindertjens lijden, en in 't midden van hun verward gevoel van ongeluk, ook een bedwelmd genot daartegen genieten, dat meestal het eerſte ver overweegt: één teugjen uit de moederlijke wellustbron, dat zij zonder ſmert genieten, ſtelt hen ſchadeloos voor al het voorleden leed, en doet hen, wanneer het niet al te hevig is, het tegenwoordige vergeeten: deeze vreugdebron vloeit tog even rasch, en doorgaands veel milder voor hen, dan die des lijdens: neen, Karel! wat zeide ik? het lot van kindertjens is niet zoo hard als het mij ſtraks toeſcheen; de goede Natuur gaf hun de trouwſte beſchermers in de oorzaaken van hun leven, en daar het vermogen van deeze veel te kort zou ſchieten, bij alle de gevaren welke die hulplooze ſchepſeltjens ſteeds omzweeven, ſpreidt eene goede, en liefderijk zorgende Voorzienigheid haare beſchermende vleugelen over dezelven uit, en duizende onheilen, die het wichtjen niet kent, die zijn zorgvuldige voedſter niet eens gewaar

wordt, wendt zij ieder oogenblik van het zelve af; of laat zij die op het zwakke kindjen nederdaalen, dan evenwel wordt het evenwigt tusschen lijden en genot bewaard, en het zieke kind is niet geheel ongelukkig; zoo beschouw ik liever het lot der kinderen; zoo wordt ik minder droefgeestig bij 't weenen van mijnen WILLEM; Gods goedheid bewaakt hem tog zeker; 'er zal hem niets overkomen dat zij niet toelaat; en ach! dat zij hem, hersteld, aan zijne ouderen mogt wedergeeven! waarlijk, wanneer ik de liefde van Jesus voor kinderen, bij zijn verblijf op aarde, beschouwe; als ik daarbij denk: Hij zelf was eens een kind; Hij kent het lijden der menschheid, de ellende der kinderen; en zijn hoogst genoegen was altijd, door zijn geheel leven, de blijdschap in de wooningen der droefheid wedertegeeven; hoe gerust kan ik dan 't lot van het kind dat Hij ons gaf aan den goeden Heiland toevertrouwen! Hij, dit weet ik, is tegenwoordig aan het legertjen waar het lijden 't wicht doet weenen, en zal hem niet meer opleggen dan hij draagen kan.

XXVII.

XXVII.

De donkere wolk is overgedreven, en WILLEM's traantjens zijn weêr afgedroogd; nu is hij weêr de voorige ſpeelzieke jongen, en zijne kinder-aartigheden ſchijnen meer aangegroeid, zijne lieve lachjens, en potſige luimen zijn meer bevallig; en eene engelachtige vrolijkheid zweeft over zijn gezichtjen; zoo dikwijls als zijne moeder of ik met hem dartelt, breekt hij in een ſchaterend gelach uit, dat ons zelven met hem vrolijk maakt; waarlijk, het vrolijke kindjen maakt mij bijna zelf tot een kind.

Zijne ongeſteldheid is oorzaak geworden van een klein huislijk ongeluk, te weeten, het verlies van onze colibrietjens; geheel ingenomen met het lijdend wichtjen, vergat ik twee dagen hun het gewoone wijnſopjen te geeven, en ik, zoo min als NANNIE, was in die dagen zichtbaar voor hun; dit heeft hen zeker verdrooten, en, daar zij zig toen als verlaatenen beſchouwden, de vlugt doen neemen naar een oord van volkomene vrijheid: het ſpijt mij recht; de kleine diertjens vermaakten ons zeer; zij hadden nu

alle ſchuwheid afgelegd, en kwamen dikwijls op de hand of ſchouder van hunne bezorgde meesteresſe zitten, en voor haar op de tafel trippelen; ik hoopte uit hun ſpeelen nog veel genoegen in het toekomende voor mijn kind; maar dit is nu voorbij, het kooitjen is ledig en alles weg; wist ik nu waar zij heen waren, ik zocht hen op, en zou mijne zorg voor hun verdubbelen, want het waren NANNIE's lievelingen: zij is tamelijk wel met dit verlies te vreden, en heeft nu in haar kind genoeg werks voor haare zorg en haare vreugde; en de ſchoone colibrietjens zijn welligt nu nog gelukkiger in hunne groene boschjens en bloemſtruiken dan in hun kooitjen; ik kan hun dan ook wel misſen; dat zij dan blijven waar zij het gelukkigſte zijn; welligt vindt ik hen van zelf op de eene of andere rozenſtruik, in het engelsch boschjen weder.

In de menagerie zijn alle de vogels, zoo wel die welken ik daar plaatſte, als zoo veele anderen welke NANNIE's milddaadigheid daar heen lokte, tot een merkelijk getal aangegroeid: de ſchoone perokieten of ara's die ik voorlang boven uit het land medebragt, en, om hun lastig geſchreeuw, hunne vrijheid wederſchonk, neſtelen in de takken van een ouden boom van de *Retraite*; eerst onlangs ontdekte ik dit, en niet zonder eenig genoegen; ik zag hun vrij ruim nest, welks ingang zeer naauw is, en dat

dat uit biezen en boomtakjens was zamengevlochten, even als een hangmat aan twee boomtakken vastgemaakt, ſchommelen, terwijl de geſpikkelde eierſchaalen, onder hetzelve op den grond geſtrooid, mij deeden opmaaken, dat de dankbaare dieren het goed op mijnen grond gehad moeten hebben, en geenen meester hebben willen verlaaten die hun wèldeed; en nu ik bemerk dat hunne vrijheid ook de voordplanting van hunne ſoort bevordert, verblijde ik mij nog meer in deeze kleine weldaad.

Dit is bijna een geheele vogelbrief; iet moet ik u evenwel van Diaan hier bijvoegen: dit arme dier is maar half in zijn humeur, na dat zijne meesteres een anderen gunſteling heeft, die haar nader aan 't harte gaat dan een hond; dikwijls, wanneer hij deezen hem zoo duidelijk voorgetrokken ziet, komt hij moedloos zijn heul bij mij zoeken; maar daar ik NANNIE met haar kind bij mij zie, daar dit wicht mij, van den ſchoot zijner moeder, zijne lieve armtjens vertrouwelijk toereikt, kan ik mij ook niet lang met hem ophouden; ik heb medelijden met het goede dier, maar hij zal wel wennen te vreden te zijn met de plaats die hem toekomt.

Ik zelf moet tegenwoordig aan genoegens verlochend zijn, die mij voorheen al zeer lief waren; bij voorbeeld, de avondwandelingen met

NAN-

NANNIE zijn onder die dingen welke de veranderende tijd heeft doen voorbij gaan; de moederlijke zorg beneemt haar hart de vrijheid tot dezelve; zij vindt dan ook haar rustigst verblijf naast het wiegjen van haar kind, en ik, wel verre van die edele neiging tegen te gaan, eerbiedig de lieve Natuur, die zoo teder in haar hart ſpreekt.

Zonder NANNIE ga ik dan dikwijls nog eens eenzaam, bij een ſchoonen maaneſchijn, wandelen, maar niet met dat vermaak 't welk ik daar voorheen in vond; al dat eenzaame verliest zijn kracht, als men aan het liefſte gezelſchap gewoon is; voorheen beminde niemand meer de eenzaamheid dan ik; bij de geheele wereld, buiten mijne vrienden, kon ik ſomtijds niet dan eenzaamheid gevoelen; en in de eenzaamheid vond ik rijkdom en vervulling mijner wenſchen; maar na dat NANNIE mij leerde hoe veel zoet 'er in eene lieve, voor ons hart geſchapene gezellin te vinden is, nu is het mij nergens goed dan bij haar: wie is des geſchikter om den vasten manlijken zin te buigen dan eene zachte ſchrandere vrouw? zonder te willen heerſchen, gebiedt zij alle zijne neigingen: de man meent evenwel dat hij het hoofd des wijfs is.

XXVIII.

XXVIII.

Ik heb deezen dag verſcheidene coffijbaalen ſcheep gezonden; toen ik de boot, waarin zij geladen waren, de kreek van *Solitude* zag afzeilen, bleef ik haar, onder de Cocosboomen, die den oever beſchaduwen, een wijl peinzend naöogen, en geraakte bijna in eene dichterlijke beſpiegeling van het toekomſtig lot van dat gewas, dat onder mijn opzicht, en beſproeid door mijn zweet, op dit land is opgegroeid: hoe wonderlijk, dacht ik, is toch in de natuurlijke wereld die overgang, die invloed, die werking van dingen tot, en op elkander! de boonen, welken, voor eenigen tijd, in ſierlijke vruchtjens bedekt, aan mijne boomen hingen, reizen daar nu, ontbolſterd en gedroogd, weg, en zullen, na nog andere bewerkingen, eenen drank worden die mijne medemenſchen in mijn vaderland, die welligt mijne eigene ſtadgenooten verkwikken, en hun genoegelijke oogenblikken verſchaffen zal! wie weet in welke onderſcheidene omſtandigheden en kringen van menſchen mijn coffy verſchijnen, en tot welke verſchillende einden zij gebruikt zal worden? welligt zal

zij

zij zoo wel, in kostbaare Japanſche koppen ingeſchonken, in de ſtatiezaalen worden voorgediend, om de ſpijsverteering in hoogadelijke maagen te bevorderen, als zij in het ſchamel hutjen, karig afgemeeten, het avondmaal van een behoeftig gezin zal uitmaaken; welligt zal de gulle landman, aan zijnen ronden disch gezeten, haar uit zijnen ruimen voorvaderlijken kan in zijn eenvoudige nap laaten ſtroomen, en, moede van het beploegen van zijnen akker, zig laaven, en zijne kracht vernieuwen, terwijl zij elders eenen kranken lijder verkwikt, of hier en ginds in dorre gezelſchappen, die de welevenheid en niet de vriendſchap bij elkander bragt, menig zig zelf verveelend mensch, eenige oogenblikken van den laſtigen langen tijd helpt korten; en wie weet hoe dikwijls deeze drank getuige weezen zal van de vertrouwde geſprekken en bezige onderhandelingen der ſchoone, der ſpraakzaame ſexe! hoe zij de verflaauwende vertelzucht van bejaarde matrones zal opwekken, en haar vruchtbaarer maaken in belangrijke verhaalen uit het dagelijksch leven der menſchen; of van gebeurtenisſen en ondervindingen van voorige jaaren; of in het veroordeelen van de gebreken des tegenwoordigen leeftijds, en den aanwas van vermaaken die hunne jaaren ontvlugten! mijne verbeelding ſchilderde mij alle die tooneelen als of ik 'er bij tegenwoordig geweest ware; en, dacht ik verder: wanneer deeze ſlaapverdrij-

drijvende drank eens op de befoliante tafel van den wakende geleerden verſchijnt, terwijl hij in den ſtillen nacht bij zijne knappende lamp lange uuren doorwaakt, om zig te verdiepen in het kronkelpad der wijsheid; wie weet of dan mijne ziellooze coffijboonen zijnen geest niet ophelderen en hem bevorderlijk zijn zullen in eene ſchoone gedachte die hem onſtervelijk maakt bij de wereld: dit laatſte voordeel is waarlijk ſchitterend; nu zou ik bijna hoogmoedig geworden zijn op de kracht van mijn gewas, en ik hield op met meer te ſchilderen; maar het denkbeeld is tog voor den planter zoet van de oorzaak van zoo veele aangenaame gevolgen te zijn; en zou dit den werklust niet aanvuuren?

Maar nu eens van geheel iet anders: zeker weder van uwe NANNIE, denkt gij al? ja, Kazel! van mijn edele moederlijke NANNIE; de blos der gezondheid, die door zorgen voor, en waaken bij haar kind, van haar gelaat verdweenen was, gloeit nu weder op haare kaaken, en zij is, zoo wel als ik, nu weêr volmaakt gelukkig: o hoe zalig is dat onbezorgd gevoel van huwlijksliefde, met het welk wij, bij den aanblik van onzen kleinen jongen, hand aan hand nederzitten, terwijl wij elkanders beeld in zijne trekjens poogen optefpeuren, en intuſſchen den band, die ons vereenigt, naauwer toehaalen! in zijne donkerblaauwe oogen zie ik die van zijne moe-

moeder; in den omtrek van zijn gelaat vindt zij zijnen vader; welligt doolt hier de ouderliefde! doch laat haar doolen, het bedrog is onſchuldig en vleiend; kleine droomachtige vermaaken, welke niet ſchaaden, waarom zou men die niet vasthouden, als zij het leven veraangenaamen?

Doch ik zal ophouden, beste Karel! u altijd genoegens te verhaalen die gij zoo wèl kent; evenwel nog ééne vertooning moet ik voor uwe oogen brengen, welke u nieuw en misſchien niet onbevallig weezen zal; dit is de kleine WILLEM in een bad; tweemaal 's daags, gaan wij met hem daar heen, in den vroegen morgen, om zijne leedjens tegen de hitte des rijzenden dags te verſterken, en in den avond, als hij zig moede gedarteld, en op het kleed dat voor hem op den grond ligt, mat gekropen heeft, dan dompelen wij hem in het water dat hij tegenſpartelt; o Karel! dit is een lief ſpel, te zien hoe de kleine jongen de wonderlijke gewaarwording van het baden zoekt, en ſchuwt; in welke bevallige bogtjens hij zijne inkrimpende leedjens draait en wendt, terwijl het ſpiegelend nat zijn mollig ligchaamtjen afbeeldt; te zien hoe frisch en levendig hij uit het water oprijst, hoe ſterk zijne beweegingen zijn, hoe hij, na eene ligte afdrooging, op een nedergeſpreid kleed op den grond kruipt, daar over woelt,

en

en zig in de zon verder opdroogen laat, en zijne leedjens verſterkt: o hoe veel gelijkt het lieve knaapjen dan op het afbeeldſel van den kleinen Amor, terwijl zijne blozende wangjens zeggen: „ Dit doet mij goed! " hoe geſchikt is deeze handelwijs om de ligchaamskrachten der kinderen ſpoediger te ontwikkelen, en de zwakke leedjens te verſterken; het koele bad, de koesterende zon, de invloed der vrije lucht, zal het woelgraage kind gezonder, en vrolijker maaken; zal het een friſscher en blozender gelaat geeven, dan het voor de lucht bewaarde, in een enge kamer gehouden, wicht immer worden kan: het kleine mensch, op den grond neêrgelegd, zal, al rollende en kruipende, veel ſpoediger het gebruik van zijne beenen kennen, en zijne krachten leeren ontwikkelen, dan wanneer het altijd getorst, voordgeſleept, of zittende, nooit zijn vermogen beproeven kan: hoe meer wij tog onze krachten oefenen, des te meer breiden wij die uit, terwijl ongebruikte vermogens al ligt verroesten; dit is zoo bij den volwaſsen mensch, zou dit bij het kind niet even zoo zijn? ten minſten ik zie dat de kleine WILLEM dagelijks in ſterkte toeneemt, en zijne vaardigheid in het rollen en kruipen met dezelve; hij beurt zig ligter op als hij omtuimelt; hij beproeft somwijl eene nieuwe beweeging, en zal, zoo als ik mij vlei, reeds vaardig loopen op dien tijd wanneer de Europeaanſche kinderen nog niet

meer kunnen dan ſtaan: door nu een worm te gelijken, zal hij ſpoediger een klein mensch worden, en ons genoegen met zijne bevalligheid doen groejen.

Mijne edeldenkende NANNIE vindt een onbegrijpelijk zoet in den tederen naam, maar nog meer in de ſchoone pligten van eene moeder; zij zou zig de minſte ontrouwheid aan een derzelven, welke haar zacht hart, en natuurlijk ſchrander oordeel haar voorſchrijven, eeuwig verwijten: het opkweeken van 't jonge leven, het koesteren en verkwikken van haar kind, en door zijne kindergenoegens haar eigen geluk te verdubbelen, dit is haare liefſte bezigheid; en het uitzicht, van eens zijne zielskrachten te zullen helpen ontwikkelen, om dan de vonken van licht in zijn verſtand aanteblaazen, en de zaaden van deugd in zijn hart te ſtrooijen; dit uitzicht ſtreelt haar op 't aangenaamſt: om hierin wèl te ſlaagen overdenkt zij dit gedeelte van haaren pligt nu reeds vooraf; zij zoekt reeds de eerſte beginſelen van het charakter van haar kind, in kleine dingen; naauwkeurig waartenemen, om in 't vervolg met die kundigheid haar voordeel te doen: zij vraagt mij dikwijls om boeken, die haar hierin voordhelpen en meer inzichten kunnen; gij ziet hoe zeer het belang van haar kind op haar hart weegt, en hoe edel zij over dit wigtig vak van haare

vrouw-

vrouwlijke pligten denkt: het geſprek dat ik gisteren met haar hield, zal u nader hierin bevestigen; doch nu ontbreekt mij de tijd om het u mededeelen; de Bomba moet mij ſpreeken; vaarwel, Karel! tot wederſchrijvens.

XXIX.

Nu, Karel! zal ik u het geſprek dat ik u in mijn voorigen beloofde, én dat ik reeds verſcheiden dagen op mijn hart bewaarde, getrouw mededeelen; of liever ik zal u een herderlijk tooneeltjen affchetſen, dat u zeker interesſeeren zal: een paar jonge, gelukkige echtgenooten, onder de weldaadige ſchaduw van een ſomber cacaoboschjen nedergezeten, ſprekende over hun ouderlijk gevoel, met het kindjen hunner liefde op den moederlijken ſchoot.

De avond daalde; ik kwam van mijne akkers, ik zocht mijne beminde NANNIE omſtreeks onze wooning, om, onder een vergenoegd avondgeſprekjen, de verkwikkelijke rust voor mijn vermoeid ligchaam te genieten; ik vond haar niet, en ging naar het cacaoboschjen: op een zoode bank, onder den aangenaamen lommer van deeze geurige, rijkgeladene boomen, zat zij in

eene geheele voldaane houding, met den kleinen WILLEM aan haaren boezem; haar nedergeslagen oog blaakte van moederlijke tederheid, en rustte op het lief zuigend wicht, dat, met zijn mollig handjen, beurtlings haare borst en haar gelaat streelde, en door een vergenoegd gekreun de vrolijkheid van zijn hartjen vertoonde: nu en dan drukte zij hem aan haar hart, gaf hem de tederste naamen, dat het gelukkig kind met een gul lachjen, terwijl het, bij poozen, al dartelend het zuigen vergat en dan weder aanvong, beantwoordde: o Karel dit was een vertederend toneel; achter een dichten boom verscholen, nam ik, van NANNIE onbemerkt, dit eenige oogenblikken waar; en in haare gewaande eenzaamheid was ik de verrukte getuige van haare moederlijke vreugde; doch heel lang kon ik hier geen bloote aanschouwer blijven; welrasch ijlde ik naar haar toe, sloot moeder en kind in mijne armen, en zat naast haar op de bank neder, daar wij 't volgend gesprek hielden.

NANNIE. Gij hebt misschien gelagchen om mijne moederlijke ingenomenheid, om mijne spraakwendingen, en verliefde naamen aan mijn klein wicht gegeven; maar waarlijk! gij, welk een tedere vader gij ook zijt, gij kunt u geen denkbeeld maaken wat ik gevoel, wanneer ik het lief wicht zoo gelukkig maak als zijn vergenoegd kreu-

kreunen, zijne vrolijke oogjens, zijn lieve lachjens, zijn ſtreelend handjen, en elk trekjen van zijn gul zuigend mondjen, mij aftekenen; onuitſpreekelijk is het zoet dat eene moeder geniet!

IK. Ja, lieve NANNIE! ik heb gelagchen door een alleraangenaamst gevoel van geluk en dankbaarheid, dat mijn lieve WILLLEM eene zoo goede moeder bezit, maar niet, zoo als gij denkt, uit beſpotting; waarlijk, de man, die bij zulk een betoverend toneel uit ſpot lagchen kan, kent de waarde van het voorwerp niet dat hem dit vertoonde, en verdient zeker den zegen niet dat hij vader is.

NANNIE. O welk een gelukkig wezen is de moeder van zulk een kind! hoe veel fijne wellust is 'er aan alle haare pligten verbonden, en hoe rijklijk worden alle haare zorgen beloond.

IK. Dacht gij dit voor eenige weeken ook, toen uw ſchreiënd jongskens uw hart doodlijk benaauwde, en toen zijn lijden de roozen op uwe wangen ſterven deed?

NANNIE. Toen? .... neen! toen leed ik met hem; misſchien meer dan hij zelf; maar toen evenwel gaf dit medelijden, en mijne poo-

ging om zijne ſmert te verzachten, mij een zeker pijnlijk vermaak, en ik was tog blijde, dat ik de moeder van het lijdend kindjen was: en nu, nu hij weêr gezond is, nu zijne dartele lachjens mijne zorg ſchijnen te willen danken, o nu is alles dubbel beloond, en de moeite wordt vergeeten.

IK. Engelachtige vrouw! gelukkig vader! die den eerſteling zijner liefde in de handen van zulke eene moeder veilig weet: o! hoe veele rijker, aanzienlijker vaders zouden mij dit geluk benijden, wanneer zij het kenden!

NANNIE. En hoe veele honderden van moeders zouden zig in mijne plaats wenſchen, om zoo veel goedkeuring uit een geliefden mond te hooren! en dat over een zoo gemaklijken pligt, tot welken de Natuur zoo veel edele aandrift in elken vrouwlijken boezem gaf: en hoe veel zou ik, zonder die aandrift, om uwe goedkeuring niet wel doen! maar neen, goede Reinhart! mijne moederliefde verdient geenen roem.

IK. Hoe veele Europiſche vrouwen zouden uwe natuurlijke aandrift door haar gedrag wederſpreeken, en waarlijk niet wenſchen, dat Natuur haar daarmede zoo mild voorzien had; daar haar dit wel zeer hinderen zou in de genoegens die de ſocieteit aanbiedt!

NAN-

NANNIE. Gij ſpot, lieve Reinhart! ik ſpreek van moeders.

IK. Ik ook, maar van die moeders die zig niet geſchapen houden om ſlaavinnen haarer kinderen te zijn, en haare jeugd bij eene doodſche wieg, eenzaam, wegtedroomen.

NANNIE. Niet bij eene wieg, die zoo veel geluk, die een deel van ons zelven, een deel van den echtgenoot die wij beminnen, die een hulploos, op onze zorg wachtend, en daar van afhangelijk ſchepſeltjen beſluit? kan 'er grooter genoegen zijn dan dit lief wicht optekweeken, het al dat geluk toetebrengen voor welk het vatbaar is; waarlijk, de vrouw die dit verzuimen kan voor de genoegens der gezelſchappen, zoo laf en zielloos bij dit vermaak, is zeker van de Natuur nooit tot eene moeder beſtemd.

IK. Hoe hard luidt deeze beſliſſende uitſpraak uit uwen zachten mond; hoe wèl vloeit zij daar tog uit voord, en ademt de edelheid van uw gevoel! ach! dachten alle uwe zusters zoo als gij, 'er zouden zoo veele kindertraantjens niet op vreemde handen rollen, aan wier gehuurde zorg de tederheid van eene moeder ontbreekt.

NANNIE. Noem dit gevoel tog niet zoo bijzonder edel, want ik deel het zelve met de ruwſte, de hardſte dieren: de woeste Tijgerin, in het digte bosch verſchoolen, moge een prooi, die zij voor zig ziet, met wreedheid aanvallen, omtrent haare jongen is zij zacht en teder; zij voedt en beſchermt die met zorg, en loeit met verdubbelden angst; zoo hen eenig gevaar dreigen mogt; het Aapen-wijfjen draagt haare kinderen, in veele haarer togten, op den rug, ſpeelt en dartelt met hun, zoekt hen te vermaaken, en drukt hen moederlijk in de armen; alle de vogels, die ons hier omringen, die, dagen lang, aan hun gewoon, vrolijk en vlug leven verlochend, hunne eieren geduldig uitbroeden, die daarna velden en bosſchen doorzwerven, om ſpijzen voor de nieuwgeborene jongen te zoeken, het gevondene in hunne kropjens laaden, en het inblaazen in de nebjens hunner kinderen; de goede klokhen, die, hoe ſchuw en angſtig zij anders weezen moge, tog met de tederſte zorg haar leven voor haare kiekens waagt; ja elke vogel, elk huis- elk bosch-dier immers, heeft een inſtinct van moederliefde voor zijn kroost van de Natuur ontvangen; en zou dit inſtinct bij de redelijke moeder, bij de gevoelige vrouw, geene edele drift, geen aangenaame pligt worden? dit moet dus zeer koel werken, in die moeder, die haar kindjen, buiten noodzaak, aan eene vreemde zorg overlaat;

die

die zig verwijdert van den oord, waar het ſchreiënde om haare hulp ſmeekt, terwijl zij elders vreugde zoekt; of die de gulle lachjens, het betoverend vleiën, de tedere liefkozingen, die zoo veel belooning, zoo veel onuitdrukbaar zoet voor 't moederlijk hart beſluiten, aan de minder gevoelige vreemde kan overlaten; mijne eigene zelfliefde zou dit niet dulden kunnen; die zou mij jaloers doen zijn op de liefde van mijn kind; en hoe zeer zou het mij misvallen, als de kleine WILLEM de voorkeur aan de oude Mibi, boven zijne moeder, gaf; veel liever wil ik alle de moeite zijner oppasſing op mij neemen; eens zal hij mij die immers beloonen?

IK. Dit hoopen wij; gij verdient het, mijn beste! hoe ver zou de lieve jonge van de beginſels zijner ouderen verwijderen moeten eer hij dit vergeeten zou! o als ik eens indenk, dat ook mijne moeder dit zal gedacht hebben, toen zij mij op haaren ſchoot koesterde; en alle die zorgen aan mij beſteedde die gij aan den lieven WILLEM uitoefent en verder zult uitoeffenen; als ik dan denk dat zij de eerſte beginſels van die gevoelens in mijn hart ſtrooide, welke mij nu zoo veel genoegen verſchaffen; o NANNIE! dan zou ik ſchreiën kunnen, dat ik, met alle mijne, vrij tedere, kinderliefde, tog alle die goedheid niet vergelden kan; dat ik ooit ondankbaare oogenblikken had, waarin ik de ſtip-

ſte gehoorzaamheid vergeeten kon, maar ook dan evenwel moet ik den Hemel danken, dat hij mij verwaardigde om nu tog de ſteun des ouderdoms van zulk eene moeder te weezen. Altijd was die eerbiedwaardige vrouw, vergenoegd met haaren Reinhart; maar hoe veel meer zou zij het nu *zijn*, nu de vaderliefde hem nog beter de pligten van eenen zoon doet kennen: ach! NANNIE! ik hoop dat die goede moeder ons zóó nog eens zien, en dat haar leven door ons nog eenen vrolijken avond hebben zal.

NANNIE. Ach! hoe gaarne hoop ik dit met u, mijn beste! maar bij deeze hoop vliegt dit treurig denkbeeld door mijn ziel: „ Aan „ mij is dit geluk voor altijd ontzegd! " ... evenwel, dit is óók waar, wanneer ik zoo gelukkig zijn zal van in de volmaakte wereld haar weêr te ontmoeten, dan zal ik ook mijne moeder nog voor alle haare liefde, die den grond tot mijn geheel geluk, en hier, en daar, gelegd heeft, vuurig danken: en ach! mogt dan dit kind de zalige getuige zijn, dat ik haar voorbeeld heb zoeken te volgen!

IK. Dat geeve God! o dat dit kleine kind eens dankbaare jongelings-traanen aan uwen hals weene! en dat zijn leven een dankoffer zij aan den God die hem zulk eene moeder gaf!

NAN-

NANNIE. Wanneer ik denk dat dit onnozel wichtjen een' geest heeft die voor de eeuwigheid geſchapen is, en dat het van zijn lot in de toekomſtige wereld zal afhangen, of hij zijne ouders voor zijn aanzijn danken, of vloeken zal; dan wordt deze gedachte een heilig voorneemen in mij, om, met de tederſte zorg, zijn jong hartjen, zoo veel in mij is, te vormen tot de deugd: o dan bid ik den Hemel hartlijk om wijsheid en geduld, ten einde door de beste middelen, het gelukkigst einde te bereiken; maar hoe veel oplettendheid op de fijnſte werkingen van ons eigen hart; hoe veel geſchiktheid om zig te plaatſen in den kinderlijken zin, wordt 'er vereischt, om de eerſte neigingen van kinderen te beſtuuren! van miskenning daarvan, en dus van eene dwaalende behandeling, kan hun geheel bederf afhangen.

Wat zegt gij, KAREL! is mijne NANNIE geen engel? waarlijk wij zijn bijna al te gelukkig voor deeze aarde; dikwijls denk ik, zou het wel duurzaam zijn? doch, weg, ijslijke gedachten! gij zoudt een wreede worm zijn, die de roos van mijn geluk doorknaagde, ik zal u dooden, eer gij haar doet ſterven.

XXX.

XXX.

Nog geheel verheugd door uwen brief, lieve Karel! neem ik de pen op, om u hartlijk te danken, dat gij zoo deelt in mijne vreugde over mijnen WILLEM; en dat gij, dat vooral uwe CHARLOTTE, mijne lieve wederhelft als een zuster bemint: och! gave God dat ik die twee vrouwen, die zoo zeer voor elkander geſchapen zijn, eens in elkanders armen voeren mogt; en dat hunne eens geſtemde harten, bij eene tedere, zusterlijke omhelzing, eens op elkander klopten, zoo als het uwe op dat van uwen Reinhart deed, in de dagen die vervlogen zijn.

Dierbaare Karel! geloofde ik niet zeker dat de toekomſtige wereld meer dan deeze, het tooneel van waare, beſtendige vriendſchap zijn zal, ach! dan zou ik in eene zoo veel jaarige verwijdering van den eenigen vertrouwden vriend mijner jongheid, zelfs aan de zijde van mijne NANNIE, ongelukkig zijn; maar nu, Karel! nu ben ik vrolijk in die hoop, ook ver van u evenwel gelukkig; ik weet dat onze voortduurende vriendſchap, zoo zij al in dit leven

ven door wederzien niet moge bevestigd worden, tog eens eenen vrijer en vreedzaamer oord voor haare werking vinden zal, in de eeuwigheid: wat is al het voorbijvliegend genoegen, wat al het treurig lijden van dit leven bij haare vreugde, bij haare rust!

Thans, Karel! thans wandelen wij, elk met zijne echtgenoote aan zijne zijde, naar dien oord heenen; wie van ons daar het eerst zal aanlanden, is ons een raadsel; maar dat wij daar elkander zullen wederzien, elkander zaliger maaken zullen door de herinnering van ons verblijf, van onze lotgevallen op deeze wereld, dit is zeker; dan welligt zal NANNIE in CHARLOTTE, en CHARLOTTE in NANNIE, de vriendin vinden, die zij hier op de aarde zochten, en de band onzer vriendschap zal meer dan drievoudig zijn: o mijn vriend! als hier de geregelde verbeelding werkt, hoe veel klaare bronnen van geluk, hoe veel heldere glanzen van vreugd, hoe veel stille velden van rust en genieting doen zig dan voor ons op, waar het verhemeld oog, God als de goedheid, en alle de paden, langs welke Hij ons door dit leven heen voerde, als wijsheid zal beschouwen!

Hoe gelukkig ons lot tog op deeze wereld zij, dáár zal het nog beter zijn; alle onvolmaaktheid,

heid, alle jammer houdt daar op; en evenwel wilde ik liever nog een wijl tijds in deeze onvolmaakte wereld leeven, dan die welke mij onbekend is, zoo rasch intreeden: kan u dit verwonderen, mijn vriend! zou ik niet ſchrikken op de gedachte dat mijne lieve lotgenoote hier eenzaam zwerven, en overal wildernis vinden zou, daar zij nu ſlechts zaligheid ziet? dit verhoede de Hemel!

Kunt gij aan den inhoud van mijnen brief niet bemerken, Karel! dat ik deezen nacht, in mijnen droom, door beelden des doods omringd werd? ja waarlijk? mij dacht dat ik ſtierf; de verlatene NANNIE bleef eenzaam achter, en weende mij, met bloedige traanen, na: o hoe dankte ik God, bij mijn ontwaaken, dat het een droom was! die droom echter, zoo grillig is tog de mensch met al zijn denkvermogen; die droom laat iet treurigs in mijne ziel over; zij ſtoort mijn gerust genoegen; een onzeker misſchien zweeft, dunkt mij, meer dan anders, over mijn lot: en evenwel dat lot is bepaald, en zal naar die beſtemming, en niet naar mijnen kommer, noch naar mijne wenſchen, geregeld zijn: o mogt ik dan leeren het dierbaarst goed van 't leven, zelfs mijne wederhelft, te bezitten als niet bezittende.

Heb ik u reeds geſchreven, Karel! dat de hoop

hoop op eene verdere uitbreiding van den kring van mijne vaderlijke genoegens mij reeds zeer vrolijk aanlacht? ik geloof niet dat ik u dit nog meldde, want mijne lieve NANNIE heeft in dit ſtuk de zwakheid van ſommige haarer ſexe; en zij wilde deeze hoop, als een heilig geheim der liefde, nog tuſſchen ons beiden bewaard hebben.

XXXI.

De zorg voor de plantagie van mijnen vriend doet mij ſomwijlen een paar dagen van mijne NANNIE verwijderd, leeven; dagen die haar maanden, en mij, onder menigvuldige bezigheden, treurige droomen ſchijnen, en die onze wederontmoeting altijd warm en teder maaken; deeze keer nogthans wilde zij mij vergezellen; met haaren kleinen WILLEM op haaren ſchoot, reed zij te paard naast mij aan, en wij onderhielden elkander genoegelijk; terwijl de drilling, die het ſtappend paardjen maakte, hem eene aangenaame beweeging gaf; den lieven jongen ſomwijl in een ſchaterend gelagch deed uitbarſten, en zijne heldere oogjens van vreugde glanſen: wij herinnerden ons nog onze eerſte paard-wandeling met elkander, en die herinnering was ons beiden zeer lief;

lief; zij bragt duizend andere genoegelijke denkbeelden met zig; en de uuren ſcheenen niet meer dan een paar oogenblikken, toen wij, zeer wèl te vreden, op *Bonne Esperance* aankwamen.

Het was juist de tijd van de ſterkſte inzameling der Indigo; de nieuwheid van dit bedrijf, de gedaante, de bearbeiding van dit gewas gaf NANNIE veel vermaaks.

Daar deeze plantagie veel meer landwaards ingelegen is dan *Solitude* waren haare environs ongewooner; zij heeft achter zig ruime, vlakke, en met bosſchen begroeide, bergachtige vakken, waar harten, konijnen en andere vaderlandſche dieren huisvesten; evenwel *Solitude* bevalt haar oneindig beter, en mij ook; zijne ligging, en vooral zijn aanleg, is meer geſchikt om het rustig vermaak te bevorderen.

Van de dagen die wij hier doorbragten, beſteedden wij eenige uuren in het waarneemen van den omtrek, en het opzoeken van eenig wild; met twee Indiaanſche jagers, met pijl en boog gewapend, en eenige honden, vergezeld van den getrouwen NARCIS, gingen wij, bij de eerſte ſtraalen van den morgen, op weg: nog nooit had de zachtmoedige NANNIE een jagt bijgewoond; nieuwsgierig meer naar de landſtreek

en

en de vertooning der dieren naar hunne vervolging, reed zij met haaren kleinen jongen ook mede, en Diaan volgde ons; wij kwamen aan een ruime, ſtatige vlakte, door woeste ſavaan, die de onvruchtbaarheid van den grond aanduidde, overdekt, en door bosſchen ingeſloten: op een der kleine heuvelen, welke de gedaante van eenen grafheuvel had, en die door een zwaargebladerden beukenboom overſchaduwd was, zettede NANNIE zig met haar kind neder, om, terwijl ik met de jagers het omliggende bosch inging, hier het ſombere van deeze eenzaame vlakte te beſchouwen: de lieve WILLEM, ongewoon zijn' vader met ſnaphaan en weitas gewapend te zien, ſtaarde mij verwonderd aan, en ſtak zijne kleine handjens naar het blinkend geweer uit: terwijl ik met hem dartelde, hoorden wij in het bosch het aanſlaan en gehuil der honden; Diaan vloog ook daar heen om te doen wat Natuur hem leerde; en het opgejaagde wilt, door dit onverwacht bezoek in zijn vreedzaam verblijf verraſt, vlugtte, doodlijk beangſtigd, met de ſnelheid van een blikſemſtraal, hier en ginds, en zocht een veilige ſchuilplaats voor zijne vervolgers: raſſe hinden, door een trotsch gehoornde rhee gevolgd, renden, met al den angſt van ſomwe vlugtelingen, voorbij ons heenen: geheele troepen vogels, ſommigen aan paaren vliegende, ruiſchten boven ons hoofd, met eene wil-

de vlugt; verſcheidene ſchooten die wij hier en ginds hoorden knappen, deeden ons den verraſſenden dood van ſommigen deezer gejaagde vlugtelingen verbeelden: het zacht gelaat van mijne lieve NANNIE werd met pijnlijke trekken van gevoelig medelijden doormengd, en nog interesſanter voor mij dan de weltevredenheid het ooit maaken kon; daar zij nu eene nieuwe proef van haar minzaam en vrouwlijk hart gaf, dat zig nog ſterker vertoonde in het volgend geſprek:

NANNIE. Wat is het toch een wreed vermaak, deeze arme ſchepſels, die ons nooit poogden te beſchadigen, zoo te beangſtigen; hen uit hunne holen, legers of nesten te verdrijven, hen wellig, in de bedwelming hunner vrees, van hunne hulpplooze jongen aftejaagen, en tegen hunne ſterkſte aandrift te doen handelen: och! zie hoe deeze verſchrikte vogelen mij omzweeven, hoe die twee rheën ſtraks ook op mij afkwamen, even of zij dachten: „ Eene vrouw, die „ Natuur tot zachtheid ſchiep, zal ons beſcher„ men: " ach! waarom kwam ik hier? mijn hart is niet beſtand voor zoo veel wreedheid.

IK. Wreedheid, lieve NANNIE! werden dan deeze dieren niet tot gebruik van menſchen geſchapen?

NAN-

NANNIE. Misschien ja, misschien neen; maar dit zij eens zoo, handelt dan de mensch evenwel niet tegen 't oogmerk des goeden en wijzen Scheppers, wanneer hij zijn hart tegen 't lijden van zijn medeschepsel verhardt? wanneer hij het beangstigt, verjaagt, zijne eenzaame verborgen wooningen, die Gods voorzorg het ten schuilplaats aanwees, opzoekt; het daar uit verdrijft, het alle toevlugt-oorden afsnijdt, en het dan van het dierbaare leven, welks behouding het met zoo veel angst, moed en schranderheid, door duizend gevaaren heen, zocht, berooft?

IK. NANNIE! gij zijt eene vrouw, eene lieve, tedere vrouw; uwe tekening van het onheil deezer boschdieren is zoo aandoenlijk, dat gij mij den lust tot verdere vervolging ontneemt, en van den moedigen jager een medelijdenden beschermer maaken zoudt; zoo ernstig heb ik het vermaak van de jagt nog nimmer ingezien: schoon ik geen vuurig beminnaar van hetzelve was, heb ik mij tog nu en dan in mijn vaderland daarin toegegeeven; ik vond nooit vermaak in schuldlooze dieren te beangstigen, en te verdrijven; daartoe had de Natuur mij het hart niet wreed genoeg geschapen; ik had moeite om een kleinen worm van het blad afteestooten dat hij beschadigde; ik verjoeg zelfs de vogelen niet, die op mijne maïs-velden kwamen oogsten wat ik met zoo veel moeite gezaaid had; maar dan, wanneer

ik jager was, vergat ik het lijden der dieren onder het vermaak dat ik zocht.

NANNIE. Waarin zocht? in de vlugge beweegingen, in de noodſprongen, in de ſchranderheid deezer dieren om het geliefde leven te redden? of in den plotslijken val der niets kwaads bewust zijnde ſchepſelen?

IK. Dit vermaak kan ik zelf naauwlijks ontwikkelen; ik zou bijna denken dat het in een heimelijk gevoel van mijne meerderheid, van mijne vinding, kracht, moed en heerſchappij over die dieren beſtond.

NANNIE. Maar is die beheerſcher wel grootmoedig die zijne meerderheid en vermogen, tot ongeluk van zijnen minderen aanlegt?

IK. Die vraag werpt mij geheel ter neder; en ik neem een plechtig beſluit, om, wat ook de oorzaak van mijn jagtvermaak mogte geweest zijn, het voordaan aan anderen overtelaaten en 'er alleen de vrucht van te genieten; zie daar leg ik ſnaphaan, wijtas, en alles aan de voeten van mijne lieve beheerſcheresſe, die met één woord over alle mijne neigingen gebieden kan; ik zal dit alles aan Violet tot een geſchenk geven.

NAN-

NANNIE. Dit gevalt mij, niet om dat ik zegevier, maar om dat ten minſten mijn beste vriend de vervolger niet is van dieren die hun heul bij mij zochten; maar ik wist het wel, mijn Reinhart kan niet wreed zijn; of is het dan geen wreedheid die vrolijke, gelukkige ſchepſels, welke geen onrust kenden, die in het ſtil onbekommerd genot van 't verblijf, en het voedſel dat Natuur hun geſchonken had, deeze verborgene ſchuilplaatſen bevolkten, op ééns met ſchrik en naarheid te overrompelen, en de tederſte aandoening der Natuur geweld aantedoen, moeders van hunne jongen te ontrooven, en hulplooze jongen van hunne nesten te ligten.

IK. Uwe tekening, beste NANNIE! is zoo medelijdend als men die van eene zoo zachte vrouw kan wachten; maar nu moet ik, op mijn beurt, ook eens over uw hart beſtuuren, en de edele, ſchoone aandoeningen, welke hetzelve bezielen, tot uw geluk en niet tot uwe ſmert doen werken: gij moet u het lijden der dieren niet te menschlijk voorſtellen; het redenloos ſchepſel ziet niets vooruit, noch denkt iets na; zijn lijden is oogenbliklijk, is afgezonderd van alle kwellingen, welke, uit vergelijking, of voorſtelling, of herinnering kunnen voordvloejen, en is zodra geëindigd als het begint; daarbij: de goede Schepper heeft gezorgd dat

'er veel meer vreugde dan lijden in het lot der dieren heerscht; dus moeten wij, door ons niet wèl geplaatst medelijden, de goedheid en wijsheid des Alregeerders niet uit het oog verliezen: wreedheid kan zeker aan Hem, die voor 't geluk van 't kleinste diertjen zoo weldaadig zorgde, niet behaagen; maar het eene dier door het ander, en den mensch door veele soorten van dieren te voeden, dit was zijn plan, en daarom gaf Hij meerder vruchtbaarheids aan die dieren welke ons tot voedsel verstrekken kunnen, dan aan de woeste bewooners der wildernissen die slechts verslinden en vernielen; hoe veele soorten van trekvogelen, welligt ook dezelfde vogelen, welke gij nu met zoo veel mededogen van hunne nesten verdreeven zaagt, ijlen, naar eene vrijwillige neiging, die een onwederstaanlijk instinct in hun werkt, dikwijls, jaar op jaar, uit hun geboorteland naar andere gewesten, mogelijk wel tot aan de poolen der aarde, om daar den wenk der Voorzienigheid te gehoorzaamen; hoe veele dorre eilanden in den woesten oceaan zouden verhongeren, wanneer geene vogelen naar hun toekwamen om hunne bewoners door hun vleesch te verzadigen; en hoe veele insecten en andere dieren zijn welligt reeds door dezelve verslonden; mogen zij nu op hun beurt, ook niet hetzelfde lot ondergaan?

Mijn vertoog moet vrij overredend geweest zijn,

zijn, ten minſten het gelaat van mijne NANNIE helderde onder de hand op, en met een ſtem vol zachte goedheid, zeide zij: „ Wilt gij uw jagtgeweer niet weder opneemen? "

„ Neen, lief, zacht ſchepſeltjen! zeide ik, de blik van uw vochtig oog heeft voor altijd overwonnen; en ik vind veel meer vermaaks door in hetzelve de werking van uwe lieve vrouwlijke ziel waarteneemen, dan door het geluk der dieren te verwoesten.

„ Zie de uwe, " zeide zij, „ in dit lieve kind; „ zijne reikende armtjes geeven u de goedkeu„ ring; hij wil u kusſchen: " wij wandelden een wijl over deeze vlakte, wij keerden toen weder naar *Bonne Eſperance* terug, en vertoefden op deeze plantagie niet langer dan ik daar verëischt werd: nu zijn wij weder wèl te vreden op *Solitude*, en nergens bevalt het ons beter.

XXXII.

'Er verrijst een nieuw onweêr aan mijnen horiſont, Karel! reeds grimt en ratelt het in de verte, en zijn dreigen beangſtigt mij: ik

zit evenwel nog veilig naast mijn rozenſtruikjen, en adem deszelfs lieve geuren in; gij verſtaat mij, beste Karel! mijn huislijk geluk blijft ongeſtoord; maar van mijne velden ſchijnt de voorſpoed weggevlugt: de voorige catoenpluk is, dit weet gij, door de wormen vernietigd; nu vrees ik zal de regen alles weder verwoesten, zij begint vroeger te vallen dan gewoon, en de catoen heeft haare rijpheid nog niet: misſchien zijn het ſlechts eenige vooruitloopende droevige dagen, die nog weder met droogte zullen afgewisſeld worden, om mij nog eenige overblijſſels te laaten behouden, anders is alles weg; doch ik wil hoopen zoo lang ik kan; maar intusſchen kwelt mij die gedachte, welke ik nog zorgvuldig voor mijne NANNIE verbergen moet, vreeslijk: waarom is juist met haare komst den zegen, die te vooren zoo weldaadig over mijne akkers zweefde, als weggevloden? en nu, nu een aangroejend huisgezin mijne behoefte verdubbelt, worden mijne inkomſten weiniger, ja bijna vernietigd: Karel! zou dan ook het lot van mijnen vader rusten op dat van zijnen zoon? zou mijn tegenſpoed een ſtraf zijn, over mijn driftig verlangen naar eene lotgenoote, die mijnen zegen met mij genoot? was ik dan misdadig, om dat ik dien zegen niet geheel aan het oogmerk van mijne reize, tot voordeel van mijne lieve moeder, aanlag? o mijn vriend! welk eene naare gedachte! zij foltert mijn hart, terwijl

wijl mijn verſtand haar wederſpreekt: vergat ik het belang mijner lieve moeder? zou ik dit ooit kunnen vergeeten? neen, waaragtig! God is mijn getuige! dit kan ik nooit; en waarom zou ik dan niet, al zorgende voor mijne lieve moeder, mijn eigen geluk mogen zoeken? is niet zelfs de rust van mijne moeder daaraan verbonden? zou het misdaadig zijn de echtgenoote te begeeren, die de Voorzienigheid zelf mij gunſtig toevoerde, en die ik, geheel dankbaar, als den beſte zegen welke Zij aan een mensch kan geeven, uit haare handen ontvong? zou het God, die zelf de liefde is, kunnen misvallen, als twee zijner kinderen, in eene teedere liefde, hunnen weg door dit leven bewandelen, en elkander rijper maaken voor de onſtervelijkheid? neen, dit is onmogelijk, zoo ſpreekt mijn verſtand, het overwint gedeeltelijk mijne kommer; doch mijne kwellende vraag: waarom vlugt mijn voorſpoed? blijft onbeandwoord, en maakt mij mismoedig: o KAREL! kon ik gelooven, dat geen ongenoegen maar vaderlijke goedheid van God, ook in den tegenſpoed, mijn lot beſtuurt.

Juist al mijn gewas is niet ongelukkig; de coffijboomen droegen redelijk wel, en belooven weder een goeden oogst: verdere boomen en planten, die de behoeften van mijn huisgezin en Negerijen vervullen moeten, droegen wel, ook dit kon anders weezen; en niets is

akeliger dan ſchaarsheid aan den gewoonen leeftocht der Negers; behalven de ſchade, die dit verzelt, is 'er niets aandoenlijker voor een mensch die gevoelt, dan een van ons afhangelijken medemenseh behoeftig te zien, zonder dien te kunnen verzorgen, en hem te zien arbeiden zonder loon: nog nooit is mij dit overkomen; deeze tegenſpoed zou mijn geheele weltevredenheid vernietigen; doch mijne tegenwoordige kan ik dragen en nog hoopen.

XXXIII.

Nu is al de hoop, welke nog voor eenige dagen mijne mismoedigheid afwisſelde, geheel vernietigd, en mijn verwachte catoenoogst in eene ſchaduw vervloogen: zwaare plasregens blijven geſtadig aanhouden, en vallen, met een nu treurig gekletter, al ſchuimende, neêr; en of mij deeze nog geen ſchade genoeg hadden toegebragt, heeft de akelige orkaan, die dezelve verzelde, het zijne daartoe gevoegd.

Zeer zwaare winden zijn doorgaands de metgezellen van deeze regens; maar zulk een heuigen noodſtorm, zoo dreigend bij zijne verſchijning, zoo akelig door zijn vreeslijk geloei, en

zoo

zoo ontzettend door zijne uitwerking, heb ik in de jaaren van mijn verblijf in dit gewest, nog nooit ondervonden, hij joeg het zeewater over de dammen heen, de vloed wierp mijn fluis omver, en deed een groot vak van mijne laagſte gronden door 't zeewater overſtroomen; hij rukte eenige boomen, en onder anderen, mijn begunſtigden Cocosboom, uit den grond: door een onafgebroken zwaaren arbeid, van mij en al mijn volk, is het zoute water rasch weder verdweenen, maar deszelfs gevolgen zijn alom nog zichtbaar, en nog binnen geen jaar herſteld.

De tooneelen van verwoesting welke ik op mijne, en elke planter op zijne plantagie vonden, waren zeer treurig: hier vond ik een half geknakten, ginds een geheel ontwortelden boom; elders de takken afgeſcheurd, en meer dan de halve ſchaduw voor een jaar verwoest; overal de vruchten als afgeſlagen van de takken, en met de bladeren rondom den ledigen ſtam geſtrooid, die iet treurigs en moedloos in zijne geheele gedaante ſcheen te vertoonen; de waterval, in het bad, was met zand en bladeren toegeſtopt; de heg, die hem omringde, gedeeltlijk omgeſlagen; het beekjen murmelt niet meer en de badkom ſchijnt een moeras: overal was treurige verwoesting verſpreid, en op de catoen-akkers is het akeligheid

van

van rondom: de orkaan heeft op dit laage geboomte minder hevig, dan elders, gewoed; maar de vernieling des regens was daar zoo veel te meer zichtbaar: weinige takken vond ik hier van de boomen afgeslagen, maar derzelver bedorven vruchten daar in menigte rondom gestrooid, terwijl hun dikgezwollen doppen, in stede van het schitterend sneeuwwit, dat anders, bij het openbarsten, in het oog valt, niet dan een zwart, onsierlijk, half verrot ingewand vertoonden: de Engelsche tuin geleek niet meer naar den hof daar NANNIE's smaak, NANNIE's iever en beleid gewerkt hadden, noch naar het paradijs daar wij zoo zalig waren, onder de schaduw van die hooge, nu mat gestormde boomen; 'er was evenwel hier, en in de menagerie, weinig vernield; de Tamarinde op het eilandjen stond nog: de storm, die, bij vakken, hier en ginds grooter verwoestingen uitwerkte, verschoonde, zoo 't schijnt, den arbeid van eene lieve vrouw, en de hutjens van onschuldige vogelen; en met wat ieveriger arbeid, en de hulp der Natuur, zal dit zig wel rasch herstellen; maar, over 't geheel, is het een treurig tooneel dat zig alom vertoont, dat door zijn aanblik, en nog meer door het nadeel, hier door veroorzaakt, zulk eene diep melancholische uitwerking op mij heeft, dat ik minder de grootheid van den God der Natuur, dan mijn ongeluk in dit verschijnsel zie, en dit overpeins en bejammer; terwijl somwijl eene on-

onvoegzaame gemelijkheid over mijnen verijdelden arbeid, en vernietigde plans, mijn hart ſomber en mijn oog droevig maakt, en in mijn geheele gelaat ontevredenheid met mijn lot, ſpreekt.

Toen ik de eerſte keer de uitwerking des orkaans op mijn' grond bemerkte, en met een waarneemend oog alles gadeſloeg; toen ik voor-al mijn droevig bedorven catoenoogst, van wiens voordeelen ik mij zulke aangenaame gevolgen had voorgeſteld, nazag, en op elken, nog met verrotte vruchten beladen, of met dezelven op den grond omringden boom, ſtaarde, en nog iet goeds wilde zoeken, maar niet vond dan vernielde beloften, o toen zonk mij, die anders ſchoone, Bijbelſpreuk: *Het is te vergeefs vroeg op te ſtaan, en laat naar bed te gaan, want God geeft het zijnen beminden als in den ſlaap*, gelijk lood op mijn hart; zij ſloeg mij geheel neder, en vermoordde het greintjen rust dat in mijn hart bedolven was: te treurig om mij zoo aan mijne gevoelige NANNIE te vertoonen, en waarlijk meer verliefd op ſtille, nadenkende en mismoedige eenzaamheid, dan op den vrolijken blik van haar oog, wandelde ik met logge, moedlooze treden naar de eenzaame *Retraite*; hier had de ſtorm bijna geene verwoesting aangericht; de ſombere boomen ſtonden hier in hunne oude gedaante, en de hut geheel onbeſchadigd; in de-

dezelve kon ik, vrij en onbelemmerd, mijn vol hart uitweenen; en in de vlaag van diepe droefgeestigheid, waarin gemengde, elkaêr overdringende hartstochten, eene andere orkaan, die alle mijne edele gewaarwordingen verwoestte, ontſtaan deeden, vergat ik hier bijna mij zelven, en Hem aan wiens dienst deeze afzondering gewijd was; vergat de redenen tot dankbaarheid, die mij zoo dikwijls hier heen voerden, en die mij nog overbleven; diep mistroostig, ſloop ik, onder de druipende bladeren, waarop de telkens nederſtortende regen een ſomber gekletter maakte, naar de hut; hier ontweek ik den regen, maar niet mijne droefgeestigheid: deeze drong met mij binnen, en de plaats die ik geſchikt had, om een hart, onledig van aardſche zorgen, aan mijnen Weldoener te wijden, om als een kind tot mijnen Hemelſchen Vader te naderen, om de blijken zijner goedheid te erkennen, om dagelijks, als een afhangelijk ſchepſel, nieuwe afteſmeeken, en de bezwaaren, die mijn hart drukken, aan Hem uitteklaagen; die plaats was mij, in de tegenwoordige ſtemming mijner ziele, een oord van vertwijfeling, van diepe treurigheid; waar ik, morrend om mijne te leur geſtelde hoop, bekneld door vooruitloopende zorgen, en door onopmerkzaamheid op al het goed dat mij nog overgebleeven is ondankbaar, met de hand onder mijn hoofd, in een zielloos gepeins,

peins, nederzat; terwijl mij, die anders den tijd zoo zuinig uitſpaarde, nu een geheele rij van oogenblikken, in eene ongeregelde en nutlooze kwijning vervloogen: in deeze geſtalte vond mij NANNIE, en zij werd mij een vertroostende engel; haar opmerkzaame liefde had de treurigheid van mijn gelaat waargenomen, en, bekommerd dat mijne wandeling over verwoeste akkers deeze ſomberheid voeden zou, verlangde zij naar mijne terugkomst; doch vruchtloos, ik kwam niet: verwonderd over mijn lang rondzwerven, zocht zij mij op, wandelde mijne treurige voetſtappen, langs de vernielde akkers, na, en vond mij eindelijk hier: half opende zij de deur, doch haalde die, als of zij mijne afzondering niet wilde ſtooren, weder aan; toen zij juist door het venſter mijne houding gewaar werd, weder binnen trad, en met een oog vol zacht medelijden, zonder eenig verwijt in den toon haarer tedere ſtem, dit geſprek met mij hield.

NANNIE. Hoe, lieve REINHART! vindt ik u in deeze houding, met dit gelaat, in de hut die gij aan vrolijken godsdienst gewijd hebt?

IK. Ach! mijn lieve! ik zoek hier nu niets dan de eenzaamheid; waarom ſtoort gij die?

NAN-

NANNIE. Juist om dat gij die zoo ernſtig zocht, ſtoor ik ze; ik heb den kommer op uw gelaat geleezen, en zij ontrustte mij: had ik gemerkt dat gij uw bezwaard hart in een vertrouwlijk gebed tot God, de wijze oorzaak van ons geluk en ons onheil, ontlast hadt, dan was ik weder heengegaan, en zou u niet gehinderd hebben; maar zoo, zoo als ik u nu vind, is u het gezelſchap van eene zwakke en weinig betekenende vrouw beter dan deeze eenzaamheid: lieve Gade! uw lotgenoot heeft trouw genoeg om te deelen in uwen kommer, en uwe lasten met u te draagen, of twijfelt gij hier aan?

IK. Juist om dat ik die trouw kende, wilde ik mijne traanen, die uwe vreugde zouden dooden, voor u verſchuilen; kon ik mijne mismoedigheid achter een blij gelaat voor u verbergen, dan, mijn beste! dan zou ik geen ſchepſel ontvlugten, dat mij dierbaarer is dan het geheele leven.

NANNIE. Zou ik dan maar alleen de zaligheden, en niet de ſmerten van het leven, met u deelen? neen, mijn beste! in beide vind ik genoegen; gaarne wil ik met u lijden, als ik uwe lasten verligten kan.

IK. Edele vrouw! gij verdient een' echtgenoot,

noot, die u nooit anders dan een blij gelaat, en een, door uwe bezitting, gelukkig hart, vertoont; die de vrede uwer ziele door geen kommer ontrust: en dit kan ik thans niet.

NANNIE. Kan mijne ziel dan vrede genieten terwijl de uwe treurt? terwijl gij mij ontvlugt, of door den bewolkten blik uwer liefde zoo kwijnend zegt, zonder het te willen zeggen: „Ik lijde?" neen, dit kan ik niet: zeg mij, mijn vriend! welk bezwaar uw hart beknelt? kan de mislukte hoop, kan eene verijdelde oogst, u zoo geheel terneder slaan? of....

IK. Het is de eerste niet, misschien....

NANNIE. Neen, het is de tweede keer achter de andere; het is treurig, dit gevoel ik met u; maar de verwoesting van uw geluk is 'er nog niet aan verbonden.

IK. Wie zegt mij dit? weet ik of de derde, en vierde beter zijn zullen? och NANNIE! als het geluk ons eens den nek toekeert, lacht het ons niet ligt weêr aan; zoo iemand, dan heeft mijn vader dit ondervonden; met al zijn vlijt en arbeid was hij tegenspoedig, en hij voorspelde geen beter lot aan zijnen zoon.

NANNIE. En heeft uw lot, tot hiertoe

dan aan die voorſpelling beantwoord? zoo ſpraakt gij niet, toen gij mij, de eerſte keer dat ik u ontmoette, over uwen voorſpoed, en den zegen dien God op uwe akkers deed heerſchen, onderhield; toen gij mij zeidet dat een hart als 't mijne, 't welk dien zegen met u deelde, alleen maar aan uw geluk ontbrak! zoo ſpraakt gij ook niet, toen gij onzen lieven WILLEM het eerst in uwe armen hieldt, en in zijne, en mijne bezitting een' hemel van geluk rondom u zaagt; rekendet gij u toen wel den tegenſpoedigen zoon, wien 't noodlot van zijnen vader nog vervolgde? gij bloost, lieve Reinhart!

IK. Ja, mijn beste! ik bloos over mijne ondankbaarheid; ik gevoel dat ik het onvergelijkelijk geſchenk, dat de Hemel mij in u gaf, niet verdien: en ik gevoel te gelijk dat de tederſte liefde mijne tegenwoordige onrust niet geheel kan verdrijven: denk zelf, wat is grievender dan een wezen, dan men teder lief heeft, met zig in ellenden te dompelen? mijn hart ſchreit van angst op de voorſtelling, dat ik, als een verworpeling van den zegen des Hemels, u, en de kindertjes onzer liefde, zal doen deelen in mijne rampen; dat ik, na een voor altijd weggeweken voorſpoed, door magere inkomſten, niet dan kommer en ellenden zal hoopen op een hart het welk 't zaligſte lot verdiende.

NAN-

NANNIE. Uwe tederheid maakt u ongelukkig, maakt u ontijdig angstvallig, en ondankbaar aan uwen weldaadigen Verzorger: wees gerust, mijn vriend! ook als de verworpeling van 't geluk zult gij mij eeuwig dierbaar blijven; met u ongelukkig, met u behoeftig te zijn, zal ik zeer ver verkiezen boven 't genot van den besten voorspoed zonder u: maar wie anders dan uwe diepe zwaarmoedigheid voorspelt ons nu zulk een droevig lot? uwe verbeelding schept nachtlijke schimmen rondsom u, en uit één noodlottig jaar voorspelt gij 't verdriet van volgende jaaren! zoudt gij, in bedaarde oogenblikken, uwe dwaasheid, of ten minsten uwen ontijdigen kommer, niet zelf belagchen?

IK. Lieve NANNIE! hij die de nukken van de fortuin kent, spreekt anders dan een dagelijks mensch; hij weet. . .

NANNIE. Is het denkbeeld van eene wijze, goede Voorzienigheid, die onze kleinste lotgevallen bestuurt, zonder wier wenk geen bloemtjen op onze akkers ontluikt, noch wegsterft, en zonder wier bevel zeker geen geheele Catoenoogst zal vernietigd worden; die de Vader is van den regen, en de oorzaak van den gloed der zonne; die den daauw baart welke een grasjen verkwikt, en den worm schept die geheele boomen vernielt; is dit denkbeeld niet troostlijker

dan dat van een gevoelloos fortuin? uw hart gelooft het, dit weet ik, maar het geeft u thans geen troost, daar gij u de oorzaak van uwen ramp onder een ander beeld voorſtelt.

IK. Gij hebt gelijk, mijn hart gelooft eene Voorzienigheid, en juist dat maakt mij meerder droevig: ik weet dat één haarer wenken alles kan daarſtellen, en dat geen dropjen regen vallen kan zonder haar bevel; en dat bevel evenwel liet geheele ſtroomen vloejen, die zoo veel menſchen-arbeid vruchtloos maakt, die zoo veel ieverig zweet, dat, onder opzien tot zijne goedheid en zegen vloeide, vergeefs vallen deed?

NANNIE. En was dit zweet en die afhangelijke iever dan zoo verdienstelijk, dat mijn Reinhart 'er belooning voor vorderen kan, en morren mag nu hij die niet kreeg?

IK Neen, die waarlijk niet; maar hoe veel beter had ik dien tijd en dien arbeid kunnen beſteeden! hoe veel uuren van het iedel leven, hoe veele krachten van mijn broos ligchaam, heb ik verſpild, die ik aan edeler, aan aangenaamer bezigheden had kunnen toewijen!

NANNIE. Die evenwel, zoo ver gij die beſteedet in eenen pligt, welken God op uwe hand

hand ſtelde, niet verlooren zijn, maar vruchtbaar blijven zullen in eene rustige voldaanheid over u zelven.

IK. Dit is zoo, maar toch ook mij het voordeel onthouden dat onze levensbehoeften vorderen, en rijk maaken in angstvalligen kommer: als ik denk, lieve NANNIE! dat de alzorgende Goedheid het miertjen in zijn hol, en de plantluis op haar blad verzadigt, en mij door een enkelen genadigen wil in het genot van den zegen zou kunnen doen voortduuren, dien ik toch immers zeker niet zou misbruiken, moet ik dan bij het gezicht van alle die dorre boomen niet denken: God vindt vermaak in mijne droefheid!

NANNIE. Welk eene akelige gedachte! zoudt gij dit van Hem, die de liefde zelve is, een oogenblik kunnen denken, al ware uw ongeluk nog duizendmaal grooter? neen! al wat gij kunt denken is dit: „ God moet een oogmerk „ hebben, waarom Hij mij niet zegent; dat is „ mij geheel onbekend; maar 't zal zeker, al „ zie ik dit nu niet, tot mijn geluk dienen „ moeten, want Hij is de goedheid! "

IK. Kan dan ooit mijn geluk uit uwe behoefte, en uit den kommer van mijne dierbaare

moeder, om wier welvaart ik herwaards gekomen ben, op rijzen?

NANNIE. Ja ook dit is mogelijk; maar waartoe die vooruitloopende vrees? dit is nog lang uw geval niet! de ſomberheid geeft zwarte vleugels aan uwe verbeelding, met welke gij te kens in een dorren oord, door behoefte en dood heenenſnelt, en gij waant dat het lot u daar reeds plaatst; waarom zal ik vreezen daar ik even ligt hoopen kan? waarom zal ik mij van de toekomst niet dan diſtels voorſpellen, daar zij even goed roozen baaren kan? en ſchoon al ons de rampen eens op zijde mogten blijven, kan dan ons geluk ook niet uit den kommer oprijzen? zouden wij hier aan twijfelen, die bij eigen ondervinding weeten, dat het waar geluk onafhangelijk is van de goederen van 't verwisſelend lot? als ons hart, los van alles, zijne eenige zaligheid, die de bron van waare vreugd is, in Hem zoekt, bij wien eene ganſche rijke wereld een arm *niet* is; als het met een ſtil vertrouwen op zijne zorg en zijne liefde rusten, en dat geen (al ware het dan ook weinig) dat Hij met wijsheid ons toeſchikt, vrolijk genieten mag, om dat wij het, als een genoegzaam kinderdeel, uit zijne Vaderhand verkregen; en als wij dan verder door de hoop op een beter, geheel kommerloos leven, aan de overzijde des graſs,

grafs, een aangenaamen glans op ons pad verſpreid zien, kunnen wij dan niet gelukkig zijn, zonder overvloed? kunnen wij dit door den tegenſpoed leeren, en rijst dan uit denzelven ons heil niet op?

IK. Hemelſche vrouw! beſchaamd zie ik uwen moed, en uwe grootheid aan; wensch 'er na, en gevoel mijn eigen *niet*; heeft de zwakke vrouw dan meerder krachten van de Natuur ontvangen om tegenſpoeden te kunnen draagen, en groot te blijven in de rampen?

NANNIE. Neen! zij gaf ons gedweeheid om te lijden en te dulden; evenwel dit vermogen komt in mijn tegenwoordig lot, daar uw grootſte ongeluk in uwe vooruitwerkende verbeelding beſtaat, nog niet te pas.

IK. Het is mij, of 'er een Engel door uwen mond ſprak; elk uwer woorden is tegengift tegen mijne zwaarmoedige vrees; zij ligten een ijslijk pak van mijn hart af; ik begin mij zelven weêr te gevoelen; of liever, ik gevoel geheel wat de Hemel mij in u gaf.

Hier zeiden mijne traanen het geen woorden niet konden zeggen; ik was in NANNIE's armen de gelukkigſte man, en borst toen weder in woorden uit: welk een ondankbaar ſchepſel was

ik! — met zulk eene reisgenoote, die op het pad mijns leyens niet dan bloemen zaait, werd ik verdrietig, om dat een enkele distel mij nu en dan eens steekt! ach! goede Voorzienigheid! ik ben het geluk onwaardig, dat uwe liefde mij schonk; ach! ontneem mij alles, en nog zal ik U danken; o! mijne NANNIE! als gij gelukkig zijt, ben ik het ook.

NANNIE. Driemaal gelukkig ben ik, wanneer de vriend van mijn hart kommer en vreugde met mij deelt; ik geloof zelfs wijsheid des Hemels te zien, wanneer eenige tegenspoed ons somtijds herinnert dat wij nog niet in het volmaakt leven zijn; zonder deeze, zou ons heil te groot voor deeze aarde zijn; wij zouden welligt de bevindingen van alle eeuwen weêrspreeken, dat het leven met moeite verzeld is, en dat het volmaakt geluk op aarde nooit woont, maar bij den allergelukkigsten slechts als een haastige reiziger een oogenblik vertoeft; o Reinhart! als wij geheel ongewoon waren aan eenig verdriet; wanneer wij niets genoten dan ongekwelde zaligheid, hoe zouden wij dan bestand zijn voor grootere beproevingen welke ons misschien zullen te beurt vallen; vroeg of laat toch zal één van ons grooter verlies lijden moeten, dan de sterkste tegenspoed ons ooit kan doen lijden.

IK,

IK. O! laat dit akelig tooneel de opkomende rust in mijn hart niet verbrijselen; hoe kon ik om een beuzeling mismoedig zijn, daar zulk een verlies mogelijk is? hoe kan ik onvergenoegd zijn, daar ik zulk een ſchat bezit? o! de grillige mensch! hoe dikwijls is hij de ſchepper van zijne eigene rampen! terwijl de vreugde met lagchende vergenoeging rondom hem dartelt, ſtaart hij op de ſchêmerachtige diepte der toekomst, en laat zijne rust door ſchimmen vermoorden; weg dan, ontijdige kommer, verſtoorder van mijne ſtille zaligheid; ik wil dankbaar genieten wat God mij laat, en duldend ontbeeren wat Hij mij ontneemt; ik wil met het tegenwoordige vergenoegd, en over het toekomende onbezorgd zijn; en u, lieve NANNIE, zal ik de eer van deeze rustige geſteldheid geeven; gij hebt mij daar toe gebragt, door uwen moed en uwe wijsheid.

NANNIE. Neen, ik herinnerde u ſlechts alles wat gij te vooren wist; de ſpreuk, door u zelven op een der keiën hier rondom geſchreeven: *alle dingen moeten den geenen, die God lief hebben, medewerken ten goede*, geloofde ik ſlechts, en uit die overreding ſprak ik.

IK. Hadde ik zelf mijn oog op die letters geſlagen, hadden zij mij de gemoedsgeſteldheid herinnerd, in welke ik die ſchreef, hoe veel

moeite zou deeze ſpraakloozе ſteen u uitgewonnen, hoe zeer zou hij mij beſchaamd hebben!

NANNIE. Maar van welk een edel genoegen hadt hij mij dan beroofd? van de troosteresſe van mijnen Echtgenoot geweest te zijn; o! die bewustheid, dat ik iet tot de rust van uw hart medewerkte, maakt mij zo vrolijk, dat ik geheel opgeruimd naar mijnen lieven WILLEM heen ſnel; ach! ik verlang al weêr, na deeze kleine afwezenheid, om die ſlaapende onſchuld aan mijn hart te drukken.

Zij kuschte mij, en ging heen; ik bleef nog, maar zeker niet meer om te morren, en te vergeeten dat God mijn weldoener was.

XXXIV.

Hoe ver zijn die dagen te zoeken, lieve Karel! toen ik geduurig de pen in de hand had om mijne gedachten aan u mededeelen! 't is nu bijna zes weeken geleeden, dat ik niet aan u dacht! neen, mijn vriend! dat waarlijk niet, zelden gaat 'er eene zon aan den hemel onder, of de gedachte aan mijnen Karel was dien

dien dag voor mij, 't geen zij voor de Natuur was, leven en vreugd; de nadenken wekkende maan rijst zelden uit haare kimmen op, of zij brengt uw beeld met zig; mijne ſtille gedachten, mijne tedere geſprekken met de vrouw mijner liefde, die geheel uwe vriendin is, zouden hiervan kunnen getuigen, wanneer gij die nodig hadt, om de trouw van uwen Reinhart te gelooven; maar zes weeken zeg ik leed het bijna, dat ik geen eene gedachte op het papier aan u mededeelde; de ſcheepvaart is thans op deeze Colonie weinig, en de tijd, dien mij van veele bezigheden overblijft, nog minder; 'er is dagelijks veel vlijt en moed noodig om, zoo veel men kan, te herſtellen al wat de orkaan verwoest heeft; ook NANNIE's grondgebied, het Engelsch boschjen, is thans voor mijne rekening; maar dikwijls zit zij hier, met mijn lieven jongen naast haar, op een zooden bank: zij ſpreekt met mij, terwijl ik arbeid, en ſtort mij, door haare nabijheid, door eenen opſlag van haare vriendlijke oogen, welke mij goedkeuring tekenen, telkens nieuwen lust in, om met arbeidzaam zweet den grond te beſproejen: ach! Karel! wanneer ik haar, als eene lieve, tedere, en nog beloovende moeder, in alle de eerwaardige bevalligheid haarer vruchtbaare jeugd, daar zie nederzitten, hoe klopt mij 't hart dan door een aangenaam voorgevoel van verdubbelde

va-

vaderlijke vreugde, en van verlangen naar het zelve! hoe klopt het van deelneemende zorg voor haar gemak, en haaren welſtand! hoe gaarne wilde ik alle haare moeite deelen, en hoe hartlijk wensch ik den tijd vleugelen, die haaren wensch vervullen, en mijn geluk verdubbelen zal! terwijl ſomwijl een zwaarmoedige invallende gedachte mijn geheel vrolijk perſpectif door een zwarte ſchaduw omnevelt.

Hoe veel gelijkenis begint mijn kleinen WILLEM op uwen JACOB te vertoonen; juist niet zoo zeer in zijne gedaante, als wel in zijne toeneemende kinderachtigheden, en de ſchranderheid die zijn ſchitterend oog, en de omtrek van zijn gelaat belooven; het zou dwaas zijn aan den vader van drie lieve kinderen, alle de beloovende bevalligheden, de potſige ſpelen, de vlugge beweegingen, die zijn gezondlighaamtjen; alle de blijken van ontwikkeling die zijn aanwasſend geestjen dagelijks vertoont, te verhaalen; want de kinderen zijn in America, even als in Europa, het minnelijkſte deel van 't menschdom, die de Natuur met alle mogelijke bevalligheden beſchonk om haare behoefte en afhangelijkheid te vergoeden, en hun alle die hulp en beſcherming, die zij noodig hebben van menſchen, al ware de onderliefde ſtil, te bezorgen; evenwel, iets moet ik u van mijnen WILLEM nog mededeelen, of liever, ik moet hem door eene afteke-

ning

ning voor uwe oogen plaatſen, om ten minſten eenige voldoening aan de neiging van mijn vergenoegd hart te geeven: verbeeld u dan dit lieve wicht, in een matrooze-kleedjen van dun linnen over zijne mollige leedjens, aan de hand van zijne moeder; zijne beentjens langſaam voordzettende, terwijl het vreedzaam vergenoegen, en de volmaakte gezondheid roozen op zijne koontjens ſchilderen, en zijne zwarte oogen van zelfvoldaanheid, en inwendig gevoel zijner zig ontwikkelende krachten blijmoedig flonkeren; zo brengt zijne lieve moeder hem tot mij, en leert hem *vader* ſtamelen; leert hem, met haare woorden, het aangenaam gevoel van zijn vrolijk hartjen, dat hij alleen door tekens, door gebaarden, en door een vergenoegd geluid van zijn gullen mond, dat nog geen ſtamelen heeten kan, poogt uittedrukken; o Karel! dit is een tooneel dat mij gevoelig treft, dat eene traan van reine, onbewolkte vreugde in mijne oogen zweeven doet, welke mijne NANNIE verzekert dat ik de gelukkigſte man, en de dankbaarſte vader ben.

Hoe veele verleide jongelingen, die nu, in den onreinen ſchoot der laage wellust, de edelſte der menſchlijke vreugden verachten, en het leven geeven aan kinderen welken voor hen niet opwaſſen; die zij van het recht der Natuur berooven moeten, om zig zelven niet te onteeren;

ten; die zij dikwijls aan alle de ongemakken van een arm en ſchandenvol leven blootſtellen, zonder hun door eene tedere zorg het ongeluk van hun ellendig aanzijn te verzachten; o! hoe veele deezer jongelingen zouden hunne ellendige levenswijs verachten, en deugdzaame echtgenoóten zoeken te worden, wanneer zij de vreugde van eenen vader kenden, van eenen vader wien het bevallig kind om hulp, of om eenig genoegen, dat zijn ſchuldeloos hartjen begeert, vleit en aanſmeekt; o! hoe beloonend is alle de moeite, welke het geluk van het lieve ſchepſeltjen vergroot, al kost zij eenige zelfverzaaking, al kost zij de opoffering van andere meer voor menſchen berekende genoegens; hoe gaarne verlochen ik de deftigheid, de wijsheid die aan mijne jaaren en mijne betrekking voegen, om mij geheel naar den kinderzin te ſchikken, te dartelen en te ſpeelen met WILLEM, en, al ſpeelende, in zijn onſchuldig hartjen de vreugde optewekken, waar voor het vatbaar, en welke voor dien leeftijd beſtemd is.

Een beminnaar der ſchoone Natuur verlustigt zig in de langzaame ontwikkeling van eenen boom, eene ſtruik, eene plant, eene bloem welke hij zelf geplant heeft, en ziet met een innerlijk welgevallen, hoe 'er uit zijn klein zaadjen, dat hij met zijnen adem kon doen wegſtuiven, een volwaſſen ſchepſel wordt; dat al-

alle de krachten, die in het zelve opgewonden waren, door den tijd ontwikkeld, vertoont; de boom krijgt een vastgewortelden ſtam, en elke zijner takken is omringd met glanzende bladeren; het bloemknopjen ontſluit zig, en gloeit, en pronkt, en geurt; de aankweeker bewondert zijne ſchoonheid, ademt zijnen wierook in, en vindt alle zijne moeite beloond; kan eene bloem, kan een boom dat genoegen veroorzaaken, wat moet dan een kind, het afdrukſel van ons eigen beeld, een deel van ons zelven, voor zijnen vader, voor zijne moeder zijn, wanner het zijne krachten, bevalligheden, en neigingen meer ontwikkelt; wanneer zij in het zwakke kindjen den toekomſtigen mensch zien opgroejen! hoe aangenaam wordt deeze langzaame ontwikkeling! zij voedt de hoop, terwijl zij de verwachting voldoet, en de blijdſchap ſtreelt.

XXXV.

Met het alleraangenaamst gevoel van Gods beſchaamende goedheid, vat ik thans de pen weder op, om u te doen deelen in mijne nieuwe vreugde! hoe veele angſtige zwaarigheden, hoe veel vooruitloopende kommer zijn van mijn

hart

hart afgeligt, daar ik een ander kind in de armen van mijne NANNIE zie sluimeren! toen de blijde moeder haar dochtertjen zag, vergat zij op een oogenblik al haar lijden, weende van vreugde, en ik met haar; ik ben geheel gevoel, maar kan niets zeggen, dan: „ Karel! wees blijde met mij, en dank Gods „ goedheid, voor welke ik geene woorden „ weet;" 'Er vertrekt een schip; en niet meer dan deeze korte woorden kan ik bij den voorigen brief medegeeven; doch hoe veel zijn zij waardig voor een' vriend, als Karel is voor zijnen Reinhart.

XXXVI.

Mijn lieve NANNIE is geheel hersteld, en oefent met vernieuwde krachten, en vol genoegen, de moederlijke pligten aan haare beide kindertjens uit; ons huislijk geluk is door deezen tweeden huwelijkszegen uitgebreider en levendiger, doch niet minder zacht en bevredigend geworden; mijne kleine LOUIZE; LOUIZE! dit is de naam van het lieve meisjen, dat, in fijnheid van trekjens, in vorm en gelaats-omtrek, zeer veel ge-

lijkenis op haare moeder belooft; haar lighaamtjen is zeer fijn en teder gevormd, evenwel gezond en poezelig; haar donkerverwige oogjens fchitteren reeds door bedwelmd kindergeluk; wat wat zullen zij eens, als God haar leven fpaart, in rijper jaaren doen! ik verbeeld mij, Karel! dat zij onwederftaanlijk de taal der edele liefde fpreeken zullen, voor den eenigen dien zij eens zal beminnen, en dat haare fchoonheid, zo de tijd die niet doet veranderen ..... doch waar voert de blijdfchap mij heen? —— welk een zinloos vooruitdoopen! hoe veele akelige omwentelingen kan de tijd baaren! hij kan het fchoonfte kind in een ellendig wezen, of in een ftofhoopjen hervormen! *fchoonheid is bedrog, en bevalligheid is ijdelheid*, zeide de grootfte Wijsgeer, en de ervaaring heeft het duizendmaal bevestigd; zwak is het teder leventjen van een kind; zwak, als het bloemtjen *vanité*, dat CHARLOTTE zo gaarne zag; de adem van eene warme zuide wind kan het verdorren; dit wil ik onder het oog houden, en elken dag, welken het bevallig engeltjen voor mij beftaat, wil ik het als een nieuw gefchenk der milde Goedheid ontvangen! o! mogt zij ook dit kindjen fpaaren! NANNIE is niet minder gelukkig met haare dochter, als zij eens met haar jongskens was; en, zeker, eene moeder kan zich meer zachte, ftille genoegens van een meisjen voorfpellen,

dan zij van het karakter, de levenswijs en de opvoeding van eenen zoon kan verwachten.

En de kleine WILLEM bemint zijn zusjen hartlijk; hij kan met vermaak dulden; dat zij alle de ouderlijke tederheid en zorg, welke hij te vooren alleen genoot, met hem deelt, hoe veel heilvoorſpellende goedhartigheid tekent dit in zijn karakter! daar laage jalouzij altijd voor het geluk van een kind bezorgd maakt: deeze morgen hadt ik hier van eene aangenaame proef: NANNIE zoogde haare kleine LOUIZE; WILLEM ſtond bij haar, zag dit aan, zeide niets; maar een mismoedig trekjen in zijn gelaat, een traantjen in zijn oog, zeide mij, dat hij zig bij deeen aanblik een te vooren genooten vermaak herinnerde, 't welk nog zijne begeerte wekte, doch dat hij nu niet voor zig, maar alleen vóor zijn zusjen bewaard zag; maar eene liefdevolle aanſpraak, een blijk van ouderlijke zorg ook voor hem, bragt hem in zijn gelukkige luim weder; zonder een nijdig trekjen, zeide hij: *Zusjen mag wel;* en het vergenoegen begon te tintelen in zijne oogen. Nog een ander eenvoudig, maar roerend toneeltjen volgde dit op: WILLEM trad nader naar zijn zusjen; ſtreelde haare blozende koontjens met zijne poeſelige hand; en, even of LOUIZA iets zoets bij die broederlijke liefde ge-

gewaar wierd; even of die welkomgroet van 't knaapjen haar geviel, liet zij de troostvolle borst van haar moeder los, zag hem met een betoverend genoegen aan, en haare oogjens zeiden: „ Uwe vriendſchap is mij nog meer „ dan dit."

O mijn vriend! welk een ſchat van genoegen kan de toekomst door het aanzijn van deeze lieve kindertjens voor ons bewaaren! hoe veel kunnen zij tot elkanders, hoe veel tot ons geluk toebrengen! mijn geheele ziel is doortinteld van vreugde; ik zie niet dan lagchende beelden rondom mij; en zo ver die beelden mij gelukkig maaken, ben ik het immers? want aardſche vreugd, en aardſche ſmert, is al dikwijls niet anders dan denkbeeldig.

De kleine WILLEM is veelmaals, als ik een ledig uurtjen heb, aan mijne zorg toevertrouwd; al wat in mij is is dan werkzaam om hem te vermaaken; maar dikwijls gevoel ik tog, dat ik, met alle mijne tedere liefde, met alle mijn begeerte om zijn geluk te bevorderen, geene moeder ben; dat vermogen om te vermaaken, om juist den kinderzin, en den kindertoon te vatten, gaf Natuur meer aan de zachte, levendige, vrolijke moeders; en hoe wijs! daar juist de moeders de eerſte jeugd vormen, en de vermo-

gens in het vreugdezoekend hartjen ontwikkelen moeten.

Evenwel ik doe mijn best, om, zo veel ik kan, mij naar dien kleinen te voegen, en ik word, om mijn kind te vermaaken, dikwijls zelf een kind; somwijl ga ik met hem naar de weide, en bezoek het vee dat 'er graast; het loejen der koejen, 't geblaet der schaapen en geiten, het gerinnik der paarden, alles maakt hem dan opmerkzaam, en schijnt hem te bevallen; en somwijl beproeft hij om die dieren natebootsen, of hij strekt zijne hand uit naar het lam van de geit, dat naast hem blaet, streelt zijn gladde vacht, ziet mij dan aan, als of hij zeggen wilde: „ Ben ik niet onderneemend? " dikwijls ga ik met den lieven jongen naar de *menagerie*, om de vogelen voedsel te brengen; verbeeld u den potsigen knaap; in zijn eene handjen het zaadkorfjen houdende, en met het andere de Mais uitstroojende, voor eene menigte vogels, die naar hem komen toevliegen, waarvan sommigen meer dan de halve grootte van hunnen kleinen meester hebben, en met eene onderworpene begeerte hunne behoeften van hem afvraagen; terwijl dan hun getok, gekrai, gepiep, met één woord, alle de onderscheide geluiden, die de verschillende vogelen, die moeders en kiekens maaken, een glans van vreugde op zijn lief

lief gezicht doen flikkeren, welken in eenen betoverenden glimplach, of een dartel geſchater eindigt; met welk eenen tederen vaderlijken wellust gevoel ik dan, hoe gelukkig ik mijn kind maak! onder de eenvoudigſte vermaaken der kinderen tekenen zig tog reeds hunne natuurlijke neiging, en eenige trekken van het karakter, dat in een volgenden leeftijd, hen min of meer van anderen zal onderſcheiden, af; en onder alle de gewaarwordingen, welke het oog van een waarneemer in een kind treffen, is die zelfvoldaanheid, die zig zo zichtbaar bij elke nieuwe ontwikkeling van eenige hunner vermogens, in hun gelaat, in hunne houding, aftekent, wonderlijk algemeen; waarlijk, de navorſcher der Natuur, die onder de heiren van inſecten, welke de aarde vervullen, eenige kundigheden van een geheel geſlacht, of van eene enkele huishoudelijke eigenſchap derzelve opdoet, en gereed ſtaat om deeze voor anderen nog nieuwe ervaaring, bekendtemaaken, gevoelt zig zelven niet meer dan mijne kleine WILLEM, wanneer hij een bloem durft plukken, een dier aanraaken, of nabaauwen, of eenige ſchreden alleen zig op zijne eigene krachten durft vertrouwen, en mijn hand los laat; wiens voldaanheid is wijzer en beter gegrond? de waare Wijsgeer beſlist dit; wij zijn tog alle groote kinderen, en onze verbeelding leent al dikwijls

de waarde aan de dingen, zo wel aan de goederen welke wij begeeren of bezitten, als aan de daaden welke wij verrichten; en, ach! bleeve die lieve eenvoudigheid, die onërgdenkende onſchuld, die oprechte goedhartigheid, welke de eerſte jongheid verſiert, de geduurige gezellin des menschlijken levens, hoe zoet zou de zamenleving zijn! dan zouden zo veel laage driften, zo veele bittere onheilen, de maatſchappij niet meer ontſieren, en menſchen voor menſchen geen duivelen weezen; maar ach! die lieve kinderdeugden vlugten met de kinderlijke onnozelheid; hoe duidelijk kan ik zelf reeds nu en dan in mijnen kleinen jongen beſpeuren, dat de ontwikkeling zijner krachten ook een verdrietige zijde voor hem heeft; want de kundigheid van meer voorwerpen doet ook meer begeerten, meer driften in het kleine wicht werken; en daar deezen niet allen kunnen voldaan worden, wordt 'er gemelijkheid, boosheid, en gevoel van ongeluk in zijn hartjen levendig; zo dat, ook voor dien leeftijd is geene vreugde zonder kwelling.

Dikwijls ſta ik verwonderd over de ſchielijke werking van geheel verſchillende driften in dit kleine wicht: die het op 't eene oogenblik geheel vergenoegd maaken, en op het andere eene treurige jammerklagt doen opheffen, terwijl de traa-

traanen langs ronde koontjens afbiggelen, die nog luider dan zijn klaagtoon zeggen: „ Ik „ ben diep ongelukkig! "

Ik moet bijna om mij zelven lagchen, Karel! dat ik u, die zelf een zo goed waarneemer van uwe kinderen zijt, als ik ooit worden kan, zoo getrouw dingen beſchrijf, die gij lang vóór mij kendet; maar ach! beste Karel! verſchoon deeze overtolligheid in eenen vader, die zoo zeer uw vriend, en zoo geheel gelukkig is.

XXXVII.

Hoe dikwijls, toen ik nog in mijn Vaderland was, heb ik mij zelven van eene onnatuurlijke koelheid beſchuldigd, wanneer ik die liefde tot het zelve, waar van anderen zoo veel ſpraken, niet zoo hevig in mijnen boezem voelde blaaken; ik ſchreef dit dikwijls toe aan de ongelukken, welke mij, en mijns vaders huis, in hetzelve getroffen hebben; maar zeker, wij kunnen nooit onze neigingen recht beoordeelen, voor dat zij op de proef komen; van het eenſte oogenblik, dat het voordſnellend

ſchip, de dezige kusten van het Vaderland voor mijn oog deed verdwijnen, heb ik reeds gevoeld, dat ook in mijn hart liefde tot den grond, op welken ik geboren werd, woonde; en eene nieuwe gewaarwording heeft mij hier zeer onlangs geleerd, dat ik zelfs op mijne moederſtad, waarin ik het eerſte licht zag, aan welke ik zoo dikwijls met eene treurige huivering, om al het onheil dat ons daar bejegende, terug dacht, nog eene bijzondere betrekking gevoelde; en hoe aangenaam was het toeval, 't welk mij dit leerde!

Met het laatst aangekomen ſchip, dat mij ook dierbaare brieven van mijne moeder, van u, en van den braaven Edelhart heeft medegebragt, kwam een jongeling van R**** in deeze Colonie, om hier zijn fortuin te zoeken; hij heeft zijn verblijf op eene niet heel verafgelegene plantagie; toevallig hoorde hij mijnen naam; die trof hem; hij onderzocht nader naar mijn perſoon en verblijf, en kwam mij opzoeken; en, Karel! denk eens, hoe wèl ik te moede was, in deezen onbekenden vreemdeling, na eenige woordenwisſelingen en onderzoek, den ſpeelmakker van mijne eerſte jongheid te herkennen, en een bewooner van R****: ons beiden waren niet meer dan donkere denkbeelden van kindervermaak, dat wij zamen ge-

no-

poten, over; doch zij waren sterk genoeg, om in een vreemd gewest, eene zeer aangenaame beweeging in onzer beider ziel te veroorzaaken; toen ik met mijne lieve, ongelukkige ouders, bij de verwisseling van ons lot, R**** verliet; en met der woon naar elders heen trok, bleef hij in zijne stad, en hij heeft zoo min om Reinhart, als ik om L...., gedacht; doch dikwijls, zeide hij mij, werd 'er van mijnen vader, van zijne lotgevallen, en verdiensten gesproken; zijn edelmoedig karakter wordt nog herdacht in de stad daar hij wèl deed, en zijne ongelukken worden dikwijls tot een bewijs bijgebragt, dat de voorspoed niet altijd de loon der deugd op deeze waereld is: o Karel! denk eens hoe mij dit bericht treffen moest! „ O! „ daar," dus riep ik uit, en de traanen van genoegen rolden langs mijne wangen, „ o! daar „ dank ik God voor! zijne onschuld wordt „ dan recht gedaan; nu, dan is alles goed; „ want zijn lijden is, sedert lang, zalig be„ loond bij God."

O hoe vrolijk was ik, iemand te ontmoeten, door wien ik iet van mijn vaderland hooren kon; met welke eene menigte vraagen overviel ik hem; nog naauwlijks was de eene beantwoord, of eene andere was al gedaan; eene driftige nieuwsgierigheid overraste mijne gewoo-

ne bedaardheid; maar welk een ſpijt! op de allerbelangrijkſte vraag, die mijn hart hem hondertmaal deed, eer zij op mijne lippen kwam, wist hij niets te zeggen; want mijne lieve moeder, en haar tegenwoordige woonoord was hem, zo wel als mijn Karel, geheel onbekend; o! had hij die lieve vrouw eens mogen zien en ſpreeken! had hij mij eene beſchrijving van haare gedaante kunnen geeven! had hij mij kunnen zeggen, of het afzijn van haaren zoon, of de vergenoegheid over zijn geluk, in haar zacht gelaat ſprak! had hij mij een hartegroet uit haaren liefderijken mond mogen medebrengen! o hoe oneindig dierbaarer ware dan de lieve vreemdeling, of liever die vaderlander en ſtadgenoot voor mijn hart geweest!

Evenwel, ook zonder dit was zijne verſchijning mij zeer veel waardig; hij is een jongeling van mijne jaaren, en naauwlijks kan ik mij verbeelden, dat ik bij mijne aankomst in dit Land, mede zijne rustige geſtalte, zijn blozend gelaat, en gezonde gedaante vertoonde; nu door arbeid en hitte, door zorg en kommer weggeteerd, ſchijn ik een afgeſloofde grijsaart bij hem; zo veel invloed heeft de verterende lucht, en de zwaare bezigheid, zelfs op den jongen mensch.

Ik,

Ik, die mij zelven alreeds lang zoo gewoon ben, zou niet eens op deeze verwisseling gedacht hebben, had zijn verwonderd staaren, had zijn vraagen naar mijne gezondheid, en de levendigheid van de blos zijner kaaken, mij niet aan het verbazend onderscheid herinnerd; maar wat zegt dit! ik ben door Gods goedheid gezond, en sedert meer dan twee jaaren zoo gelukkig als ik wensch, en ik beval mijne NANNIE zo als ik ben; dit zij dan zoo; in mijn vaderland verandert ook alles, zegt L....., en de staalen, welke hij hier van opgaf, bevestigden dit volkomen; zelfs in mijne geboortestad was veel veranderd; sommigen van haare burgers, die, bij ons verblijf in dezelve, in rang en overvloed leefden, die bij hunne afhangelingen gevreesd, en van hunne gunstelingen gevleid werden, waren nu door het draajend rad der grillige fortuin in de laagte gezonken, en hunne glorie was al lang vergeeten; en anderen, die voorheen veracht, en met trotsche blikken van verstandlooze gelukkigen werden aangestaard, waren nu uit het stof opgereezen, en vergaten hunne voorige geringheid, terwijl zij misschien ook bestemd zijn, om eens even zoo te daalen als de anderen: sommigen mijner bekenden, naar welken ik nieuwsgierig onderzocht, waren naar elders vertrokken; anderen waren gestorven; en verscheidene huisgezinnen of per-

perſoonen, die bloeiden toen ik daar verkeerde, waren bij L..... vergeeten; veele wooningen waren veranderd, veel, dat ik gebouwd gezien had, was al afgebroken, en nieuwe tooneelen in deszelfs plaats verreezen; de wooning, onder anderen, waarin mijne eerſte kindsheid vervloog, daar ik zo veel onbezorgde vreugd genoten had, naar welke ik inzonderheid vroeg, was reeds door verſchillende eigenaars bezeten, en had deeze en die veranderingen ondergaan; de groote Kaſtanjeboom, onder wiens ſchaduw ik zoo dikwijls gelukkig was, van wiens bladeren ik den wind zo ſtreelend hoorde ruiſchen, die mijne, van ſpeelen gloeiende, wangen zoo dikwijls koeling aanritzelde, die was moorddaadig omgehouwen; de tuin, waarin ik ſpeelde, en bloemen plantte, was eene wooning geworden, en de *voliere*, waarin eene wereld vol vrolijke, gelukkige wezens werd onderhouden, was afgebrooken; dit alles was voor mij reeds lange jaaren onaanwezig; en echter dit verhaal trof mij, als of ik nog betrekking daar op had; en dit doortintelde mijne ziel met een diep gevoel van onbeſtendigheid; dat denkbeeld van afbreeken en vernietigen, doet mij onaangenaam aan; en, Karel! zo ik ooit mijn voeten weêr in mijne vaderland zetten, zo ik ooit te R**** verſchijnen mogt, en mijn ziel was geſtemd zo als zij thans is, dan zoude ik

over

over den boom en over mijn *voliere* kunnen ſchreiën; ben ik niet een zotte jonge?

Waarom is 'er zo iet weemoedigs in het nadenken van het voorledene? waarom wordt zelfs dikwijls iet, dat niet zo belangrijk was, toen het aanwezig was, door den verrekijker des tijds gezien, zo veel wigtiger? zou het niet zijn, om dat de omſtandigheden die het omringden, en eene reeks van gebeurtenisſen die het opvolgde, ons even gelijk voor den geest komen, en dat geringe iet als met eene ſchaduw omhullen, die het ophoogt, en een aanmerkelijk voorkomen geeft.

En waarom kunnen wij ons de, nu zo ſmaaklooze vermaaken der kindsheid met zo veel genoegen herinneren, even of wij nog weêr kind wierden? alleen om dat zij meestal zoo eenvoudig, ongekunſteld, onſchuldig en bevredigend waren, om dat onze ligt voldaane ziel haare kleine zaligheid zoo kommerloos genoot; al is het geluk dat onze manlijke leeftijd verzelt fijner, en naar ons ontwikkeld verſtand berekend, hoe gaarne zouden wij nu en dan nog eens kind willen weezen, om geheel onbezorgd vrolijk te zijn!

Op deeze gedachten bragt mij het verhaal van den

den goeden L...., hij ſchijnt een braave, ſtille jonge, ik ben tog recht blij met zijne verſchijning; en het zal mij een zeer groot vermaak zijn, door mijn' raad, hulp en bijzijn, de onaangenaamheden van zijne vreemdelingſchap, zoo veel ik kan, wegteneemen; de ervaaring heeft mij geleerd, hoe zoo iemand te moede, en waar door zijn lot te veraangenaamen is.

Einde van het Vyfde Boek.

ZESDE BOEK.

ZESDE BOEK.

'T VERANDERD AL WAT IS.

I.

Lieve Karel! Trouwe vriend van mijn hart! in drie lange jaaren heb ik dien vertroostenden naam niet op het papier uitgedrukt, noch denzelven van uwe hand gezien; en zo lang zijn wij voor elkander niet aanwezig geweest: nu hoor ik het vrolijk bericht, dat de vrede weêr hersteld, en de weg tot onderlinge mededeeling onzer gedachten ons weêr geopend is; dankbaar

en vrolijk kniel ik neder voor Hem, die het lot van Volken en Landen beſtiert, en die het hart der Vorſten neigt tot vrede: hoe verlang ik naar de aankomst der Vaderlandſche ſchepen, die men zegt, dat op weg zijn, en deeze blijde tijding bevestigen zullen! hoe onbeſchrijflijk welkom zal mij een bericht uit het Vaderland zijn, het welk ik bijna drie jaaren vruchtloos heb tegengeſnakt! drie jaaren! welk een eindelooze tijd voor het vuurig verlangen van eenen zoon, en eenen vriend! al dien tijd was ik geheel onzeker van uw lot, zo wel als van dat mijner lieve grijze moeder; ik hoorde niets van haar, ik weet zelfs niet of zij nog leeft, en die goede bezorgde vrouw was even onkundig van mij, terwijl haar moederlijk hart, waarſchijnelijk door akelige denkbeelden beangſtigd, om mijnen wil veel leed, en zig welligt mijn lot rampſpoediger, dan het was, voorſtelde: de ervaaring leerde mij, hoe wreed en grievend die naare onzekerheid is omtrent het lot van geliefden; hoe veele ſombere gedachten, en treurige voorſtellingen de rust vermoorden; en zeker, had de hoop op Gods zorg voor mijne vrienden, en het huislijk geluk dat mij rust rondom mij deed vinden, mij tegen alle de folteringen van een onzeker lijdend hart geene verademing geſchonken, ik ware van kommer en verdriet bezweeken.

Hoe

Hoe veel kan 'er in dien tijd veranderd, hoe veel gebeurd zijn! mijne, ligt in het ſombere warende, verbeelding, heeft hier een ruim veld om akelige toneelen te ſchilderen: „ wie weet, " o! Karel! wanneer die gedachte een oogenblik in mijne ziel inſluipt: „ wie weet of ik nog wel „ eene moeder heb! of kommer, of lijden, en „ treurigheid haar in die drie bange jaaren niet „ al lang grafwaards voerden! of haare dier„ baare asch niet reeds bij de asch van mijnen „ lieven vader rust! " o! dan ſmelt ik weg in treurigheid, en ben diep ongelukkig!

Hoe levendig kan ik mij nog den naaren ſchrik, die op de eerſte tijding, dat eene nabuurige Zee-Mogendheid den oorlog aan mijn Vaderland verklaard, en den weg tot onderlinge gedachten-wiſſeling afgeſneeden had, mijne geheele ziel overmeesterde, herinneren! hoe veele ſombere denkbeelden vloogen te gelijk door mijnen geest! hoe angſtig zag ik de naare gevolgen, welke het lot des oorlogs aan geheele Volken, zo wel als aan bijzondere perſoonen, dikwijls ondervinden doet, tegen! met hoe veele ontroering zagen wij de vijandlijke Vloot deeze kusten naderen! hoe beefde ik voor 't lot van mijne echtgenoote en kindertjens! onder de beſcherming van mijne twee trouwſte Negers, zond ik hen naar *la Recompenſe*, dat, zoo veel dieper landwaards inliggende, een veiliger verblijf-

plaats voor hun was; maar welke eene ſcheiding was dit! verbeeld u die, Karel! in mijne omſtandigheid, en ontſla mij van de treurige hartbreekende moeite, om u de aandoeningen van mijne ziel bij dat tooneel te ſchetſen; zij lijdt 'er op nieuw door, en alle mijne vrolijkheid zou verdwijnen in traanen; ook toen, zo als meermaalen in mijn vreemdelings leven, ondervond ik veel troost uit die opwekking des Bijbels: *Roep mij aan in den dag der benaauwdheid, ik zal 'er u uithelpen*; en alleen het vertrouwen op die zalige beloften van Gods hulp, maakte mij moedig en ſterk in mijnen pligt.

Doch niet lang bleef ik alleen; mijne trouwe NANNIE had geen duur in haare afwezenheid van mij; het was haar veel pijnlijker, onzeker te zijn van mijn lot, dan al het kwaad, dat mij trof, met mij te deelen; zij kwamen tot mij te rug, en beroofde zig zelve zoo lang van haare moederlijke vreugde, om de gevaaren des oorlogs met haaren echtgenoot te deelen; toen ik zag dat alle mijne tegenbedenkingen niets in haar beſluit veranderen konden, beruste ik hier in, en haare tegenwoordigheid was mij troost en licht; zij was een engel in mijne oogen; te meer nog, toen ik bemerkte dat het gevaar, dat ons de vijandlijke ſchepen dreigden, meer ons goed dan ons leven betreffen zou, zo als ras bleek; in dit geval heb ik met veelen mijner na-

nabuuren, en de meeste planters aanmerkelijke ſchade, moeten lijden; bijna mijne geheele gelukkige Catoen-oogst, welke mij, na twee rampſpoedige plukken, door den goeden Hemel geſchonken was, had ik in twee Vaderlandſche ſchepen, die zeilreê lagen, ingeladen; zij werden door den vijand prijs verklaard, en ik zag mij van mijn weetig eigendom, door noesten vlijt, en eenen milden zegen van God verkreegen, ten derdemaal op zulke eene grievende wijs beroofd.

Verbeeld u, mijn vriend! hoe ik op dien bangen tijd, en in die omſtandigheden, daar onder te moede was; hoe bezorgd mij het lot van mijne moeder maakte: alleen het zoete denkbeeld, mijne dierbaarſte ſchatten, mijne echtvriendin en mijne kindertjens zijn behouden, 't welk dit ongeluk vergezelde, heeft mij voor diepe treurigheid, en voor het morren tegen mijn lot, doorgaande behoed; en na dien tijd heeft de goedertierene zorg van mijnen hemelſchen Vader, die mij zeker uit geen toornig ongenoegen tegenſpoeden zond, door een dubbelen zegen, ruime oogſten, en hooge winſten, alle mijne ſchade meêr dan vergoed, en geheel doen vergeeten. Behalven de voordbrengſelen, welke ik intusſchen na de Coloniën van onze nieuwe beheerſchers wegzond, zijn nu alle mijne oude, en nog nieuw aangelegde

bergplaatzen vol, en ik verlang ook om die reden naar de aankomst der ſchepen, welke die, naar ouder gewoonte, naar het vaderland wegvoeren kunnen.

O! die onzalige oorlog, die menſchen tot duivelen, en de wereld tot eene woeſtijn maakt! even of zij niet genoeg een toneel van rampen ware; even of geen traanen genoeg de voetſtappen des geluks alom uitwiſchten, of onrust en zorg niet reeds genoeg ſchuilplaats op deze aarde vonden, moeten menſchen, geſchapen voor elkanders geluk, dat geluk en al de rust van elkanders leven verſtooren, en ſcherpe doornen van verdriet in elkanders harte booren; ja dat meer is, met dieren-woede elkanders leven, dat zij zonder oorzaak haaten, verſlinden! onzalige oorlog! gij wreede moeder van eindelooze rampen! hoe veel gloejende hartetraanen van verlaatene weduwen, van ongelukkigen weesjens, van beroofde armoede, en vermoorde onſchuldigen, roepen wraak over u, voor den troon des Alweetenden! hoe veele bloedige voetſtappen hebt gij, in alle de verlopene eeuwen, in de ſchoonſte wereld-oorden gedrukt! en op de velden, waar Natuur juichte, akelige verwoesting verſpreid! hoe veele zaaden van geluk, die hier en ginds op de ruime weereld, God tot eer, en den mensch tot vreugde bloeiden, hebt gij vertrapt! hoe veele bron-

nen

nen van voorſpoed voor geheele volken geſtopt, en hoe veele edele menſchen-levens, welke met zoo veel arbeid en kommer tot rijpheid aangewaſſen waren, even als onaanmerkelijke grasbloemtjens, welke een dag baarde, weggemaaid; uw ijzeren arm vernielt in één oogenblik het werk waaraan Natuur en kunst jaaren lang arbeiden; en dat geen menſchelijk vermogen weêr herſtellen kan; hoe veel ontnaamt gij aan ongelukkigen, dat de tijd hun nooit kan wedergeeven! menſchen-zielen, die voor de eeuwigheid geſchapen zijn, verwoest gij, en vernietigt hun geluk voor het andere leven; o! Karel! hoe krimpt mijn hart van medelijden met zoo veele ellendige ſlagtoffers en onſchuldige werktuigen van vorsten-hoogmoed, gierigheid, en ſtaatzucht, die zonder eenigen natuurlijken haat tegen elkander, hunnen roem in elkanders vernieling of overwinning zoeken! Hoe menigmaal deed het akelig krijgslot een' broeder tegen zijnen broeder, en een' vriend tegen zijnen boezemvriend, als eenen Tijger woeden! hoe veele moedige helden, die door elkanders onderbrenging, een onſtervelijken roem achterlaaten op de wereld, die zij al bloedend verlieten, waren, op het grondgebied der eeuwigheid verſcheenen, geen vijanden meer; maar beklaagden, toen zij de waardij van het leven, en de ijdelheid van hunne laage roemzucht inzagen, hunne misleiding, met een nutloos berouw.

En hoe iedel, hoe beuzelachtig is somtijds de eerste oorzaak van eenen oorlog die duizenden het leven kost! o! hoe veel hebben die Vorsten, die Staaten op hunne rekening, die menschen-levens opofferen aan hunne laage baatzucht; en dus ongeluk onder hun verspreiden, wier beschermers zij weezen moesten! met de verachting der Wijzen, en den vloek der ongelukkigen beladen, stappen zij eens uit den kring van hunne aardsche grootheid, die met hunnen dood eindigt, op dat toneel daar geen rang, geen gezach, noch aanzien geldt; daar de slaaf zoo groot is als de Monarch; en daar de eeuwige richter de daaden der menschen zal toetsen en beoordeelen naar het recht; o! dan, als de schaal der eeuwige gerechtigheid de daaden der stervelingen weegen zal, hoe veel dat nu waardij schijnt te hebben, hoe veele daaden, die de vroegere eeuwen aan de tegenwoordige als eene glorie van het menschdom overbragten, zullen dan bij God te ligt worden bevonden!

Een oorlogstoneel op het land is akelig, als vruchtbaare korenvelden vertrapt, weiden verdorven, vreedzaamen hutten verbrand worden; maar een oorlogstoneel op den oceaan, dit wijde veld, dat reeds buiten deeze moorddaadige toerustingen vol verschrikking en dood is, moet nog veel akeliger zijn: daar, waar de oorlogs-

kans

kans dikwijls van een' wind, van een nével, van een onaanmerkelijk natuurverſchijnſel afhangt; waar de grond, op welke de ſtrijder ſlag levert, een ſpel der golven is, en dikwijls onder zijne voeten wegwijkt; waar de ontzachlijkheid van zijn verblijf hem meer dan ergens zijne nietigheid moest leeren, en eerbied inboezemen voor den Almagtigen, die hier heerscht en hem broederliefde gebiedt, daar rijzen zijne driften met de gevaaren; de arme mier in 't rijk der ſchepping, de mensch waant zig een veelvermogend wezen; hij ſtrijdt met woede, en terwijl hij blikſem en donder rondom zig uit metaalen holen doet brullen; terwijl hij dood en verderf voor zig heen zaait, waagt hij duizendmaal zijn leven om eenen valſchen roem: welk een vervaarlijk tooneel moet het opleveren, als twee vijandlijke vloten op elkander aanvallen! mij dunkt, ik hoor de alles verwoestende klooten ijlen, uit het wederzijdsch geſchut met een verſchrikkelijk gedreun, dat zig nog dikwijls herhaalt, tot dat de volgende ſchooten de wegſmeltende geluiden verdooven; ik zie de ſnel voortſchietende vuurſtroomen allerwegen vernieling aanrichten; en de dikke damp, die de beide vloten omnévelt, ſchijnt telkens door blikſemſtraalen verlicht, terwijl de ellenden bij oogenblikken groeit; hier word 'er een deerlijk verminkt, gints liggen 'er veelen te wentelen in hun bloed, terwijl anderen in het midden hunner ziedende woe-

de verbrijſeld worden ; mijne levendige verbeelding doet mij huiveren, en ik gevoel de ellenden des levens.

Maar ben ik niet dwaas Karel! dat ik zo diep met mijne verbeelding in een onheil indring dat nu voorbij is, en mijne rust nog eens ſtoor door herinnering? het woeden der vijanden is over, de vrede herſteld, en laat mij God danken dat zij herſteld is, en wij beveiligd zijn; de eerstkomende, ſchoon wat kostbaarer, gelegenheid neem ik waar, om u, en vooral mijne lieve moeder, aan welke ik eenen brief hier bij inſluit, te verzekeren dat Reinhart en de zijnen gelukkig leeven, en aan hunne dierbaare afwezenden vol liefde gedenken; o! dat deeze u ras in handen kwame, en uwe zorg, en de onrust van mijne lieve moeder verdrijven mogte! ſnel dan ſpoedig vlugge kiel; ſpoei ras door de klotſende baaren, en breng mijne dierbaaren dat blad in handen! eerlang ſchrijf ik u meer, lieve Karel! en beantwoord dan alle de vraagen van uw deelneemend hart, door een omſtandiger bericht van 't lot van uwen Reinhart.

II.

Nu, beste vriend! nu moet ik mij eens bedaarder met u onderhouden, en u wat naauwkeuriger

riger bericht van mijne omſtandigheden, en de wijs waarop ik bij voorddduuring gelukkig ben, en zelfs in 't midden der vreezen en kommer altijd gelukkig bleef, mededeelen — gij raadt reeds waar mijn verhaal op zal nederkomen; gij weet zelf wat eene tedere echtgenoote, die allen onzen kommer, alle onze angſten, zoo wel als onze vreugde, deelt, en wat lieve kindertjens, door hunne toeneemende bevalligheid, vermogen, om zorgen te verſtroojen, en hoe zeer wij dan, als ons huisgeluk ongeſtoord blijft, bekwaam zijn om lang tegenſtand aan uiterlijke zwaarigheden te bieden; en dit, Karel! was mijn geval!

In de drie jaaren, welken ons lot geheel van elkander ſcheidden, heb ik veele droevige, door onzekerheid pijnlijke, maar nog oneindig meer vrolijke en gelukkige dagen doorgebragt. Mijne lieve NANNIE bleef mij altijd wat zij mij op den eerſten trouwdag beloofde ..... maar neen dit is te flaauw gezegd: zij werd mij dagelijks meer; haar gezelſchap, haar troost, haare goedhartigheid werden mij hoe langer hoe minder ontbeerelijk; en alle de proeven van haar edel, ſchrander, goed en moederlijk hart, zoo zichtbaar in de opvoeding onzer lieve wichten, doen mij telkens meer haare waarde gevoelen. In voor- en tegen-ſpoed, in kommer en ruimte, behoudt zij eene effenbaare, kalme

ziel,

ziel, die zoo dikwijls mijne bedaardheid opwekte, en mijne onrust verdreef; geen phlegmatique ongevoeligheid, maar bedaardwerkende reden, en ſtille godsdienſt, die de zwarigheden verkleint, of overwint, bragt haar voord, en daarom is zij allerbegeerelijkſt ook voor den vuurigen, den moedigen man; doch het ſchijnt dat de Natuur de uitmuntendſte haarer gaaven aan de bevalligſte ſexe mededeelde; maar ook bij deeze zijn zij geene dagelijkſche verſchijnſels, liever zeg ik dan, mij viel zulk eene vrouw, waar aan Natuur haare beſte gaven had geſchonken, ten deel, en ik gevoel mijn vollen rijkdom; altijd is zij te vreden wanneer zij haaren man en kindertjens rondom zig ziet, wanneer zij hun welzijn bevorderen, en voor hun leeven kan.

En hoe zeer is de gedaante van deeze lieve kinderen in dien langen tijd veranderd! hoe veel deugd en ondeugd, hoe veele inneemende bevalligheid en kinderlijk verſtand, heeft zig in hun beiden ontwikkeld, zedert gij niets van hun hoordet! De kleine LOUIZE zal een volmaakt afbeeldzel van haare lieve moeder worden; dagelijks ontwikkelen zig de trekken van gelijkheid meer: haar hartjen zoekt de lieve vrouw even zoo te vormen, en Natuur helpt haar gelukkig voord: zij heeft een zachtaartig volgzaam geſtel, en gehoorzaam te zijn valt haar

haar niet moejelijk. WILLEM wordt een aartige, vlugge knaap; eene zekere moedige ondernemendheid die zijne sex kenmerkt, en eene kinderlijke schroomvallige onschuld, met openhartige goedheid gepaard, worden door zijne geheele houding, door den blik zijner lieve bruine oogen, en door alle de trekken van zijn gelaat kennelijk; zijn stamelen werd reeds zedert lang eene bevallige kindertaal, schoon de toon der stem van de kleine LOUIZE de zijne door streelende zachtheid nog overtreffe: zij beminnen elkander recht teer! zij speelen, lagchen, kibbelen, en verzoenen zig zamen; zij bevorderen dus het geluk van elkanders leven, zoo wel als dat van hunne ouderen: nimmer rijzen 'er zulke verschillen onder hen of het moederlijk bevel kan die met een wenk of met een kuschjen doen eindigen, en vergeeten. Op den voorgrond onzer wooning werd een hoekjen tot eenen kleinen bloemtuin voor hun afgezonderd; het is menschlijk vermaak, de kinderlijke vreugde te zien welke daar heerscht; als de kleine wichten daar, naar hunnen smaak en krachten, arbeiden; daar zaajen en planten, gieten en herken, wieden en plukken, naar het hun invalt: WILLEM getroost zig het zwaarste werk; LOUIZE ziet het aan, of helpt hem, naar haar geestjen dit getuigt, en plukt dan verder bloemtjens, versiert haar broertjen met dezelve, of loopt 'er mede naar haare moeder,

vraagt

vraagt die om de bloemen op haar hoedjen te ſteeken, keert dan wèl voldaan naar WILLEM weder, en toont hem, hoe zij is opgeſierd, terwijl vergenoegde zelfvoldaanheid in alle haare trekjens ſpreekt. Dit kleine, ruim driejaarige meisjen vertoont dus alrede hoe de trek tot ſieraad bij de eerſte jeugd in 't vrouwlijk hart ontſpruit, en als met hetzelve geboren wordt; ſchoon haare moeder dat vrouwlijk zwak bijna geheel niet kent, en altijd haaren grootſten ſieraad in zuiverheid en eenvoudige bevalligheid ſtelde. Somwijl heeft WILLEM zelfs vermaak om zijn zusjen optefchikken: plukt de grootſte, in zijn oog de ſchoonſte bloemen, ſteekt die op LOUIZE's borstjen, maakt een krans voor haar hoofd, die haare bruine hairen bevallig ſiert, brengt haar dus als een kleine bloemgodin naar ons toe, en doet ons beiden om den grappigen inval lagchen, en in hun vermaak deelen. Somwijl bouwen zij kleine hutten van boomtakken, en bedekken die met bladen; of vlechten hier en ginds een prieeltjen van de ſtruiken, zoo als zij mij en haare moeder wel eens zagen doen in den Engelſchen tuin: de kleine neger kinderen zijn dikwijls hunne ſpeelmakkers; het jongsken van Narſis is een bijzondere gunsteling, zoo als zijn vader mij is; hij is hun veeltijds op zijde; doch niet als een ſlaaf; de ongelijkheid van ſtand gevoelen zij niet; en geene heerschzucht,

of

of hoogmoed ſchijnt hunne rust te ſtooren: ſomwijl danſen en ſpringen zij met alle de kleine Negerjeugd, en maaken door hunne blanke ſchoonheid en ſchranderheid eene onderſcheidende gedaante met hunne ſpeelmakkers, die ons ſtreelt, en doet peinzen. O! hoe veele betoverende groepen, zou een gevoelig ſchilder, die de voorwerpen in alle hunne belangvolle fijnheid wist te treffen, en de ziel in de oogen en trekjens wist te maalen, hier op *Solitude* niet vinden!

Maar nooit maaken deeze lieve wichten in mijne oogen interesſanter figuur, dan wanneer zij, met eene leerzaame nieuwsgierigheid, aan de knieën van hunne lieve moeder ſtaan; wanneer zij haar iet leert, iet verhaalt, of hunne menigvuldige vraagen met wijsheid beantwoordt; in elk hunner trekjens is dan aandacht, en hunne oogen zelfs ſchijnen de woorden, die van de moederlijke lippen vloejen, met gretigheid optevangen; terwijl elk verhaal, of elk antwoord eene reeks van nieuwe vraagen opwekt, en het onderhoud nuttiger, en meer tot ontwikkeling van hunne denkbeelden geſchikt maakt; en ik moet waarlijk dikwijls in ſtilte de wijsheid van mijne lieve NANNIE, die het kinderlijk verſtand zoo wèl weet te leiden, en vraagen te ontwijken die zij niet kan beantwoorden, bewonderen.

Een

Een ander bevallig tooneeltjen vertoont zig dan als ik op mijne dwarsfluit ſpeel, wanneer deeze goede kindertjens, verliefd op dat geluid, zoo digt mogelijk op mij aandringen, aan mijne knieën komen leunen, of tegen over den bank, waar ik de koelte en lommer zoek, in het gras nederzitten, en dan enkel aandacht, enkel gehoor zijn, op dat geen toontjen hun ontgaan moge; terwijl hunne vriendlijke oogjens zeggen: „ Vader! dat vermaakt mij!" als de kleine LOUIZE nu en dan een toontjen met haar teder ſtemmetjen opvangt, en de toekomſtige zangſter in deeze aandrift voorſpelt, terwijl WILLEM een riet van den grond neemt, en het, even zoo als ik mijn fluit houde, aan zijn mondjen zet, en zijn vingertjens daar op laat ſpeelen: waarlijk die kinderlijke bedrijven, die potzige nabootzingen, zijn betoverend; zij zijn voorboden van een fluimérende genie, zij voorſpellen mij zeer veel toekomſtige vreugde bij hunne verdere ontwikkeling, en deeden, meer dan eenmaal mijn ſpelen eindigen in een vrolijken lach.

Beweeging en arbeid, naar hunne krachten berekend, zijn, bemerk ik, zeer goed voor hunne gezondheid, en voeden hunne toeneemende ſterkte, dus laaten wij hun vrij naar hunne neiging daarin voordgaan; dikwijls bootſen zij den arbeid der Negers na, en draagen in hunne kleine gevlogtene korfjens ook de vruchten

die

die zij op den grond onder de boomen opraapen, met één woord — want u alle hunne kinderaartigheden mededeelen; dit zou geen einde hebben, en u zeker eer verveelen, dan mij — zij zijn lieve veel belovende kindertjens, wier vrolijkheid en geluk, met dat van hunne lieve moeder, het mijne uitmaakt.

Evenwel nog één woordjen van mijne kinderen; ik herinner mij nog een toneeltjen, dat ik moet afteekenen. De Catoen- en Coffij-oogst was mij altijd een zeer aangenaame tijd, maar nooit zoo lief als in dit jaar: verbeeld u, dat die kleine wichten, onder 't geleide van hunne moeder, mij dikwijls op de akkers navolgden, mij opzochten, en met een korf, naar hunne grootte berekend, mede van de onderste takken der boomen begonnen te plukken; en wanneer het uithaalen der Catoen uit de nooten hunne kleine handen te moeijelijk viel, vulden zij hunne korf uit de mijne, en droegen die te zamen, al waggelend onder deezen vrijwilligen last, onder 't opzicht van eene kleine Negerin, naar de loge, rustten als zij moede werden, en keerden met hunne ledige korf om anderen te haalen, weder: NANNIE zag zoo wel als ik met hartlijke vergenoeging den arbeid van deeze lieve wichten aan; tot zij van werken moê, zig aan het speelen overgaven — o! die kinderlijke eenvoudigheid! die vergenoegdheid in het kleine; die onbe-

zorgde, door geene nevelen van toekomstige onheilen bedwelmde vreugd, hoe veel genoegen geeft zij den ouderen! en hoe veel denkstof aan den wijsgeer!

III.

Eindelijk, lieve Karel! eindelijk is mijn hartewensch vervuld! ik heb brieven, goede blijde brieven! alle mijne dierbaare vrienden zijn in leven, zijn gezond, verheugen zig met mij, in den vrede; en juichen over de vrije scheepvaart; en ach! mijn moeder leeft! hoe hartlijk heb ik God daarvoor gedankt! zijne goedheid bewaarde haare grijsheid, ondersteunde haaren moed, verleevendigde haare hoop; en, schoon onzeker van mijn lot, vertrouwde zij dit aan zijne zorg en wijsheid toe, en was meestijds bedaard: o! die tijding drupte als olie op mijn hart! NANNIE gevoelde met mij die blijdschap, en terwijl wij zamen dankbaar nederknielden, rees ons vrolijk loflied tot onzen Weldoener naar boven!

Ook gij en uwe CHARLOTTE vergaten den afgescheiden Reinhart niet: o neen! hoe sterk weer-

weêrſpreekt de warme vriendſchapstoon, die in uwen brief heerscht, de valſche ſtelling dat lange afwezendheid en onkunde van het lot onzer vrienden, de betrekking verflaauwen en eindelijk ſterven doen; en tog doet uw brief niets meer, dan ik van u wachtte, dan ik zelf gevoel.

Hoe veel invloeds heeft toch eene enkele kleine omſtandigheid van ons leven op ons geheel beſtaan, op al wat ons omringt! een blad papier, met dierbaare letters beſchreeven, doet de geheele ſchepping rondom mij juichen! en de naam van het ſchip, dat mij die overvoerde, heeft een zoeten klank, heeft iet belangrijks in mijn oor: alles wat ik zie verheugt mij nu; en ik kan het goede van mijn lot vrij en onbekommerd genieten. De onzekerheid, die ſedert eenigen tijd mijn beste vreugde deed kwijnen, is verdweenen; mijne moeder en mijne vrienden leeven. De ſchaduw der boomen is mij van daag koeler; de bloemen geuren lieflijker; de beekjens vloejen muſikaaler, en het gezang der vogelen is enkel melodie: deeze dag is mij een feestdag, wij vieren denzelven door eene huislijke vreugd; ik geef mijne Negers een vrijen dag, en onthaal hen op een geliefden drank, en een vrolijken maaltijd; ik zelf, ik ſpeel en dartel, geheel onbezorgd, met mijne lieve kin-

dertjens; en hunne engelachtige bevalligheid doet eene ongehinderde werking op mijn hart: NANNIE's oogen ſtraalen deezen dag van louter reine vreugde in mijn hart, en ik juich in mijn lot.

Hoe welkom zijn de kleine geſchenkjens die gij, en die mijne lieve moeder aan onze kindertjens hebt toegezonden! ook deezen maaken voor hun een feestdag, zoo als zij er nog geen kenden, uit; het popjen geeft LOUIZE een ſchat van moederlijke vreugde, die veel belooft; en het hobbelpaard gevalt WILLEM niet minder: zij doen mij eene menigte vraagen omtrent hunne vaderlandſche weldoeners, en hooren met belangvolle nieuwsgierigheid, wanneer ik hun van hunne grootmoeder ſpreek: o! kon die lieve grootmoeder de kinderen van haaren Reinhart eens zien, en hen omhelzen, hoe veel vreugde ware haar dan bewaard! en wie weet wat de tijd nog geeven zal, als God haar dierbaar leven ſpaart! mijne lieve NANNIE verlangt..... doch daar is zij zelve met haare twee kindertjens, die wel liefde-godjes gelijken, tuſſchen welke zij als een gratie inwandelt; zij komt mij vraagen om een avondwandeling met haar te doen: „ De „ maan ſchijnt zoo helder, " zegt zij, „ en „ gij zit eenzaam bij het ſomber kaarslicht; „ kom, genieten wij dien ſchoonen, ſtillen, koe-

„ len

„ len avond in het geurig boschjen! " Zou ik dit verzoek kunnen weigeren aan mijne NANNIE? neen, nog nooit bedacht ik mij een oogenblik of ik één haarer verzoeken voldoen zou of niet; ſchielijk leg ik de pen neder, 't geen ik u nog meer te zeggen had zal ik daarna opvatten, en ga nu naar 't Engelsch boschjen.

IV.

Dagelijks vermeerdert zig de moejelijkheid, maar ook het zoet genoegen dat aan de opvoeding van onze lieve kindertjens verbonden is; met hunne vermogens ontwikkelen zig ook de zaaden der ondeugden, welke in hun jong hart kiemden; en zeer dikwijls is 'er eene groote wijsheid noodig, om hunne goede neigingen wèl te beſtuuren, en hunne kwaade met zachtheid te beteugelen; hun duurzaam geluk moet tog meer het voorwerp van onze zorg zijn, dan hunne oogenbliklijke genoegens; en het is beter hen nu een traantjen te doen weenen van kinderverdriet, dat een oogenblik weêr afdroogt, dan hun naderhand, door de koestering van ſchadelijke driften, een leven vol menſchenlijden te berok-

kenen; en hartlijk dank ik den Hemel dat onze denkwijs in dit ſtuk, zoo wel als in andere dingen, geheel harmonie is.

Ik ben waarlijk dikwijls verwonderd over de ſchranderheid, oplettendheid en zachtheid, met welke NANNIE de hartstochten deezer kleine wichten weet te leiden; en over het beleid waarmede zij dan, wanneer hun hemel eens niet helder is, de nevels weet opteklaaren, en hunne vrolijkheid te doen herleeven: op veelerleie wijzen weet zij den geest deezer wichtjens bezigtehouden; al ſpeelende, verhaalende, of door beelden, ſpreekt zij tot het verſtand, terwijl zij hun hart vormt: nooit vullen wij hun geheugen met lesſen op, welke zij niet verſtaan kunnen, maar liever zoeken wij hun die eenvoudige, leerzaame, verſtandgrijpende, en hartverbeterende kundigheden intedrukken, die, terwijl zij hun tegenwoordig genoegen bevorderen, tevens hun in een volgende leeftijd eene bron van duurzaame genoegens kunnen opleveren; al ſpeelende, en door opmerking op de voorwerpen welke hen omringen, zamelen zij dikwijls de zaaden van kinder-wijsheid in, die met hunne jeugd rijpen.

Wonderlijk is mij dikwijls de bemerking, hoe zig de verwarde reden in deeze wichtjens poogt te ontwikkelen uit den nevel welke haar omhult:

de

de eigenaartigſte vraagen, en tegenbedenkingen, wijzen dit dikwijls uit; en ik wenschte mij meer wijsheid om dezelve in den kindertoon te kunnen beantwoorden, of door geſchikte tegenvraagen, hun eigen denkvermogen in werking te brengen.

Een kleurig bloemtjen, een vogel die zijn nestjen in de takken maakt, of zingt; een inſect dat voorbij vliegt; een boom, eene vrucht, met één woord, alles dat in de Natuur hunne aandacht tot zig trekt; dat vooral, dat een aangenaamen invloed op hen heeft, zijn de beſte middelen om hun eenig denkbeeld van een goed, weldaadig Wezen, dat alles daarſtelt, dat menſchen en dieren weldoet en verzorgt, en dat hierdoor recht op de gehoorzaamheid van alle menſchen heeft; dat acht ſlaat op hunne handelingen, hen overal ziet en bewaart; dat hunne goede daaden beloonen wil, en over hunne kwaade onvergenoegd is; dat hun veel liever heeft, veel meer goeds kan doen dan hunne ouders, en dat ook deugdzaame kinders als een vader bemint: deeze denkbeelden ſtellen wij hun bij elke gelegenheid, onder allerleie beelden en gedaanten, en zoo veel hunne kinderlijke ziel dit vatten kan, voor; terwijl wij, om het teder brein niet te veel aftemarten, dit rasch met een ander denkbeeld afwiſſelen, en het als een vruchtbaar zaad in den bereiden grond van hun denkend zieltjen inſtrooijen;

terwijl een volgend uur, vooral in den kleinen WILLEM, dikwijls bewijst dat het werkt, en dat het ſchrander knaapjen kinderlijk denkt, en kinderlijk deugdzaam weezen wil.

Niets hooren zij, even als alle andere kinderen, liever dan vertelſelen, en wanneer die wèl in hunnen toon zijn ingericht, en een zedelijk doel hebben, is 'er niets dat meer op kinderzielen werkt, dat langer bij hen bewaard blijft, en duurzaamer indrukken maakt, dan deezen: hunne aangedaane verbeelding bewaart, en vernieuwt hun telkens de tafereelen van deugd, welke zij door drooge leſſen niet bevatten, noch beminnen zouden: altijd ontleenen wij deeze verhaalen van die dingen, welke hen omringen, van boomen, planten, dieren, Negers en andere kinderen; en derzelver doel ſtrekt altijd om hun eerbied voor God, ouderlijke gehoorzaamheid, goedhartigheid voor alle mindere wezens, en medelijden met ongelukkigen inteboezemen; zig weldaadig, nedrig, geheel vrij van eenen ijdelen waan te houden; hen beminnelijk in het oog van God en menſchen te doen worden; en zeer dikwijls zien wij, bij eene voorkomende gelegenheid, de goede uitwerking van deeze vertoogen, die onzen moed aanvuurt.

LOUIZE heeft eene zachtaartigheid, die haar, met al wat zij ongelukkig ziet, mede doet lijden:

den: een klein ongeval dat Amarante, haare kindermeid eens bejegende, kwam zij aan haare moeder klaagen; terwijl zij, met het gelaat van een engeltjen, haare hulp voor haar afsmeekte, en zelfs gereed was voor haar te werken — wanneer een muskiet haar steekt, jaagt zij hem weg, maar doodt hem niet — onlangs zag zij een schoonen, rooden raaf, in wiens schitterende kleur zij zig eenigen tijd had vermaakt, dien zij bewonderde, tot haar lokte, en lief kreeg: vervolgens een ander vogeltjen, dat zorgeloos op een takjen huppelde, vangen, en 'er mede wegvlugten; aanstonds leed haar gevoelig hartjen met het verraschte vogeltjen; den schoonen roover klaagde zij al schreiende naa, en verachtte zijne wreedheid. Bevallen u deeze proeven van goedhartigheid in het lieve meisjen niet, Karel? wanneer deeze neiging van haar karakter wijs geleid, en niet overdreeven wordt, kan het immers haare vrouwlijke bevalligheid zoo zeer, als haar geluk, en het geluk van anderen bevorderen? een meisjen toch zonder een teêr gevoelig hart ontsiert haare sexe; zoo zeker als eene vrouw, wier gevoel overdreeven is, door de verbeelding en niet door het verstand geleid wordt, een grillig, verachtelijk wezen is, en op de schoonste der vrouwlijke deugden een laster brengt.

Eu hoe veel kinderlijke bevalligheid, hoe veel goedhartigheid, hulpvaardigheid, en opge-

ruimde vrolijkheid ook het karakter van den kleinen WILLEM ſchijnen te kenmerken, geeft hij evenwel nu en dan eene enkele proef dat een beginſel van heerschzucht deeze lievè deugden verzelt, en welligt, wanneer dit niet tijdig wierd tegengewerkt, dezelven eindelijk geheel onderdrukken zou; hier voor te zorgen is onze pligt, en voor deeze zorg zal het knaapjen welligt onze asch nog zegenen, als wij niet meer zijn: onlangs zat hij in het gras zijn boterham te eeten; de kleine Damon, een Negerkind, liep, niet ver van hem af, heen en weder dwaalen; hij riep hem bij zig, gaf hem een brok van zijne verkwikking, waarmede het onnozel knaapjen bijzonder wèl te vrede was; het zettede zig toen bij hem in 't gras, en wilde zijn gewoone kégelſpel, met hem beginnen: WILLEM hadt geen ſpeelluim, ſtond op, en riep Damon hem te volgen; Damon was niet gehoorzaam, en bleef zitten; de kleine meester WILLEM ſcheen hier zijne meerderheid boven 't Negerkind te gevoelen, dwong hem met onwil, dreigde, en ſloeg hem; en toen ik hem gebood zijne ontijdige wraak te betoomen, brak hij uit in een luid geſchrei, en gevoelde zig geheel ongelukkig; zie daar eene mengeling van gantsch onderſcheidene driften, binnen korte oogenblikken, in het zelfde kleine hart werkzaam; zie daar de bevalligſte goedhartigheid, met heerschzucht, wraak en toorn afgewisſeld; zie daar tevens de gevolgen

gen der kwaade driften, en al de rust en zelfvoldaanheid, welke de eerſte in hem werkte, door boosheid en gemelijkheid in hem uitgedoofd, en al zijn geluk geſtoord: dit beduidde ik hem zoo eenvoudig als ik konde; en een kort betoog van de onſchuld van den kleinen moeden Damon, van zijn waar eigenbelang, dat veel meer door de liefde, dan door den haat van dit Negerkind bevorderd wierd, was genoeg, om het weeke hart van den goeden jongen te treffen; zijne vriendlijke oogjens weenden traanen van berouw; hij ging naar Damon, reikte hem zijn handjen toe, ſprak hem vriendlijk aan, gaf hem de bloem van zijn hoedjen, die zijn zusjen hem gegeven had; overlaadde hem met zijne liefkoozingen, en zocht al het leed, dat hij hem had poogen te doen, dubbeld te vergoeden: deeze lieve goedhartigheid beloonde ik vaderlijk; en moedigde die door een geſprek, naar zijne vatbaarheid, aan; ik onderhield hem verder over de trouw der goede Negers, en de verpligting van blanken en meesters omtrent dezelven; ik werkte op zijn medelijden, en onderdrukte zijnen hoogmoed; en ik ben zeker dat ik geen woord vergeefsch geſproken heb; dat mijne woorden, vroeg of laat, als een vruchtbaar zaadjen in zijn hart wortelen zullen: o! dacht ik, gelukkige kinderen! wier gebreken in deeze tedere, buigzaame jaaren zorgvuldige, welmeenende berispers vinden mogen! en

aan

aan de andere zijde, onverantwoordelijk zijn die ouders, welke door onverſchillige koelheid, laffe toegeevendheid, loome traagheid, of zorgloozе onoplettendheid, het geluk van hunne kinderen verwaarloozen, en hen bederven waar zij verbeteren moesten: altijd, hoop ik, zal deeze begeerte, dat mijne kinderen mij eens zullen zegenen als ik niet meer ben, en de vruchten van mijne zorg genieten zullen, wanneer ik niet meer voor hun zal kunnen zorgen, mijn gedrag omtrent hen beſtuuren.

Het vervolg van mijne opvoedingsregelen hierna: nu moet ik afbreeken.

V.

Terwijl mijne waarde NANNIE op de kinderkamer, tuſchen de twee hangmatten, in welke onze lieve kinderen zig tot de nachtrust ſchikken, zit te leezen, en nu en dan het zoet geſnap van deeze rustlooze wichten beantwordt, tot dat de bedwelmende ſlaap hunne pinkende oogjens ſluit, en hunne matte leedjens doet rusten; ga ik ondertuſchen in mijn ſchrijfvertrekjen om mij met u te onderhouden: o Karel! een ſlapend kind, dat, vrij van alle zorg, met de betoverende trekjens van onſchuld, en te vredenheid,

op

op 't gelaat, alle zijne vermoeidheid uit ſlaapt, om den volgenden dag even vrolijk, even kommerloos te beginnen als deeze nu geëindigd wierd, dit is een aangenaam gezicht; dikwijls lokt NANNIE mij bij de hangmatten van WILLEM en LOUIZE, en deezen aanblik heeft doorgaands een allergelukkigſten invloed op mijn vaderlijk hart; met welk een onnoembaaren wellust gevoelt dit hart, even als dikwijls bij hunne dartelende ſpelen, dat onze liefde de oorzaak van het aanzijn deezer gelukkige wezentjens was; en het klopt van waare dankbaarheid voor God die hen aan ons geſchonken heeft.

Doch het lief tooneel, dat zig zoo aanſtonds op de kinderkamer aan mij opdeed, was niet minder interesſant: het was WILLEM en LOUIZE, die na elkander, aan den ſchoot van haare moeder, een zeer kort avongebed voor dat weldaadig Wezen, dat hun den geheelen dag bewaard, van alles verzorgd, hun vreugde en hen lievende ouders gegeven had, uitſtamelden; geheel in hunnen toon, in hunne taal, en naar hunne begrippen is dit gebed ingericht, en alleen geſchikt om hun een diepen indruk van de grootheid, de goedheid en weldaadigheid van het voorwerp, dat zij aanſpreeken, te geeven; en hun hunne afhanglijkheid van, en hunne verpligting aan hetzelve te doen gevoelen; het is geen formulier dat zij eindelijk dromende, zonder eenige gewaarwording, leeren na-

nazeggen, even als de Papegajen hunne Indiaansche priester-schreeuwen, nagillen; het is naar de kleine omstandigheden welke hun stil leven eenige wending geeven, en naar hunne bedrijven in den verlopen dag ingericht; maar altijd is het kort, en geëvenredigd naar hunne denkbeelden; NANNIE spreekt hun voor, en de kleine LOUIZE stamelt haar met gevouwen handjens, en gesloten oogen, vol eerbied, na; en WILLEM, wiens verstand al zoo veel verder ontwikkeld is, stelt meestijds uit het geen zijne moeder hem vooraf herinnert, een klein gebed met zijne eigene woorden, waarin zijn eigen kinderlijk gevoel spreekt, zamen, en ik geloof, Karel! dat zulk een stamelend oprecht kindergebed niet ongevallig is aan dien Verlosser, die zeide: *Laat de kinderkens tot mij komen want hunner is het koningrijk der hemelen.*

Evenwel van dien Verlosser spreeken wij hun nu in deeze eerste jaaren nog niet; als zij wat verder zijn, zullen wij Hem vooreerst nog maar aan hun bekend maaken als eenen wijzen vriend van kinderen, en in zoo ver als Hij van den wijzen heiligen en goeden Vader der menschen, een zichtbaare afbeelding was: het spreekt dus van zelf dat wij vooral niets van Jesus zeggen als Zoon van God, of van de oogmerken van zijn lijden, dit is geheel boven hun begrip, en kan dunkt mij niets uitwerken dan hunne, buiten dat reeds duistere denkbeelden, van een groot, almagtig, alomtegenwoordig Wezen, 't welk zij vereeren moeten, meer verwarren,

en

en hun, onder gewigtige voorſtellingen, zoo aan bloote klanken doen gewennen, dat de verhevene waarheden, daardoor aangeduid, in de eigenlijke jaaren der vatbaarheid minder werking op hun hart hebben: de edele gevoelens en den zaligen troost welke deeze ſchoone waarheden van onzen godsdienst aan gevoelige harten toebrengen moeten, wil ik hen beſpaaren tot dien tijd wanneer hunne denkbeelden rijp genoeg zijn om deeze heilzaame verborgenheden des geloofs, van wartaal te onderſcheiden; tot dien tijd, wanneer een dagelijks gevoel van misdadigheid omtrent het beste Wezen, hen verlegen en bekommerd maakt voor hunne zaligheid, die alleen aan de gunst van hetzelve, en aan de deugd verbonden is — den Bijbel zal ik hun als het Woord van God doen kennen, als de reine bron waaruit hunne ouders alle hunne godsdienst-wetenſchap, hunne liefde tot de deugd en hun geluk haalen, en waarin zij zelven eens, wanneer hun verſtand rijper wordt, die zelfde wijsheid vinden zullen; maar in hunne eerſte kinderjaren zal ik hun dat boek nog niet in handen geeven, alleen zal ik hun daaruit zulke plaatſen voorleezen, en daar over met hun ſpreken, als voor hunne vatbaarheid gefchikt zijn: dus zal hun eerbied voor hetzelve, zoo wel als hunne nieuwsgierigheid na deszelfs inhoud, geheel levendig blijven, en niet verzadigd zijn van het zielloos leezen van eenige onbegreepene klanken, op dien tijd wanneer zij 'er eigentlijk hun voordeel eerst mede kunnen doen: en die nieuwsgierigheid, dien eerbied hoop

ik

ik dan door herhaalde geſprekken zoo ſterk aante vuuren, dat zij mijn oogmerk volkomen begunſtigen, en hun waar, hun redelijk, hun eeuwig geluk bevorderen.

Hoe bevalt u dit plan, Karel? ik twijfel bijna niet, naar uwe onbevooroordeelde denkwijs, of gij zijt het geheel met mij ééns, en handelt even zoo met uwe kindertjens; ſchoon wij nooit over dit onderwerp zamen ſpraken: dit ſchoone vak van menschlijke werkzaamheid lag toen nog zoo heel ver buiten mijnen zichteinder, dat ik het met den besten verrekijker, welke de lieve hoop mij kon in handen geeven, niet bereiken kon; en dus was ik het geſchikte voorwerp niet, met het welk gij hier over handelen kondet; maar zoo ver mijn heugt laagt gij uwen lieven JACOB aan geene banden, welke de ontwikkeling van zijn kinderlijke ziel verhinderen konden; en met minder geleerdheid, met een weiniger beladen geheugen, was hij ſchranderer dan andere kinderen van zijnen ouderdom.

Eene verſtandige moeder welke de Natuur, bij veel doorzicht, veel goedhartigheid mededeelde, heeft eene onberekenbaare waarde voor kinderen; dit geluk gaf de goede Hemel aan uwe en aan mijne kindertjens; en ik gevoel zijne goedheid: al ſpeelende zal LOUIZE en WILLEM allengs leeren; en al ſpeelende arbeiden zij aan hun

hunne gezondheid en de verſterking hunner vermogens; ſlaafſche dwang is geheel vreemd in hunnen kring, liefde en redelijkheid alleen ſtellen de perken aan hunne neigingen, voor hunne moeder, zoo wel als voor mij voeden zij eerbied en gehoorzaamheid; en die goede, zachte moeder gebruikt nooit den naam van vader als een voorwerp van ſchrik, als een geeſel hunner ſtoutheid, om hunne gehoorzaamheid te dwingen: waar is akeliger denkbeeld voor een waar vader, dan de ſchrik, en niet de liefde van zijne lieve wichten te zijn? ook hun vader is, even als hunne moeder, hun vriend; en, daar het pas geeft, hun ſpeelmakker, voor wien zij het openhartigst vertrouwen voeden, en die hun kinderlijk geluk, zoo wel als hunne menſchen-blijdſchap, en hunne aardſche, zoo wel als hunne hemelſche zaligheid, poogt te bevorderen.

Dikwijls bejammer ik de enge beperktheid van mijne eigene kundigheden en krachten, waardoor hier, in een Land waar de jeugd geene onderwijzers vindt, veele vermogens, welke in mijne lieve kindertjens welligt ſluimeren, onontwikkeld zullen moeten blijven: de Natuur heeft LOUIZE misſchien tot eene zangeres gevormd; haar genie voor deeze kunst, haare lieve, zachte ſtem belooft mij dit; maar wanneer geen helpende hand die genie onderſteunt, zal zij welligt in

zig zelve verkwijnen: de kleine WILLEM, die geheel vatbaar ſchijnt voor de ſchoone Natuur, die bij een' boom, bij een bloembed, bij een vogelnest, ja dat meer is, bij een ſtarrenhemel, eene menigte vraagen doet, en welligt de zaaden van een denkenden wijsgeer in zig heeft, kan in deeze, anders zoo gelukkige, afgeſcheidenheid dat niet worden waartoe de Natuur hem welligt beſtemde: dit geeft mij een ſomber gevoel; het is zoo hard, geest en krachten in zig, of in de zijnen te bemerken, die, even als de tedere Klimöp, bij gebrek van een' of anderen boom, waaraan hij zig ſlingeren kan, bezwijken moeten: mijn eenige troost in dit geval is het uitzicht op een volgenden leeftijd, waarin zoo veele aangenaame omwentelingen komen kunnen, die nu nog geheel donker zijn, en de troost die mijne lieve NANNIE mij geeft is veel krachtiger: „ Laat ons, " zegt zij, „ alles uit „ hun maaken wat ons mogelijk is, ik zal mijne „ kleine LOUIZE alle die kundigheden zoeken me„ tedeelen, die haar als meisjen en als vrouw „ nodig zijn, en haar leven veraangenaamen zul„ len, en oefen gij den lieven WILLEM in die „ wetenſchap, die hij als jongeling en man tot „ zijn geluk zal nodig hebben: laat ons voor„ al den godsdienst in hun beider jeugdige har„ ten aankweeken; dit is de grootſte weldaad „ die wij hun kunnen bewijzen, en waarvoor „ hunne grijsheid, zo zij die mogten bereiken,

„ on-

„ onze asch eens zegenen zal: dit leven is tog
„ kort, en zeer veele dingen, die ons nu wig-
„ tig, belangrijk, en veel tijd en krachten waar-
„ dig schijnen, zullen hunne waarde verliezen
„ bij deszelfs einde, wanneer alleen die kundig-
„ heden welke wij kunnen medeneemen in de
„ wereld der geesten, gewigt voor ons behou-
„ den zullen." Zoo denkt mijne lieve NANNIE, en zal het mij geen wijsheid zijn zoo met haar te denken? het is tog waarachtig, in de andere wereld zal het ons niets baaten wat wij hier bedreven, en waarmede wij ons vermaakten, als in zoo ver alle die bedrijven; en alle die vermaaken de krachten in ons ontwikkelden, welken ons in de eeuwigheid zullen te stade komen: o! dat de Hemel ons leven bewaare, om de zaadjens deezer hemelsche deugden in het hart onzer kindertjens optekweeken, en hen rijp te maaken voor de eeuwigheid! zoo, Karel! zoo spreekt dezelfde man, die zoo dikwijls als een eenzaam jongeling zijn troost in zijnen dood zocht; zoo spreekt de tedere echtgenoot en vader! in beide betrekkingen ben ik gelukkig, en dit geluk is alleen onvolmaakt door de vrees dat het zal afgebroken worden; deeze stoort geduurig de reine vreugde van mijn hart, en stremt dikwijls mijn danklied voor God.

VI.

Wat is een mensch tog een onbegrijpelijk grillig wezen! ik heb alles, alles wat ik in mijne omstandigheden van den Hemel zou kunnen begeeren; de weldadige Goedheid heeft mijn tegenwoordig pad met vreugde bestraald; en tog lacht mij de vreugde niet toe, en ik zie niet dan nachtschaduwen voor mij zweeven, ik heb eene engelachtige echtgenoote, gij weet het, Karel! ik heb lieve, gezonde, schrandere kindertjens, die mij alles belooven; de zegen is, sedert lang, op mijne akkers wedergekeerd, een milde oogst van alle mijne producten heeft mijnen arbeid, sedert drie jaaren bijna onafgebroken, beloond; en met dit alles, Karel, ik ben niet gelukkig; niet om dat ik onvergenoegd ben, dit was juist nooit mijn karakter, en kon ik het in mijne begunstigde omstandigheden immer zijn, dan was ik waarlijk de verachting van den Negerslaaf waardig; neen, het is een angstig gevoel, eene treurige gewaarwording welke alle mijne genietingen verzegelt, en vergalt; eene schaduw van treurigheid ligt op alles verspreid, het is mij even of ik op alles *vergangelijkheid*, lees; en mijn zaligst genot verliest zig in een kwellenden kommer.

Ter-

Terwijl ik alles bezit, heerscht 'er rondom mij verlaatenheid, en ik ben, even als een rijken vrek die in den overvloed arm is, zonder vreugde, terwijl 't geluk om mij dartelt, somwijl is de angstige treurigheid van mijne ziel onuitdrukbaar; terwijl elke trek van mijn gelaat die al te sprekend uitdrukt, en mijn geheim, dat ik zorgvuldig voor mijne zachte NANNIE verbergen wil, te duidelijk verraadt: door een gedwongen lach van vrolijkheid, en nog meer door een kwijnenden lach van gekwelde tederheid, ziet zij het lijden van mijne ziel, als een bleeke zon door dikke wolke heenbooren, en schijnt mij met een oog vol liefde, met eene lieve druk haarer trouwe hand, als te willen vraagen: „ Reinhart! gij zijt droe„ vig? " doch haar mond vraagt mij niets, even of zij zelf de ontwikkeling van mijne treurigheid schroomt: dikwijls als ik de kleine LOUIZE, met al de onschuld, de onnozelheid, de betoverende bevalligheid van een engelachtig meisjen, aan haare knieën zie staan, terwijl al haar geluk van NANNIE's liefde afhangt, of dan vloeit 'er door eene geheime mengeling van gedachten, die ik zelf niet ontwinden durf, een traan langs mijne wangen; zij ziet die vloejen, en vraagt niet: „ Wat kwelt u? " even of zij schroomt voor den schok dien mijn antwoord haar geeven zal: mogelijk heerscht het zelfde gevoel in haare ziel; mogelijk wil zij

voor mij verbergen wat ik voor haar verheel, en daarom vraagt zij mij niet, ten minſte, zij is niet zoo blij, zoo opgeruimd, zoo openhartig, als ik haar anders ken; gister avond, toen de ſchemering begon te vallen, ging ik haar in de Engelſche tuin, haar lievelingsplekjen, zoeken, en vond haar zitten in de ſchaduw van een priëel, uit Jasmijn en Liana ſamengevlogten; op de bloemheuvelen en vlakten, die dit priëeltjen omringden, waren witte en roode Franciſcanen en Tuberoozen, een Balſemboom, Granaatboomen en meer andere ſchoone bloejende en geurigriekende boomen en ſtruiken geplant, en de geur dien zij allen ademden, was weldaadig; NANNIE evenwel ſcheen zig weinig daarin te verkwikken; leunende op haar elboog, hield zij een doek in haare hand; WILLEM ſtond, eenige treden van haar af, met een kleine herk de grond te rijven; en LOUIZE plukte bloemtjens tot een bouquetjen voor haare moeder; doch zij ſcheen niet eens opmerkzaam op dit bevallig bedrijf, en zat geheel verzonken in gedachten, toen mijne onverwachte verſchijning haar verraste, haare kaaken een hooger blos, en haare oogen een levendiger gloed gaven, die haar een blijmoediger gelaat deed vertoonen, dan ik in lange beſpeurde; met dit gelaat begroette zij mij, ik was haar zoo geheel welkom, als mij haaren aanblik boven alles dierbaar was; en uit de volheid

van

van haar hart las zij mij die coupletten uit het Lied van KLOPSTOK aan FANNIE, die haar zoo aangenaam geroerd hadden, voor, en, Karel! het waren deeze:

Wenn einst ich todt bin, wenn mein gebein zu ſtaub
Ist eingeſunken, wenn die mein auge nun
Lang über mein 's lebens ſchickſal,
Brechend im tode, nun ausgeweint hat.

Dann wird ein tag ſein, den werd ich auferſtehn!
Dann wird ein tag ſein, den wirst du auferſtehn;
Dann trent kein ſchikſal mehr die ſeelen;
Die du ein ander, Natur! beſtimtest.

Dann wägt die waagſchaal in der gehobnen hand
Gott, gluck und tugend gegen ein ander gleich;
Was in der dinge lauf misklingt
Tönet in ewigen harmonien!

Wenn dann du da ſtehst jugendlich auferweckt
Dann' eil ich zu dir! ſaume nicht, bis mich erst,
Ein Seraph beij der rechten faſſe
Und mich unſterbliche zu dir führe.

Dann ſal dein bruder zärtlich von mir umarmt,
Zu dir auch eilen! dann will ich tranenvoll,
Voll froher thränen jenes lebens
Neben dir ſteh'n, dich mit namen nennen;

Und dich umarmen! dann, o onſterblichkeit!
Gehörst du ganz uns! kommt, die das lied nicht ſingt,
Kommt unausſprechlich ſuſe freuden!
So unausſprechlich, als jetzt mein ſchmerz iſt.

Rinn unterdes, o leben! ſie kommt gewis
Die ſtunde, die uns nach der Cijpreſſe ruft!
Ihr andern, ſeit der ſchwermuths vollen
Liebe geweiht! und umwolkt und dunkel (*).

Met

(1) Wanneer ik eens dood ben, als mijn gebeente tot ſtof is ingezonken, als gij mijn oog, door den dood gebroken, reeds lang over mijn levenslotgevallen hebt uitgeweend; dan zal 'er een dag komen op welken ik zal verrijzen; dan zal 'er een dag komen op welken gij zult verrijzen, en het lot geen zielen meer zal ſcheiden, die gij, o Natuur! voor elkander beſtemdet: dan weegt de waagſchaal in de opgehevene hand Gods, geluk en deugd tegen elkander gelijk; wat nu in den loop der dingen wanklank is, klinkt dan eeuwig harmonien. Wanneer gij dan daar ſtaat in uwe verrezene jeugd, dan ijl ik tot u, en wacht niet tot mij eerst een Seraf bij de hand vatte, en mij onſterfelijk tot u leidt; dan zal uw broeder, te-

Met eene gevoelvolle ſtem las zij dat lied, en voegde daarbij: welke ſchoone gedachten! hoe teder, hoe ſomber is de toon van dit lied! het muziek op hetzelve werd ook door geen gevoelloos wezen ſamengeſteld; laat ons het ſpeelen, zeide zij; haal uwe dwarsfluit en mijn harp; en laat onze ziel al ſpelende inſtemmen in deeze zalige hoop.

Ik deed wat NANNIE mij vroeg; wij ſpeelden, NANNIE op haar guithar, ik op mijn dwarsfluit; en nog nooit heb ik gevoelvoller toonen gemaakt, nog nooit kwijnender, tederer klanken gehoord, dan wij nu ſchiepen; elke ſnaar van NANNIE's guithar ſcheen bezield; zijn zachtſte toon deed mij in haar hart leezen, en mijne droefgeestigheid groeide; en nog, nog dorst ik, door een heimelijken ſchrik weêrhouden, niet vraagen: „ Wat ſtemt uwe ziel tot „ zul-

teder van mij omarmd, ook tot u eilen! Dan wil ik met traanen, vol met traanen van 't gindſche leven, neven u ſtaan, u noemen met uwen naam, en u omarmen! Dan o onſterfelijkheid! zijt gij geheel de onze: komt gij, die dit lied niet zingt! komt onuitſprekelijk zoete vreugde! zoo onuitſprekelijk als thans mijne ſmert is! vliet intusſchen o leven! zij zal gewis komen, het uur dat u roept na de Cijpres; en gij overige uuren! zijt der zwaarmoedige liefde gewijd, en omwolkt, en donker.

„ zulke toonen?" ik zweeg, en ſlechts een tedere kusch zeide haar dat mijn geluk alleen in haar beruste.

Geheel luistering ſtonden WILLEM en LOUIZE, die aanſtonds hun tuin-arbeid hadden verlaaten, aan onze knieën; en, even of het treurige van den toon hunne vreugdelievende hartjens ongewoon getroffen had, of dat zij de vreugd op ons gelaat misten die zij beminden, riep WILLEM: „Neen dat niet ſpeelen," en LOUIZE's oog ſtond mismoedig: deeze opmerking gaf eene wending aan ons geſprek, en wij zochten die lieve wichten te vervrolijken: LOUIZE liet mij haar bloembouquet, dat zij voor haare moeder geplukt had, zien, en WILLEM wees mij zijne tuinarbeid aan; wij bleeven hier bij elkander tot dat het gezweef der affchuwelijke nachtvogels, de vledermuizen, die geduurig om ons hoofd ſnorden, ons naar onze wooning dreef; den volgenden nacht zag ik, al droomend, niet dan angſtige en verwarde tooneelen van ſcheiding en droefheid, maar hoe? dit weet ik niet meer.

O! mijn vriend mogten deeze treurige, rustvermoordende gewaarwordingen eens uit mijne ziel verdreeven worden! o! kon ik die eens wegweenen in uwen boezem, beste Karel! ik zou misſchien lucht krijgen en weder leven genieten.

VII.

Geheel luistering Rondeu WILLEM en LOUISE.

M.D. Bladz...

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY

ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS.

VII.

Nu, lieve vriend! nu ben ik volkomen overtuigd, dat NANNIE's hart zoo wel droevig is als het mijne, en dat een akelig voorgevoel van een toekomstig onheil voor haare ziel, als voor de mijne, zweeft.

Deezen middag wandelde zij op het eilandjen met haare kindertjens aan haare hand; ik zat achter een der andere struiken in de nabuurschap van deeze, en hield mij stil om hen te verrassen, en intusschen de gesprekken der lieve moeder met haar vraagend kroost te beluisteren; bij eene struik, welke zij langs traden, lagen verscheiden vedertjens van eenen kleinen vogel op den grond; WILLEM zag ze liggen, en riep, even of hij daarin het teken van eenig onheil vond: „ Zie eens, moeder! zie eens, „ een vogeltjen dood! " NANNIE zag op, bejammerde het lot van dit diertjen, dat zeker, huppelende op een takjen, door een roofvogel overvallen, en al spartelende met zijn leven, eenige zijner vedertjens verlooren had; zij zocht hier in den omtrek naar een nestjen, en vond het in het toegerold blad van een digtgetakten boom;

boom; vier vederlooze kiekentjens waren in hetzelve, die, door gapende nebjens, uitgestokene halzen, en een kermend gepiep, hunne behoefte aan elk voorbijganger toeriepen: „ Zie „ hier, lieve kleinen!" zeide de getroffen, de droevige NANNIE, „ zie hier de verlaaten kin„ dertjens van eene vermoorde moeder; zeker „ was zij uitgegaan om spijze voor dezelve te „ zoeken, en keerde nu met een volgeladen „ kropjen tot hun weder, toen een gulzige „ raaf of reiger haar verraste en het weder„ keeren belette; hun vader is misschien ook „ wel dus omgekomen, of welligt betreurt „ hij den dood van zijn gaaiken in een een„ zaamen oord, en vergeet zijne jongen, wie „ zal nu deeze arme, verlaaten schepseltjens „ voeden? wie zal hen beschermen voor de „ moordenaars van hunne ouders? onnozele „ diertjens, hoe veel ellenden wachten op u!" Dit zeide zij met een toon die mij door 't harte sneed, die ook de lieve kleinen trof, en LOUIZE bijna deed schreien; terwijl WILLEM, vol cordaten moed, zeide: „ Moeder laat ons „ die vogeltjens bewaaren; leg die lieve dier„ tjens in mijn hoed, en ik zal ze weg„ brengen, en voedsel geeven" — „ Neen „ in mijn korfjen, lieve moeder!" hervatte LOUIZE; „ leg hier de vogeltjens in, en ik „ zal met WILLEM de arme diertjens wegbren„ gen;" hun moeder keurde deezen inval goed,

lag

lag het nestjen met de jongen in het eene korfjen dat aan LOUIZE's armtjen hing, en gaf, terwijl zij dit deed, eene diepe zucht; zeker dacht zij meer hierbij; en van de zachte woorden, die zij zig ontvallen liet, hoorde ik deeze: „ Arme wichten! wie weet wat binnen kort uw „ lot is! o God! dit valt hard:" toen ik die laatste, een zoo hartgrievend denkbeeld verradende, woorden hoorde, giste ik wat zij dacht, dacht het een oogenblik met haar na, en alles werd akeligheid en nacht rondom mij; nu kon ik mij niet langer inhouden, en riep met eene droevige stem: „ Zeg, dierbaare NANNIE! „ waarom zegt gij dit met zoo veel nadruks?" mijn stem ontzettede haar; zij dacht mij niet zoo nabij zig; ik ging rasch naar haar toe, vattede haar hand, en mijne droevige oogen vroegen haar, met nog meerder nadruks dan den toon mijner stem: „ Waarom zegt mijne NANNIE „ dit *zoo?*" en zij, terwijl haar zacht, haar te vooren peinzend gelaat zig kunstig ophelderde om mijne rust te herstellen, zij zeide niets dan: „ Ach! zie deeze arme vogeltjens, en ik, lieve „ Reinhart! ben eene zwakke vrouw; gij zelf „ hebt immers medelijden?" traanen, die veel meer zeiden dan haare woorden, dreeven in haare oogen; traanen uit een treurig nadenkende ziel geboren, vloeiden langs mijne wangen; WILLEM zag dit, en zeide met een klagenden toon in zijne lieve stem: „ Vader moet niet

„ schreien

„ ſchreien en moeder ook niet, WILLEM zal „ de kleine vogels opvoeden!" Och! het lieve kind! hij vattede de oorzaak mijner traanen niet! o Karel! had ik die woorden van NANNIE niet gehoord! of liever had zij die niet gedacht! of dacht zij misſchien niet zoo droevig als ik mij voorſtel? beklaagde zij misſchien in eene meer dan gewoone teêrhartige luim niets meer dan deeze vogeltjens? is alles ook maar een ſpel van mijne melancholike verbeelding? en waarom is die verbeelding zoo zwart, zoo droevig, die nog korts niet dan lagchende beelden maalde? en waarom ſtaat NANNIE's gelaat ook zoo peinzend, zoo droevig, even of een droevig voorgevoel door haare ziel waart? ach, Karel! ik weet het niet? wie zal mijne vraag beantwoorden? alles, ik weet het niet hoe het is, maar alles, alles is mij verward en donker.

VIII.

Deeze brief ſchrijf ik u van *la Recompence*; ſedert een' dag of agt ben ik met mijne vrouw en kindertjens hier; en op het gelaat van mijne lieve NANNIE heerscht, dunkt mij, meer kalmte en vrolijkheid, dan voor eenigen tijd; van alle zorg, ook die voor haaren eenzaamen vader,

der, welke altijd min of meer aan haar kinderlijk hart knaagt, ontſlagen, geniet zij zijne tegenwoordigheid, en al het genoegen dat dit landgoed voor haar oplevert, met een vrolijk hart: nog nooit hebben wij zoo veele dagen na elkander hier doorgebragt, noch al het aangenaame, dat deeze ſtreek oplevert, zoo op ons gemak kunnen genieten; en hoe veel van dit aangenaame vindt zijnen oorſprong in het kinderlijk genoegen dat NANNIE hier genoot! die plekjens waar wij het zuiver vermaak der jeugd genooten, waar wij eens zorgeloos gelukkig waren, hebben tog bekoorelijkheden die de ſchoonſte waereldoorden voor ons misſen: NANNIE gevoelt dit onmiddelijk; en zou ik dit, bij de herinneringen die zij mij hier en ginds bij haare lievelingsplekjens mededeelde, niet met haar gevoelen? met hoe veel welgevallen kon ik die aanzien als plaatsjens waar haare ziel ontwikkelde, waar het bevallige kind tot eene edele vrouw, tot eene voortreffelijke moeder, zoo als zij nu is, rijpte: een priëeltjen waar zij ſchreide, zoo wel als een boom waaronder zij ſpeelde; het bloembed waar zij zaaide, zoo wel als het wandelpad waarop zij aan de hand van haaren godvruchtigen vader, wijsheid en deugd leerde, alles is mij belangrijk, en heeft iet heiligs voor mij; en als ik nu mijne NANNIE op die zelfde plaatſen, in 't midden van haare veel belovende kinderen, onder een aangenaam gevoel van haare

re beſtemming, zoo zie heen wandelen, dit levert mij een betoverend tooneel.

De verandering is tog altijd aangenaam: de ſuiker-arbeid bevalt mij zeer wèl; met hoe veel vermaaks zie ik van de kamer, op welke ik u deezen zit te ſchrijven, het riet aanvoeren in de loges; het rollen der raderen en het gedreun der molens, bevalt mij zelfs, dewijl het zoo veel bezigheid en leeven vertoont; maar nog liever is het mij wanneer ik de ſuiker-akkers zelf langs wandel, en daar het ſnijden, het opladen, en wegvoeren van het riet aanzie; wanneer dan de kleine WILLEM mij verzelt, die door de nieuwheid van de vertooning, welke hij ziet, eene menigte nieuwe vraagen formeert, die ik hem zo goed, zoo verſtaanbaar ik kan, ontwikkel; of wanneer ik hier, terwijl NANNIE bij haaren vader op het belommerd voorplein, over het geluk van haar huwelijkslot zit te keuvelen: eenzaam, bij een vallenden avond, onder een Kawoerde, die het voetpad omzoomt, nederzit, en den ſtatigen avondwind door biezige toppen van lang opgeſchooten riet hoor fluisteren, en in ieder ſchuivend blad den toon hoor van nadenken en van vergangelijkheid; terwijl van Negers verlaaten akkers, op welke de rust is wedergekeerd, aan alle de gevoelens van mijn hart, voedſel geeven; hoe ſchoon evenwel die ſuiker-akkers zijn, hoe

be-

bevallig de verandering zij, de oord, de aanleg, en de landbouw van mijne *Solitude* gevalt mij veel beter: is het eigenliefde, of wat is het, dat wij meestal onze eigene bezittingen voor ons verkiezelijker houden dan die van anderen? en dat wij zeer zelden zoo ontevreden met onzen ſtaat zijn, dat wij dien geheel, met alle omſtandigheden die denzelven vergezellen, tegen eenen beteren zouden willen ruilen? wat ook de oorzaak zijn moge, het verſchijnſel is weldaadig en bevorderlijk voor onze rust; het levert altoos een bewijs op, dat Gods bedeeling van de lotgevallen der menſchen, hoe verbazend onderſcheiden, echter niet kwaad is; en dat vergenoegdheid, die rijk maakt, algemeener is dan men bij het overzien van 't geheel wel zeggen zou.

Ach! wat is het een bekoorelijk gezicht! wanneer een, door de jaaren en ervarenheid eerwaardig, man, de vrolijkheid der jongheid op zijn gelaat doet ſpreeken, om voor kinderen belangrijk en beminnelijk te worden: dit toneel zie ik dagelijks in NANNIE's vader, zoo dikwijls hij onze kleinen rondom zig ziet; zij beminnen den ouden man hartlijk, en vinden hun vermaak in hem te dienen; dikwijls neemt hij LOUIZE op zijne knieën; ſpeelt en praat met haar; en wekt, door eene menigte voor het kinderverſtand bereikbaare vraagen, haare ſchran-

derheid op; elk gepast antwoord, elke kinderlijke inval is hem vreugde, terwijl zijn oog somwijl dan het kind, dan haare moeder aanziet, vergelijkingen tusschen dezelven maakt, en nu en dan door eenen verborgenen traan, dien hij in stilte wegwischt, vertoont dat hij meer denkt dan dit; dat zijne verbeelding nog vertoeft bij de asch van zijne MELIDE, wier trekken zij vertoont.

Onder de genoegens die wij hier genieten, kunt gij u zeker voorstellen dat een tourtjen te paard naar de schoone grot en waterval, die ik bij mijne eerste komst in deezen oord door NANNIE leerde kennen, zeker mede behoort: welk een hemelsche stond brengen zij mij voor den geest! hier leerde ik NANNIE het eerste geheel kennen, en haare wederliefde voor mij werd mij zichtbaar; welk een schat van zaligheid hoopte, ja voorspelde ik mij hier in de bezitting deezer vrouw! en hoe veel dit ook weezen mogte, ik heb mij niet ijdel gevleid; al wat ik mij van de toekomst beloofde, heeft zij mij geschonken, en meer dan dit; vijf jaaren zijn 'er verloopen; zij leverden mij veel vreugde en veel kommer op, maar onder beiden was mijne Gade mijn genoegzaame schat, en de eenige vervulling van mijne wenschen: een langer kennis van haare waarde, heeft mij vaster aan haar verbonden

dan

dan de vuurigſte verbeelding mij toen kon voorſtellen, en de kinderen, met welken de goede Hemel onze liefde bekroonde, die onzer beider zorg en tederheid vorderen, en beloonen door wedermin, zijn eene nieuwe band welke ons naauwer aan elkander, en aan het leven verbindt; alle deeze gewaarwordingen vereenigen zig in mij, bij den enkelden aanblik deezer ſchoone grot, en zij blijft mij wat zij mij eenmaal was, een paradijs: en wat zou zij, wat zou de geheele wereld mij zijn zonder NANNIE? niets dan een akelig graf.

Met dezelfde verrukking die mij voor vijf jaaren bezielde, wanneer ik met haar het *Ehliche gute nacht*, op een ſchoonen avond, zong, heb ik het gisteren herhaald: de nog niet half verlichte maan gaf een kwijnende glans op het groen van 't loofprieeltjen daar wij zaten; de bloemen, die het omringden, geurden verkwikkend, en de droppelen van den vallenden daauw glinſterden op derzelver bladen; wij zongen, en de echo zong ons duidelijker na dan ik dit immer hoorde: kent gij dat teder liedjen, Karel? anders kunt gij 't hier leezen, en ook met uwe CHARLOTTE zingen:

1.

Gute nacht! gute nacht!
Unſer taglauf iſt volbracht,
Golde ſternlein auglen wieder,
Von des Himmels zinne nieder
Und des mondes ſcheine lacht,
Gute nacht! gute nacht!

2.

Zum Clavier — —
Herzens weibchen! eilen wir,
Um in goldgeweb zu ſpielen,
Was wir fur ein ander fühlen,
Ich für du und du für mir.
Am Clavier! am Clavier!

3.

Gottes ruh — —
Sauſelt uns von Himmel zu,
Bringt uns der empfindung fulle
Zartlichkeit und herzens ſtille,
Ach ich fuhle ſie wie du
Gottes ruh! Gottes ruh!

4.

o Gewis! o gewis!
Welt du bist ein paradis,
Wen wir ſchon in erden leben
Liebe nehmen, liebe geben,
Welt dan bist du uns gewis
Paradis — —

5.

Schimrend fält —— ——
Unsre thrän den Hern der welt,
Ihm den ſtifter unſer ehe,
Flämt den dank zum fernſten höhe
Sieh die thräne Hern der welt
Wie ſie fält —— ——

6.

Gute nacht! —— ——
Sieh der mond in ſtille pracht,
Uns mit goldne ſtralen winken
Um in deinen arm zu ſinken.
Weib! zur wonne nur gemacht
Gute nacht! gute nacht!.....

Zoo lang de verandering van luchtſtreek, plaats, of het gezelſchap van haaren vader dien invloed op NANNIE's vrolijkheid behoudt, wilde ik haar gaarne hier laaten, al mijn rust hangt van haar geluk af; is zij te vreden, hoe gaarne wil ik dan eenige ſombere weeken zonder haar op *Solitude* doorbrengen, en eerlang derwaards, waar mijn opzicht mij heen roept, alleen verrijzen.

IX.

Zedert vier dagen ben ik met alle de mijnen op *Solitude* wedergekeerd; NANNIE wilde niet

zonder mij op *Recompenſe* blijven, en mijn hart verheugde zig in haare keuze: wij reisden den grootſten weg over het water; en moesten ook een eind weegs langs de zeekust heen zeilen; de nieuwheid van dit toneel voor onze kindertjens, en het zeldzaame voor NANNIE, leverde eene vrolijke verkeering onderweg op, en NANNIE herſtelde zig eenigzins van de aandoeningen welke het affcheid van haaren ouden vader haar veroorzaakt had; geen nieuwe verſchijning ontſnapte het oog van onze kleinen: geen zee-arend, zee-eend, of patrijs, of andere groote en ſchoongevederde vogels, vlogen rondom ons, noch doken in de golven, of rusten op de takken der oeverboomen; geen Indiaan dobberde met zijn cano op de golven, noch vischte met korven, netten of haaken, hier en ginds op een zandbank, of zittende in zijn huppelend vaartuigjen; geen zeeleeuwrik orgelde boven ons hoofd, of de kleine nieuwsgierige wichten, overlaaden ons met eene menigte vraagen, en ſtonden, geheel leergierige aandacht, te luisteren, naar elk woord dat van mijne, en hunne moeders lippen rolde: het geklots der zeebaaren ontzettede hen niet, en het gerinkel der kleine kreek-golfjens deed hun vermaak: eindelijk ſtapten wij allen wèl voldaan op *Solitude* te land.

Nu is het een ander vermaak hen bij de in-

zig-

zameling der Cacao tegenwoordig te zien; met een kleinen gaffel ſtooten zij voorzichtig de laagſte peulen der kleiner boomen af, en zijn bij elke vallende peul zoo voldaan over hun bedrijf, als een kunſtenaar bij eene nieuwe welgelukte proef; juichend komen zij naar mij toe, en verhaalen mij wat zij onder het opzicht van Violet, terwijl hunne moeder op eene beſchaduwde bank dicht bij hen zat, verrichten, waarlijk hunne vrolijkheid, en NANNIE's lieve opgeruimdheid van geest, geeven mijn landgoed zijn eigen' naam volkomen weder, en maaken het een *Heureuſe Solitude*.

X.

Uit eene zwaare ziekte herſteld, die eerst onze kindertjens in een kleine maat en daarna mij heviger aantastte, vat ik vrolijk de pen weder op, om u dankbaar te melden dat Gods goedheid mij weêr gered, en de traanen der vreeze van mijn lieve NANNIE's wangen heeft afgedroogd: met welk een deelneemenden kommer, met welk eene tedere bezorgdheid bewaakte zij mij! zij at of ſliep niet, en wilde zig geen oogenblik van mijn ziekbed verwijderen: o! welk een troostende engel was zij voor mijn ziel!

bij haar vriendlijk oog gevoelde ik de benaauwdheid der ziekte wijken; haare zachte handen maakten mijn leger gemaklijk, en ik kon God voor zoo veel goedheid nog in 't midden van mijne zwaarſte pijnen danken: dikwijls zag ik een traan van kommer in haare lieve oogen drijven, of die in ſtilte wegwisſen, terwijl haar blik tegen mij zig ophelderde, en de toon haarer ſtem vrolijk was, om beklemming van mij afteweeren; en bij de eerſte aanſchijnende beterſchap gevoelde zij, door de hoop bezield, haare eigene matheid en lijden niet meer.

Welke levendige proeven van haare onberekenbaare waarde heb ik ondervonden! o! konde ik al haar leven kommer en lijden van haar afweeren! mogt ik al het leed dat ooit ons treffen zal, alleen draagen, en haare zachte ziel altijd gelukkig zien! nooit kan ik haare liefde vergelden, en vooral om haaren wil dank ik God die mij tot het leven wederriep.

Met meer gevoel dan ooit, zong ik ſtraks onzen geliefden morgen-zang, wiens zachte melodie het kirren van een tortel ſchijnt te willen naboótſen; NANNIE nam haar citer en ſpeelde mij na, onze kinderen luisterden;

Goe-

1.

Goede morgen! goede morgen!
Groote en kleine zorgen,
Wijfjen! deelen wij:
U heeft me in dit leven
God tot troost gegeven;
o Hoe dierbaar zijt gij mij!

2.

Goede morgen! goede morgen!
Hel en onverborgen
Glanst het morgenlicht;
Goude zonneſtraalen
Doen haar ſchoonheid daalen
Op uw blozend aangezicht.

3.

Vreugdetraanen op de wangen,
Zijn, voor God, mijn zangen
Die mijn vrouw mij gaf;
Ligt zijn me alle plaagen,
Die 'k deez' dag zal draagen,
'k Werk mijn taak, al zingende, af.

4.

Zacht en blijde, zacht en bijde,
Zit zij aan mijn zijde,
Dit bevallig kind.
'k Zie haar vingers zweeven,
'k Hoor haar ſnaaren beeven,
Als een bloemſtruik door den wind.

5.

Goede morgen! goede morgen!
Alle onze zorgen
Wijſjen! deelen wij;
Gaarne wil ik leeven,
Gaarne in Eden zweeven;
Doch, engel! aan uw zij!

Nogthans ben ik, in weêrwil van de dankbaarheid, die mij met zoo veel reden bezielt, zoo opgeruimd, zoo kommerloos niet, als men zig anders dikwijls na de geneezing uit eene krankheid gevoelt: eene nachtlijke ſchaduw ligt op alle de voorwerpen die mij omringen, en bedwelmt mijne vrolijkheid; is het overgeblevene zwakheid? of is het kommer, dat ook deeze ziekte mijne lieve, afgeſloofde Gade treffen zal? och! daar bewaar' haar God voor! nu is zij volkomen gezond, en de glans der vreugde over mijne her-

herſtelling ſchittert in haare zwarte oogen, en ik heb geene andere reden tot dien kommer, dan dat het nu de tijd is der landziekten, de akelige, zwaare, heete lucht, die alles afmat en doet kwijnen.

In alle de jaaren die ik hier vertoefde, heb ik nog nooit de brandende hitte tot zulk een peil gerezen gezien: alles is verſchroeid; de bladeren hangen verſlenst en dor aan de boomen; de weiden zijn zonder gras, als met hooi bedekt; de beeken zijn uitgedroogd; en op de keitjens die haare dorre bedding bevloeren, buigt zig het ſtro der verzengde oeverplanten neder; het vee klaagt, door een treurig geloei, zijne bange behoefte, en roept tot God om de druppelen van den weldaadigen regen, maar geen wolkjen verſchijnt in de lucht; het kleine vlokjen dat zig vertoonde is even rasch verſlonden, en een vuurroode nevel omzoomt den zichtëinder: de verrijzing der zon is dreigend, en de klimmende maan ſchijnt bloed; de matheid der Negers, hoe zeer ik hunnen arbeid zoo veel mogelijk verminder, en meer verſterkend voedſel geef, doet mij echter ook onder hun voor ziekten vreezen.

Welke afhangelijke wezens zijn wij tog! de gantſche Natuur ſmacht ons tegen, en wij kunnen geen enkel wolkjen ſcheppen dat haar bedaauwt;

daauwt; wij dorſten naar een enkelen druppel, en die druppel verdroogt in de brandende lucht.

Hoe oneindig groot is de Schepper in de dreigende Natuur, maar hoe goed, hoe almagtig in haare weldaadige verſchijnſelen: o! mogt een ruiſchende regen, die op rammelend loof nedervalt, en de onreinheid des dampkrings zuivert, ons eerlang tegengeuren, dat de almagtige Schepper de goedheid is.

XI.

Ach, Karel! gij eenige vriend op de gantſche wijde wereld, in wiens medegevoelend hart ik de bittere klagten van mijne doodlijk benaauwde ziel kan uitſtorten, ook gij zijt mij vreemd geworden: weeken van bang, van naamloos verdriet, zijn doorgekwijnd, zonder dat ik in ſtaat was u ééne mijner ſmerten mededeelen; een zwijgende, norſche droefgeestigheid, die de levenskracht verteert, eene overmaat van lijden, die ſomwijl mijn gevoel verdooft, en mijn 't hart bij poozen als verſteent, overmeesterde mij, en heeft mij daarenboven nog van dat eenig ge-

genoegen, dat het klaagen aan u mij geeven kan, beroofd: dit is het eerſte oogenblik dat mij deeze kleine verzachting van mijn onuitſprekelijk lijden vergunt: o, Karel! laat mij uitweenen aan uw broederlijk hart! tot weenen, en tot niets anders, heeft het lot mij beſtemd: ach! waart gij bij mij! gij zoudt uwe traanen met die van uwen rampzaligen vriend vermengen; gij zoudt mij troosten, en uw troost zou mij, even als eene eenzaame ſtar, die in een zwartbewolkten nachthemel den angſtigen reiziger aanflonkert, eene ſchaduw van licht doen ſchemeren op mijn eenzaam en akelig pad: maar ach! wat ſpreek ik van ſchemering? van licht? o neen! voor mij ging het licht in dit leven voor altijd onder; en de donkerheid des doods omgeeft mij: en uw troost? ach! wat zou die mij nog baaten kunnen, na dat ik alles verloor? had ik dit kunnen denken, toen ik mij voor nog weinige maanden den gelukkigſten ſterveling noemde? o wereld! hoe bedriegelijk is uwe beste vreugde! gij verheft den armen mensch tot het toppunt van geluk, om hem in eenen diepen bodemloozen afgrond nederteſtorten: ik rampzalig man! moest daarom ſlechts alle de zaligheid der edelſte liefde leeren kennen, om eens het lastig leven in de ondragelijkſte, de doodlijkſte eenzaamheid doortekwijnen; ik moest ſlechts eenen korten tijd leeven, om jaaren lang te ſterven: ach! konde

ik

ik ſterven! konde ik deeze akelige wereld, dit ſtikdonker dal vol kuilen en moerasſen verlaaten, daar de noodſtormen het enkele bloemtjen, dat de droevige vreemdeling met zoo veel vlijts aankweekte, op één oogenblik vernielen: konde ik ſterven, dan viel ik op het harde rustbed van mijne NANNIE neder, en zamen zouden wij den ſlaap des doods ſlaapen.

Ach! mijn vriend! ik meende dat ik al bedaard was; dat ik mijn ſmart aan u zou kunnen uitklaagen; maar neen! mijn hart is al te vol om door klaagen lucht te krijgen; ik moet weder inzinken in mijne ſtomme ſmart.

XII.

Ik wil andermaal beproeven om mijne volle ziel aan u uitteklaagen; 'er blijft mij geene andere verzachting over, en verzachting moet ik hebben, of de ſmert zal mij dooden: hoe woest is de hartstogt die mij overmeestert! ik begeer uw medelijden, en ik noemde u nog niet eens mijn jammer: ach! hoor ze dan, lieve Karel! en barst met mij uit in broederlijke traanen: „*Ik „heb mijne* NANNIE *verlooren!*" die tedere gezellin van mijne jeugd, mijne lieve, zachte, trou-

trouwe lotgenoote, mijn eenig al in de zichtbaare wereld, om wie het lastige leven mij niet dan zaligheid was; haar, die ik zoo lang, zoo smachtend zocht, die ik eindelijk zoo zalig vond, die engel mijner vertroosting, het middenpunt van alle mijne wenschen en genietingen: ach, Karel! haar heb ik verlooren, na zulk een kort bezit in dit leven, voor altijd verlooren....

Hoe onverwacht! eene ziekte van maar vier dagen waarschuwde mij tegen zulk een verlies, en, eer ik het dacht, was zij weg....

Verlooren, weg! hoe akelig klinken die woorden! hoe recht drukken zij mijn gevoel uit! zij die alles voor mij was, vind ik nu nergens weder dan in mijn vanéén gereeten boezem.

In mijnen arm gaf zij den geest, na dat mijn mond den laatsten adem van haare verstijvende lippen had opgevangen, terwijl haare koude, en van het angstig dootzweet nog klamme hand, mijn hand zoo teder, zoo veelzeggend drukte, en daarin bestorf, terwijl gaf zij den laatsten snik, en liet mij alleen; alleen, om in een diep gevoel van mijne rampzaligheid wegtesterven: och! mijn vriend! wat zeg ik? waar is mijn godsdienst, waar is de troost die hij aan ongelukkigen geeft? ach! ik gevoel het; mijne droef-

droefheid is de droefheid van eenen Christen niet; is die droefheid niet, die de zachte, geruste, en zalige NANNIE waardig is; ik ben te veel mensch; zulke wanhoopige traanen vereeren 't voorwerp van mijne liefde niet, en, ach! ik kan nu nog geene betere weenen; de zachte aandoening, de ſtille droefheid is, zoo wel als alle rust in dit leven, voor mij geſtorven: alle beekjens van genot zijn voor mij verdroogd; en het toekomſtige! o! hoe verward, hoe omneveld ligt dit voor mij! mijne dik gekreetene oogen kunnen ſlechts kort rondsom zig heen zien, en daar is niets dan nacht en ſchaduw.

XIII.

Aan u te ſchrijven, en u telkens dezelfde ſmert mijner ziele te klaagen, geeft mij eenige verligting, en mijne aandoeningen worden minder wreed; ja 't ſchijnt mij of 'er weder een vonkjen hoops in mijne donkere ziel herleeft; hoop, ja, op wederzien, op wedervereeniging, maar niet hier; o neen! hier verliet zij mij voor altijd, en ik zal welligt nog een lang, donker, en moejelijk pad, eenzaam en zuchtend moeten afzwerven; maar in de andere wereld, daar, waar godlievende zielen elkander zullen wedervinden, om nooit weêr

weêr te moeten ſcheiden; met deeze zalige hoop is haare ziel ook naar het vaderland der vreugde verreist, toen ik, ſnikkende in traanen, raadloos bij haar ziekbed ſtond: en 't is de werking van deeze hoop alleen, die mij genoegzaamen moed inſtort om eenige omſtandigheden, die het ſterven van deeze engel vergezelden, medete deelen.

Door eene woedende koorts aangetast, was zij meestal bedwelmd, en ſprak dus niet dan afgebrokene en verwarde redenen, of zij lag ſtil, als of zij ſluimerde: als haare reden bij oogenblikken helder was, dan vroeg zij naar haare kindertjens; maar eer zij die zag, eer zij nog gevoelde dat ik haare lieve hand kuschte, zonk zij weder in haare akelige bedwelming weg; doch wat zeg ik, akelige bedwelming? voor mij, ja, was zij akelig; mij beroofde zij van zoo veele ſchoone gedachten, lieve woorden, en tedere blikken, als anders haar edel hart mij zou medegedeeld hebben; doch voor haar was die bedwelming weldaadig; want de benaauwdheid haarer krankheid gevoelde zij hierdoor minder; doch bij den afloop van haar leven, toen de machine verminderde, toen de woedende koorts haare krachten verteerd had, ſcheen haar geest optehelderen, maar 't was om te gevoelen dat haar einde naderde; toen ſtak zij haare hand naar mij uit; drukte de mijne teder, en zeide, met eene beevende ſtem, en als

gebroken woorden: „Ach! mijn eenige! wij moe-
„ten ſcheiden; wij waren al te gelukkig voor
„deeze aarde; in eene ſtille zaligheid, die
„maar weinige menſchen kennen, bewandelden
„wij, een eind wegs, het pad des levens
„zamen; nu zal ik u verlaaten, en gij zult
„alleen doolen;" hier wischte zij haare traa-
nen af, en zeide verder: „Ik ween niet om
„mij zelve, neen mijn dierbaare vriend! ik
„gevoel te wèl dat de beste vreugde der aarde
„niet meer is dan eene ſchaduw van die, wel-
„ke ons wacht in de wereld daar ik heen ga:
„o! hoe vrolijk ga ik daar aan de hand van
„dien Zaligmaker, op wiens veilige leiding
„ik mij ſedert verſcheidene jaaren reeds verliet,
„gerust op zijne trouw, heen; gaarne even-
„wel had ik nog wat verder met u gegaan,
„en u de zorg van het leven helpen draagen;
„want gij bemindet mij teêr; en dit weet ik,
„gij zult uw eenzaam pad met heete traa-
„nen beſproejen! maar ach! laat uwen gods-
„dienst, die, zoo veel mogelijk is, afdro-
„gen! houd moed; onze ſcheiding is maar
„kort, maar eenige weinige jaaren; deeze zul-
„len wegvlugten als een droom; en dan zien
„wij elkander eeuwig, eeuwig weêr; al ver-
„laat ik u, tog ben ik voor u niet verlo-
„ren" ..... Hier hield zij op, en weende.
Mijn ſnikken en een ſpraaklooze tedere af-
ſcheidsgroet, deed haar eenige oogenblikken
zwij-

zwijgen; zij was mat: zij vroeg naar haare kindertjens; ik bragt haar die; zij zag ze zeer teder aan; kuschte ze vaarwel, met een gelaat waarin meer de hoopende, dan de scheidende moeder sprak, en zeide: „ Gij mijne lievelingen! waart, nevens uwen vader, mijn dierbaarste schat! ach! niet lang was ik uwe „ moeder; zonder moederzorg zal uwe jeugd „ in de wereld moeten omdoolen; " haare traanen vielen op de koontjens van LOUIZE; „ maar, „ wat zeg ik, Gods zorg is veel veiliger dan „ die van de allerbeste moeder; en die zal u „ bewaaken: o goede Heiland! gij die altijd kinderen bemindet, en hun de zaligheid belooft, zorg voor deeze wichten; zij zijn u toegewijd! " zij drukte beide haare kindertjens nog eenmaal aan haar hart, en riep toen: „ Vaart eeuwig wel! " aêmechtig door zoo veele aandoening, viel zij in eene onrustige sluimering; mijne hand was gevoelloos geslooten in haare hand; mijn angstig oog nam alle de trekken van haar verminderend gelaat, met diep gevoel, waar; zij ontsloot nogmaal, haare oogen, en zeide: „ o Die scheiding valt hard! „ ik droeg deeze onnozele wichtjens eens onder „ mijn hart; voor hun te zorgen was mijn leven, en nu blijven zij zonder moeder: o, „ mijn Reinhart! beloof mij dat gij de vader „ van onze kindertjens blijven zult; zweer, „ zweer mij bij onze liefde, dat gij door droef-

„ heid over mijn verlies, hunne zorg en op-
„ voeding niet zult verwaarloozen: de eeu-
„ wigheid, aan wier oever ik ſta, is ook
„ hunne beſtemming; ach! doe het uwe, om
„ hen daarvoor te bereiden; daar zal ik ze
„ van u afvragen."

Haar ſchielijk verergerende ziekte was oorzaak dat zij haaren vader niet zag; doch ook voor hem liet zij met eene allertederſte kinderlijke groet, eenen wensch, en dankzegging voor zijne vaderlijke liefde, na; en voegde 'er bij: „ Zeg tegen dien braaven vader, dat de gods-
„ dienst, dien hij in mijn hart aankweekte, nu
„ mijn eenige ſteun, mijn eenige troost is,
„ daar mij alles ontzinkt."

En ik, ach! wat kon ik anders doen dan weenen? ſpreeken kon ik niet; ik poogde mijne bittere ſmart voor mijne lieve lijderes te verbergen, doch zij bemerkte die; mijne dikke, heete traanen rolden op haare hand; zij ſloeg een blik vol onuitdrukbaare tederheid, vol ſtervende liefde — neen dit is niet goed gezegd — een ſtervenden, matten blik, waarin de onſterfelijke, de verengelde liefde nog flonkerde, ſloeg zij op mij, en zeide, met eene nog even hoorbaare, en verzwakte ſtem: „ Ach! lieve gade!
„ gij waart mijn grootſte goed op deeze we-
„ reld: ik dank u, beste vriend! voor alle de

„ vreug-

„ vreugde die gij mijn leven gaaft. . . . wij waren „ zeer gelukkig! helaas! te kort! . . . . . doch „ neen niet kort, eeuwig: hier begonnen wij „ slechts gelukkig te zijn, het rechte zal eerst „ komen: o wij zalige trouwgenooten! dat „ de godsdienst onze banden heiligde, dat wij „ beide door denzelfden Zaligmaker. . . . . " hier stierven de woorden op haare lippen; eene stuiptrekking overweldigde haar, zij zweeg; en zal zwijgen tot het lied der eeuwigheid haaren mond ontsluit, haar geest ontvlugtte haar; en ik, ik bleef bedwelmd, versteend, en roereloos staan; viel toen op het ontzielde lijk neder, en weet verder niet wat ik deed, of wat ik dacht, tot dat ik op eene eenzaame kamer weêr tot mij zelven kwam, en in eene bittere jammerkreet uitborst, daar rondom mij zag, en niemand vernam dan Violet, wiens zorg mij bewaakte; welrasch stond ik op, spoedde mij naar de rustplaats van het dierbaare lijk, vond het reeds in een doodsgewaad ingehuld, en gevoelde hier, bij dit zielloos stof, een der bitterste smarten die eene menschlijke borst kunnen verscheuren; toen ik haar koud, gevoelloos voor al mijn lijden, daar liggen zag, haare oogen, uit wier blikken ik nog zoo korts engelenvreugde indronk, geslooten, voor altoos geslooten vond; toen ik haaren lood-blaauwen mond als verzegeld en haar, op wien ik zulk een wettig, en helaas! zoo ik hoopte, een verzekerd recht had, van mijn

hart geſcheurd en mij voor eeuwig ontnomen zag; nu was mij de wereld, en, ach! zij is het nog, eene huilende wildernis, het leven een eindeloos, onafzienbaar pad, en het aanzijn een ondraagelijke last: akeligheid en nacht grimden mij aan; verzonken in de diepſte ſtomme ſmerten, ſtond ik, uuren lang, bij haar zielloos ſtof, en kwam telkens met die verſcheurende gedachten: „ zij is onherroepelijk weg, " weêr tot mij zelven, en mijne woedende ſmert vernieuwde: den meesten tijd bragt ik *hier* door, nergens kon ik het houden dan *hier*; mijne onnozele kindertjens zag ik met een wilden medelijdenden blik aan, maar den tederminnende vader vonden zij niet: voor hunne lachjens, en hunne traantjens was ik even onaandoenlijk, en ik liet hen eenige dagen geheel aan de zorg van hunne voedſter over.

Eens op een onvergetelijken dag hoorde ik de kleine LOUIZE bitter weenen, en met een ſtem vol hartlijke ſmert uitroepen: „ Waar is „ moeder? moederlief bij LOUIZE komen; " nu werd ik uit mijne rampzalige mijmering wakker, en mijn mededogen werd vaderlijk; ik gevoelde niet meer alleen mijn verlies, maar ook dat van deeze onnozele wichtjens; ik dacht aan de woorden van hunne heengaande moeder, en ben ſedert dien tijd hun een tedere, maar nog wel eens een door droefheid bijna zinlooze vader:

met

met een kwijnenden onlust betoon ik hun alle die hulp, en die genoegens, die binnen mijn bereik liggen; maar ach! mijne treurigheid verdooft hunne vreugde, en deeze onnozele wichtjens verlooren een onberekenbaare ſchat in hunne moeder; met den besten wil om hun gelukkig te maaken, kan ik niet.

Vaderlijk mededogen, en het levendig gevoel dat zij het eenig overblijffel van mijne onvergelijkelijke wederhelft zijn, boezemen mij telkens zorg in, en al die liefde voor welke mijn hart, na dat het zijn onvergoedbaar verlies leed, vatbaar is; doch dikwijls doen zij mij eene menigte vraagen, die ik vergeet te beantwoorden; zij zoeken vreugde bij mij, en zien niet dan een weêmoedigen glimplach, die door de hevigſte ſmerten heenboort, en hooren niet dan een' zucht.

Voor vreugde ben ik geheel onvatbaar; al mijne vreugde zonk voor mijn leven in het graf van mijne gade neder; ſchrik en ontroering, lijden en zorg, zweeven mij, bij elken voetſtap op mijn akelig pad, op zijde, en het grootſte genoegen, voor 't welk ik vatbaar ben, is dat, het welk ik verzamel bij haar graf; hier, onder de ruiſchende cijpreſſen, die het beſchaduwen, te mijmeren, bij haar ſtille wooning nedertezitten, die ſomwijl voor een oogenblik te ontſluiten en haar lijkkist even aanteſtaaren, daar te

denken op het geen zij was, en op alles wat ik verloor, dit is de grootſte vreugde die de aarde mij geeven kan.

o! Hoe gaarne zou ik een kostbaar monument van albast, zoo blinkend en zuiver als haar hart, ter eere van haare vrouwlijke deugden en ter gedachtenisſe onzer vroeg verbrokene liefde, laaten oprichten! doch de gelegenheid hiertoe ontbreekt mij, en hoe weinig zegt dit ook? in haar leven was zij wars van ſchitterenden tooi, en van al wat naar glorie geleek; zij beminde de ſtille, verborgene, geruchtontwijkende deugden en genoegens; zoo was haar leven, en zoo was ook het heil onzer liefde; zoo moet zij ook in haaren dood zijn: wat behoeft een ander te zien hoe zalig die liefde was, en hoe hoog ik mijne NANNIE ſchattede? Engelen waren hier dikwijls de onzichtbaare getuigen van, en zij zullen het blijven, deeze verheugden zig over twee zulke gelukkige menſchen, maar zien nu ook den eenzaamen verlaatenen kwijnen, en hebben mededogen met zijn lot: in mijn hart, mijn eeuwigbeminnend hart, is een gedenkteken voor mijne wederhelft opgericht, dat de tijd, die marmer verbreekt en ijzer verroest, niet ſchenden, ja dat de dood niet verwoesten kan.

Die onſchuld en eenvoudigheid die haar geheele karakter verſierde, kenmerkt ook haare laat-

laatſte wooning: ik heb haar dierbaar overſchot mede geborgen in het graf dat ik voor mij had laaten bouwen; ik beſchreef het u voorheen; niet dan ſpaarzaam bezocht ik deeze doodſche plek toen mijne NANNIE nog leefde, en door haare liefde mij het leven zoo aangenaam maakte, dat ik mijnen hemel op aarde vond; ſlechts nu en dan kwam ik hier, om mij te herinneren, dat mijn geluk onbeſtendig was, en keerde dan met eene angſtige huiverigheid voor het denkbeeld van ſcheiding, terug; maar, helaas! toen dacht ik niet, dat de grievenſte ervaaring mij dit al rasch zoo akelig leeren zou.

Ach, mijn vriend! wanneer ik eens nadenk wat ik voor twee maanden was, en wat ik nu ben, dan ontvalt mij bijna alle levenskracht, en ik zink als een verwelkte plant daerheen; hoe rijk, hoe hartvervullend rijk was ik toen, in de bezitting van de beste vrouw! geen wensch bleef met haar onvervuld, en hoe arm ben ik nu! hoe dood arm! aan genoegen, aan rust, aan hoop, geen eene vrolijke gedachte vliegt meer door mijne ziel; eene aangrimmende ledigheid omringt mij, en alles, alles doet mij gevoelen wat ik eens bezat, doch nu voor altijd heb verlooren.

Een aangebeden vorst die door zijne wenken geluk en onheil ſchiep, en zig op ééns, kroon en ſcep-

ter, met al derzelver glorie, ontrukt ziet, is al zeer ongelukkig; maar, ach! zijn verlies bij het mijne gerekend, is flechts eene ſchaduw, een niet: alles, alles, vreugde, vrede, vergenoegdheid, alles bezat ik met NANNIE; haar hart was mij een bron van den reinſten wellust die voor menſchen vloeit; doch die bron is verdroogd, en dit hart is gevoelloos voor mij geworden: ondraagelijk denkbeeld! hoe foltert mij dit!

XIV.

Ach, Karel! nooit gevoelde ik de waarde uwer vriendſchap meer dan thans; hoe verligt het mijn hart, wanneer ik zijne benaauwde ſmerten aan u mededeel: ach! vaar dan voord, en hoor al wat mij drukt; was ik maar alleen ongelukkig, ik zou de eindelooze dagen van mijn kort leven zoeken doortekwijnen, maar, ach! mijne arme kindertjens! hoe doen zij mijn hart bloeden! deeze, zoo gewoon aan het opzicht van eene zorgvuldige moeder, die niet alleen voor het welzijn van hunne ligchaamtjens waakte, maar ook hunne zieltjens op eene, haar eigene wijs wist te ontwikkelen, die haare ſpelen leerrijk, en haare leſſen vermaaklijk maak-

maakte, zijn nu van al dat voordeel beroofd; aan het reddeloos opzicht van een' vader, en de gekochte zorg van eene Negerinne, die' hoe trouw, tog den geest en het gevoel van hunne moeder mist, overgelaten; o! hoe breekt mij het hart, wanneer zij, met een vleienden toon in hunne stemmetjens, mij somwijl om hulp vraagen; wanneer zij van mij iet afvorderen, dat hunne moeder hun gaf, en ik dan, als ik hen niet zoo help als zij gewoon zijn, hen verdrietig zie heen loopen, terwijl hun weêmoedig gelaat zegt: „ Ach! 't is alles tog anders dan bij moeder!" of wanneer ik de dwalende wichten, bij mangel van eene wijze besturing hunner spelen, met elkander zie twisten, tot zij eindelijk hun speelgoed wegwerpen, ledig bij mij komen staan, en mij aanzien als of zij zeiden: „ Gij zijt tog „ onze eenige troost, want wij hebben geene „ moeder meer!" o! hoe zwaar, hoe breekend klopt mij dan het hart! met een teder vaderlijk gevoel neem ik hen dan op mijne knieën, medelijdige traanen rollen dan uit mijne oogen, en ik vergeet voor een poos mijn eigen gemis, om dat van deeze onnozele wichtjens dubbel te gevoelen; en, ach! hoe hartelijk neem ik dan het besluit, om mij aan mijne diepe droefgeestigheid te ontrukken, en hunne onschuldige kindschheid zoo veel kommerlooze vreugde te doen genieten als in mijn vermogen is; dit deedt hunne braave, trouwe moeder; welk een somber ge-

genoegen heeft het dan somwijl voor mij in, om haare plaats te vervangen; en waarlijk, wanneer ik bemerk dat mijne gedwongene vrolijkheid hun doet lagchen, of dat mijne gebrekkige hulp hunne plannen helpt voltooijen, en dat het vergenoegen van hunne voorige dagen weêr in hun opleeft, o! dan flikkert 'er een straaltjen van genot in den nacht der treurigheid die mij omgeeft, en dan kan ik God nog danken dat Hij mij deeze kindertjens overliet.

XV.

Alles, alles herinnert mij oogenblikkijk aan mijn verlies: herinneren! neen, dit is onnodig, maar alles gilt mij de gewaarwording toe, die altijd met eene grievende levendigheid in mijn hart heerscht: geen plekjen in het gantsche huis daar ik die kreet niet hoor: „Zij is weg!" en nergens hoor ik het meer, dan op de bank waarop zij veeltijds des avonds met haar kindertjens zat te speelen, en waar ik, van den akker wederkomende, haar vond en bij haar zat: nu woont daar eene akelige treurigheid, dan zelfs als mijne hulplooze wichtjens daar eenzaam omheen

dwaa-

dwaalen, en droefgeestigheid omhult hen als in een dikken nevel; hij hangt op al de paden die mijne NANNIE kennen, en al het schoon dat ik hier ooit vond, is in schuw afgrijzen veranderd: alles wat haar hand aanroerde, of dat zij gaarne zag, heeft iet heiligs voor mij; ik gevoel dit zelfs bij 't aanzien van het rustend spinnewiel, dat, door zijne doodsche, beweegenlooze raderen, mij schijnt te zeggen: „ Zij, „ die mij leeven deed, is in rust bij de doo„ den:" haar lam dwaalt moedloos rondom mij, en zoekt vergeefs na de zachte hand die het wèldeed, en haar trouwe hond ondersteunt somwijl mijne klagten door zijn droevig gehuil, of zoekt zijn heul bij mij zijnen kwijnenden meester; en, ach! hoe lief is het mij wanneer de kleine WILLEM met deeze goede, kwijnende dieren speelt, en hen wèldoet.

XVI.

Geheel met mijn eigen lijden ingenomen, zeide ik u nog niets van den vader van mijne NANNIE; ach! die rampspoedige grijsaart verdient het medelijden van elk gevoelig mensch:

NAN-

NANNIE was de eenige troost die hem overig was, en met NANNIE ſtierf al zijn geluk; beweegelijk bejammerde hij zijn gemis, daar hij haare laatſte woorden niet gehoord, haar geen' afſcheidskusch gegeven had; en wat kan ik den goeden grijsaart zeggen? mijn eigen moed is te ver heen gezonken om den zijnen opte-beuren; als ik hem zie is onze ontmoeting ſpraakloos en droevig, en onze ſcheiding weenend: elk onzer gevoelt dan wat hij verloor, en gevoelt het te diep, te zwaar, om den anderen te troosten; en wanneer ik den goeden ouden man zie weenen, wanneer hij mijne kindertjens, als zij zijne knieën al ſpeelende omvatten willen, droevig aanziet, anders niet tot hun zegt dan: „ Ongelukkige ſchepſelen!" o dan wordt mijn hart verſcheurd, en ik moet weg — weg om in eenzaamheid uitteſchreien: ach! hadde ik iemand rondom mij die mijnen zinkenden moed opbeurde, en, door den troost van den godsdienst, olij in de wonden mijner ziele goot; hoe zoude ik hem zegenen; dit deed mijne NANNIE, en met haar ſtierf mijn raad, mijn troost, mijn vreugd, mijn alles, en niemand deelt in mijn lot.

XVII.

XVII.

Hoe verveelt mij alles wat ik doe! het nodigſte werk ſtel ik uit; en als de hoogſte nood mij dringt, dan doe ik het nog als een ſlaaf; waarlijk, had ik geene moeder, geene kinderen voor welke ik zorgen moet, ach! dan liet ik alles gaan zoo als het wilde, en zou ſlechts leeven om mijne geliefde doode te beweenen.

Nog niet eens had ik den bloemtuin na dien tijd bezocht; gisteren, al mijmerend voordgaande, zonder plan, vond ik mij op ééns in denzelven; eene verlaatene eenzaamheid en zwijgende ſtilte omnevelde deezen oord; daar waar mijne altijd werkzaame NANNIE een tooneel van keurigheid, orde en ſchoonheid vormde, daar zij een paradijs ſchiep voor mijn hart, daar vond ik nu eene treurige wildernis, een juist afbeeldſel van mijne eigene ziel: weeldrig onkruid, verdorde bloemen en een ledige grond, was al wat zig opdeed; het ongebezigd tuingereedſchap lag hierbij, en gilde verlaatenheid uit; het ledig priëeltjen, dat zij zelve gevlochten heeft, ſcheen mij toeteroepen: „ Zij, die mij

„ be-

„ bezielde, is weg;" dit was haar liefſte loofhut; het was geheel donker toegegroeid; geen lichtſtraal doordrong het loof; hier ging ik even zitten waar zij zat; maar, ach! ik kon niet; mijn reeds verſcheurd hart werd ijslijk gefolterd; ik ſtond ijlings op, en verliet deezen, mij voorheen zoo gevalligen, oord, met de grievendſte ſmarte, en wenschte mij, afgemat van kwelling, bij mijne gade, maar mijn kleine LOUIZE kwam mij al vleiende tegen; ik gevelde dat ik haar geluk bevorderde, en hield óp den dood te wenſchen: o mijn vriend! mogt den troost van den godsdienst mij verder leeren zien, en verder genieten dan dit ellendig leven, dan zou mijn lijden minder wreed, en het pad van een ſpanbreedte, mij geene eindelooze lengte toeſchijnen: ach! konde ik bidden, en de hevige ſmert mijner ziel, zoo als een kind, aan mijnen vader klaagen! maar, helaas! die zalige betrekking werkt niet meer op mijn hart; 'er hangt een bedwelmende nevel rondsom mij, en ik gevoel niet dan gemis.

XVIII.

XVIII.

Wat is het goed dat kinderen noch denken, noch gevoelen zoo als menſchen doen; dan waarlijk was hun aanzijn niet dan ellende; nu ten minſten leeven zij in hunne onnozelheid voord; zij zien de zwarte wolken niet die hunnen hemel verdonkeren, en ſpeelen nog kommerloos, terwijl de donders reeds boven hen ratelen: dit denk ik zoo menigwerf als ik mijne kleine wichten vergenoegd met elkander ſpeelen zie; dit dacht ik zoo aanſtonds, toen WILLEM, met een oog vol onſchuld, en een blos op zijne wangen, tot mij kwam, op mijne knieën klom, en mij vroeg: „ Heeft vader geſchreid? " toen hij, daar ik hem van zijne moeder ſprak, met een klagenden toon in zijne ſtem, zeide: „ Ja, „ mijne lieve moedertjen is dood! " en terwijl hij „ dit zeide, weêr wegliep naar zijn ſpeelgoed, en mij ten prooi liet aan de ſmerten, die zijne pijlende woorden, wier kracht hij niet kende, in mijne ziel gemaakt hadden: lief, ongelukkig jongsken! mogt u volgend leven nooit treurige gevolgen draagen van de droevige waarheid die gij zoo zorgeloos ſpraakt!

* * * *

O mijn vriend! dat was daar eene roerende ſcene — hij is nu weg, de lieve jongen! — welk een zegen liet de goede Voorzienigheid mij in deeze kindertjens behouden! dit gevoel ik nu volkomen, en nooit meer dan nu: zal 'er ooit een vonkjen vreugds weêr in mijne ziel flonkeren, het moet door hun zijn: denk eens hoe mijn kleine WILLEM, dien ik u zoo even als kinderlijk zorgeloos en ongevoelig aftekende, mij daar verraste: het goede wicht was niet naar zijn ſpeelgoed van mij afgelopen, maar om mijn guithar te haalen; met deeze in zijne handjens, keerde hij welrasch tot mij weder, en, daar hij mij nog in eene nadenkende houding vond zitten, ſtiet hij zachtjes aan den arm die mijn hoofd onderſteunde, en zeide: „ Vader moet niet ſchreien; vader moet voor „ WILLEM en LOUIZE ſpeelen, anders zouden „ zij ook om moeder ſchreien: " hoe veele hartstochten heeft dit lieve kind onwetend in mij opgewekt! in geen twee maanden had ik de guithar in mijn hand, het is dat ſpeeltuig dat NANNIE het meeste beminde, op 't welk ik haar dikwijls een teder avondlied voorſpeelde, als

als zij met haare kindertjens bezig was, en voor haar zal ik nooit weêr ſpeelen: dit gevoelde ik levendig; en ontroerd, nam ik de guithar uit zijn handjen; hij ijlde naar zijn zusjen, hield met haar aan, daar ik nog roerloos peinsde dat ik zou ſpeelen; ik ſpeelde, onder andere treurige aria's, ook dat roerende Duitſche lied, welks woorden en toonen zoo klagend, zoo teder, zoo herinnerend, zoo weêmoedig klinken; die ik, met eene kleine verandering, zoo geheel overneemen, en uit mijn hart klaagen kan:

In dieſem haine
Wo ich jezt weine
In dieſem haine
Da ruht ſein ſtaub.
Gebt mir ihr ſchatten!
Den treusten gatten,
Den besten raub.

Bei dieſen Mirthen
Fand ich den hirten,
Bei dieſen Mirthen
Ruht jezt mein glück,
Selige ſtunden!
Ihr ſeid verſchwunden!
Selige ſtunden!
Kehrt bald zurück!

Freundſchaft und liebe
Selige triebe,
Freundſchaft und liebe
Ihr gabt ihn mir.
Feind meins glückes!
Arm des geſchickes!
Feind meins glückes!
Du raubst ihn mir.

Fleuch meine ſeele
Aus dieſer höhle,
Fleuch meine ſeele
Den ſtrömen zu.
Dort in der ferne,
Jenſeits der ſterne
Dort in der ferne,
Da ſind ich ruh.

Ik heb het op deeze wijs overgezet:

Hier in dit lommer
Waar 'k eenzaam ſchreie,
Hier in dit lommer
Hier rust zijn ſtof.
Geef donkre ſchaduw
De trouwſte gade;
Geef donkre ſchaduw
Uw besten roof.

Bij deeze Mirthe
Vond ik mijn' herder,
Bij deeze Mirthe
Rust nu zijn ſtof,
Zalige ſtonden!
Gij zijt verdweenen,
Zalige ſtonden?
Ach! keert nog weêr.

Vriendſchap en liefde,
Hemelſche driften!
Vriendſchap en liefde!
Gij ſchonkt hem mij.
Gij arm des noodlots!
Mijn rust vijandig,
Gij arm des noodlots!
Ge ontrooft hem mij.

Ontvlugt mijne ziele!
Dit dal der traanen,
Ontvlugt mijne ziele!
Na Lethe's ſtroom.
Ginds in de verte,
Boven de ſterren,
Ginds in de verte,
Daar vind ik rust.

Ik zelf gevoelde dat dit treurig muziek eenige verademing aan mijn benaauwd hart gaf, en dat het mijne wreede droefheid eenigzins verzachte; ik nam voor om meermaal na deezen, de benaauwde ſmert mijner ziele in eene tedere klagt wegteademen, en drukte mijne lieve kinderen, die mij den weg hadden aangewezen, aan mijn vaderlijk hart.

XIX.

Zoo dikwijls als ik de onderſcheidene charaktertrekken van mijne kindertjens beſpeur, en zoo veel aanlagen tot goedheid en edelheid, zoo wel als tot ondeugd en ongeluk, wanneer hunne neigingen niet voorzichtig geleid worden, in dezelve opmerk, zoo dikwijls wensch ik weemoedig: ach! hadden zij het naauwkeurig opzicht van hunne lieve moeder maar zoo lang mogen behouden, tot hun charakter beter gevormd, en de goede neigingen daar meer in gevestigd waren! ja, wat ſpreek ik van hun? had ik die goede en ſchrandere gezellin van mijn leven maar zoo lang mogen bezitten! ik zelf ware be-

beter en edeler geworden, en meer geſchikt om haar eens te miſſen; maar, helaas! nog in den eerſten bloei floeg een hevige ſtorm de bloem onzer huwlijksliefde af, en zij verdorde: o mijn vriend! konde ik gelooven dat Gods handelwijs in deezen, niet ſlechts wijs, maar dat zij liefde en vadertrouw is, dat zij mijn waar best bedoelt; konde ik gelooven, dat juist dit lijden mij moet rijpmaaken voor de betere wereld! dan zou ik het geduldig zoeken te draagen, en mij gerust aan die liefderijke zorg overgeeven; maar dit kan niet: mijn verſtand zegt het mij wel, doch mijn hart neemt het niet aan, en de gelatene rust ontvlugt mij.

XX.

Dikwijls vraagt WILLEM of LOUISE mij, om met hun na de vogelen te gaan, zoo als zij dagelijks met hunne moeder deeden; en, ach! hoe hard valt mij deeze plaatsvervanging! doch hen door eene weigering te bedroeven, dit kan ik ook niet, ik ga dan ſchoorvoetende, en als angſtig om de plaats te betreden, daar zoo veele voet-

ſtappen van mijne lieve NANNIE gedrukt zijn, en tevens door een geheime ſimpathie aangetrokken, daarheen, en gevoel hier eene onuitdrukbaare ledigheid; dit plekjen, en deeze bezigheid waren voorheen mij zeer lief; doch al wat mij voorheen geviel, is mij nu een laſt; alles verveelt mij, en de Natuur is dood voor mij: de liefde tot mijne medeſchepſelen ſlaapt, en het deelen in de vreugde hunner aanweezigheid, is in mijn ſmachtend hart uitgeſtorven: voorheen kon een danſend mugjen mij vrolijk maaken, en nu, nu kunnen mijne huppelende kindertjens, met al hunne toverachtige bevalligheid, nog naauwlijks een glimplach op mijn droevig gelaat doen zweeven: ach! hoe is alles veranderd! alles ledig, alles woest! en als met NANNIE geſtorven: dit eilandjen was haar liefſt verblijf; met hoe veel bezorgde goedheid reikte zij hier de vogelen hun voedſel; zij allen kenden haar, en vloogen haar bij haare nadering, tegen: wanneer ik nu het Mirtheboschjen aanzie, waar zij zoo dikwijls met verkwikking nederzat, en mij het engelachtig gelaat verbeeld dat zij dan vertoonde, waarop de rust en kalmte ſtonden afgeſchetst, en nu alles zoo diep ledig, en niets bij mij vind dan twee moederlooze kindertjens, o! dan krimpt mijn hart weg, en ik gevoel mijne eenzaamheid met een grievende naarheid! niet ſlechts de plaats van mijne vriendin blijft hier le-

ledig; maar de woestheid en onorde die hier heerscht, roept mij, bij elke voetstap, toe: „Dat haare zorg hier niet meer waakt!" de schuwe vogelen, door vreemde handen, op onbepaalde tijden, verzorgd, kwamen, als uitgehongerd en woest, hunne kleine verzorgers aan den opgang van hun eilandjen tegenvliegen, die, al schreeuwende van angst, hunne korfjens ledig strooiden: in de hoenderhokken lagen eieren vertrapt, en broedende moeders zaten, onverzorgd, op haare nesten; alles droeg het kenmerk dat de zachtaartige meesteres haare zorg aan eenen moedeloozen man, of aan min gevoelige vreemden had overgelaten.

Hier, Karel! op dit eilandjen, was de plaats, waar ik, voor eenige jaaren, den Hemel met haar bad om zamen te sterven; maar helaas! deeze wensch bleef onvervuld! zij werd weggerukt van mijne zijde, eenzaam moest ik achterblijven, en het leven werd mij eene huilende wildernis.

Hoe rampzalig heeft mij de liefde gemaakt... doch neen, dit is al te veel gezegd, want al de smerte die zij mij doet lijden, kan niet opweegen tegen de vreugde die ik eens genoot: 't is waar nu is die voorbij, doch maar voorbij in dit leven, de eeuwigheid zal mij immers eens

weêrgeeven wat mij het wreede noodlot ontnam? o! die gedachte geeft licht op mijn pad! zoo helder heb ik die nog niet eenmaal geloofd....

XXI.

Bij die groote gedachte: de eeuwigheid zal mij mijne NANNIE wedergeeven, liet ik gisteren de pen uit mijne hand vallen, en dacht den troost daar van peinzend na; sedert zweeft zij gestadig voor mijne ziel, en zij spreidt een vrolijker schemerglans op alles wat ik zie; bij deeze is mij de aarde zulk een huilende wildernis, en mijne ziel zoo wanhoopig niet! nu schijnt het mij zelfs dwaasheid toe, zoo wanhoopig droevig te zijn, om dat mijne lieve reisgenoote wat eerder t'huis was dan ik; ik zal tog eens bij haar komen, haar wedervinden om niet weêr te scheiden: hoe kan ik wanhoopig zijn, om dat het voorwerp van mijne tederste liefde, zoo veel gelukkiger is dan ik, en, voor de gemengde vreugde van dit leven ongestoorde zaligheden van den Hemel geniet? om dat zij van een tamelijk geluk-

lukkig menſch een volmaakt zaligen engel werd? o mijn vriend! ik gevoel hoe onbetamelijk mijne droefheid was; en konde deeze lieve hemelinge getuige zijn mijner aardſche ſmerten; konde de engel het lijden van den krimpenden worm zien, hoe zou zij mijne traanen veroordeelen, hoe zou zij mijn morren tegen God, wien zij als enkel goedheid kent, afkeuren! hoe zou zij mij moed inſtorten, om door beterel mijnen godsdienst waardiger traanen, mij rijp te maaken voor haare zaligheid; en door mijne laage droefheid, die geen toekomſtigen burger des hemels past, mijn leven niet te verkorten! hoe zou zij mij opwekken om mijn eenzaam pad hoopend te bewandelen, tot dat haar en mijn Leidsman mij wederbrengt in haare armen! o! mij dunkt, zij ſlaat van haar zalig verblijf een medelijdenden blik op mij neder; zij zegt mij dit, en ik wil hooren; ik wil lijden en hoopen.

Ach! konde ik altijd zoo denken, mijne ziel zou niet in zulk eenen naaren nacht omdoolen, maar zig verheffen boven haar lot; de godsdienst, ja, ik gevoel het, de godsdienst heeft een zalig vermogen om de rust in beroerde harten te ſtorten, en den ſtorm der driften te doen bedaaren: even als een matte reiziger, die, in een ſtikdonkeren nacht, de winden rond-

rondom zig hoorde loejen, en den hagel rammelen, terwijl zijn ruwe, oneffen weg met niets dan distels bezet is, en dan op ééns de lieve maan aan zijnen zichteinder ziet oprijzen, en zijn droevig pad met een zachten glans beschijnen, even zoo ben ik te moede, nu de godsdienst dien zaligen troost aan mijn hart doet gevoelen; de storm loeit, de hagel rammelt nog rondom mij, de distels steeken nog, maar ik zie bij dat helder licht waar ik mijne treden zet, ik zie dat 'er een einde aan mijnen weg is, en ik wandel moedig voord.

Nu geloof ik dat het vaderlijke goedheid kan zijn die mij dit lijden beschikte, al kan ik niet zien hoe zij werkt; ik weet den zamenhang van Gods plan niet, noch hoe wijs, hoe schoon deeze gebeurtenis daarin is zamengeweeven; ik ken den besten weg niet om mijn waar, mijn eeuwig geluk te bevorderen, maar dit weet ik, dat de eeuwige Goedheid, die een wormtjen op zijnen struik verzadigt, geen vermaak vinden kon in mijne traanen, zoo deeze traanen niet bevorderlijk waren aan zijn groot doel: moet het mij dan niet genoeg zijn, op Gods woord te mogen gelooven, dat Hij mijne benaauwdheid kent, en mijne traanen bewaart; dat, wat mij ook begeeve, zijne trouw en zijne goedheid onveranderlijk zijn; dat

mij,

mij, aan 't eind van mijn moejelijk pad, rust, en na mijn bangen ſtrijd eene kroon wacht; en dat ik eens, o zalige hoop! mijne verlorene, zoo lang beweende lotgenoote, na eenige wegvlugtende jaaren des afzijns, voor eeuwig zal wederzien, veel zaliger wederzien dan ik haar hier zag: o mijn Heiland! voor u kniel ik verſtomd neder, en mijne vloejende traanen zijn nu een danklied voor uwe verloſſende liefde: o! konde ik altijd zoo weenen!

XXII.

Niet lang geleden, ſchreef ik u, Karel! dat mijn grootſte genoegen daarin beſtond, om eenzaam bij de ſtille woning van mijne NANNIE te dwaalen: o! hoe dikwijls zworf ik hier bij de ſchemering van den vallenden avond, of bij het licht der kwijnende maane, onder het donker geboomte, heen en weder, zag den ernst des doods hier rusten op alles, en ontſloot ſomwijl de laage deur van deeze grot, om een oogenblik te weenen op de ſtofhutte van mijne Gade;

voor

voor derzelver ingang bezaaide ik den grond met rasch verbloejende vanités, en een witte roozenſtruik leunt tegen een der Cypreſſen welke hem beſchaduwen: mijne treurigſte, en tog mijne aangenaamſte uuren, zoo ver de droefheid genoegen kent, heb ik hier geſleeten; hier was het mij ſomwijl of haar geest mij omzweefde, en mij moed influisterde; in verſchillende geſteldheden mijner ziele, maakte ik nu en dan eene maatlooze Elegie, waarin geen greintjen kunst, maar de eenvoudige toon van mijn diep getroffen hart ſpreekt; ik wil ze u affchrijven, en zie dan in dezelve niets meer dan eene poging om een gevoel onder woorden te brengen, dat geen taal heeft dan ſtomme traanen.

ELE-

ELEGIËN

BIJ HET

GRAF

VAN MIJNE

NANNIE.

Eenzaame grot! die in uwe donkere diepte al mijnen aardſchen wellust beſluit; ook voor mij zijt gij de beste ſchuilplaats; de geheele ruime wereld is mij te eng, doch bij uwe benaauwde diepte adem ik ligter: op den vollen dag zie ik overal zwarten nacht, en in uwe donkerheid flikkert mij een ſombere ſtraal, ſchemering toe; in 't midden van deeze doodſche donkerheid, is het mij zoeter dan in de vreugde des levens: zelfverveeling en onrust volgen mij overal na; doch hier rust ik, hier zink ik in droefgeestige mijmeringen weg, en ſluimer bijna bij mijne NANNIE in: vergeefs zoek ik haar onder de levendigen; zij is verdweenen uit de zichtbaare wereld; maar hier vind ik haar, hier zie ik dien geborgen ſchat, hier.... maar, ach!

neen,

neen, ook hier bezit ik haar niet meer; de dood rukte haar uit mijne armen; en ik mag haar navolgen in zijn somber gebied, zij is tog in zijne magt, en voor mij verlooren; hier, zoo wel als elders, is niets dan ledigheid en gemis voor *mij* . . . . . maar voor *haar* zorglooze rust.

Dit denkbeeld is mij zoet: mijne NANNIE slaapt! zij rust hier van den arbeid des levens uit! doch, helaas! niet in de armen van haaren vriend! haar hart klopt niet meer op mijn hart! haar lieve mond zal zig niet meer ontsluiten, om mij te verheugen door een blijden morgengroet; haare flonkerende oogen schieten geene lichtstraalen meer, die mij schooner waren dan de glanzen van den dageraad: geen lieve blos op haare kaaken tekent den reinen gloed van haare liefde meer; eens was dit zoo, maar, ach! alles is veranderd! onze avondgroet was voor den langen, eindeloozen nacht des levens, en zij slaapt hier om nooit in deeze wereld weder te ontwaaken; beweegloos stil, hard en koud, als marmer, ligt zij hier neder, even ongevoelig voor haar hard rustbed, als voor de klagten van den vriend haarer ziele, dien zij eens zoo teder beminde.

o! Konde ik nog maar éens haar zien, nog maar

maar eens een kusch des affcheids op haare bleeke wangen drukken! — maar welk een wensch! ach neen! haar ſlaapvertrek is verzegeld voor den man van haare jeugd, voor haaren eenigen vriend; die ijzere ſlooten, die het verzekeren, zijn reeds verroest; en al konde ik die openen, ach Hemel! wat zou ik zien? niet die NANNIE die ik zoo teder beminde, die is de aarde voor altijd ontvlugt; 't is haar zielloos overſchot, door 't verderf ontſierd en verwoest.

't Is evenwel dat ſtof dat mij eens, toen het bezield was, zoo beminnelijk, zoo dierbaar was; en dat, ſchoon ontzield, mij heilig blijven zal tot aan mijn laatſten ſnik; op dezelfde plaats, waar dit ſtof rust, zoek ik rust; naast de harde peuluw; waarop mijne NANNIE ſlaapt, zit ik op een rotſige kei neder, en die kei is mij liever dan een bed van roozen verre van haar.

De donkere Cypres, die haar takken over mij uitſpreidt, ruiſcht door den wind; de maan, die, boven dezelve, haar pad aan den hemel bewandelt, ſtraalt door haare beevende takken heen, en maakt een trillende ſchaduw op deeze droevige grot; eene lichtſtraal valt op haare zwarte deur, en de witte letters, daarop geſchreven, flonkeren met eenen doodſchen glans, en roepen mij toe: *hier rusten de vermoeiden van kracht.*

o! Schoone, heldere maan! zoo zacht, zoo ſtil als gij daar aan den hemel wandelt, zoo was het leven van mijne NANNIE! zoo ſtreelend haar gelaat, zoo weldaadig haare werking, zoo was ook haar ſterven, en zoo ſlaapt zij nu ook op dit harde bed: ſchoone maan! gij waart haare vriendin; zij beminde uwe glanzen meer dan de ſtraalen der zonne; dan zat zij gevoelvol aan mijne zijde te ſtaaren, drukte mij de hand, en haare ziel werd zoo vrolijk, zoo kalm, als uw licht dat haar verheugde: nu ziet zij u niet meer, en zal u niet wederzien in alle de toekomſtige eeuwen, die gij haare ſtille wooning beſchijnen zult! uw kwijnend licht moge hier ſtraalen, het moge den droevigen, den verlaatenen man, die haar beweent, die laafenis van zijne ſmert, bij den aanblik van haare doodrust zoekt, behaagen, voor haar ſchijnt gij vergeefs; zij ſloot haare zielvolle oogen, voor al wat zichtbaar is, toe; zij hoort niets, ook zelfs de zuchten, de klagten van haaren eenigen geliefden niet meer; zij is gevoelloos voor alles, ook voor de traanen die haare enge woning beſproejen; de traanen die zij voorheen zoo teder, zoo gevoelig wist aftedroogen; zij is dood, zij is weg voor mij, en ik kan niet meer dan haar klagend naweenen; vloeit dan vrij, tedere traanen! verligt het benaauwde hart van eene verlaaten wederhelft, vloeit dag aan dag als volle beeken; maar al weende ik ook

mijne

mijne oogen blind, NANNIE! mijne lieve, zachte, troostende NANNIE, keert nimmer in de armen van haare Gade terug.

* * * *

Zijt van mij gegroet, ſombre oord! waar de huisvrouw van mijne jeugd eenzaam en verlaten ſluimert; waar de zaligheden der liefde ophouden; doch haare tederheid en haare ſmerten niet: zat van de zorgen des levens, zoek ik hier, waar mij de ſtilte des doods omringt, een veiligen oord; eene rustige ſchuilplaats, daar mijne ziel, aan haare eigene ſombere gedachten overgelaten, haar geliefkoosd onderwerp bepeinst, en de dagen, die vervlogen zijn, terug roept.

Een treurige dag is weder voorbij; hij zag mij op mijne vruchtbaare akkers, die ik voorheen met ijverig zweet bedaauwde, moedelooze traanen weenen; de zon zonk weg in haare kimmen, en nam een deel van mijn lang en troostloos leven met zig; de ſchemering ſpreidt haar droevig kleed over de Natuur, en doet

hier reeds ſchaduw, en nacht woonen; mijn treurig lot roept mij in deeze heilige donkerheid; het doet mij verademing van mijn lijden zoeken bij de asch van mijne Gade.

Dit was het uur waarin zij dikwijls met mij wandelde, en met mij ruste van de vermoeijing des daags; in dit zelfde bosch ſpraken wij over onze zalige beſtemming, en het heil onzer liefde; de ſtarren waren getuigen van onze vrolijkheid, en de traanen van ons gevoel waren een dankend avondlied voor God; en nu, nu zit ik hier alleen, en haare plaats is ledig: de vriendin die mij troostte heeft mij verlaaten, haare voetſtappen zijn ginds nog in het zand ingedrukt; maar zij, zij is verzonken in die donkere grot.

Gij, zachte Cypreſſen, wier kleur de droefheid vertoont, hoe gaarne zie ik uwe laage takken, zoo bewegenloos en ſtom over deeze grot uitgeſpreid, en de ſtille rust des doods zweeven op uwe hangende bladeren.

Gij, zachte avondwind! die ginds van verre aangonst, die ruischt in de toppen der boomen, en het blad der Cederen doet trillen! zwijg voortaan ſtil, want zij die u fuiſſen bemiude, en peinzend daar na luisterde, zij ſlaapt in

in een eeuwige ſtilte..... Maar neen, zwijg niet ſtil; zoete melancholie is in uwe toonen; mij dunkt gij klaagt een ſterflied van mijn geluk; vreugdeloos luister ik, en mijne bange treurigheid ſmelt in zacht gevoel weg.

Gij, laage bedehut! die ginds in dien digten lommer wegſchuilt, hoe ledig en verlaten ligt gij daar; ik nader u niet dan met huivering, en ſchaars, want zij die voorheen hier met mij bad, zwijgt in het ſtof, en..... doch wat zeg ik? neen zij aanbidt haaren Verloſſer in beteren oord, en zij doet dit volmaakt; de ſmeekende vrouw is daar een dankende engel geworden, en ik, ach! ik nietige, en in 't ſtof wemelende worm, hoe ver ben ik beneden haar die ik beween.

* * * *

Welk een droevige avond! de zwarte lucht dreigt, de maan verbergt zig achter akelige wolken; boort zij 'er nu en dan doorheen, zij blijft tog, met een dikken nevel omhuld, en ſchijnt met mij te weenen over de ellenden der

menſchen; ſlechts hier en daar ſchittert een flaauwe ſtar door de gebrokene wolken, maar licht verſpreidt zij niet, en alles blijft donker en akelig: die hemel is een beeld van mijne ziel: woest en droevig, eenzaam en donker is mijne ziel; gemis en verlatenheid, ledigheid en nacht woonen daar; de enkele ſtraalen van hoop, die de godsdienst deed flikkeren, zijn beneveld door droefheid: dierbaare NANNIE! voorheen kondet gij mij troosten als het noodlot mijne traanen deed vloejen; doch gij werdt mij ontnomen, en het heelal werd mij zwarte, ledige nacht.

Norſche, brommende wind! die zoo luid in de boomen mompelt, de zwaare takken doet ſchudden, en door de laage grasjens en de dorre ſtengels der bloemen, die rondom dit graf verbloeiden, ſuiſelt, en die trillen doet; gij zijt mij welkomer dan de tedere Sefir; uw geluid ademt de angſtige droefheid die mijnen boezem bezielt.

En gij, droevige vogel des doods! klaag uw ſterflied in de toppen deezer ſchuddende Ceders! ſpreid uwe ſombere vlerken wijd uit, en zweef in hunne zwarte ſchaduw; paar die geluiden met het geloei der winden, en druk de wanhoop uit, die mijn hart bezielt.

Ontwaak nu, klaagende echo! gij bewoonſter der

der bosschen, en geef mij tweemaal die toonen weder, die altijd door mijne ziel zullen huilen.

Ach! een nog akeliger gehuil loeit nu in mijne ooren; zijt gij het, getrouwe hond? ja, beween uwe meesteres met uwe sombere klagt; uw slepende jammertoon bevalt, en hij grieft mij; het goede beest zoekt haar overal vergeefs; stil sloop hij mij na, en ligt hier aan den ingang van dit somber heiligdom der ongelukkige liefde; steekt zijnen kop moedeloos in den wind, en klaagt dat het bosch weêrgalmt: naare klagt! doodlijke eenzaamheid die ik gevoel! de akeligheid bevangt mij! ik moet weg van hier.

* * * *

Even als de naald van het compas, overal onrustig, alleen stil is in het noorden, zoo woel ik overal angstig om, en vind slechts daar mijne rust, waar mijne NANNIE sluimert; mijn verstand mag mij van hier verbannen, en na de woeling der afleidende bezigheden heendrijven, mijn hart kent geen treuriger wellust; dan te zweeven om haare asch, te denken aan de da-

gen die voorbij, aan de jaaren die vervlogen, en alle de edele, reine zaligheden der liefde die met hun verdweenen zijn.

o! Hoe gelukkig! hoe driemaal gelukkig was ik eens! en wat ben ik nu?

Schoon, verwelkt roosjen! dat hier, nog onverbloeid, door den fellen wind werd afgeslagen, bij uw struikjen nederviel op den vochtigen grond, en reeds geknaagd werd door insecten! gij maalt mij een beeld van het geluk mijner liefde, dat zoo rasch verwelkte, dat in zijn vollen bloei wegstierf, toen ik pas rekende dat mijn heil begon; wat zeg ik, gij geeft mij een afbeeldsel van het voorwerp mijner liefde zelve: die bevalligste vrouw, die tederste moeder, op wier gelaat jeugd, gezondheid en geluk bloeiden, werd, in het schoonste tijdperk haars levens, afgeplukt; afgeplukt door u, vernieler van het geluk der menschen! wreede dood! haare bevalligheid verdween, en wordt nu, helaas! wordt nu door 't verderf verwoest.

Hoe akelig heb ik mij zelven bedrogen! dit traanendal was mij, aan NANNIE's zijde, een Eden; alle mijne wenschen waren bevredigd in haar; en nu is mijne begoocheling verdweenen, en meer dan immer is deeze wereld mij een tooneel van jammeren, en mijne bedrijven op het zel-

zelve, kunnen niet ademen dan wanhoop en zelfverveeling; waarlijk zulk leven is ſlechts langzaam ſterven.

Hoe kort waren de jaaren onzer liefde! en hoe lang zullen die van onze ſcheiding zijn!... de eerſte vlogen weg als gedachten, en de andere kruipen met eene eindelooze traagheid voord; en ach! hoe komen zij aan hun einde? o! hoe vrolijk zou ik den avond van mijn leven begroeten, die mij met NANNIE in dezelfde rustplaats voerde, en alle kwelling der liefde ontrukte!

Ach! NANNIE! NANNIE! waarom ben ik niet met u geſtorven?

* * * *

Vreedzaam en zacht blinkt de avondſter in het westen, omringd van wolken die de kim bemaalen; vriendlijk komt haar licht, door de takken der boomen, tot mij, en herinnering is in haare ſtraalen: zoo zag ik haar voorheen aan de zijde van mijne geliefde, met eene lachende vreugde, aan; terwijl zij ook op de

gloejende avondwolkjens, die de laaggezonken zon nog beſchilderde, ſtaaren bleef: o! dan, dan was zij geheel gevoel, ſprak niet, maar dacht zig, ver buiten de grenzen haarer oogen, in de oneindigheid, weg; de hoop der eeuwigheid, het voorgevoel des hemels, ſprak dan in haar gelaat; zwijgend zag ik dit, en gevoelde al de waarde dier edele ziel, die met de zaligſte banden aan mij verbonden was; maar, helaas! ik wist niet dat de dood reeds bevel had om die banden te verſcheuren, en die edele lotgenoote van mij wegtevoeren; ik wist niet dat ik haar zoo alleen, in eene woeste wereld, zou naweenen, om dat al mijn geluk met haar ſtierf.

Al mijn geluk? kan ik dit zeggen? neen, dan verlaag ik mij zelven; o dan zou mijn geluk maar alleen eigenzoekend, en niet het welzijn van mijne NANNIE mijn genoegen zijn — wilde ik niet altijd gaarne iet misſen op dat zij genieten zoude? maar! waarom ben ik dan nu zoo troosteloos, nu zij, die ik lief heb, oneindig veel geniet, meer geniet dan ik begrijpen kan? hoe genoeglijk haar lot op de aarde, aan mijne zijde ware, het was nog aardsch, en tusſchen de ſchoonſte bloemen groeiden diſtels; haar vrolijkſte zonneſchijn werd somwijl door donkerheid verwisſeld; bij veel genot, moest haar teder hart ook lijden, en het was onvolmaakt; en al ware haar geluk ook volmaakt

ge-

geweest, de onzekerheid van deszelfs duuring alleen, en de vrees voor ophouden, zou die volmaaktheid geſtoord hebben: nu is zij oneindig beter, alle vrees voor verandering, en alle onvolkomenheid, houdt geheel op in de wereld waar mijne NANNIE thans leeft: de kruipende worm, die zijne wooning en zijn voedſel vindt toebereid, en eene gade die beide met hem geniet, is ook gelukkig in zijnen laagen kring; maar hoe veel gelukkiger wordt hij in den ſtaat van eene capel! als de kring van zijn genot zoo veel wijder word uitgebreid en hij een edeler ſchepſel wordt! en zou dan mijne hemelſche Gade, nu zij van eene ſtrijdende vrouw een overwinnende engel werd, nu zij haare aardſche liefde voor de naauwſte vriendſchap met haaren Zaligmaker verwisſelde, zou zij nu niet oneindig zalig zijn? o ja! ver, ver boven uwe glanzen, ſchitterende avondſtar! gevoelt mijne dierbaare, beweende vriendin haare vatbaarheid voor geluk, met haar geluk uitgebreid, en daar is zij, boven mijne berekening, zalig; en ik, haar getrouwe, haar beminde Gade, zou droevig zijn om haare blijdſchap? en dit zou liefde heeten? neen, hemelſche vrouw! zulk eene liefde was uwer niet waardig.

Mijne reden veroordeelt mijne droefheid, maar mijn hart overweldigt die reden, en ik ween weder: dit hart mist u onuitſpreekelijk; het

was

was gewoon alle zijn klagten, en vreugden met u te deelen, en nu vindt het een vreeslijk ijdel, dat ik met traanen vervullen moet.

Doch was waarlijk onze liefde al te volmaakt voor deeze wereld? moesten wij rasch ſcheiden? o! dan dank ik den Hemel, dat *ik*, en niet *gij*, die ſcheiding beweenen, en eenzaam zwerven moet: uw moed, tedere, zachte ziel! uw moed zou bezweeken zijn, voor de ſmert die mij reeds bijna overweldigt; ik, door mijn lot gehard voor lijden, zal het beter doorworſtelen, en ach! konde ik het draagen als een man!

Vergeef mij, hemelſche vriendin! dat mijne liefde niet zoo belangloos is, als gij verdient: o! konde uw hemelsch vermogen, op bevel van uwen Verlosſer, op mijne rust invloejen, dan zoude ik uwer waardig zijn.

* * * *

Welkom zachtlispelend, koel avondwindjen, dat in de tedere takjens der boomen zucht, en

en de kleine blaadjens doet trillen! de adem der Caneel- en Balsem-boomen komt op uwe wiekjens tot mij: dit verkwikt mijne zinnen, en bevordert, dunkt mij, de kalmte die thans in mijne ziel heerscht; zoo vond ik mij zelven nog niet; bedaard en hoopend, kan ik mijn verlies, en mijne verwachting nadenken, en berekenen, en de hoop houdt het bovenwigt tegen mijne droefheid: van waar deeze rust? zou de geest van mijne zalige vriendin mij thans ook omzweeven? zou zij kalmte in mijnen boezem storten, terwijl ik zweef bij haar graf?

Ja, ik gevoel het, even als die *vanite's*, die voor mijne voeten staan, die, gisteren nog ongeontloken knopjens, nu reeds verbloeide bloemen zijn; zoo was uw leven, mijne NANNIE! zoo was onze liefde; doch, hoe kort zij bloeide, zij was niet vergeefs; neen, zij was vruchtbaar in zaaden van duurzaame, van eindelooze blijdschap: onze liefde is hier slechts begonnen, om eeuwig voordteduuren, om telkens volmaakter, vaster, en edeler te worden; wij zijn slechts voor korten tijd gescheiden, om eeuwig elkander wedertezien; gij zijt mij weinige jaaren, misschien maar maanden, vooruitgeloopen, dan kom ik bij u, en wij blijven vereenigd.

Ach! mijne NANNIE! kan ik haar nog de mijne noemen? gevoelt gij die betrekking niet meer, te-

tedere vriendin! als gij voor uwen Heiland, juichend over uwe zaligheid, knielt, en den weg nadenkt langs welken die goede, trouwe Leidsman u voerde; gevoelt gij dan onze betrekking niet meer? denkt gij dan ook niet aan den man, die u lief had, en aan de kindertjens die gij aan zijne magtlooze zorg achterliet? zoud gij die betrekkingen niet meer gevoelen, niet voor de achtergelatene weenenden bidden, en hen aan de zorg van uwen Zaligmaker telkens gerust aanbeveelen? of zou de liefde voor uwen, helaas! nu zoo ver beneden u verlaagden wederhelft, die in uwe ziel was ingeweeven, nu verflaauwen? zou zij verflaauwen in den oord daar de liefde woont? neen, dit kan zij niet, zij stond met uwe deugd en geluk in verband, en, hoe ver van mij af, hoe ver boven mij verheven, gij blijft *mijne* NANNIE! ik gevoel dit levendig in de poging om u te gelijken, om niet te doen wat uwen hemelschen zin misvallen kan, als gij de getuigen mijner daaden waart; ik gevoel het in die blijde hoop, om eens te deelen in uw lot; de godsdienst maakte den band onzer liefde onverbreekelijk, en hij zal alle onze moeite eens oneindig beloonen; alle de traanen, alle de klagten die hier mijnen benaauwden boezem ontspringen, zullen eens vreugdebeeken worden, die de velden des hemels, waar men nimmer weent, besproejen zullen.

De

De jaaren des afzijns mogen voor den naweenende leevenden verdrietige eeuwen ſchijnen, bij de eeuwigheid, de blijde, belovende, van verdriet ledige eeuwigheid, zullen zij droomen zijn van een oogenblik.

Zalig verheven gevoel! o! beziel mij altijd, dan zullen de dagen van mijn kwijnend leven al hoopend voordrollen; niet meer lustloos tot mijnen pligt, zal ik dan mijn leven verbeuzelen in eene onvruchtbaare droefheid; maar, getrouw aan alle mijne betrekkingen, gedachtig aan uwe bede, aan mijne belofte, zal ik de moederlooze weesjens, die gij achterliet, verzorgen, hun geluk bevorderen, hun in de grootſte menſchen-zaligheid, den godsdienſt, onderwijzen. Geest van mijne gade! ach! wees de beſchermëngel van mijne dagen! dan zal ik, nog eens zweer ik dit op uw graf, dan zal ik de vader uwer kindertjens zijn.

XXIII.

XXIII.

Hoe onſtandvastig is toch de geest der menſchen! dan is hij effen als een ſtille vloed, dan is hij woest en onſtuimig als eene golvende zee, en tekent ſchrik en verwoesting; dit laatſte is thans mijn geval; al die gemoedskalmte, die in deeze laatſte Elegie doorſtraalt, is weêr verdweenen; dikke nevelen belemmeren mijnen zichteinder; duizend onzekerheden omtrent den ſtaat der afgeſcheidene geesten, en des het tegenwoordig lot van mijne lieve Gade, van het tijdperk, of de omſtandigheden, waarin ik haar zal wederzien, ſtooren mijne vrolijke verwachting, en mijne blijdſchap over haar heil: ach! waarom wil ik indringen in dingen die God met wijsheid, mogelijk met eene liefderijke vaderzorg, voor aardſche menſchen, verborg; daar ik tog zeker, op grond van Gods Woord, gelooven mag, dat zij, die in den Heere ſterven, zalig zijn? al ken ik den aart, noch de natuur van die zaligheid niet, moest ik tog niet gelooven aan, en mij verblijden in die belofte? ach! Karel! ik gevoel het, gebrek aan geloof, gebrek aan liefde en gehoorzaamheid voor God,

en

en verlochening van mijn' eigen' wil, maakt mij verdrietig, donker en vreugdeloos, ach! verſtond ik wat het is, zoo te vreden te zijn in Gods wil, en waarlijk te gelooven dat die de beste is, en ons waar geluk bevorderen moet; dat ik niet anders wilde, en in het gemis van mijne lieve gezellin gelaten en te vrede ware! maar neen, zoo ver kan ik niet komen.

XXIV.

LOUIZE word een engeltjen; de trekjens van haar gelaat gelijken volmaakt die van haare moeder; de toon zelfs van haare ſtem zal de ſtem van haare moeder worden; het zelfde vuur dat in NANNIE's hemelſche oogen flonkerde, dat, na eenen matten, ſtervenden blik daar in verdoofde, gloeit in die der kleine LOUIZE; het zachte rood, dat mijne NANNIE's ſtervende kaaken nog verwde, lacht op haare koontjens; haare gulle mond ſchijnt mij te willen zeggen, „ dat zij 't hart van haare moeder bezit, " en de zwarte hairlokjens krullen om haaren poezeligen hals: zoo was eens mijne NANNIE, nu — een prooi der verrotting! en ach! ook dit tedere

bloesemknopje kan worden afgeslagen eer het ontluikt : ik kan dit lieve kind niet aanzien, zonder dat weemoedige traanen mijne oogen benevelen, en tog zijn deeze traanen mij zoet; ik gevoel bij dezelve, met vreugde, de waarde van het pand dat zij mij achterliet, en het bevallige meisjen wordt mij onbegrijpelijk dierbaar.

Maar hoe dierbaarer het mij wordt, des te meer kan mij haar mogelijk ongeluk, en de vrees voor haar toekomstig lot, benaauwen: o! mijn vriend! zoo eens dit lieve kind, door gebrek aan eene wijze, voor haar geschikte, opvoeding, bedorven werd, hoe jammer ware dat! hoe veel had ik dan voor mijne rekening; en evenwel met den besten wil, met de ieverigste pooging, kan de trouwste vader niet dat, wat eene tedere moeder kan: en als ik daarbij overweeg, wat al rampen en onheilen 'er boven het reddeloos kinderleven zweeven; hoe veele gevaaren vooral het zwakke, weêrloos meisjen dreigen, althans wanneer geene moederlijke zorg het beschermt, o dan bloedt mijn hart! wie weet hoe veele bittere traanen haar pad nog eens besproejen, hoe veel distels haare voeten eens wonden zullen! wie weet hoe dikwijls zij den vroegen dood van haare moeder bejammeren zal! of mogelijk zal een guure storm dit veel belovend roozenknopjen wel afslaan, en het ontijdig ver-

vernielen; alle die akelige onzekerheden bedwelmen ſomwijl mijne ziel, en, in de vervoering eener hevige droefgeestigheid, wensch ik dan weleens dat mijne onnozele kindertjens maar ſterven mogten, eer zij de ellenden van het leven leeren kennen; mogten zij met mij, uit eene wereld vol lijden, geborgen worden in het graf van hunne moeder! daar ſnak ik naar even als een moede daghuurder naar den ſtillen avond; want ik ben mat van kommer, en verzadigd van verdriet; voor mij is geen beter ſchuilplaats dan de ſchoot der aarde; daar houden moeite en verdriet op; daar hoort men de ſtem des drijvers niet meer; o hoe zacht zal ik daar inſluimeren aan de zijde van mijn Gade!

XXV.

Alles wat ik zie, moet, zoo het ſchijnt, medewerken om de wonden van mijne ziel nog dieper opterijten: ik ging deezen middag naar een plekjen waar mijne lieve NANNIE ook zoo gaarne zat; waar zij, in zoete mijmeringen verdiept, naar 't geluid van den waterval luisterde,

daar zat ik nu ook in een diep gepeins op het voorledene; het gekletter van den kleinen val, daar de eene watergulp na de andere afrolde; die in eene geduurige onrust, hetzelfde geruis, dezelfde vertooning, geſtadig herhaalde, terwijl 'er niets één oogenblik het zelfde bleef dan de geduurige verandering; o hoe diep gevoelde ik hier een beeld van het menſchlijk geluk! ach! het mijne was niet beſtendiger, dan een vallende waterſtroom, en het vloeide als deeze weg: geheel ingenomen met dit ſomber gepeins, hoorde ik eensklaps, in de boomtak die mij overſchaduwde, den klagenden toon van eene tortelduif; eenzaam, en met hangende wiekjens zat zij op die tak; haar oog ſtond droevig; verſcheidene keeren herhaalde zij het eigen geroep, doch niemand antwoordde haar; haar toon was die der treurige, der hooplooze liefde: „ach!" dacht ik, „dit diertjen heeft zijne ga„de verlooren; mijne menſchen-zaligheid en „zijn dieren-geluk werd door denzelfden ramp, „den dood, vernietigd!" ik beminde het redenlooze ſchepſeltjen; ik ſtak mijne hand naar hem uit; het vloog op dezelve, en was niet ſchuw voor den lotgenoot zijner ſmarte; het begon daar op nieuw te klagen, terwijl zijne goedige oogen mij ſcheenen te vraagen om troost; het zag nog om naar den boom waarop het eerst zat, even of het mij naar de plaats wees waar zijne vreugde ſtierf, en kirde dan nog eenmaal;

ik

ik zag om, en vond, onder de ſtruik, zijn gaaiken liggen, zij was dood! welk een roerend tooneel voor mij! hoe veel dacht, herinnerde en gevoelde ik hierbij! in de wereld der dieren is dan ook ſcheiding en vernieting de vrucht van vereeniging en genot! ik ſtreelde mijn duifjen medelijdend zijne ſchoone vederen, en het verliet mij niet; ik nam het met mij naar huis, plaatſte het in eene groote teenen kooi, hing het in mijne kamer op, doch liet de deur open, om zijne vrijheid hier te binden; maar het verkiest ze niet: het lieve dier ſchuwt, zoo 't ſchijnt, zijne eenzaamheid, of is te lustloos om vreugde te zoeken; hij weet tog niet dat zijne klagten mij ſtreelen, om dat zij eene uitdrukking zijn van mijn ſmart; doch dit zij zoo 't wille, mijn duifjen zal ik verzorgen zoo lang het wil; mijne kindertjens vermaaken zig met het zachtmoedig dier, ſpreeken het medelijdend aan, en kirren zijnen treurigen toon, al ſpeelend, na; en des nachts, als alles ſlaapt; als ik alleen op het rusteloos leger, dat mij aan NANNIE's zijde een bed van roozen was, ſlaapeloos neder lig, als ik peinzend waak, en de weggevlogene jaaren van mijn geluk herdenk, dan ſchijnt mijn duifjen den toon mijner gedachten te vangen, en mengt zijn treurig gekir, met de zuchten van mijn hart.

XXVI.

Neen, Karel! dit kan zoo niet meer, mijn hart is ongeneezelijk gewond; een oogenblikjen verademing moet ik met dagen vol lijdens boeten; zoo moet ik verkwijnen; mijn duifjen klaagt nog met mij, maar, ach! troosten kan het mij niet; ik ben tog eenzaam; ook bij het Graf van mijne Gade kan ik geen' troost meer vinden; de begoocheling is voorbij, en alles blijft eenvormige ledigheid: alles, wat ik denken kan, heb ik honderdmaal herdacht, en het koude lijk blijft tog ongevoelig voor mijne ſmarten.

Nergens glimt een vonkjen troost voor mij, als daar, waar mijn ſtug mistroostig hart het zoo zelden zoekt, in den godsdienst: mijn *Retraite* blijft meestal onbezocht; ik ben 'er ſchuw voor, om dat mijne ontevredene ziel de kalmte verloor, die berusting in Gods wil haar geeven zou; om dat zij niet gelooft dat God goed is, in dat, wat mij hardheid ſchijnt: ik mor niet tegen de Voorzienigheid, die mij altijd met moederlijke tederheid behandelde, ook toen, toen zij mij NANNIE gaf; maar ik moet telkens,

kens, als twijfelende aan die liefde, vraagen: „ Waarom mogt ik haar niet langer bezitten? „ kan de goedheid mij zoo veel geeven, om „ mij eens alles te ontneemen? " och! konde ik, zonder het waarom te willen weeten, gelooven!

XXVII.

Zoo al mijmerend en zuchtend, sleept de eene dag na den anderen voord; mijne ziels- en ligchaams-krachten verminderen, en de vermogens tot mijn werk ontbreeken mij; mijn geest kan geen plannen meer maaken; vinding, moed, lust, kracht, alles is met NANNIE weg: mijn *Solitude* vertoont, helaas! de akker van eenen mismoedigen eigenaar: de arbeid der Negers verslapt, nu geen vrolijke, ijverige meester hen door gepaste beloonigen, en door zijn voorbeeld aanmoedigt: het gras groeit tusschen de boomen, en de vruchten verdorren, ongeplukt, aan dezelven; alles gilt de kwijning en verlatenheid van het landgoed uit, dat korts, onder mijne vlijtige zorg, een Eden was: alles is zoo veranderd

als mijn eigen gelaat; zelfs de klaagtoon van mijn duifjen is geëindigd in diepe, doodſche ſtilte; 't is geſtorven van verdriet, het goede diertjen! en zijne droefheid is voorbij, maar ik leef nog: o, Karel! als de droefheid ook mij maakte zoo als ik wenschte, wat werd 'er dan van mijne kindertjens!

XXVIII.

Mijn beſluit is genomen, Karel! ik moet deezen oord verlaaten; zoo te leven is erger dan de dood; zeker, waar ik heen ga, mijne droefheid zal, of wil ik niet ontvlugten; al reisde ik voord tot een der wereldpoolen, de ſchim van mijne geliefde zal mij zeker volgen; doch dat eeuwig eenzelvige, dat rustloos omdoolen in den eigen kring van pijnlijke gewaarwordingen, dat nagevoelen van het voorledene, zal eenigzins verflaauwen, wanneer ik den oord verlaat die mij deeze veranderde tooneelen voorheen vertoonde: het is dit lijden niet dat ik ſchuw, maar deszelfs gevolgen; zoo lang dit zoo ijslijk aan mijn hart knaagt,

knaagt, kan ik mijnen pligt aan mijne kinderen niet betrachten; welligt zal mijn vaderlijke grond, zal uwe vriendſchap, en het wederzien van mijne tedere moeder, zoo God mij dit vergunde, eenige verandering ten goede in mijn hart maaken; en, ten minſten zoo het verdriet mijn leven afknaagde, dan zullen mijne onnozele wichtjens in veiliger handen zijn, dan waarin ik hun hier kan achterlaaten; want mijn vader is, door jaaren en kwelling, nabij zijn graf gebragt.

Ik zal den jongeling ***, die hier voorleden jaar aankwam, het opzicht over mijn *Solitude* toevertrouwen; hij ſchijnt mijn vriend, en zijn oprecht gelaat belooft mij getrouwheid.

NANNIE's vader, hoe zeer hij mij, en mijne kindertjens, bemint, keurt, om hunnen wil, mijn ontwerp goed, en hoe zeer mijn weggaan, dat hem in eene geheele eenzaamheid ſtorten zal, hem aandoet, tog ſchijnt het mij toe, dat hij, na dat zijn hart de grootſte verliezen geleden heeft, ook de mindere bedaarder tegenziet: o! kon ik van deezen edelen vader moed en gelatenheid in mijn ongeluk leeren!

Eene zwarigheid, die zig tegen mijne wegreis opwerkt, drukt mijn hart onbeſchrijvelijk:

ik moet mijne NANNIE achterlaten; mijn ſtof zal niet bij haar ſtof rusten; in dien zoeten droom heb ik mij zoo dikwijls vermaakt, en nu zal ik niet eens meer bij haar graf weenen kunnen; dit is mij zeker een gevoelig, hartlijk verlies, maar wat evenwel is mij die kille, zielooze asch tegen 't belang mijner kindertjens; die asch, ja, blijft mij heilig, maar, helaas! troosten kon zij mij niet; mijn geest intusſchen blijft, waar ik ook zwerve, vereenigd met haar' geest; en het ſtof van mijne geliefde, zal dat ook gevoelig zijn voor de koele omarming des grafs? ach! neen, dit denkbeeld is een hersenſchim; mijne asch en die van mijne Gade zal niet gewaar worden of wij rusten in dezelfde grot; als ik tot den einde toe, door beproeving en lijden heen, volharden mag in 't geloof waarin mijne Gade ſtierf, dan zal ik zalig met haar verrijzen; zij moge dan in America, ik in Europa ontſlaapen, die afſtand zal voor een hemelsch ligchaam klein zijn; met dankbaare vrolijkheid, zullen wij elk zijne eenzaame herberg vaarwel zeggen, en het plekjen zegenen, daar ons ſtof de zorgen van het leven uitſliep, daar wij ons bij de eerſte ontwaaking zalig gevoelden, en dan elkaêr met de ſnelheid van het licht tegen ijlen; dan, in dien blijden, kommerloozen morgen, zullen wij niet meer gevoelen van den langen, treurigen nacht, die ons geſcheiden hield; maar wij zullen weenen van vreugde: o! dien blijden mor-

morgen! ook den treurigen nacht des doods hijg ik smachtend tegen! ach! hoe gaarne zou ik nu, zat van moeite, inslaapen! doch neen, mijn besluit is genomen, vervult God mijne bede, dan breng ik eerst mijne weêrlooze kindertjens onder uw opzicht, en aan het hart van mijne lieve moeder.

XXIX.

Ik heb nu order op mijne zaaken gesteld, en ben bijna reisvaardig; ik heb mijn affcheid op *Recompence* genomen; ik heb dien diarbaaren grond voor 't laatst betreden, en voor het laatst mijnen braaven vader aan mijn kinderlijk hart gedrukt; dit affcheid viel ons beiden zeer hard, te hard om het door eene omstandige beschrijving nog eens te vernieuwen; het is nu voorbij, en God, hoop ik, zal dien braaven grijsaart troosten en ondersteunen! o! hoe vaderlijk, hoe teder waren zijne korte redenen! en hoe roerend zijn zwijgen!... mijne kindertjens nam hij ook in zijne armen, kuschte hen goeden nacht, en zeide: „Ach! lieve wichtjens!

„ in

„ in u omhels ik uwe moeder; doch 't is voor „ het laatst, vaar eeuwig wel! God geeve dat „ ik u wederzie boven de ſtarren!" ik heb hem plechtig bezwooren, bij mijne onſtervelijke liefde bezwooren, om de kinderen van zijne NANNIE zoo optekweeken, zoo als hij haare moeder deed; dit ſtelde den goeden grijsaart gerust. „ En gij, mijn zoon!" zeide hij tegen mij, „ vaarwel; laat den godsdienst uwen „ neêrgezonkenen moed opbeuren; reis voor- „ ſpoedig, en word uwe braave, uwe grijze „ moeder weêr, dat gij mij waart, een ſteun „ des ouderdoms; lang zal ik, dit gevoel ik, „ uw vertrek niet beweenen, maar tot aan mijn „ jongſten ſnik u, als mijn lieve zoon, die mijne NANNIE eens waardig was, zegenen; en „ gij, waar en hoe lang gij leven moogt, ver- „ geet, zoo lang gij uwe Gade gedenkt, haaren ongelukkigen vader nooit."

Of de edele man nog meer zeide, weet ik niet; maar dit weet ik dat ik mij losrukte uit zijne armen, en mij met mijne kleinen wegmaakte; dat ik, zoo lang ik leeve, ook dit roerend tooneel niet kan vergeeten, en God voor dien vader bidden zal: o! Hemel! voor hoe veel lijden is de mensch op deeze wereld beſtemd!

Hoe jammert het mij dat ik den lieven grijsaart verlaat; maar ik moet, Karel! mijn leven

kwijnt

kwijnt weg, en wat werd 'er hier van mijne kinderen!

XXX.

Nog eens, voor het laatst, heb ik de ſombere woning van mijne ſlaapende Gade bezocht; voor het laatst ontſchroefde ik de verroeste grendels, en ik hoorde de logge deur kraaken, terwijl de weêrklank der donkere grot, deeze naare geluiden, en den toon mijner zuchten, al mompelend, herhaalde; voor 't laatst beſproeide ik de zwarte kist met heete traanen, en gevoelde hier nog eenmaal het geen ik overal in elken wereldoord, zoo lang ik de aarde, onder welke NANNIE ligt, betreede, zal blijven gevoelen, dat al mijn geluk geſtorven was met haar: het denkbeeld van deeze dierbaare asch achter te laaten, viel mij zeer hard; maar mijne hoop op eene zalige verrijzing was nu vrij helder, en gaf mij eenigen troost: ſtaarende op de kist, die de asch van mijne NANNIE beſluit, zeide ik: „ Vaarwel, dierbaar overſchot! dat „ ik hier verborg! eens behoordet gij mij toe,

„ en

„ en gij waart een deel van mij zelven; maar,
„ gedwongen, ſtond ik u af aan uwe en mij-
„ ne moeder: rust zacht in haaren killen
„ ſchoot! o NANNIE! uw vriend zal niet aan
„ uwe zijde ſlaapen; hij zal niet meer weenen
„ om het leger daar gij den jongſten morgen
„ verwacht, maar wanneer zijn eerſte ſtraal
„ voor de onſtervelijkheid gerijpte menſchen
„ opwekt, zal ik u wederzien, en, onder mil-
„ lioenen, herkennen als mijn geluk op aarde,
„ en mijne vreugde in de eeuwigheid: rust
„ zacht, heilige asch! geen ſtervelijke voet zal
„ den grond doen dreunen waar gij ſlaapt; nie-
„ mand zal uwe lange nachtrust ſtooren; het
„ eerſte geluid dat eens in uw graf klinkt, zal
„ den toon der wereldbazuin, de ſtem van
„ uwen engel zijn, die u het lied der onſter-
„ velijkheid doet zingen; en ik zal het met u
„ zingen, en dan niet meer weenen."

Dit zeide ik: beevende trad ik de grot uit, en ſloot de deur voor eeuwig toe: de droevige Diaan, als of hij mijn affcheid hoorde, gaf een huilende gil, die, door den nagalm herhaald, mijn hart doorſneed.

En nu, mijn vriend! heb ik deeze grot laaten toemuuren, en met een zandheuvel doen bedekken; voor wie kan de toegang belangrijk zijn

zijn dan voor mij? op de ſchors van een nabijſtaanden boom ſneed ik deeze regels:

Hier zonk mijn beste ſchat, mijn aardſche welluſt neêr,
Zij blijft, en ik moet weg; doch waar ik om mogt zwerven,
Mijn hart blijft haar getrouw, haar vind ik nergens weêr;
Doch haar geliefde ſchim volgt mij tot ik zal ſterven.

XXXI.

Ook mijn *Retraite*, mijn voorheen zoo geliefd verblijf, waar mijne ziel zoo dikwijls, door een blijmoedigen godsdienst, zig geſchikt maakte om de genoegens van dit leven recht te genieten, en deszelfs rampen te draagen; daar zoo veele ſtille uuren in een weinig gekend genoegen vervlogen, daar ik zoo veele kinderlijke beden tot God, mijnen hemelſchen Vader opzond, die Hij verhoorde, ook deeze lieve *Retraite* heb ik vaarwel gezegd, en bij mijn laatſte bezoek, hier traanen van gevoelig berouw geweend, dat deeze cel mij niet altijd is gebleven, het geen zij eenmaal was: o! dan zeker zou dit eindje leven, dat ik, na het afſcheiden van mijne Gade, hier heb doorgekwijnd,

kwijnd, niet zoo akelig geweest zijn; had mijn hart hier kinderlijk omtrent God blijven verkeeren, en zijne vaderliefde niet verdacht, noch gevoelloos behandeld, en zijnen weg als hard beoordeeld, dan zeker had de godsdienst, in het grievendst gemis, mij den troost niet ontzegd dien hij alle zijne vrienden bezorgt; maar ik zonk in het bedwelmend gevoel van mijn verlooren genoegen weg, en leed zonder troost! Nu, dit is hier voorbij: o! mogt ik in 't vervolg meer weenen zoo als 't een Christen past! nog eenmaal knielde ik hier plechtig neder, en bad God om deeze genade; ik dankte Hem voor al het goede dat Hij mij hier gedaan had, maar Hem voor mijn lijden te danken, Karel! dit kon ik niet; dit hoop ik daar te doen, daar alle lijden ophoudt: ik bad den God, die mij als vreemdeling bewaard en verzorgd had, een veilig geleid met mijne kindertjens, op een gevaarvolle reize, af; en ging toen met een diep weemoedig en verbrijzelend gevoel van de veranderlijkheid der wereld, van hier: al wat mij niet nuttig was, liet ik voor den jongeling, die hier mijne plaats bekleden zal, achter, met eene vuurige opwekking om dit tot zijn voordeel te gebruiken, en éene aangenaame gedachte vloog mij, bij het uittreeden van mijne hut, door de ziel: misschien zal mijn WILLEM, in rijper jaaren, hier zijn' geboortegrond be-

betreden, en als jongeling het genoegen weder komen zoeken, dat hij hier als kind genoot; misschien zal hij in dit hutjen den God aanbidden dien ik hier vereerde: ach! lieve hut! dat dan geene stormen u vernielen, geene lucht u verteere; blijf een monument van verborgen' godsdienst, en wees mijnen zoon dat eens, dat gij zijnen vader dikwijls waart, een Bethel.

En gij, grijze boomen! die ginds het graf van mijne NANNIE bedekt, ei ruischt nog eens voor den gevoeligen jongeling een sterflied boven de asch van zijne moeder, op dat hij zig haare deugd herinnere, en haar voorbeeld volge; bewaart de spreuken die ik in uwe schors sneed, op dat dan, als ik reeds lang bij de dooden vergeeten ben, mijne bevinding hem nog wijsheid en vreugde geeve.

XXXII.

Nu is alles voorbij, Karel! ik heb *L'heureuse Solitude* verlaaten, met een onbeschrijvelijk treurig gevoel verlaaten, en zal het nimmer wederzien.

De plaats, daar een groot deel van mijn leven vervloog; daar ik, door arbeid en het eenvoudig genot der Natuur, weleer zoo gelukkig was; daar ik eenige jaaren aan de zijde van de edelste lotvriendinne, een Eden vond, heb ik verlaaten, om daar nimmer wedertekeeren: wie, wie ondervond meer dan ik, dat veranderlijkheid haaren fomberen ſtempel op alle menſchen-zaligheid gedrukt heeft? welk eene verwisſeling viel mij hier, in weinige jaaren, te beurt! en nu is alles voorbij; jongelings vergenoegen, manlijk geluk, vaderlijke vreugde, ja de traanen van verwoest echtgeluk, die ik hier weende, zijn ook voorbij, en keeren nimmer weder; voor negen maanden was ik op denzelfden grond een benijdenswaardig man, nu was ik hier een voorwerp van medelijden, en beroofd zelfs van de ſchaduw des geluks; de voorheen betoverende plekjens, met zoo veel overleg en vergenoegen aangelegd, waren mij ſmaakeloos, en mijn lijdend hart verkwijnde in 't midden der gedenkteekenen van mijn verdweenen geluk.

Na dat ik de meestgekentekende plekjens nog eens bezocht, en vaarwel gezegd had; na dat ik mijnen Directeur nog eens, bij herhaaling, eene vaderlijke zorg voor de nijvere Negers, op het hart gedrukt had; na dat ik hen had vaarwel gezegd, ging ik, met WILLEM en LOUIZE aan mijne hand, door hunne voedſter

en

en Violet gevolgd, met eene bittere bedroefde ziel weg; en welk een aandoenlijk tooneel moest toen nog mijnen reeds bezwijkten moed geheel verdelgen! zodra ik mijn huis uittrad, vond ik alle mijne Negers, die ik den voorigen avond reeds had vaarwel gezegd, op een rij geschaard; allen waren zij, om mijn heengaan hartlijk bedroefd; eerbied, liefde en spijt, lagen op aller gelaat; sommigen weenden luid, anderen knielden voor mij, en dankten mij dat ik een goed meester geweest was; allen wenschten zij mij goede reis, en eene spoedige wederkomst: de kleine Negertjens, die met WILLEM waren opgewassen, vlogen hem om den hals, en kuschten hem: geheel ontroerd, en bijna onbewust van 't geen ik deed, reikte ik hun de hand toe, beloofde hun dat het hun welgaan zou, en maakte dat ik wegkwam: zij bragten mij tot aan de boot, en zagen mij na zoo lang zij konden; nog heel ver hoorde ik hunne affcheidsgillen klinken, wuifde met mijn' zakdoek, en zonk, bijna gevoelloos van overkroppende aandoening, in eene sombere mijmering in, tot mijne kleine WILLEM door zijne woorden: „Nu „zie ik *Solitude* niet meer," mij wakker maakte, om met nieuwe smert te lijden.

Thans ben ik op het Landgoed van een mijner bekenden, dat nabij de Rede gelegen is, en

wacht hier het vertrek van het ſchip af, dat ons naar het vaderland zal overbrengen.

Vaderland! hoe zoet klinkt die naam! het denkbeeld dat ik dit, dat ik u zal wederzien, dat ik mijne lieve, grijze moeder zal omhelzen, en haaren ouderdom vervrolijken; dit is de eenige troost die als een kwijnend lampjen in den nacht der treurigheid, welke mij omgeeft, flikkert: eene voorſtelling van de vreugde des wederziens, is het eenige dat mijn gedrukt hart geregelder kloppen doet: o! ja, dit gevoel ik: aan den hals van mijne lieve, edele moeder, in uwe broederlijke armen, daar, Karel! zal ik nog eens van vreugde weenen kunnen; maar ook daar zal de vatbaarheid voor duurzaame vreugde in mijn hart uitgeſtorven zijn.

XXXIII.

Het vertrek van mijn ſchip is nog eenige dagen uitgeſteld; een ander, dat eerst gelijk zou uitgezeild hebben, en waarop ik mijnen voorigen brief

mog beschreven handel in onze schadelijke dingen.
III. D. Blad z. 339.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY

ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS.

brief deed, zal nu het onze voorgaan; mogelijk zal het vroeger de vaderlandſche boorden naderen dan wij, en u van de overkomst uws vriends berichten: o! hoe verlang ik om het te volgen!

Dit is dus de laatſte brief die ik u uit dit werelddeel ſchrijve, en welligt ziet gij na deezen mijne hand nimmer meer: de ſmert heeft mijn levenskracht verteerd, en mijn moed is dood; ik hoop evenwel dat ik die ſmert aan uw broederlijk hart nog eens uitklaagen, en daar eenigen troost vinden zal.

Het ſchip, waarmede ik en de mijnen zullen afzeilen, heet, *de Hoop*: God, wenſch ik, zal mij en mijne kindertjens op hetzelve behouden in uwe armen voeren: als gij de aankomst van dit ſchip aan de boorden van het vaderland verneemt, zult gij zeker uwen vriend te gemoet reizen en hem afhaalen, en hoe zal ik, na u toeijlende, mijn leed een oogenblik vergeeten!

Maar, Karel! ééne bede: zoo eens mijn door kommer verzwakt leven vroeger bezweek', en de zee mijn graf werd, zoo mijne lieve kindertjens alleenlijk de beeldtenis van hunnen vader vertoonden, ach Karel! zult gij dan — dit bezweer ik u bij onze onveran-

der-

derlijke vriendſchap, en zult gij dan de vader van deeze onnozele weezens, en de zoon van mijne moeder zijn? mijn hart zegt mij dat gij deeze laatſte bede niet zult weigeren aan uwen tot den dood getrouwen,

REINHART.
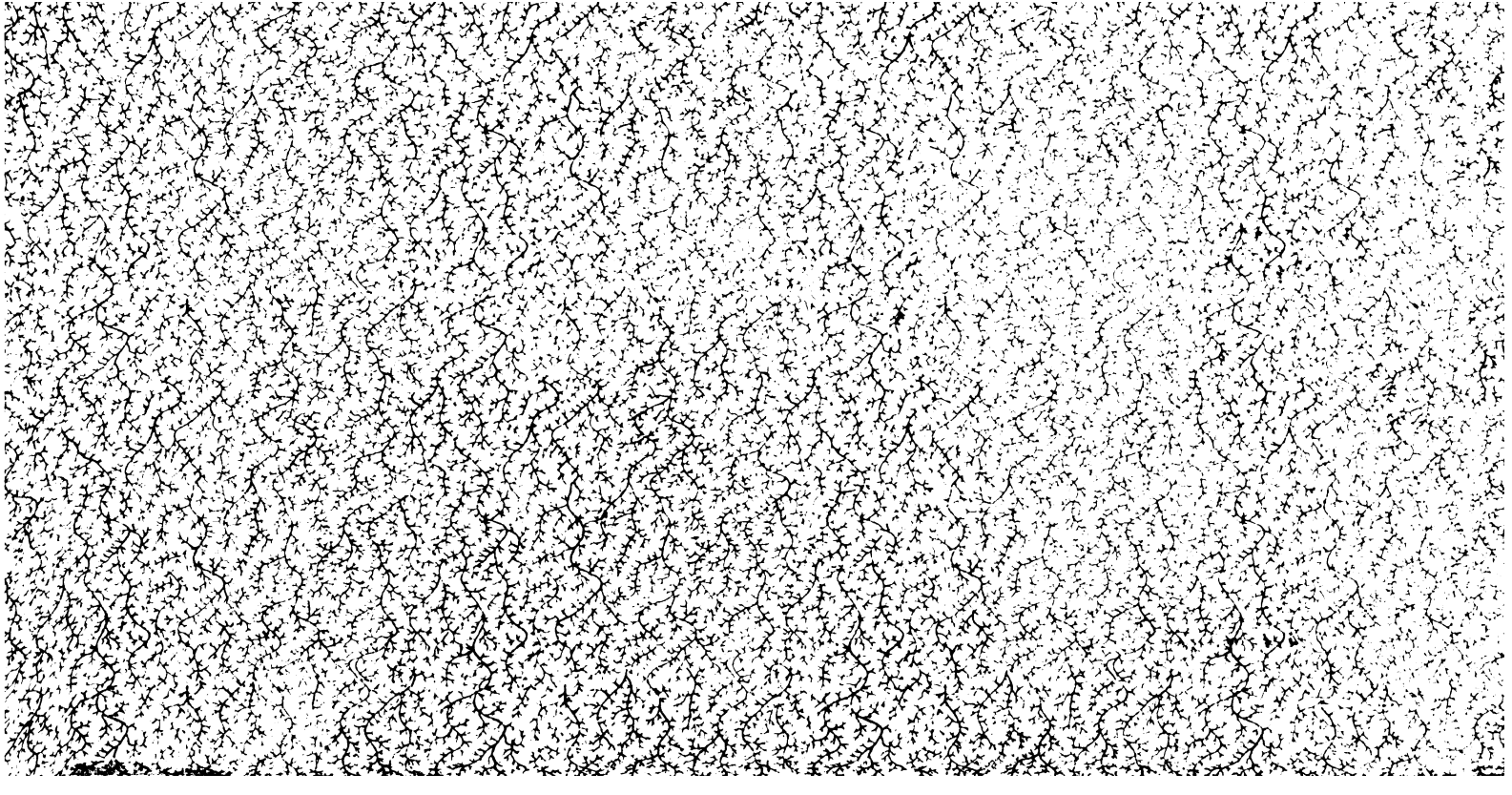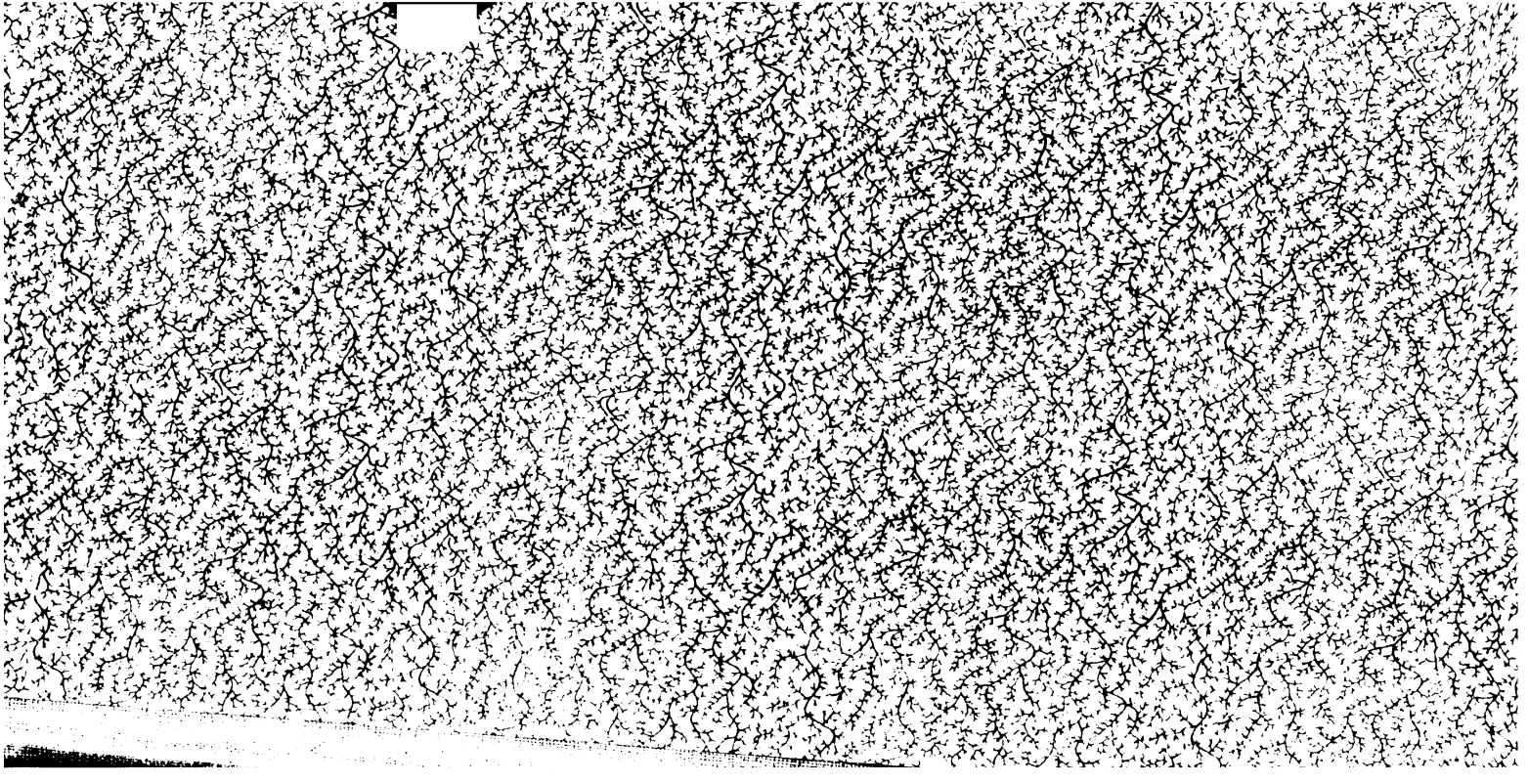
Einde van het derde en laatſte Deel.